

<https://doi.org/10.15388/vu.thesis.161>

<https://orcid.org/0000-0003-4585-9241>

VILNIAUS UNIVERSITETAS

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

LIETUVOS SPORTO UNIVERSITETAS

Skaistė

KOVIENĖ

Tėvų pedagoginio švietimo raiška ir organizavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje

DAKTARO DISERTACIJA

Socialiniai mokslai,
Edukologija (S 007)

ŠIAULIAI 2021

Mokslo daktaro disertacija rengta 2015–2020 metais Šiaulių universitete (nuo 2021-01-01 Vilniaus universiteto Šiaulių akademijoje) pagal Kauno technologijos universiteto, Lietuvos sporto universiteto, Vilniaus universiteto jungtinės edukologijos mokslo krypties mokslo doktorantūros reglamentą.

Mokslinė vadovė:

doc. dr. Rima Bakutytė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, edukologija – S007).

Mokslinė konsultantė:

prof. dr. Daiva Malinauskienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, edukologija – S007).

<https://doi.org/10.15388/vu.thesis.161>

<https://orcid.org/0000-0003-4585-9241>

VILNIUS UNIVERSITY

KAUNAS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

LITHUANIAN SPORTS UNIVERSITY

Skaistė

KOVIENĖ

Expression and organisation of parent-centered pedagogical education in the activity of pre-school education institution

DOCTORAL DISSERTATION

Social Sciences,
Education (S 007)

ŠIAULIAI 2021

Doctoral Dissertation has been prepared in 2015–2020 at Šiauliai University (from 2021-01-01 Vilnius University Šiauliai Academy) following the regulations of joint doctoral studies delivered by Kaunas University of Technology, Lithuanian Sports University and Vilnius University.

Academic supervisor:

Doc. Dr. Rima Bakutytė (Vilnius University, Social sciences, Education – S 007).

Academic consultant:

Prof. Dr. Daiva Malinauskienė (Vilnius University, Social sciences, Education – S 007).

DARBE VARTOJAMŲ SAŲOKŲ ŽODYNĖLIS

Bendradarbiavimas – bendradarbiavimo esmė yra sąlygota filosofinių apmąstymų apie žmogaus sąveiką su žmogumi, priklausančią nuo požiūrių į žmogų ir sąveikos kultūros. Bendradarbiavimas yra sąveikos forma, kai susilieja du komponentai: *bendravimas* ir *veikla*. Taigi bendravimas yra neatsiejamas nuo bendradarbiavimo (Kontautienė, 2006).

Edukacinės sąlygos – tam tikros sąlygos [auklėjamosios, lavinamosios, šviečiamosios], sukurtos ir veikiamos edukatoriaus siekiant edukacinio tikslo (Jucevičienė, 2010; www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Edukacinis).

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga – ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvų (globėjų) pageidavimu – pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo, iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis ugdymas (LR švietimo įstatymas, 2011); tai yra pirmoji vaiko mokykla, kuri atlieka vaiko ugdymosi, socializacijos bei priežiūros priežiūros funkcijas, teikia pagalbą dirbantiems tėvams, derinantiems darbą su vaiko ugdymu (Martišauskienė, 2010; Lemežytė, 2012).

Ikimokyklinio ugdymo programa – ikimokyklinis ugdymas vykdomas pagal ikimokyklinio ugdymo programą, kurią rengia ikimokyklinio ugdymo įstaigos komanda (<https://www.smm.lt/web/lt/tevams/ikimokyklinis-ugdymas/ikimokyklinio-ugdymo-programa>; *Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas*, 2005).

Konstruktivus tėvų švietimas – orientuotas į naujas suaugusiųjų pažiūras, patirties gausinimą, vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir gilinimą, konstruktyvią veiklą, tėvų pedagoginę kultūrą ir pedagogines žinias, švietimas „dalyvaujant“. Konstruktyvus tėvų švietimas yra ugdymo socialinio edukacinio atsinaujinimo sąlyga (Comer, Haydnesas, 1991; Juodaitytė, 2003; Leliūgienė, Šimanavičiūtė, 2010).

Lūkesčiai – vienas iš socialinio vaidmens komponentų. Jis atsiranda socialinio vaidmens atlikimo pradžioje, laukiant būsimų įvykių, ir yra savotiškas nesąmoningas pasirengimas atlikti savo darbą. Tai patirties padarinys. Todėl lūkestis nesąmoningai reguliuoja elgesį (Jovaiša, 2007).

Patirtys – įgytos informacijos ir išmuktų veiksmų visuma (Jovaiša, 2007), Patirties, kaip specifinės filosofinės savokos, prasmė gali būti skleidžiama

patirtį gretinant su patyrimu ir kitais interpretacijai ir supratimui būdingais veiksniais, patyrimo rezultatas (Jackūnas, 2008).

Pedagoginis švietimas – ugdymas ir išsilavinimo teikimas, savišvieta; mokinių, jų tėvų (globėjų), švietimo įstaigų, mokytojų ir kitų švietimo teikėjų, švietimo pagalbos specialistų veiklų visuma (LR švietimo įstatymas, 2011). Pedagoginis tėvų švietimas tai suaugusiųjų mąstymą veikiantis reiškinys, aktyvi, kryptinga edukacinė veikla, siejama ir su jų sąmonėjimu, tinkamu savo, kaip ugdytojo, vaidmens suvokimu, gebėjimu konstruktyviai mąstyti, elgtis, konkrečių kompetencijų įgijimu (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010).

Tėvų poreikiai – poreikis suprantamas kaip biologinio, materialinio, kultūrinio ar dvasinio trūkumo emocinis išgyvenimas ir siekimas jį pašalinti. Poreikis kreipia individą į objektus, būtinus jo egzistencijai. Kitokių, nebūtinų, objektų siekimą gali motyvuoti interesai, norai, pageidavimai, prestižas, moda ir kt. Todėl kartais kaip poreikiai suprantama visa tai, ką žmogus laiko esant jam reikalinga, nors ir nebūtina (Jovaiša, 2007). Tėvų poreikiai ikimokyklinio ugdymo įstaigos kontekste orientuojasi į kokybišką vaiko ugdymą, pedagoginės pagalbos gavimą.

Tėvų įsitraukimas – tai tėvų reguliarus, dvipusis dalyvavimas ir prasminga komunikacija, leidžianti tėvams vaidinti svarbų vaidmenį jų vaikų mokymosi procesuose bei skatinanti tėvų dalyvavimą mokyklos gyvenime (Gerulaitis, 2007).

Tėvų informavimas – viena iš pagrindinių priemonių, įgalinančių tėvus ir kitas visuomenės grupes aktyviai dalyvauti vaikų ugdymo ir priežiūros procesuose. Tėvų informavimo sistema padeda suformuoti ugdymo įstaigos ir tėvų partnerystės vertės suvokimą, apsispręsti dėl bendradarbiavimo formų ir turinio (Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009).

TURINYS

ĮVADAS.....	12
1. TĖVŲ PEDAGOGINIS ŠVIETIMAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE: TEORINIS KONTEKSTAS.....	26
1.1. Tėvų pedagoginio švietimo konceptas	26
1.1.1. Tėvų pedagoginio švietimo teisinis reglamentavimas	34
1.1.2. Tėvų pedagoginio švietimo formos ir turinys.....	40
1.1.3. Tėvų kaip edukacinių paslaugų vartotojų poreikiai	46
1.2. Tėvų pedagoginį švietimą įgalinančios edukacinės sąlygos.....	50
1.3. Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas.....	58
1.4. Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinio konteksto apibendrinimas.....	75
2. TĖVŲ PEDAGOGINIO ŠVIETIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE TYRIMO METODOLOGIJA.....	79
2.1. Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose tyrimo koncepcija ir tyrimo organizavimas	79
2.2. Kokybinio tyrimo metodika	82
2.2.1. Patirties reikšmė tiriant tėvų pedagoginio švietimo raišką ir organizavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	82
2.2.2. Klasikinės ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų turinio analizės metodika.....	84
2.2.3. Interviu su tėvais metodika	88
2.2.4. Interviu raštu su mokytojais metodika.....	93
2.3. Tyrimo etika	97
3. TĖVŲ PEDAGOGINIO ŠVIETIMO RAIŠKOS IR ORGANIZAVIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE EMPIRINIS TYRIMAS	101
3.1. Tėvų pedagoginio švietimo raiškos ir organizavimo ikimokyklinio įstaigų ugdymo programose kontekstualizavimas.....	101
3.2. Tėvų, kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugų vartotojų, patirtys.....	134
3.2.1. Tėvų lūkesčiai, susiję su pedagoginiu švietimu	134
3.2.2. Tėvų pedagoginį švietimą įgalinančios edukacinės sąlygos..	146
3.2.3. Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas	156
3.3. Mokytojų patirtis, susijusi su tėvų pedagoginio švietimo organizavimu ikimokyklinio ugdymo įstaigose	165
3.3.1. Šiuolaikiniai tėvai kaip paslaugų vartotojai	165
3.3.2. Tėvų pedagoginis pasirengimas.....	176

3.3.3. Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas	183
3.3.4. Tėvų pedagoginio švietimo situacijos gerinimas	197
3.3.5. Tėvų pedagoginio švietimo organizavimo inovacijos	210
MOKSLINĖ DISKUSIJA	221
IŠVADOS.....	228
PRIEDAI	261

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė.	Tėvų pedagoginį švietimą reglamentuojantys dokumentai ..	35
2 lentelė.	Tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymąsi poveikis.....	62
3 lentelė.	Tradicinio mokyklos veikla grindžiamo ir bendruomenišku grįsto modelio skirtumai (pagal Warren, Hong, Rubin, Sychitkokhong, 2009, p. 2245)	68
4 lentelė.	Ikimokyklinio ugdymo įstaigos modeliuojamos sąveikos su tėvais kryptys	108
5 lentelė.	Ikimokyklinio ugdymo programų struktūrinėje dalyje <i>Bendrosios nuostatos</i> deklaruojamas orientavimasis į tėvų poreikius	109
6 lentelė.	Šeimos pažinimo funkcijos.....	112
7 lentelė.	Ugdymo programose deklaruojami tėvų ir mokytojų bendrų tikslų ugdymo įstaigoje siekiai	114
8 lentelė.	Tėvų ir mokytojų galimybės gerinti vaikų ugdymosi sąlygas	115
9 lentelė.	Tėvų švietimo samprata	135
10 lentelė.	Tėvų švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose	136
11 lentelė.	Tėvų švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose formos	139
12 lentelė.	Užsiėmimų tėvams naudingumas	141
13 lentelė.	Užsiėmimai, kurių norėtų tėvai	143
14 lentelė.	Užsiėmimų tėvams tobulinimo galimybės	144
15 lentelė.	Palankios edukacinės aplinkos tėvams tobulinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	146
16 lentelė.	Tėvų tarpusavio bendravimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje	148
17 lentelė.	Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų bendravimo su tėvais formos	150
18 lentelė.	Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų diskusijų su tėvais temos	152
19 lentelė.	Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų profesiniai gebėjimai	154
20 lentelė.	Tėvų dalyvavimo ikimokyklinės ugdymo įstaigos veikloje lygmenys	156
21 lentelė.	Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo priežastys	158
22 lentelė.	Tėvų siūlomi ugdymo proceso efektyvinimo būdai	160
23 lentelė.	Tėvų tarpusavio bendravimo formos.....	162
24 lentelė.	Tėvų tarpusavio bendravimo prasmė.....	164
25 lentelė.	Šiuolaikinių tėvų teigiamos asmenybinės savybės.....	167
26 lentelė.	Šiuolaikinių tėvų požiūris į mokytojus ir ugdymo įstaigą..	169

27 lentelė.	Informacija, kurią pageidauja gauti šiuolaikiniai tėvai	174
28 lentelė.	Tėvų pedagoginio pasirengimo trūkumai	177
29 lentelė.	Tėvų pedagoginių žinių trūkumo įtaka vaikų ugdymo kokybei	181
30 lentelė.	Tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo organizavimą nuotoliniu būdu trukdžiai	189
31 lentelė.	Pedagoginio tėvų švietimo situaciją gerinanti mokytojo veikla	202
32 lentelė.	Pedagoginio tėvų švietimo situaciją gerinančios sąlygos...	205
33 lentelė.	Tėvų įsitraukimas į pedagoginio tėvų švietimo realizavimą	208
34 lentelė.	Inovatyvios pedagoginio tėvų švietimo formos.....	212

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tėvų pedagoginio švietimo prasmių daugiaplaniškumas (sudaryta autorės, remiantis tyrėjų mokslinėmis išvalgomis)	26
2 pav. Tėvų pedagoginės kultūros struktūra (pagal Zakirovą, Nikitiną, 2016)	29
3 pav. Konstruktyvaus tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje reikšmė ir būtinumas (pagal A. Juodaitytę, 2003)	33
4 pav. Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos sąveikos formos vykdant tėvų pedagoginį švietimą (pagal V. Černių, 1997).....	41
5 pav. Tėvų pedagoginio švietimo metodai (pagal Simanavičiūtę, Leliūgienę, 2010)	44
6 pav. Ekologinis žmogaus raidos modelis (pagal Berns, 2009)	65
7 pav. Tėvų įsitraukimas motyvuojantys veiksniai (pagal Walker, Wilkins, Dallaire, Sandler, Hoover-Dempsey, 2005)	69
8 pav. Veiksniai, kliudantys tėvams įsitraukti (pagal Hornby, Lafaele, 2011)	71
9 pav. Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje raiškos ir organizavimo komponentai (sudaryta autorės)	76
10 pav. Disertacinio tyrimo dizainas.....	81
11 pav. Individualaus interviu eigos etapai (pagal Gaižauskaitę, Valavičienę, 2016).....	92

IVADAS

Tyrimo problemos aktualumas ir iširtumas. Siekiant sėkmingo vaiko asmenybės formavimosi, augimo ir ugdymo reikia užtikrinti jo psichologinį ir fizinį saugumą, materialinę gerovę, tinkamą gyvenimo ir ugdymosi aplinką. Visas šias funkcijas geriausiai atlieka šeima. Todėl šeima dažnai vadinama svarbiausiu socialiniu institutu, įsipareigojusiu ir atsakingu vaikams ir visuomenei. Europoje šeimos indėlis į vaikų auginimo ir ugdymo procesus yra itin svarbus. Vaikų ugdymas remiasi keliais esminiais principais, vadovaujantis kuriais plėtojama vaiko ugdymo ir priežiūros kokybė (*Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care*, 2014, p. 9): aiškus požiūris į vaiką ir vaikystę; tėvai yra svarbiausi ugdymo partneriai ir jų dalyvavimas yra būtinas; ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas teikiantys dalyviai turi turėti bendras vertybes ir supratimą, ką reiškia kokybiškas ankstyvasis vaikų ugdymas.

Šeima, kaip žmonių bendrija, atlieka įvairias funkcijas, apimančias visas gyvenimo sritis, ko negali kita visuomenės struktūra: tai yra „natūrali socialinė sistema su savo išstobulintomis taisyklėmis, paskirstytais šeimos nariams vaidmenimis, galinga valdymo struktūra <...>. Šios mikrokultūros nariai susiję giliais ir įvairiapusiais ryšiais. <...> Nėra kitos analogiškos organizacijos, kurios nariai būtų taip stipriai susieti“ (Išoraitė, 2007; Burvytė, Ralys, Ilgūnienė, 2012; Račiūnaitė-Paužuolienė, 2012). Šeima yra svarbiausia emocinio ir materialinio rėmimo institucija, t. y. jos narių materialinio aprūpinimo, ugdymo, priežiūros ir globos garantas. Todėl šeimos reikšmė ir vertinama taip, kaip šeimos nariai geba atlikti jiems pavestas šeimos ir visuomenės funkcijas.

Dėl socialinės ir biologinės prigimties šeima yra pagrindinė socializacijos institucija. Sėkmingas tėvų auklėjimas priklauso nuo jų teorinių žinių lygio, nuo turimų pedagoginių įgūdžių ir gebėjimų. Tėvai dažnai yra nors ir išsilavinę, tačiau nepasirengę būti tėvais, jie nesupranta sudėtingo vaiko raidos proceso ir dažnai nesugeba apibrėžti jo prigimties. Lietuvoje tėvai susiduria su naujais, anksčiau nepatirtais socialiniais reiškiniais, tėvystės iššūkiais ir dažnai jaučiasi sutrikę, nes nemoka arba negali prisitaikyti prie sparčiai kintančios aplinkos. Be to, kaip teigia Trakšėlys (2010), edukacinės pagalbos poreikis atsiranda plėtojantis tėvų teisėms ir pareigoms. Visi šie veiksniai lemia rimtas šeimos ugdymo klaidas ir nesėkmes (Vasilieva, 2007; Račiūnaitė-Paužuolienė, 2012; Ceka, Murati, 2016). Tėvai jaučia, kad jiems trūksta kompetencijų būti gerais tėvais, todėl atsiranda poreikis įgyti trūkstamų tėvystės įgūdžių. Reikalinga gilesnė psichologinė ir pedagoginė kompetencija auklėjimo klausimais (Arnautova, 2012; Persson, Tallberg

Broman, 2017). Dėl to, kad geriau susidorotų su kiekvieno individo ir šeimos evoliucinio etapo iššūkiais, suvokdami savo esminį vaidmenį vaikų vystymosi ir socializacijos procese, tėvai dažniau reikalauja informacijos ir žinių – pedagoginio švietimo.

Šeimos įtaką vaiko asmenybės vystymuisi nagrinėję tyrėjai (Gray, 2001; Kvieskienė, 2005; Siegler, De Loache, Eisenberg, 2011; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Burvytė, 2013; Baker, Wise, Kelley, Skiba, 2016; Ceka, Murati, 2016; Jonsdottir, 2018) akcentuoja, kad svarbu ne tik kiekybiniai dalykai, materialinė gerovė, bet ir šeimos santykių kokybė. Šeima yra pagrindinė vaiko ugdymo institucija, pirmiausia ir turinti suteikti vaikui tvirtus pagrindus. Šeimoje prasideda vaiko socializacija. Nuo šeimos priklauso vaiko ne tik fizinė, bet ir emocinė gerovė. Tėvų elgesys per vaiko pirmuosius penkerius gyvenimo metus yra svarbus jo akademinį ir socialinių įgūdžių plėtrai (Quality Matters in Early Childhood Education and Care: United Kingdom (England), 2012), o santykiai, palaikomi su šeimos nariais, padaro didžiausią įtaką vaiko gyvenimui (Martínes Gonzáles, 2001; Jonsdottir, 2018). Vaikystės patirtys ir jų įvairovė lemia gebėjimus prisitaikyti įvairiose gyvenimo situacijose (Burvytė, 2013).

Naujos socialinės, ekonominės sąlygos, ekonominė krizė, socialinė įtampa keičia esminius šeimos bruožus, pastebimi akivaizdūs šeimos transformacijos požymiai, nyksta tradiciniai šeimos stabilumą ir dorovinį potencialą palaikantys saitai (Račiūnaitė-Paužuolienė, 2012). Stebimas spartus tradicinių šeimos požymių silpnėjimas ir nykimas: tuokiasi vis vyresni žmonės, plinta neregistruotos santuokos, gausėja nevedusių asmenų, vienišų tėvų ir gimusių neregistruotoje santuokoje vaikų, apskritai mažėja gimstamumas (Išoraitė, 2007; Muschamp, Wikeley, Ridge, Balarin, 2007; Račiūnaitė-Paužuolienė, 2012). Minėti tyrėjai pastebi ir labai pakitusias socialines, ekonomines sąlygas, rinkos santykius, smukęs gyvenimo lygis verčia šeimas keisti gyvenimo būdą, prisitaikyti prie naujų sąlygų; nemaža šeimų susiduria su dideliais sunkumais ir negali jų įveikti savo jėgomis, tad joms reikalinga visokeriopa pagalba.

Nuo to momento, kai vaikas pradeda lankyti ikimokyklinio ugdymo mokyklą, jo ugdymo procesui didelę įtaką daro ir šeima, ir mokykla. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tampa ne tik vaikų, bet ir tėvų, visos visuomenės edukacija besirūpinančia švietimo sistemos dalimi, paslaugas visuomenei ir jos grupėms teikianti institucija, mokymosi visą gyvenimą grandimi (Juodaitytė, 2003; Neifachas, 2007; Markström, 2013; Dosbenbetova, Bitemirova, Zhapbarov ir kt., 2020).

Ugdymo įstaiga ir šeima tampa dviem nuolat sąveikaujančiomis ir viena kitą papildančiomis institucijomis, leidžiančiomis sėkmingai

įgyvendinti ugdymo tikslus. Ikimokyklinis asmenybės raidos laikotarpis išskiriamas kaip vienas iš pasirengimo savarankiškam gyvenimui etapų. Šiuo laikotarpiu randasi sąsajos tarp dviejų pagrindinių vaiko poreikių, skatinančių jo psichinį vystymąsi: pažinimo poreikis, visiškai patenkinamas mokantis įvairių dalykų, ir socialinių santykių poreikis, atsirandantis iš vaiko poreikio bendrauti. Kad atsirastų pažinimo poreikis, svarbu nuo pat gimimo skatinti šį vaiko poreikį per įvairius kitus potyrius. Vaikystės keliami iššūkiai ugdytojams – sukurti tinkamą aplinką vaikų harmoningos asmenybės saviugdai, pasitelkiant priimtinausias tėvams ugdymo institucijų siūlomas paslaugas šeimai (Burvytė, 2013). Tėvai ir ikimokyklinio ugdymo mokytojai turėtų bendradarbiauti ir veikti kaip artimi partneriai siekdami vaiko interesų (Markström, Simonsson, 2011; Osgood, 2012; Markström, 2013; Jaiswal, Choudhuri, 2017). Glaudus ryšys tarp šeimos ir ugdymo įstaigos teigiamai veikia vaiko ugdymą, asmenybės formavimą (Kovienė, 2017a, 2017b).

Šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga – dvi institucijos, kurias sieja tas pats objektas – vaikas. Kad išugdytų mąstančią ir veikiančią asmenybę, abi institucijos turėtų siekti vienodų pedagoginių tikslų. Tačiau tėvai ir pedagogai nėra vienodai pasiruošę įgyvendinti šį aukščiausią tikslą, tėvai, auklėdami vaikus, pridaro nemažai klaidų: dalis tėvų ne visada jaučia atsakomybę už vaikų auklėjimą, kita dalis lengvabūdiškai žiūri į pedagogų ar kitų specialistų patarimus, tretį nenustato vaikams ribų ir suteikia per daug laisvės, kuria vaikai dar nepasirengę naudotis, dar kiti tėvai yra per griežti vaikams ir pan. Žinoma, nuo to visiškai apsaugoti negali ir darni šeima. Vien tik sutarimo, švelnumo ir meilės, noro matyti savo vaikus kaip laimingus ir gerus žmones dar nepakanka pedagoginiam rezultatui pasiekti. Neturėdami pedagoginės patirties ir žinių, tėvai kartais nesugeba efektyviai perteikti tų puikių charakterio bruožų, kurie jiems, kaip asmenybėms, būdingi. Be to, šeima ne visada pajėgi užtikrinti kokybišką vaikų ugdymo aplinką. Ikimokyklinio ugdymo institucijose vaikai, ugdydamiesi pagrindines socialines ir emocines savimones, socialinės atsakomybės, savitvardos, bendravimo įgūdžių ir atsakingų sprendimų priėmimo kompetencijas, vėliau pasiekia aukštesnių akademinių rodiklių, didesnės sėkmės gyvenime (Monkevičienė, 2009; Monkevičienė, Žemgulienė, Stankevičienė, 2013). Valstybės teikiama parama šeimai turėtų užtikrinti jos stabilumą ir išlikimą, sudaryti saugias sąlygas kartu kaitai, garantuojančiai vaiko raidos galimybes. Taigi mokykla tampa vienu iš bendruomenės paramos šaltinių dirbantiems tėvams ir globėjams, atsiranda vaikų priežiūros poreikis ir po dienos mokykloje.

Analizuojant tėvų pedagoginio švietimo konstrukta tenka pastebėti, kad atliekama nemažai su tėvų pedagoginiu švietimu susijusių empirinių tyrimų (Linkaitytė, Širvaitytė, 2000; Redding, 2000; Martínes Gonzáles,

2001; Petersson, Petersson, Håkansson, 2003; Pomerantz, Moorman, Litwack, 2007; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Markström, 2013; Miller, Lines, Sullivan, Hermanutz, 2013). Dalis tėvų pedagoginio švietimo empirinių tyrimų apima poveikio vaiko socializacijai tyrimus (Bailey, Silvern, Brabham, Ross, 2004; Athey, 2007; Siegler, De Loache, Eisenberg, 2011; Galindo, Sheldon, 2012; Bednarska, 2014; Gilleece, 2015; Daniel, Wang, Berthelsen, 2016). Tėvų dalyvavimas ugdymo procese vaidina gyvybiškai svarbų vaidmenį ankstyvajame vaikų asmenybės ugdyme – tai yra svarbiausi žmonės vaikų gyvenime (Juodaitytė, 2003; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Burvytė ir kt., 2012). Mokslinėje literatūroje plačiai analizuojami tėvų pedagoginės kompetencijos ir sąmoningos tėvystės klausimai (Laužackas, Stasiūnaitienė, Teresevičienė, 2005; Erpenbeck, Heyse, 2007; Burvytė, 2013). Norint paveikti individualius šeimos gyvenimo ir tėvystės aspektus, būtina atsižvelgti į bendrą kontekstą, kuriame konkreti šeima gyvena, kuria, veikia ir kur ji buvo sukurta. Darbas su tėvais visada turi būti grindžiamas šeimos gyvenimo specifika ir tėvystės supratimu. Pedagoginė veikla su tėvais gali pakeisti išankstines netinkamas vaikų auklėjimo nuostatas; tėvai tampa save koreguojančių veiksmų regulatoriais ir valdytojais (Grk, Čokorilo, 2012; Kekez, Grk, 2012). Tačiau, kalbant apie tėvų įsitraukimą ir aktyvų dalyvavimą ugdymo įstaigos veiklose, galima rasti empirinių tyrimų, patvirtinančių, jog aktyvesni yra vidurinei klasei priklausantys išprusę tėvai, o mažiau išsilavinę, socialinės rizikos grupėms priklausantys tėvai nėra aktyvūs tėvų pedagoginio švietimo ir su vaiko ugdymu susijusių veiklų dalyviai. Todėl, vertinant tėvų švietimo perspektyvą, reikėtų rasti priegią prie socialiai nepalankių tėvų grupių ir tirti tas tėvų grupes, kurios vengia dalyvavimo tėvų švietimo ar su vaikų ugdymu susijusiose veiklose (Petersson ir kt., 2003; Flouri, 2006; Green, Walker ir kt., 2007).

Visi minėti tėvų pedagoginio švietimo aspektai plačiausiai tyrinėti pradinės, pagrindinės mokyklos kontekste (Epstein, 2001, 2007; Pomerantz ir kt., 2007; Trakšėlys, 2010; Toren, 2013; Čiuladienė, Valantinas, 2016; O'Toole, Kiely, McGillacuddy ir kt., 2019). Ikimokyklinio ugdymo kontekste atlikti pavieniai veiksnių, galinčių daryti įtaką tėvų pedagoginiam švietimui, tyrimai: tėvų dalyvavimą ikimokyklinio ugdymo valdymo procese analizavo Jorutytė, Budreikaite (2005); deklaruojamas tėvų pedagoginis švietimas dažniausiai apsiriboja informacijos apie vaikų pasiekimus ir rutiną ugdymo įstaigoje pateikimu, todėl tyrinėtas tėvų informavimas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose (Juodaitytė, Kazlauskienė, Gaučaitė ir kt., 2008; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Ruškus, Žvirdauskas, Zybartas ir kt., 2012); analizuotos ikimokyklinio ugdymo įstaigų teikiamos paslaugos ir jų kokybė vartotojams-tėvams (Neifachas, 2007; Martišauskienė,

Trakšelys, 2013, 2017; Čižauskaitė, Gruževskis, 2018); nagrinėti tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas klausimai (Hoover-Dempsey, Walker ir kt., 2005; Holloway, Yamamoto, Suzuki ir kt., 2008; Wilder, 2013; Harris, Robinson, 2016; Jaiswal, Choudhuri, 2017; Kovienė, 2017a, 2017b; O'Toole ir kt., 2019). Tėvų ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų bendradarbiavimo klausimus tyrinėjo Vietienė, Malinauskienė (2015), Burvytė (2013), Ruškus ir kt. (2012). Pakankamai plačiai analizuotos ikimokyklinio ugdymo mokytojų kompetencijos (Jurašaitė, 2004; Jurašaitė-Harbisson, 2004a, 2004b; Malinauskienė, 2010; Ruškus ir kt., 2012; Urnėžienė, Tučienė, 2014). Tyrimai rodo (Juodaitytė, 2003; Juodaitytė, Martišauskienė, 2007; Green, Walker, 2007; Sandberg, Vuorinen, 2008; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Kruger, Michalek, 2011; Galindo, Sheldon, 2012), jog ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai taiko tradicines tėvų pedagoginio švietimo, bendradarbiavimo su tėvais formas. Mokslininkai plačiai tyrinėjo edukacines aplinkas, užtikrinančias sėkmingą vaikų ugdymąsi (Jonassen, Land, 2000; Kowalczyk, 2000; De Kock, Slegers, Voeten, 2004; Surgėlienė, Bankauskienė, 2015; Masiliauskienė, Geležinienė ir kt., 2015). Tačiau stokojama išsamesnių empirinių tyrimų, kuriuose tėvų pedagoginis švietimas ikimokyklinio ugdymo kontekste būtų siejamas su tėvų poreikiais. Be to, tyrimuose orientuojamasi daugiau į tėvų ir mokytojų bendradarbiavimą, bet ne į konstruktyvų tėvų švietimą.

Šiame kontekste keliami tokie **probleminiai klausimai**:

- Kokios yra tėvų pedagoginio švietimo prielaidos ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose?
- Kaip lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas vaikų tėvai suvokia pedagoginį švietimą ir kokias išvelgia palankias edukacines sąlygas šiam procesui plėtotis?
- Kokios yra mokytojų patirtys realizuojant tėvų pedagoginį švietimą, įtraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas ir taikant inovacijas tėvų pedagoginio švietimo situacijai gerinti?

Tyrimo objektas – tėvų pedagoginis švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti tėvų pedagoginio švietimo raišką ir organizavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje.

Siekiant iškelto tikslo disertacijoje sprendžiami tokie **uždaviniai**:

1. Teoriškai pagrįsti tėvų pedagoginio švietimo konceptą įgalinančias edukacines sąlygas ir tėvų įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas.

2. Atskleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose kontekstualizuojamą tėvų pedagoginį švietimą.
3. Išryškinti tėvų lūkesčius, susijusius su pedagoginiu švietimu, įgalinančias edukacines sąlygas ir įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas.
4. Remiantis mokytojų patirtimi atskleisti tėvų pedagoginio švietimo situaciją, įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas, tėvų pedagoginio švietimo būklės gerinimą taikant inovacijas.

Tyrimo teorinės ir metodologinės nuostatos. Darbas grindžiamas šiomis į vaiką orientuotomis ir suaugusiųjų ugdymo(si) teorinėmis ir metodologinėmis nuostatomis:

Humanistinio ugdymo(si) teorija (Rogers, 1983; Stenhouse, 1983; Seefeldt, Barbour, 1994; Coughlin, Hansen ir kt., 1996; Maslow 2006; Skinner, 2006; Rogers, Freiberg, 2002; Dewey, 2014), ugdymo procesą traktuojančia kaip ugdytojo ir ugdytinio sąveiką. Remiantis humanizmo filosofija švietimas remiasi partneryste, demokratiniu stiliumi, žmogiškaisiais santykiais. Aktualizuojamas ugdymo įstaigos ryšys su socialine aplinka, demokratinės bendruomenės kūrimas. Šioje teorijoje žmogus suvokiamas kaip siekiantis pagerinti situaciją, sugebantis nuolat atsinaujinti ir nuolat atnaujinti, tobulinti pasaulį. Veiklą įprasmina ir lemia asmenybė, bet kartu veikla asmenybę formuoja. Asmenybė veikia tarp žmonių, jų aplinkoje. Svarbi pedagogo, kuris konstruoja ugdymo tikslus ir bendradarbiauja su ugdytiniais ir tėvais kaip su lygiaverčiais partneriais, atsakomybė už savo darbą. Todėl tėvų pedagoginio švietimo kontekste svarbi yra pedagogo darbo atsakomybė organizuojant tėvų švietimą: kaip sumodeliuoti tinkamas tėvų švietimo situacijas, tėvų dalyvavimą ugdymo įstaigos veikloje, jų įtraukimą į vaikų ugdymą. Pedagoginio konsultavimo principas reikalauja, kad mokytojas atsisakytų vadovaujančio vaidmens mokymo procese, bet atliktų mokymosi veiklos organizatoriaus ir patarėjo funkciją. Esminė tinkamo tėvų švietimo savybė išryškėja tada, kai viskas vyksta mažais žingsneliais, kiekvienas žingsnis įsisavinamas prieš imantis kito. Humanistinio ugdymo(si) teorijoje aktualizuojamas domėjimasis vaiko asmenybe, jos saviraiška. Atsisakoma „netobulos“ vaikystės sampratos, akcentuojamas pasitikėjimas vaiko laisve. Ugdymas, grindžiamas suaugusiųjų ir vaikų pasaulių tarpusavio sąveika, sudaro pagrindą lygiaverčiam dialogui ir bendradarbiavimui. Pedagogo vaidmuo – suteikti vaikui laisvę, padėti realizuoti ugdytinio galias ir skatinti adekvataus savęs vertinimo formavimąsi. Ugdymas modeliuojamas pagal vaikų socialinio ir kultūrinio pasaulio reikšmes bei vaiko sąveiką su aplinka ir pačiu savimi. Svarbus *rėmimasis šeima*, kai tėvai tampa tiesioginiais mokymo

proceso dalyviais, drauge su mokytojais sprendžiančiais lavinimo ir auklėjimo problemas.

Tėvų pedagoginio švietimo kontekste humanistinė teorija akcentuoja tėvų mokymo(si) procesą, kuriame jie moko(si) to, ko jiems reikia, ir to, ką jie nori sužinoti. Tėvai yra aktyvūs, savarankiški, kūrybingi, mąstantys ir veiklūs, turintys teisę gyventi ir elgtis ne tik pagal savo prigimtį, patirtį, bet ir atsižvelgdami į vaikų poreikius. Aktuali tampa mokymosi iš patirties (Knowles, Holton, Swanson, 2007; Jarvis, 2007) būtinybė, o įvairius mokymosi kontekstus vienija glaudus ryšys tarp atliekamų tėvų pareigų, įgyjamų teorinių ir praktinių žinių. Pedagoginio švietimo kontekste įvairi tėvų sukaupta gyvenimiška patirtis yra svarbus jų mokymosi elementas, tačiau patirtinio mokymosi procesas didžia dalimi priklauso nuo aktyvaus tėvų įsitraukimo. Mokytojai šiuo atveju yra tie asmenys, kurie aktualizuoja tėvų patirtis, įgalindami juos per socialines situacijas įgaunamą naują patirtį transformuoti į pažintinę, emocinę arba aktyvią visumą.

Konstruktivistinė teorija (Berger, Luckmann, 1999; Sexton, 2000) pabrėžia, kad žinių negalima išmokyti, jas reikia išmokti, t. y. susikonstruoti, nes žinios yra tai, ką kuria patys besimokantieji. Reikšmingas tampa kritinis kūrybinis mąstymas, informacijos struktūravimas, komandinis darbas, aktyvaus dialogo palaikymas, gebėjimas spręsti problemas, randant tinkamiausią problemos sprendimo būdą konkrečiose besikeičiančiose situacijose.

Tėvų švietime itin reikšminga išankstinė tėvų nuomonė ir ankstesnė patirtis, informacijos ir žinių pobūdis bei aplinka, kurioje mokomasi. Remiantis konstruktivistiniu požiūriu svarbu yra organizuoti aplinką taip, kad besimokantysis galėtų įsigilinti į savo ankstesnes žinias ir patirtį, aktyviai apdorotų žinias ir susietų naują informaciją su autentišku ir prasmingu kontekstu. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogai šiuo atveju tampa ne tik tėvų pedagoginiam švietimui tinkamos aplinkos kūrėjais, bet ir aktyviais šio proceso dalyviais.

Įgalinimo teorijos idėjomis (Lord, 1991; Kreisberg, 1992; Douglas, Zimmerman, 1995; Thorlakson, Murray, 1996). Tėvų pedagoginio švietimo kontekste įgalinimas gali būti traktuojamas kaip tėvų įtraukimas į ugdymo įstaigos veiklą, kartu ir, anot Kreisberg (1992), tėvų savivertės padidinimas. Įgalinimas apima individualią atsakomybę, savarankišką sprendimų priėmimą ir tikėjimą gebėjimu efektyviai veikti. Kadangi įgalinimas vyksta per dvišulį dialogą, įgalinantys asmenys galėtų būti ugdymo įstaigos pedagogai, pasitelkę turimus išteklius (aplinką, žinias) ir įtraukę tėvus į bendrą veiklą, suteikdami jiems galimybę įgyti trūkstamų žinių vaikų ugdymo klausimais.

Ekologinių sistemų teorija (Bronfenbrenner, 1979, 1993, 1995; Bronfenbrenner, Morris, 2006). Ši teorija apibūdina individo ir aplinkos santykį; remdamiesi šia teorija mes galime suprasti šeimą kaip socialinę, švietimo ir mokymosi aplinką, kuri tinkamomis sąlygomis gali prisidėti prie visų jos narių (vaikų ir tėvų) žmogiškojo ir asmeninio tobulėjimo. Ekologinė nuostata išryškina, jog vystymasis ir augimas vyksta santykių kontekste. Būtent šeimos mikrosistema daro įtaką vaiko asmenybės vystymuisi. Daugelis tėvų suvokia pagrindinį vaidmenį, kurį jie atlieka vaikų vystymosi ir socializacijos procese, ir dėl to, kad būtų galima geriau susidoroti su atsirandančiais iššūkiais, tampa aktualus informacijos ir švietimo klausimas.

Tyrimo metodologija. Disertaciniam tyrimui buvo pasirinkta kokybinio tyrimo metodologinė prieiga, kaip dažniausiai naudojama švietimo, teisės, vadybos ir kitų tyrimų srityse (Patton, 2005; Kvale, Brinkmann, 2009; Rupšienė, 2007; Merriam, Sharan, 2016; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Kokybinių tyrimų paskirtis – gilintis į žmogiškąsias patirtis, remiantis sisteminėmis ir sąveikomis grįstomis nuostatomis. Surinkti kokybiniai duomenys (informacija) atskleidžia patirtis, prasmes ir procesus, kuriuos sudėtinga nagrinėti kiekybiškai. Kokybinis tyrimas yra interpretacinė nuostata apie pasaulį (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Tyrimo metodai

Teoriniai metodai.

Mokslinės, pedagoginės, psichologinės, filosofinės, tyrimų metodologinės literatūros, švietimo dokumentų analizė, metaanalizė, leidusi išsiaiškinti pedagoginio tėvų švietimo konceptą ir į tėvų poreikius orientuoto pedagoginio švietimo aspektus, įgalinančius parinkti tinkamą disertacinio tyrimo metodologiją ir ją atitinkančių tyrimo metodų pasirinkimą.

Kokybinio tyrimo metodai.

Siekiant išsikelti tikslo taikyta ikimokyklinio ugdymo įstaigų programų turinio analizė, struktūruotas interviu žodžiu ir raštu. Išanalizuotos internete viešinamos ikimokyklinio ugdymo įstaigų programos iš visų Lietuvos rajonų. Struktūruotas interviu žodžiu atliktas su ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvais. Struktūruotas interviu raštu atliktas su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų programų turinys apdorotas taikant klasikinės dokumentų turinio analizės metodą, struktūruoto interviu žodžiu su ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvais ir struktūruoto interviu raštu su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais turinys apdorotas taikant turinio (*content*) analizės metodą.

Imtis. Siekiant atskleisti disertaciniame tyrime analizuojamo į tėvų poreikius orientuoto pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose kontekstą, panaudoti vieši informacijos šaltiniai – ikimokyklinio ugdymo įstaigų interneto svetainėse skelbiamos ikimokyklinio ugdymo programos. Išanalizuotos 54 įvairių Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybių ikimokyklinio ugdymo programos. Pasirinkta patogioji atranka. Tyrimas apima visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Iš kiekvienos miesto ir rajono savivaldybės atsitiktine tvarka buvo pasirinkta viena ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir iš jos interneto puslapio parsisiųsta ikimokyklinio ugdymo programa. Lietuvos Respublika suskirstyta į 60 miestų ir rajonų savivaldybių, tačiau penkiose savivaldybėse pastebėta tendencija viešai neskelbti ikimokyklinio ugdymo programų: ikimokyklinis ugdymas nurodomas tik kaip viena iš veiklos sričių, kartais minimos ir konkrečios ugdymo programos, tačiau prieigos prie jų nėra, jas gali matyti tik ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenės nariai. Vieno rajono savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigos programą teko atmesti, nes ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra vienintelė savivaldybėje, o jos ikimokyklinio ugdymo programa yra senesnė nei 10 metų (parengta 2007 m., apie atnaujinimą nenurodoma), todėl netikslinga ją lyginti su gerokai vėliau parengtomis programomis. Daugelis ikimokyklinio ugdymo programų parengtos arba atnaujintos 2017–2018 metais. Ikimokyklinio ugdymo programų atranka vykdyta 2018 m. sausio 15 d. – gegužės 15 d.

Siekiant atkleisti tėvų įsitraukimo į ikimokyklinių ugdymo įstaigų veiklą, tėvų patirtį apie ikimokyklinėse ugdymo įstaigose vykdomą tėvų švietimą, tėvų švietimo tobulinimo galimybes, 2017 m. lapkričio 2 d. – gruodžio 30 d. buvo atliktas ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų patirčių tyrimas. Tyrime dalyvavo 21 tyrime sutikęs dalyvauti informantas. Kokybiniame tyrime esminis dalykas yra renkamų *duomenų prisotinimas*, todėl disertacinio tyrimo konkreti / tiksliai apibrėžta imtis iš anksto nebuvo numatyta. Duomenys buvo renkami tol, kol jie pradėjo kartotis ir tapo akivaizdus jų informatyvumo sumažėjimas. Tyrime dalyvavusių informantų amžiaus vidurkis – 37 metai, visi informantai yra moterys; visų informantų išsilavinimas – aukštasis. Tyrimo imtis – patogioji netikimybinė.

Siekiant atskleisti mokytojų patirtį, susijusią su ikimokyklinio ugdymo įstaigose organizuojamu į tėvų poreikius orientuotu pedagoginiu švietimu, bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais galimybėmis, 2020 m. kovo 30 d. – gegužės 30 d. atliktas interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais. Disertacinio tyrimo imtį sudarė 30 tyrime sutikusių dalyvauti informantų – ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojų. Šio kokybinio tyrimo esminis dalykas toks pat – renkamų *duomenų prisotinimas*, todėl disertacinio tyrimo konkreti / tiksliai apibrėžta imtis taip pat iš anksto nebuvo numatyta.

Duomenys buvo renkami tol, kol jie pradėjo kartotis ir tapo akivaizdus jų informatyvumo sumažėjimas. Tyrimui nėra aktualūs dalyvavusių informantų demografiniai duomenys. Tyrimo imtis – patogioji netikimybinė.

Disertacinio tyrimo įgyvendinimo etapai:

I etapas. **Mokslinės literatūros analizė** (2015 m. spalio – 2017 m. rugsėjo mėn.). Nuolat pildoma, atsižvelgiant į vėlesniuose tyrimo etapuose gautų empirinio tyrimo duomenų sąsajas su teorine dalimi.

II etapas. Empirinis tyrimas:

- Kokybinis tyrimas. *Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų patirčių tyrimas* (2017 m. lapkričio 2 d. – gruodžio 30 d.). Tyrimo tikslas – atkleisti tėvų lūkesčius, susijusius su pedagoginiu švietimu, įgalinančias edukacines sąlygas ir išitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas.
- Kokybinis tyrimas. *Ugdymo programų ikimokyklinio ugdymo įstaigose analizė* (2018 m. sausio 15 d. – gegužės 15 d.). Tyrimo tikslas – atkleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose kontekstualizuojamą tėvų pedagoginį švietimą.
- Kokybinis tyrimas. *Interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais* (2020 m. kovo 30 d. – gegužės 30 d.). Tyrimo tikslas – atskleisti tėvų pedagoginio švietimo situaciją, išitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas, tėvų pedagoginio švietimo būklės gerinimą taikant inovacijas.

III etapas. **Empirinio tyrimo rezultatų analizė ir apibendrinimas** (2017 m. gruodis – 2020 m. rugpjūtis).

IV etapas. **Išvadų formulavimas, mokslinės diskusijos rengimas.**

Disertacijos rezultatų mokslinis naujumas ir teorinis reikšmingumas

Šio darbo teorinį naujumą įrodo tai, kad disertaciniame tyrime teoriškai pagrindžiama pedagoginio tėvų švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje raiškos ir organizavimo situacija. Išskirtos, remiantis ugdymo programų analize, pedagoginio tėvų švietimo ikimokyklinėje įstaigoje realizavimo orientacinės kryptys, prielaidos, įgalinančios tėvų įtraukimą į vaikų ugdymą. Remiantis tėvų patirčių analize išryškintas vyraujantis tėvų pedagoginio švietimo tipas, formos, palankios edukacinės sąlygos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Remiantis pedagogų patirčių analize atskleistos tėvų išitraukimą į pedagoginį tėvų švietimą skatinančios ir

sunkinančios sąlygos, ypač netipinėmis (karantino) sąlygomis, projektuojamos galimos šios situacijos tobulinimo galimybės.

Gauti tyrimo rezultatai orientuoja ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojus kuriant ir tobulinant ugdymo programas akcentuoti ne tėvų informavimą, bet konstruktyvų bendradarbiavimą planuojant tėvų pedagoginį švietimą.

Gauti empirinio tyrimo rezultatai parodo nuotolinio ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo metu išryškėjusius trūkumus, kurie sudaro prielaidas tobulinti tėvų pedagoginio švietimo organizavimą, inovatyvesnių bendradarbiavimo formų paiešką.

Be to, identifikuotas ikimokyklinio ugdymo mokytojo vaidmuo suponuoja mintį, jog tobulinant ikimokyklinio ugdymo mokytojų rengimo programas reikėtų orientuotis į būsimųjų mokytojų profesinius ir asmeninius gebėjimus.

Remiantis metodologinėmis teorinėmis priegomis, tėvų ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų patirtims bei prasmėms atskleisti parengti konkretūs instrumentai (struktūruoti interviu), kurie gali būti taikomi tiriant tėvų ir mokytojų patirtis, susijusias su tėvų pedagoginio švietimo raiška ir organizavimu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Atliktų tyrimų rezultatai išplečia prielaidas plėtoti kitus iki šiol Lietuvoje mažai tyrinėtus pedagoginio tėvų švietimo vyksmo tyrimus.

Disertacijos praktinis reikšmingumas:

- Remiantis disertacijos apibendrinimais ir išvadomis galima skatinti švietimo politikus koreguoti tėvų pedagoginio švietimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose teisinį reglamentavimą, kas prisidėtų prie kiekvieno tėvo pozityvios tėvystės ugdymo, palankesnio įsitraukimo ir aktyvaus jo dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo edukacinėse veiklose.

- Disertacinio tyrimo rezultatai suponuoja prielaidas ikimokyklinio ugdymo mokyklų praktikams peržiūrėti ir koreguoti tėvų pedagoginio švietimo organizavimą, koreguoti tėvų švietimo organizavimo formas, įtraukimo metodus.

Disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, trys skyriai, diskusija, išvados, literatūros šaltinių sąrašas ir priedai. Disertacijoje pateikiami 11 paveikslų, 34 lentelės, 13 priedų.

Disertacijos rezultatų mokslinis aprobavimas

Disertacijos tema paskelbtos publikacijos kituose Clarivate Analytics Web of Science duomenų bazėse referuojamuose leidiniuose:

1. Kovienė, S. (2019). Expression of parents` (carers`) pedagogical education in activity planning documents of preschool educational institutions of Lithuania. *EDULEARN 19: 11th international conference on education and new learning technologies. Conference proceedings*. 3808–3816. ISBN 978-84-09-12031-4, ISSN 2340-1117, doi: 10.21125/edulearn.2019.0985.
2. Kovienė, S. (2020). Attitude of pedagogues towards informing parents on their children education: pre-school education context. *INTED 2020: 14th international technology, education and development conference. Conference proceedings*. 7818–7826. ISBN 978-84-09-17939-8, ISSN 2340-1079. doi: 10.21125/inted.2020.

Kituose recenzuojamuose mokslo leidiniuose:

1. Kovienė, S. (2017). Competence conditions enabling education in pre-school education establishments: parents` evaluation. *Problems of education in the 21st century*, 75(2), 157–169. ISSN 1822-7864 (print), ISSN 2538-7111 (online).
2. Kovienė, S. (2017). Edukacinis tėvų švietimas ikimokyklinėse ugdymo įstaigose: lūkesčiai ir realybė. *Andragogika / Andragogy*, 1(8), 144–158. ISSN 2029-6894.
3. Kovienė, S. (2017). Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą: tėvų nuomonė. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė / Education policy, management and quality*, 9(2), 76–88. ISSN 2029-1922 (print), ISSN 2669-1159 (online).

Konferencijų pranešimų medžiagoje:

1. Kovienė, S. (2019). Kaip ir kodėl tėvai įsitraukia į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą: tėvų nuomonė. *Pagalba vaikui ir šeimai: galimybės, iššūkiai perspektyvos / Help for the child and family: opportunities, challenges perspectives* [Elektroninis išteklius]: tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys /

sudarytojai: Jurgita Pintulienė, Laima Tomėnienė. Vilnius: Litera. 45–53. ISBN 978-609-482-032-8.

Disertacijos tema skaityti pranešimai šiose tarptautinėse ir respublikinėse mokslinėse konferencijose:

1. Respublikinė pradinio ugdymo mokytojų metodinė-praktinė konferencija „Sėkminga pamoka“. Pranešimas „Tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymą reikšmė“. Šiaulių Dainų progimnazija, Lietuva. 2015 m. spalio 16 d.
2. Tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija „Mokytojas šiandien ir rytoj: tarp realybės ir lūkesčių“. Pranešimas „Edukacinio tėvų švietimo reikšmė ugdant vaiko asmenybę“. Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuva. 2016 m. lapkričio 24 d.
3. Respublikinė ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų metodinė praktinė konferencija „Kokybiškas ikimokyklinis ugdymas(is). Koks jis?“. Pranešimas „Edukaciniam tėvų švietimui palankią aplinką ikimokyklinėse ugdymo institucijose lemiantys veiksniai“. Šiaulių universitetas, Lietuva. 2017 m. balandžio 4 d.
4. Mokslinė konferencija „Suaugusiųjų švietėjų ir besimokančiųjų veiklos optimizavimo aspektai“. Pranešimas „Edukacinis tėvų švietimas ikimokyklinėse ugdymo įstaigose: lūkesčiai ir realybė“. Klaipėdos universitetas, Lietuva. 2017 m. gegužės 12 d.
5. Tarptautinė XII tęstinė mokslinė-praktinė konferencija „Mokytojų rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos“. Pranešimas „Tėvų įtraukimas į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą“. Šiaulių universitetas, Lietuva. 2017 m. lapkričio 24 d.
6. Tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija „Pagalba vaikui ir šeimai: galimybės, iššūkiai, perspektyvos“. Pranešimas „Kaip ir kodėl tėvai įsitraukia į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą“. Šiaulių universitetas, Lietuva. 2019 m. balandžio 25 d.
7. Respublikinis ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų forumas „Kokybiškas ikimokyklinis ugdymas tėvų ir pedagogų požiūriu“. Pranešimas „Kokybišką tėvų švietimą įgalinančios sąlygos“. Šiaulių lopšelis-darželis „Ežerėlis“, Lietuva. 2019 m. gegužės 14 d.
8. Tarptautinė konferencija EDULEARN 19 (11th international conference on education and new learning technologies). Pranešimas “Expresion of parents` (carers`) pedagogical education in activity

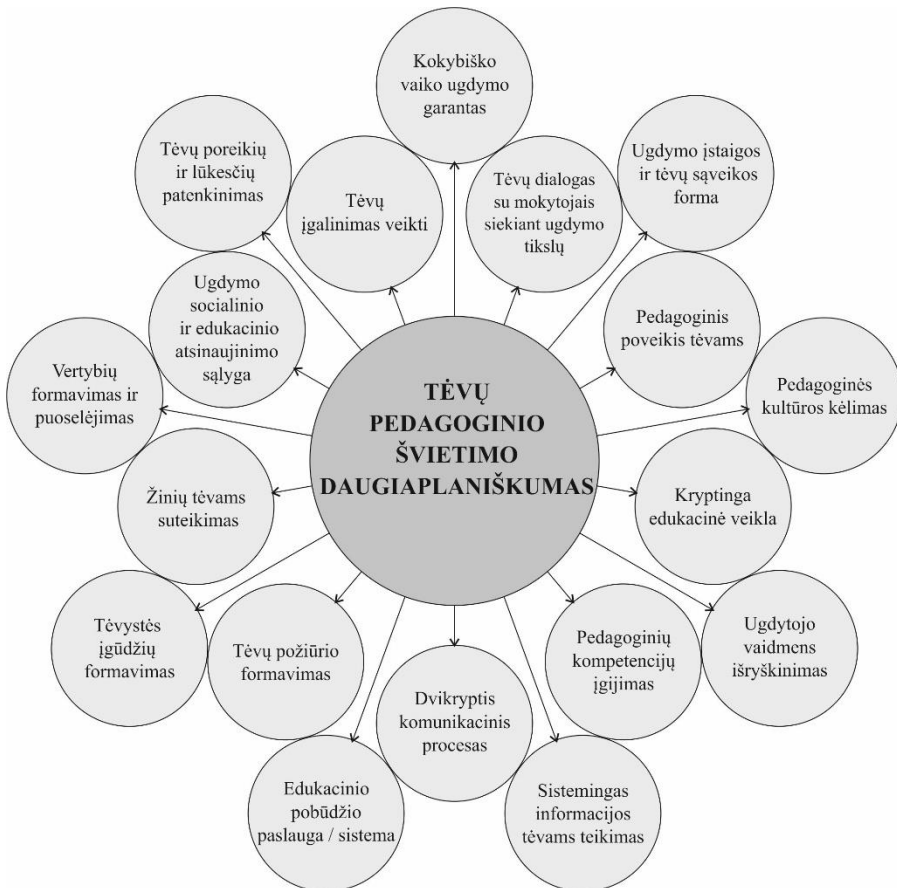
planning documents of preschool educational institutions of Lithuania”.
Palma, Mallorca, Ispanija. 2019 m. liepos 1–3 d.

9. Tarptautinė konferencija INTED 2020 (14th international technology, education and development conference). Pranešimas “Attitude of pedagogues towards informing parents on their children education: pre-school education context“. Valencia, Ispanija. 2020 m. kovo 2–4 d.

1. TĖVŲ PEDAGOGINIS ŠVIETIMAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE: TEORINIS KONTEKSTAS

1.1. Tėvų pedagoginio švietimo konceptas

Tyrėjai (McCollum, 1999; Epstein, 2001; Juodaitytė, 2001, 2003; Aramavičiūtė, 2005; Eccles, 2005; Driessen, Smit, Slegers, 2005; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Lam, Kwong, 2012; Ruškus ir kt., 2012; Ailicai, Weil-Baraisb, 2013; O'Toole, 2017; Persson, Tallberg Broman, 2017; Vlasov, Hujala, 2017; Fuertes, Sousa, Lockiewicz, Nunes, Lino, 2018; Jeynes, 2018; Akhmetshina, Loseva, Zemsh ir kt., 2019; Yngvesson, Garvis, 2019 ir kt.) savo darbuose tėvų pedagoginiam švietimui suteikia skirtingas prasmes (žr. 1 pav.):

1 pav. Tėvų pedagoginio švietimo prasmų daugiaplaniškumas (sudaryta autorės, remiantis tyrėjų mokslinėmis įžvalgomis)

Tėvų pedagoginis švietimas tradiciškai laikomas viena šeimos ir ugdymo institucijos sąveikos formų. Kuo aktyvesnis tėvų dalyvavimas vaiko ugdymosi veikloje, tuo efektyvesnis tėvų švietimas ir tobulesnis vaikų ugdymasis (Seliokienė, 2004; Driessen, Smit, Slegers, 2005). Miškinis (2003), Leliūgienė, Kaušylienė (2012) tėvų pedagoginį švietimą traktuoja kaip pedagoginį poveikį, kuriuo siekiama kelti tėvų pedagoginę kultūrą.

Pedagoginis tėvų švietimas – tai suaugusiųjų mąstymą veikiantis reiškinys, aktyvi, kryptinga edukacinė veikla, siejama ir su jų sąmonėjimu, tinkamu savo, kaip ugdytojo, vaidmens suvokimu, gebėjimu konstruktyviai mąstyti, elgtis, konkrečių kompetencijų įgijimu (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010). Mokytojai dirba šviečiamąjį darbą – skatina tėvus labiau domėtis savo vaikais, suteikia tėvams kai kurių praktinių žinių. Tėvai, dalyvaudami pedagoginiame švietime, gali pasirinkti tai, kas jiems yra priimtina ugdant vaiką. Taigi tėvų pedagoginio švietimo paskirtis – tapti ne tik lygiaverčiais vaiko ugdymo partneriais su mokytojais, bet ir savęs tobulinimas įvairiais vaiko ugdymo(si) klausimais.

Kaiser, Mahoney, Girolametto ir kt. (1999) teigia, kad tai sistemingas informacijos teikimas tėvams, siekiant paremti jų pastangas gerinti vaiko vystymąsi. Anot minėtų autorių, tai – dvikryptis komunikacinis aktas (tiek tėvų, tiek mokytojų dalyvavimas keičiantis informacija), sandoris (tiek tėvai, tiek mokytojai keičia savo elgesį reaguodami į tai, kas yra išreiškiama komunikacijos metu), paremtas bendru tikslu ir dėmesiu (tikslą apibrėžia tėvai ir mokytojai komunikacinio akto pradžioje, bet jis gali keistis sąveikos metu).

Tėvų pedagoginis švietimas tyrėjų darbuose apibūdinamas ne tik kaip edukacinio pobūdžio paslauga, bet ir kaip sistema, kuria pasiremiant daroma įtaka tėvų sampratos pokyčiams (Juodaitytė, 2001). Akcentuojamas žinių vaikų ugdymo klausimais suteikimas ir tėvų požiūrio formavimas, įgūdžių ugdymas, vertybių puoselėjimas. Įgiję daugiau pedagoginių žinių tėvai palengvins ir pedagogų darbą su vaikais (McCullum, 1999; Eccles, 2005; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010). Ugdymo socialinio ir edukacinio atsinaujinimo sąlyga svarbi tobulinant vaikų ugdymą, be to, švietimas yra svarbus tėvams, suinteresuotiems vaikų ugdymo kokybe. Pedagoginis švietimas gali būti suvokiamas kaip sėkmingas tėvų įsiliejimas į nuolatinio mokymo(si) procesus, kaip galimybė tėvams dalyvauti edukaciniuose procesuose ir kaip galimybė įgyti reikiamų pedagoginių žinių vaiko ugdymo klausimais (Juodaitytė, 2001; Karklelienė, Valienė, 2005). Tėvų švietimas apibrėžiamas ne tik kaip tėvų dalyvavimas dialoge su mokytojais gilinantis ir siekiant vaiko ugdymo tikslų, parenkant tinkamus metodus, bet ir tėvystės įgūdžių formavimas pedagogų iniciatyva (Ruškus ir kt., 2012).

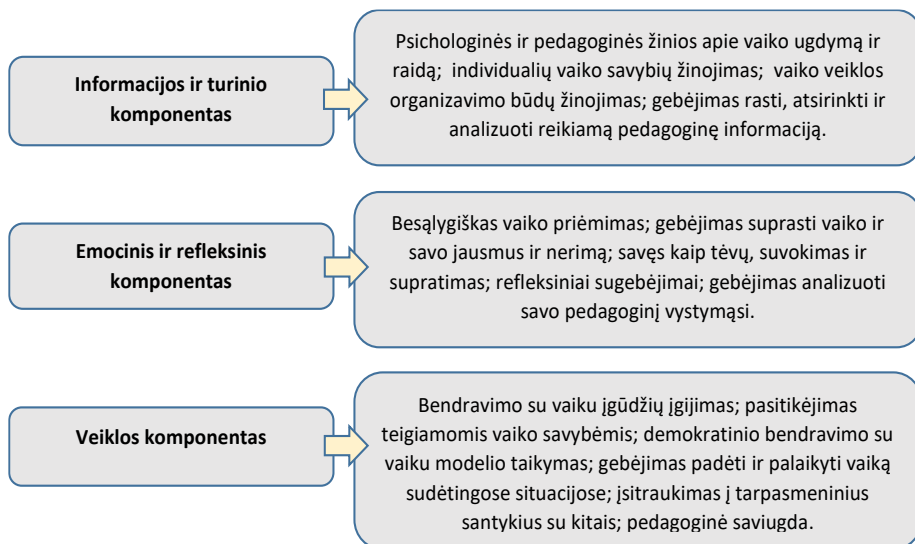
Tyrėjų darbuose pabrėžiama, jog tėvų švietimas būtinas dėl tėvų

poveikio padedant vaikams atrasti ir pažinti vertybių pasaulį (Aramavičiūtė, 2005), šalinant vaikų destruktivyvų elgesį, ugdant vaiko gyvenimiškus įgūdžius (Epstein, 2001).

Tėvų pedagoginis švietimas apibūdinamas ir kaip tėvų įgalinimas, kuris reiškia subjektyvią proto būseną, suteikiančią asmeniui kompetencijos, meistriškumo ir stiprybės, kontrolės ir pareigingumo jausmą. Tėvų švietime įgalinimas yra rezultatas, mokymasis atlikti tėvų vaidmenį, padidėjęs kontrolės jausmas. Tėvų švietimas suteikia galios, suaktyvina tėvų stipriąsias savybes ir pokyčių galimybes. Jie jaučiasi traktuojami kaip aktyvūs besimokantieji ir kompetentingi tėvai, siekiantys suteikti vaikams kokybišką priežiūrą, ugdymą ir šeimos patirtį. Tėvų švietimas yra ir kultūrinis, prasmės kūrimo procesas (Lam, Kwong, 2012).

Analizuojama tėvų pedagoginės kompetencijos reikšmė. Tėvų kompetencija apibrėžiama kaip žinių apie vaiko raidos procesus, įgūdžių, savarankiškumo, savigarbos turėjimas, savęs vertinimas, tėvų suvokimas, kaip kontroliuoti vaiko ugdymosi procesą, savęs kaip tėvo suvokimas (Grk, Čokorilo, 2012). Mokslinėje literatūroje, siekiant apibūdinti tėvų kompetencijų ugdymą, pozityvaus požiūrio formavimą, vartojama ir daugiau sąvokų: *tėvų auklėjimas*, *tėvų mokymas*, *tėvų sąmoningumas*. Šiuo atveju tėvystės palaikymo praktika laikoma tėvų sąmoningumo didinimo priemone, o ne jų auklėjimu, ką jie sugeba patys padaryti naudodamiesi savo asmeniniais įgūdžiais ir ištekliais (Ailicai, Weil-Baraisb, 2013; Flager, Thompson, 2014).

Mokslinėje literatūroje pedagoginio tėvų švietimo samprata dažnai pateikiama ir analizuojama pakankamai įvairiai, tam pačiam reiškiniui apibūdinti vartojamas ne vienas terminas. Postsovietinių šalių autorių darbuose pakankamai dažnai vartojamas terminas *pedagoginė kultūra*. Tėvų pedagoginė kultūra apibrėžiama kaip asmeninis formavimasis, pasireiškiantis tėvų noru įsitikinti, kad jų vaikai yra tinkamai ugdomi ir dėl to tobulėja, gebėjimu reguliuoti ir kontroliuoti savo elgesį, kūrybingu psichologinių ir pedagoginių žinių ir technologijų taikymu, humanistiniu bendravimu su vaiku stiliumi (Polyakova, 2010); kaip integracinis, sisteminis, asmeninis ugdymasis, kuris yra pedagoginės refleksijos, savimonės, savikontrolės, elgesio su vaikais savireguliacijos gebėjimų, gebėjimo kūrybiškai naudoti šiuolaikines psichologines ir pedagogines technologijas bendraujant su vaikais derinys (Kokoeva, 2003). Zakirova, Nikitina (2016) išskiria tris pedagoginės kultūros struktūros komponentus (žr. 2 pav.):

2 pav. Tėvų pedagoginės kultūros struktūra (pagal Zakirovą, Nikitiną, 2016)

Tėvų pedagoginis švietimas yra specifinė *suaugusiųjų švietimo sritis*, kurios reikšmė gali būti siejama su aukštesne vaikų ugdymo kokybe. Tėvų švietimas – *esminė sąlyga tėvams tapti lygiaverčiais pedagogų partneriais*. Tėvų dalyvavimas pedagoginiame švietime yra viena iš pagrindinių edukacinių pareigų, siekiant kokybiškesnio ikimokyklinio ugdymo apskritai. Kaip teigia Juodaitytė (2001), tėvų švietimas ikimokykliniame ugdyme apima du socialinės edukacinės kilmės procesus: konstruktyvus tėvų švietimas, tapdamas ikimokyklinio ugdymo socialinio edukacinio atsinaujinimo sąlyga, drauge yra ir vaikų ugdymo tobulinimo paratikslas, tarsi visuomenės žvilgsnis „iš viršaus“ į tuos darinius, kuriuos ji pati suponuoja savo raidoje. Antra vertus, tėvų švietimas yra ir suaugusiųjų švietimo sritis, nes ji reikšminga vienai socialinei grupei – *tėvams, itin suinteresuotiems vaikų ugdymo kokybe*. Būtent šis tėvų švietimo modelis grindžiamas reikšmingumu naujos tėvų, kaip ugdytojų, patirties, kurios pagrindu jiems atsiranda sąlygos dalyvauti bendroje ikimokyklinio ugdymo veikloje su pedagogais, suvokti savo patirties vertingumą tobulinant vaikų ugdymą.

McCullum (1999) tėvų švietimą apibūdina kaip akivaizdžias ikimokyklinių ugdymo įstaigų pastangas suteikti tėvams kuo daugiau pedagoginės informacijos arba netgi pakeisti ir *formuoti naują požiūrį į vaikų ugdymą*. Tėvų švietimas ikimokyklinėse įstaigose sustiprina ir jų ryšius su pokyčiais švietimo sistemoje, nes tėvai ir pedagogai, sprenddami ikimokyklinio vaikų ugdymo tobulinimo problemas, užtikrina sėkmingo šių vaikų mokymo(si) ateityje (mokyklose) sąlygas. Todėl tėvų švietimas

ikimokyklinėse įstaigose tampa gana sudėtingu edukaciniu reiškiniu, nes jis grindžiamas tiek suaugusiųjų švietimo, tiek ir formalios švietimo sistemos apskritai pokyčiais (Juodaitytė, 2001).

Išryškėja dvi pedagoginio tėvų švietimo sampratos: viena pagrįsta informacijos, žinių perdavimu ir jų gausinimu, kita orientuota į patirties gausinimą, požiūrių, vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir gilinimą, konstruktyvią veiklą (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010). Comer, Haydnesas (1991) taip pat skiria du tėvų pedagoginio švietimo tipus: konstruktyvųjį (aktyvų, švietimą „dalyvaujant“) ir nekonstruktyvųjį (formalų). Konstruktyvistai pabrėžia, kad mokomo asmens žinios ir supratimas yra veikla, o ne informacija apie išorės pasaulį, nes žmogus gali suvokti ir tirti tik tai, ką yra patyręs, t. y. subjektyvią, o ne objektyvią tikrovę. Pedagogų ir tėvų interaktyvi sąveika su socialiniu ir kognityviniu pasauliu, kuriame gyvena tėvai ir vaikai, minėtų autorių nuomone, įmanoma būtent dėl konstruktyvaus švietimo pobūdžio. Šie autoriai pasisako už konstruktyvų švietimą, teigdami, jog tėvus reikia įtraukti į aktyvią veiklą, sudaryti praktines konstruktyvaus dalyvavimo vaikų ugdymo procese galimybes ir sąlygas, siekiant lygiavertės partnerystės su mokyklos pedagogais, skatinant ir pačių tėvų savišvietą (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010).

Konstruktyvus tėvų švietimas orientuojamas į naujas nuostatas, atitinkančias ikimokyklinio ugdymo paradigmos kaitą, akcentuojamas dėmesys vaikų socialinės kompetencijos plėtojimui. Orientuojamasi ne tik į naujus ikimokyklinio amžiaus vaikų vertinimus, bet ir į suaugusiųjų partnerystės būtinumą (Juodaitytė, 2003). Konstruktyvaus tėvų pedagoginio švietimo paskirtis – plėtoti tėvų pedagoginę kultūrą ir pedagogines žinias.

Tėvų švietimo konstruktyvus pobūdis interpretuojamas kaip nedirektyvus jų mokymasis, orientuotas į:

- žinias, mokėjimus, kurie atitinka „naująją“ vaikų ugdymo kryptį, tėvų ir pedagogų galimybes nuolat ją tobulinti per paritetinio pobūdžio sąveiką;
- dviejų suaugusių žmonių grupių pasirengimą „gyventi ir dirbti tuo pačiu metu dviejose kultūrose – intelektualioje, kurioje vyksta orientacija į žodžius ir idėjas, ir operacinėje“ (Jucevičienė, 1997, p. 53).

Lietuvos ir užsienio autoriai, analizuodami tėvų pedagoginį švietimą, išskiria jo *tikslus*: pagerinti tėvų žinias apie vaikų raidą ir poreikius; sukurti kontaktų galimybes tarp tėvų ir ugdymo įstaigos bendruomenės; ugdyti supratimą apie socialinius veiksnius ir galimybes

jiems daryti įtaką. Socialinių-educacinių tėvų nuostatų plėtojimas susieja tėvų ir mokytojų bendruomenes. Tėvams sudaromos sąlygos praktiškai dalyvauti modernizuojant vaikų ugdymą. Pedagoginis švietimas įgalina tėvų orientacijos į vaiką kaip į asmenį transformaciją, tėvai ima labiau domėtis ikimokyklinio ugdymo galimybėmis (Juodaitytė, 2001; Petersson ir kt., 2003).

Tėvų švietimas padeda palengvinti šeimos narių individualaus potencialo vystymąsi, užkerta kelią šeimos problemoms atsirasti, padeda šeimoms įveikti sunkumus, su kuriais jos gali susidurti bet kuriuo metu. Šie tikslai galėtų būti pasiekti suteikiant tėvams galimybę išmokyti suprasti save ir kitus, palengvinant žmogaus vystymosi ir elgesio procesų supratimą įvairiais šeimos gyvenimo etapais, padedant susipažinti su santuokos ir šeimos modeliais ir procesais, įgyjant veiksmingas šeimos gyvenimo strategijas, skatinant kokybiškai atlikti savo vaidmenis šiuo metu ir ateityje, ugdant gebėjimus susitvarkyti su kylančiais sunkumais šeimoje (Martínes Gonzáles, 2001).

Akcentuojamas teigiamų santykių tarp tėvų ir vaikų stiprinimas. Vystymosi požiūriu tinkamas tėvų švietimas reiškia, kad tėvų vaidmuo, ypač atsispindintis per tėvų ir vaiko santykius, yra esminis vaikų vystymosi kontekstas (Kaiser ir kt., 1999).

Juodaitytė, Gaučaitė ir Kazlauskienė (2009) išskiria tėvų švietimo naudingumo kriterijus:

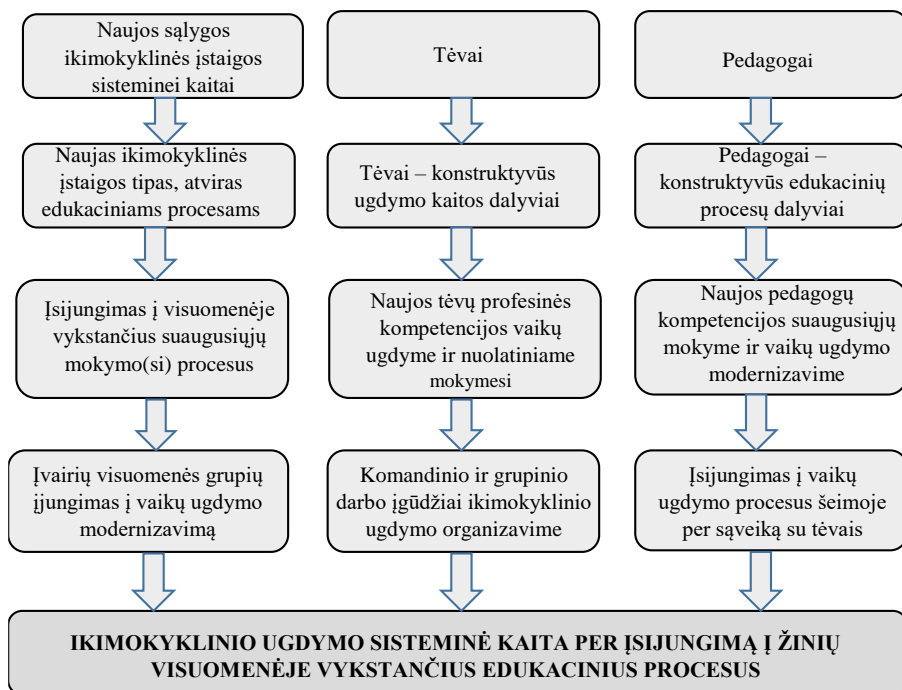
- Tėvai daugiau pasitiki ugdymo institucija.
- Didėja tikimybė, kad patys tėvai ims aktyviau domėtis vaikų auklėjimo klausimais.
- Tėvai galės praplėsti pažinčių ratą ir užmegzti naudingus sau ir savo vaikui socialinius ryšius.
- Gerėja vaikų mokymo(si) pasiekimai ir elgesys.
- Išauga tėvų pasitikėjimas ugdymo įstaiga ir jos pedagogais.
- Ikimokyklinė ugdymo įstaiga ir pedagogai sulaukia daugiau palaikymo iš tėvų, kai sprendžiami įvairūs vaikų ugdymo kokybės klausimai.
- Gerėja ikimokyklinių ugdymo įstaigų ugdymo kokybė, nes tėvai teikia įvairius pasiūlymus.
- Stiprėjant tėvų ir pedagogų tarpusavio ryšiams, stiprėja ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendruomenė.

Kaip teigia A. Juodaitytė (2001), plėtojant tėvų švietimą ikimokykliniame ugdyme siekiama įveikti *senąją, stereotipinę* tėvų požiūrį į vaikų ugdymą įstaigose kaip sritį, priklausančią tik pedagogams profesionalams, tėvams priskiriant tik neprofesionalių ugdytojų funkcijas, o

drauge ir nepakankamą atsakomybę už vaikų ugdymą. Pedagoginis švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose padeda išvengti skirtingus interesus turinčių suaugusių žmonių grupių (pedagogų ir tėvų) atsiradimo ir silpnina socialinio konflikto galimybes. Tėvams dalyvaujant vaikų ugdymo procesuose, formuojasi ne tik nauja bendradarbiavimo su pedagogais patirtis, bet ir tėvams, ir pedagogams atsiranda neįprastų vaidmenų. Būtent šiuo pagrindu ir susidaro patikimos prielaidos išvengti konfliktų tarp tėvų ir pedagogų, kaip profesionalių ir neprofesionalių ugdytojų, nes tėvų konstruktyvios edukacijos modeliai padeda sėkmingai spręsti tėvų ir pedagogų pažiūrų suderinamumo klausimus.

Šiame kontekste išryškėja esminės tėvų pedagoginio švietimo kryptys – formuoti profesionalesnį požiūrį į ugdymą; suteikti galimybę realizuoti tėvams save bendruomeniškumo, bendros veiklos aplinkoje, priimant kitų apsisprendimą, derinant su individualiu savo apsisprendimu; skatinti tėvus aktyviai dalyvauti ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo veikloje; griauti stereotipinius mąstymo modelius, trukdančius pereiti prie modernesnio ugdymo modelio.

Esminiai pedagoginio švietimo aspektai būtų tokie: ikimokyklinio amžiaus vaikai dėl nepakankamo socialinio savarankiškumo yra itin susiję su šeima, todėl ikimokyklinio ugdymo institucijoje būtina siekti kokybiško tėvų pedagoginio švietimo, siekiant, kad vaikų ugdymas būtų visavertis; tėvai ir pedagogai yra lygiaverčiai partneriai, kurių bendromis pastangomis sėkmingai tobulinamas vaikų ikimokyklinis ugdymas; tėvų pedagoginis švietimas – aktyvus tėvų mokymo(si) procesas, kai tėvams nuolat sudaromos sąlygos dalyvauti vaikų ugdyme ir įgyti jiems reikalingas kvalifikacijas bei tobulinti tarpusavio santykius su pedagogais; <...> šviečiant tėvus būtina jiems ne tik suteikti žinių vaikų ugdymo klausimais, bet ir siekti jų dalyvavimo švietimo politikos ir ikimokyklinio ugdymo institucijos valdymo procesuose, teikiant pasiūlymus ir priimant sprendimus; tėvų pedagoginis švietimas – kokybiška nūdienos informavimo sistema, pripažįstama kaip svarbi paramos šeimai sistemos dalis, padedanti saugiai auginti sveikus ir išsilavinusius vaikus bei užtikrinti švietimo plėtotę. Tėvų pedagoginio švietimo paskirtis ikimokyklinio ugdymo institucijoje siejama su švietimo konstruktyvumu. Juodaitytė (2003) akcentuoja, kad konstruktyvaus tėvų pedagoginio švietimo nauda tiek ikimokyklinio ugdymo institucijai, tiek tėvams ir vaikams yra akivaizdi – jis užtikrina ikimokyklinio ugdymo sisteminę kaitą per įsitraukimą į visuomenėje vykstančius edukacinius procesus (žr. 3 pav.):

3 pav. Konstruktyvaus tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje reikšmė ir būtinumas (pagal A. Juodaitę, 2003)

Tėvų pedagoginis švietimas remiasi šiais principais: *humaniškumo*, kai pastebimas ir gerbiamas kiekvienas šeimos narys, tikima jo geruoju pradū, palaikomi tėvų sumanymai; *meniškumo*, kada sudaromos sąlygos teikti estetinį malonumą, tenkinti vaikų ir tėvų saviraiškos poreikį, plėtoti savęs ir pasaulio pažinimą, bendravimą; *integracijos*, kai garantuojamas tiek vaiko, tiek tėvų asmenybių skleidimo(si) integralumas; *demokratiškumo* – lygiavertė tėvų ir ikimokyklinio ugdymo institucijos sąveika, tėvų ir pedagogų iniciatyvų derinimas, partnerystė. Bendradarbiavimas su tėvais (globėjais / rūpintojais) grindžiamas demokratinėmis nuostatomis: tėvai visada priimami ir išklausomi, jiems suteikiama visapusiška informacija; *individualumo*, kai atsižvelgiama į tai, jog vaikai ir tėvai skiriasi charakteriu, temperamentu, pasaulio pažinimo stiliumi ir būdais; *bendruomeniškumo*, kai puoselėjami atviri santykiai ir partnerystė tarp tėvų, pedagogų ir vaikų, o šeimos ir institucijos sąveika grindžiama aktyviu dalyvavimu ugdymo procese, iniciatyvų derme; *tautiškumo (nacionalumo)* – tėvų pedagoginio švietimo turinys orientuotas į institucijoje puoselėjamas tradicines kultūros vertybes, žadinamas tautinio tapatumo jausmas, padedama vaikui ir tėvams visa, kas jį supa, įprasmiti per vertybines, dorovines nuostatas, sudaromos sąlygos

puoselėti ir saugoti tautos kultūros vertybes; *diferencijavimo*, kai formuojamas ugdymo prieinamumas tiek vaikams, tiek tėvams, pripažįstant kiekvieno asmens individualumą, atsižvelgiant į šeimos poreikius, polinkius, patirtį, taikant skirtingus būdus ir metodus; *tikslingumo* – tėvų pedagoginio švietimo turinys orientuotas į tėvų motyvacijos žadinimą, prielaidų tolesnei bendrai veiklai sudarymą. Vykdamas tėvų pedagoginį švietimą naudojami ir *atsinaujinimo, vaikystės pasaulio sureikšminimo, lygių galimybių vaikams ir suaugusiesiems švietime suteikimo, vaiko individualizacijos tendencijų šeimoje skatinimo, nuoseklumo, tęstinumo, lankstumo, prieinamumo, sistemiškumo* – darbas su tėvais (globėjais) yra nuoseklus ir planingas, tėvai periodiškai informuojami apie vaikų ugdymąsi ir elgesį, *atvirumo* – tėvams (globėjams) prieinama informacija ne tik apie jų vaikus, bet ir apie visos darželio bendruomenės veiklą, *lankstumo* – darželis atsižvelgia į tėvų (globėjų) pageidavimus, susijusius su jų vaikų ugdymu(si).

Apibendrinant galima teigti, kad mokslinėje literatūroje tėvų pedagoginis švietimas apibrėžiamas labai įvairiai. Šiam reiškiniui apibūdinti vartojami įvairūs terminai. Vis dėlto sutariama, kad tėvų pedagoginis švietimas yra specifinė suaugusiųjų švietimo sritis, kurios reikšmė siejama su vaikų ugdymo kokybės didinimu. Išryškėja dvi tėvų pedagoginio švietimo sampratos: viena pagrįsta informacijos ir žinių perdavimu, kita yra orientuota į vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir konstruktyvią veiklą. Labiausiai siektinas yra konstruktyvus tėvų pedagoginis švietimas, kuris ne tik orientuotas į naujas suaugusiųjų pažiūras, bet yra ir ikimokyklinio ugdymo socialinio atsinaujinimo sąlyga. Akcentuojamas ne tik tėvų žinių apie vaikų poreikius pagerinimas, šeimos problemų atsiradimo prevencija, pagalba šeimai įveikiant sunkumus, bet ir tėvų bei ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojų kontakto sukūrimas, partneriškų santykių užmezgimas. Moksliniuose darbuose išvelgiama įvairiapusė tėvų pedagoginio švietimo nauda visiems ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenės nariams, tačiau labiausiai akcentuojama nauda kokybiškam vaiko ugdymui.

1.1.1. Tėvų pedagoginio švietimo teisinis reglamentavimas

Analizuojant tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose klausimus, tikslinga apžvelgti *ikimokyklinio ugdymo procesą, rezultatus ir veiklą* reglamentuojančius dokumentus bei išskirti esmines tėvų pedagoginio švietimo organizavimą reglamentuojančias nuostatas. Dokumentuose apibrėžiamos tėvų funkcijos, atsakomybė, deklaruojamas tėvų

įtraukimas į ugdymo įstaigos veiklas, bendradarbiavimas, tačiau realiai neapibrėžiamas tėvų pedagoginis švietimas (žr. 1 lentelę):

1 lentelė. Tėvų pedagoginį švietimą reglamentuojantys dokumentai

DOKUMENTO RŪŠIS	DOKUMENTO PAVADINIMAS	REGLAMENTUOJAMA SRITIS
<i>Socialiniai-politiniai visuomenės raidos</i>	LR Konstitucija (1992)	<i>Tėvų (globėjų) įvairiapusis rūpinimasis vaiku. Tėvų atsakomybė</i>
	LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996)	<i>Tėvų (globėjų) įvairiapusis rūpinimasis vaiku. Atsakomybė</i>
	Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012)	<i>Kompleksinių paslaugos ir infrastruktūra šeimai. Ikimokyklinio ugdymo prieinamumas</i>
	2014-2020 metų nacionalinės pažangos programa (2012)	<i>Kompleksinės paslaugos šeimai. Pozityvios tėvystės įgūdžiai</i>
<i>Švietimo raidos</i>	LR švietimo įstatymas (2011)	<i>Kompleksinės paslaugos šeimai. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas. Tėvų neformalus švietimas, savišvieta</i>
	Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013)	<i>Kompleksinės paslaugos šeimai. Pozityvios tėvystės įgūdžiai. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas</i>
<i>Specializuoti suaugusiųjų švietimo</i>	Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas (2014)	<i>Tėvų mokymasis visą gyvenimą, savišvieta</i>
<i>Specializuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos</i>	Geros mokyklos koncepcija (2015)	<i>Tėvų ir mokyklos ryšiai, bendruomeniškumas</i>
	Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos (2015)	<i>Tėvų (globėjų) poreikių bei lūkesčių tenkinimas. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas, įtraukimas. Tėvų atsakomybė</i>
	Metodinės rekomendacijos dėl ikimokyklinio ugdymo organizavimo formų įvairovės (2013)	<i>Tėvų (globėjų) poreikių bei lūkesčių tenkinimas. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas, įtraukimas. Tėvų atsakomybė</i>
	Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2014)	<i>Tėvų (globėjų) poreikių bei lūkesčių tenkinimas. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas, įtraukimas, partnerystė</i>
	Privalomo ikimokyklinio ugdymo	<i>Pagalba šeimai, tėvų atsakomybė</i>

Lentelės tęsinys.

DOKUMENTO RŪŠIS	DOKUMENTO PAVADINIMAS	REGLAMENTUOJAMA SRITIS
	nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas (2012)	
	Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo aprašas (2011)	<i>Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas, įtraukimas, informavimas, parama ir pagalba šeimai</i>
	Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas (2005)	<i>Tėvų (globėjų) poreikių bei lūkesčių tenkinimas. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas, įtraukimas. Tėvų atsakomybė</i>
	Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika (2005)	<i>Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas, įtraukimas, informavimas, parama ir pagalba šeimai</i>

Socialiniai-politiniai visuomenės raidos strategijos dokumentai (LR Konstitucija (1992), LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996), Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012)) akcentuoja esminę tėvų (globėjų) funkciją – įvairiapusį rūpinimąsi savo vaikais: LR Konstitucijos 38 straipsnyje rašoma: „Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. <...> Tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti <...>.“ LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (1996) šalia tėvų rūpinimosi vaikais, teisių ir interesų gynimo akcentuojama ir *atsakomybė*: „Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi taip ugdyti vaiką, kad jis taptų atsakingu visuomenės nariu <...>.“

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ išryškintos Lietuvos šeimų patiriamos socialinės problemos, susijusios su tėvų užimtumo didėjimu, kartų solidarumo mažėjimu, žema tarpusavio santykių kultūra, kurią rodo gausėjantys šeiminiai konfliktai, akcentuojama *kompleksinių paslaugų ir infrastruktūros šeimai sistemos plėtra*. Vienas iš šios pagalbos aspektų – *vaikų priežiūros ikimokyklinio ugdymo mokyklose prieinamumo didinimas*, taip sudarant šeimai palankias sąlygas derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus.

Kompleksinės pagalbos šeimai svarba akcentuojama ir 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje (2012) bei Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2013). Šiuose dokumentuose teigiama, jog būtina sudaryti palankias sąlygas vaikui augti, stiprinti šeimą, ugdyti tėvų socialinius ir *pozityvios tėvystės įgūdžius*.

Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2013), be jau minėtų prioritetų, dėmesys sutelkiamas į mokyklos ir tėvų *bendradarbiavimą*:

16.1. papunktyje teigiama: „<...> Menkai bendradarbiaujama į mokyklų bendruomenes įtraukiant mokinius, tėvus, socialinius partnerius, nepasikliaujama visuomenės užsakymu, daugiau orientuojamasi į aukštesnės vadovybės pavedimus <...>“; akcentuojama, jog reikia skatinti švietimo turinio įvairovę atveriant daugiau erdvės mokinių, tėvų ir socialinių partnerių iniciatyvoms.“

Minėti socialiniai-politiniai visuomenės raidos strategijos dokumentai aiškiai koreliuoja ir su pagrindiniu švietimo raidos strategijos dokumentu – LR švietimo įstatymu (2011). Dokumente akcentuojama ir švietimo pagalbos šeimai sistema, ir mokyklos bei tėvų (globėjų) bendradarbiavimas vaiko ugdymo klausimais. Ypatingas dėmesys skiriamas tėvų (globėjų) teisėms ir pareigoms užtikrinant kokybišką, atliepiančią raidą ir poreikius vaiko ugdymą.

Nacionaliniai suaugusiųjų neformalaus švietimo dokumentai remiasi pasauliniais ir europiniais dokumentais, akcentuojančiais darnų mūsų visuomenės vystymąsi. 2000 m. Europos Komisijos priimtas Mokymosi visą gyvenimą memorandumas aktualizuoja nuolatinį mokymąsi, partnerystę švietimo srityje ir mokytojo vaidmens mokymo procese kaitą. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 2015 m. patvirtino dokumentą „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, kuriame teigiama, jog visi asmenys „privalo turėti sąlygas mokytis visą gyvenimą, kad tai padėtų jiems įgyti žinių ir įgūdžių, reikalingų pasinaudoti galimybėmis ir visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime“. Europos Komisijos diskusijoms skirtame dokumente „Tvari Europa – iki 2030 m.“ (2019) akcentuojamas dėmesys „lygesnėms galimybėms dalyvauti įtraukioje, aukštos kokybės švietimo ir mokymo sistemoje visais gyvenimo etapais: nuo ankstyvojo ugdymo iki aukštojo mokslo ir suaugusiųjų švietimo“ (p. 22).

Tėvų kaip suaugusiųjų švietimą reglamentuoja *specializuoti suaugusiųjų švietimo* dokumentai. Dar XX a. septintojo dešimtmečio pabaigoje UNESCO šią idėją įtvirtino mokymosi visą gyvenimą programos pavidalu. *Lifelong Learning* (LLL) tapo konceptuali suaugusiųjų mokymo principu. Suaugusiųjų švietimo problemos ypač aktyviai pradėtos gvildinti artėjant XXI amžiui. 1997 m. Hamburge vykusios penktosios UNESCO šalių tarptautinės suaugusiųjų švietimo konferencijos metu buvo akcentuojama suaugusiųjų švietimo reikšmė, jis vertinamas kaip investicija į žmogų, kaip esminė tolesnės pasaulio pažangos jėga. Pasaulio švietimo sistemose pradėta ieškoti suaugusiųjų švietimo motyvacijos ir galimybių įteisinti, įprasminti mokymosi visą gyvenimą koncepciją (Aleknaitė-Bieliauskienė, 2009). 1998 m. Lietuvos Respublikos Seime priimtas Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas reglamentavo *neformaliojo suaugusiųjų švietimo* terminą ir suformulavo šiai švietimo formai aktualius uždavinius. 2014 m. patvirtinta

nauja LR neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo redakcija – Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas. Šiuose dokumentuose apibrėžiamos suaugusiųjų mokymosi formos ir esminės mums aktualios suaugusiųjų švietimo sąvokos: *neformalusis suaugusiųjų švietimas, mokymasis visą gyvenimą, savišvieta*, nusakomi neformaliojo suaugusiųjų švietimo mokymosi principai.

Ikimokyklinio ugdymo procesą, rezultatus ir veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (Geros mokyklos koncepcija (2015); Privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas (2012); Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas (2005); Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos (2015); Metodinės rekomendacijos dėl ikimokyklinio ugdymo organizavimo formų įvairovės (2013); Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2014); Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo aprašas (2011); Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika (2005)) kontekstualizuojami įvairaus lygmens ugdymo įstaigos, mokytojų ir visos bendruomenės ryšiai su tėvais.

Geros mokyklos koncepcijoje (2015) išskiriami keli geros mokyklos aspektai. Gyvenimo mokykloje аспекte pabrėžiamas ryškus *bendruomeniškumas* ir *stiprūs ryšiai* tarp vaikų tėvų ir mokytojų, užtikrinantys ugdymo tikslų įgyvendinimą. Galima daryti išvadą, kad ir likę geros mokyklos aspektai yra aktualūs tėvams, kaip svarbiems mokyklos bendruomenės nariams, atsakingiems už savo vaikų ateitį.

Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodikoje (2005) kaip vienas iš vertintinų ikimokyklinio ugdymo mokyklos veiklos rodiklių nurodomos mokyklos vertybės. Šį rodiklį apibūdina sukurta gerai arba tik fragmentiškai veikianti *tėvų* ir kitų asmenų sutikimo, priėmimo, *informavimo sistema*. Mokyklos vidaus ir išorės ryšius apibūdina tai, kaip vyksta bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais. Vertinant vaiko ugdymo ir ugdymosi situaciją įstaigoje, stebimas šeimos ir mokyklos *bendradarbiavimo* ugdymo procese rodiklis, analizuojama, kokiomis formomis ir koku tikslu šeima įtraukiama į vaikų ugdymo(si) procesą mokykloje, kokia numatyta informavimo apie vaiko pasiekimus tvarka, jos sistemingumas ir formų prieinamumas tėvams, kaip ir kokiomis priemonėmis tėvai informuojami ir konsultuojami, ar naudojamos šiuolaikinės komunikacijos priemonės. Fiksuojama šeimos gaunamos informacijos kokybė: teikiamos informacijos parinkimo kriterijai, grįžtamasis ryšys, prielaidos ugdymo(si) tęstinumui šeimoje užtikrinti. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodikoje (2005) nurodoma, kad tėvų įtraukimas ir bendradarbiavimas su tėvais turėtų vykti ir atliekant vaiko raidos ir pasiekimų vertinimą. Svarbu, kaip tėvai yra

įtraukiami į vaikų pasiekimo vertinimo procesą ir tolesnių vaiko ugdymosi gairių numatymą; kaip derinami tėvų ir mokytojų požiūriai, veiksmai skatinant vaikus ir vertinant jų pasiekimus; kokį poveikį tai daro tolesniam vaiko ugdymui(si).

Vienas iš svarbių vertintinų mokyklos veiklos rodiklių yra parama ir pagalba šeimai: paramos įvairovė, teikiamų paslaugų kokybė, paslaugų tikslingumas. Stebima, ar paramos ir pagalbos šeimai paslaugos tenkina ne tik vaikų, bet ir tėvų poreikius, ar atitinka bendruomenės lūkesčius ir dera su nacionaliniais tikslais.

Privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos apraše (2012) ir Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo apraše (2011) kontekstualizuojama *pagalba šeimai*. Privalomo ikimokyklinio ugdymo skyrimas galimas socialinę riziką patiriančiai šeimai, tačiau neatmetant tėvų atsakomybės, užtikrinant punktualų vaiko atvykimą į ugdymo įstaigą, kitų sutartyje su ugdymo įstaiga nurodytų pareigų vykdymą. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, ir jo tėvams (globėjams) gali būti kompleksiskai teikiama švietimo pagalba, atsižvelgiant į nustatytus mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, mokinio, tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimus.

Pagrindiniai dokumentai, kontekstualizuojantys ugdymo(si) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje procesą, turinį, pasiekimų vertinimą, yra Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas (2005); Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos (2015); Metodinės rekomendacijos dėl ikimokyklinio ugdymo organizavimo formų įvairovės (2013); Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2014). Minėtuose dokumentuose akcentuojama, jog ugdymas ikimokyklinio ugdymo mokykloje turi atitikti vaikų amžių, individualias jų ypatybes, tenkinti vaikų ir tėvų (globėjų) lūkesčius ir poreikius. Visi šie aspektai yra įgyvendinami parengtoje mokyklos programoje. Minėtuose dokumentuose įvairiose ikimokyklinio ugdymo veiklos srityse akcentuojamas glaudus *bendradarbiavimas* su tėvais, tėvų *partneriški santykiai* su mokytojais, *informacijos* apie vaiko ugdymosi pasiekimus bei pažangą *teikimas*, vaikų ugdymo(si) *rezultatų derinimas* su tėvais, *įtraukimas* į vaiko ugdymo(si) procesą. Pabrėžiama ir tėvų, kaip svarbiausių vaiko ugdytojų, *atsakomybė* už vaiko gerovę, sveikatą ir kokybišką ugdymą.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos Respublikos teisiniuose dokumentuose (socialiniuose-politiniuose visuomenės raidos, švietimo raidos, specializuotuose suaugusiųjų švietimo bei specializuotuose ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos dokumentuose) apibrėžiamos tėvų funkcijos, atsakomybės, daugiausia dėmesio skiriama kompleksinės pagalbos šeimai

akcentavimui, tėvų poreikių ir lūkesčių tenkinimui, deklaruojamas tėvų įtraukimas į ugdymo įstaigos veiklas, bendradarbiavimas, tačiau realiai neapibrėžiamas tėvų pedagoginis švietimas, nėra tiesioginių gairių, kaip jis turėtų būti organizuojamas.

1.1.2. Tėvų pedagoginio švietimo formos ir turinys

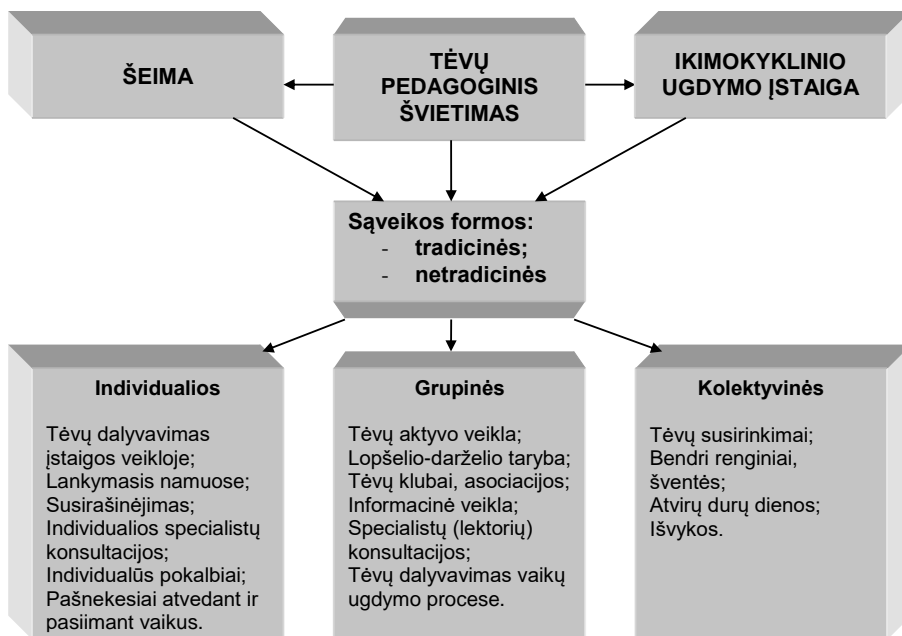
Iš ankstesnių įžvalgų matyti, kad nėra bendros tėvų pedagoginio švietimo sampratos, tačiau vis dėlto išryškėja dvi jos kryptys: formali, pagrįsta tėvų informavimu ir žinių perdavimu, ir konstruktyvi, pagrįsta aktyvia veikla, tėvų kompetencijų formavimu, požiūrio į vaikų ugdymą kaita (Comer, Haynesas, 1991; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010). Šios tėvų pedagoginio švietimo kryptys suponuoja ir pedagoginio švietimo formų pasirinkimą. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, kad formų yra pakankamai daug ir įvairių, tačiau formų parinkimas ir taikymas praktiniame darbe priklauso nuo mokytojų turimų kompetencijų, profesinio pasirengimo ir meistriškumo, patirties, pedagoginio pašaukimo, kūrybiškumo, asmeninių savybių, nuo konkrečios situacijos, laiko, erdvės, turimų išteklių (Černius, 1997; Juodaitytė, 2001; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Kruger, Michalek, 2011; Galindo, Sheldon, 2012; Ailinciai, Weil-Baraisb, 2013; Urnėžienė, Tučienė, 2014). Tėvų pedagoginio švietimo formų parinkimą sąlygoja ir keliami tikslai: padėti tėvams išnaudoti savo švietimosi galimybes ugdant kompetencijas ir kuo geriau išnaudoti turimus išteklius; gerinti tėvų supratimą apie vaikų ugdymąsi; padėti tėvams įgyti žinių ir įgūdžių; numatyti tėvų elgesio pasekmes; informuoti; užkirsti kelią problemoms; užkirsti kelią rizikingam elgesiui; padėti tėvams susidoroti su sunkumais; remti tėvus atliekant tėvystės pareigas; pagerinti santykius šeimoje; pakeisti tėvų elgesį (Ailinciai, Weil-Baraisb, 2013).

Kaip rodo tyrimai (Juodaitytė, 2003; Juodaitytė, Martišauskienė, 2007; Green, Walker, 2007; Sandberg, Vuorinen, 2008; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Kruger, Michalek, 2011; Galindo, Sheldon, 2012), ikimokyklinės įstaigos pedagogai taiko pačias įvairiausias pedagoginio tėvų švietimo, bendradarbiavimo su tėvais formas: informavimą, pokalbius su tėvais, tėvų susirinkimus, seminarus, paskaitas, individualius susitikimus ir pokalbius su vaiko tėvais ar globėjais ir pan., kurias įmanoma realizuoti tik tėvams esant ugdymo įstaigoje.

Tėvų pedagoginio švietimo formos skirstomos į *formalias* ir *neformalias*. Pedagogų praktikų patirtis rodo, kad tėvams priimtinesnės neformaliojo švietimo formos, nes jos labiau įtraukia šeimas į ugdymo

procesą, jų efektyvumas yra žymiai didesnis. Kartu jos reikalauja daugiau kūrybiškumo, organizuotumo (Kuzavinienė, 2003). Efektyvus tėvų pedagoginis švietimas gali būti užtikrinamas tik tuo atveju, kai ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir šeima veikia paritetiniais pagrindais (Litvinienė, 2002).

Černius (1997) išskiria tradicinės ir netradicinės tėvų ir mokytojų sąveikos formas ir jas klasifikuoja į *individualias, grupines ir kolektyvines* (žr. 4 pav.). Tėvų pedagoginio švietimo formos pateikiamos įvairiose ikimokyklinio ugdymo programose ir metodikose („Vėrinėlis“ (1993); „Auginu gyvybės medį“ (1998); „Ikimokyklinio ugdymo gairės“ (1993)): *bendrasis tėvų švietimas kolektyvinėmis formomis (susirinkimai, paskaitos, konferencijos), specialusis švietimas grupinio ir individualaus darbo formomis, vadovavimas tėvų pedagoginei savišvietai, teigiamos vaikų ugdymo patirties sklaida.*

4 pav. Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos sąveikos formos vykdant tėvų pedagoginį švietimą (pagal V. Černių, 1997)

Tradicinės tėvų pedagoginio švietimo formos vis dar plačiai naudojamos ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Dažniausiai naudojami individualūs pokalbiai. Jie yra gana naudingi, nes tenkina tėvų poreikius ir lūkesčius, operatyviau galima spręsti iškilusias problemas, suteikiama parama yra dalykiškesnė. Tėvai ateina pas mokytoją sužinoti apie vaiko dieną,

konsultuotis ugdymo klausimais. Individualaus pokalbio ar konsultacijos sėkmė labai priklauso nuo mokėjimo klausytis, įsijausti į kito žmogaus mintis ir jausmus. Klausantis svarbu išgirsti ne tik žodžius, bet ir toną, intonaciją, stebėti kūno kalbą: mimiką, gestus, judesius, suvokti ką tėvai nutyli.

Tėvų švietimui realizuoti plačiai pasaulyje naudojamos *tėvystės programos*, kurių metu tėvai mokomi veiksmingų strategijų, kaip spręsti įvairias problemas, susijusias su vaikų ugdymu ir elgesiu; padedama tėvams išmokti naujų bendravimo su vaikais būdų ir išreikšti savo mintis bei jausmus; padeda sumažinti tėvų stresą; padeda išmokti pasitikėti savimi; suteikia žinių apie vaikų psichologinį vystymąsi; mokomi įvertinti savo vaiko priežiūros praktiką ir taikyti ją atsižvelgiant į vaiko poreikius (Ailincai, Weil-Baraisb, 2013).

Formalus tėvų švietimas dažniausiai realizuojamas per *tėvų informavimą*. Pasak Juodaitytės, Gaučaitės ir Kazlauskienės (2009), komunikacijos tarp ugdymo institucijos ir šeimos turinys dažniausiai apima dvi pagrindines sritis: informacija apie ugdymo įstaigą ir informacija apie ugdytinį. Bendraudami mokytojai ir tėvai dažniausiai keičiasi informacija ir idėjomis apie vaikų raidą ir pažangą ugdymo įstaigoje ir namuose. Nepaisant to, dažnai susitikimuose su tėvais mokytojai kritikuojami kaip sąmoningai ar nesąmoningai siunčiantys tėvams žinią, jog jie turėtų savo vaikų ugdymą patikėti ekspertams, t. y. mokytojams (Symeou, Roussoudou, Michaelides, 2012; Čiuladienė, Valantinas, 2016; Valantinas, Čiuladienė, 2012, 2013). Tėvų informavimo tvarką reikėtų keisti: atviriau tėvus įsileisti į įstaigos vidų, skatinti tėvus lankytis įstaigoje, grupėje. Jei tėvai dėl laiko stokos neturi galimybių nuolat lankytis įstaigoje, pedagogai gali elektroniniu paštu siųsti savo pastabas, informuoti tėvus apie mėgstamą vaiko veiklą.

Vis dėlto kintant socialinei situacijai ir visuomenei tampant informacine, kurios pagrindinis bruožas – permanentinė kaita ir atsinaujinimas (Juodaitytė, Gaučaitė ir Kazlauskienė, 2009), ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, orientuojantis į tėvų poreikius, turi keistis ir tėvų pedagoginio švietimo procese naudojamos formos, implikuojamos švietimo inovacijos. Nors, kaip teigia Janiūnaitė (2019), inovacija nebūtinai yra tai, kas yra unikalumu, – tai gali reikšti įgyvendinamą idėją, kuri konkrečioje situacijoje yra nauja. Žibėnienė (2020) išskyrė dvi edukacinių inovacijų kategorijas: inovacijos, susijusios su mokyklos bendruomenės veikla, ir inovacijos, susijusios su mokyklos materialinės bazės tobulinimu. Autoriai (Papadopoulou ir kt., 2016; Visvizi ir kt., 2019) akcentuoja, kad edukacinės inovacijos nėra siejamos vien su informacinėmis, moderniomis technologijomis, jos yra siejamos su mokytojais ir jų kompetencijomis ieškoti, kurti naujus būdus, veiklas. Taigi, kaip teigia Dobranskienė (2004), pirmiausia

reikia keisti įprastas ir pabodusias bendradarbiavimo su tėvais formas (tėvų susirinkimus, vizitus į namus ir kt.) į *netradicines formas*. Autorės minčiai pritaria ir kiti tyrėjai, pastebintys, jog tėvų susirinkimai nėra pati efektyviausia tėvų švietimo forma. Leliūgienė, Simonavičiūtė (2010) mano, kad sėkmingai tėvams ir mokytojams bendradarbiauti labiausiai kenkia formalūs, nenaudingi susirinkimai, nes juose teaptariamai vaiko mokymosi rezultatai ir drausmė. Tradiciniai susirinkimai yra skirti vaiko praeičiai (kas jau įvykę), o netradicinių susirinkimų metu, pvz., mokslo metų pradžioje, tėvams pateikiama išsami informacija apie ugdymo metodus, formas, vertinimą ir pan., t. y. tokie susirinkimai orientuoti į ateitį (kas ir kaip vyks) (Čiuladienė, Valantinas, 2016).

Tėvų *savanorystė* ikimokyklinio ugdymo įstaigoje labai išplečia vaikų ugdymo procesą. Ryšys tarp namų ir mokyklos pozityviai veikia ne tik vaiko pasiekimus, bet ir apskritai savęs vertinimą (Gilleece, 2015). Tėvų dalyvavimas įvairiuose ugdomuosiuose renginiuose, grupės veiklose, ugdymo(si) procese padeda vaikams lengviau prisitaikyti prie naujų situacijų. Ugdytinių tėvams buvimas kartu su vaikais jiems svarbioje aplinkoje, dalyvavimas įvairiose veiklose padeda geriau pažinti savo vaikus skirtingose aplinkose. Ugdytinių tėvai, dalyvaudami savanoriškoje veikloje ugdymo įstaigoje, įgyja daugiau bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių su ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomene. Savanoriaudami tėvai jaučia didesnę atsakomybę ir tampa aktyvesniais ir labiau motyvuotais bendruomenės nariais.

Pedagoginis tėvų švietimas siekiant atliepti šiuolaikinę mokymosi paradigmą turėtų būti ne tik žinių teikimas, bet ir konstruktyvi veikla, pagrįsta asmens aktyvumu, bendradarbiavimu, kai žinios yra konstruojamos pažįstant tam tikrus reiškinius ir aktualizuojamos veikiant (Simonavičiūtė, Leliūgienė, 2010). Šiuo atveju keičiasi ir tėvų vaidmenys – tėvai iš mokyklos paslaugų gavėjų, kuriems tik perteikiamos žinios, tampa mokyklos paslaugų gavėjais ir partneriais, kai ugdomos pedagoginės kompetencijos, plečiama patirtis, perkainojamos vertybės (žr. 5 pav.):

PEDAGOGINIO TĖVŲ ŠVIETIMO METODAI			
ŽINIŲ PERTEIKIMO METODAI	Tėvai – mokyklos paslaugų gavėjai	Tėvai – mokyklos paslaugų gavėjai ir partneriai	PEDAGOGINĖS KOMPETENCIJOS PATIRTIES DIDINIMAS, VERTYBIŲ PERKAINOJIMAS, GILINIMAS
	Paskaitos	Disputai	
	Parodos	Konferencijos	
	Susirinkimai	Atvirų durų dienos	
	Konsultacijos	Preveninės programų, projektų veiklos	
	Informacijos sklaidimas	Dalyvavimas bendruose renginiuose, šventėse, išvykose	
Individualūs pokalbiai, lankymasis namuose	Bendradarbiavimas: a) organizuojant veiklas, b) įgyvendinant veiklas, c) ugdant vaiką		

5 pav. Tėvų pedagoginio švietimo metodai (pagal Simanavičiūtę, Leliūgienę, 2010)

Mokyklos ir tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas, jų sąveika išreiškiami taip:

- tėvų konsultavimas svarbiais vaiko ugdymo ir mokymo klausimais;
- bendros mokinių, mokytojų ir tėvų išvykos, kelionės;
- tėvų įtraukimas į ugdymo procesą panaudojant jų profesinę veiklą (pamokos, seminaro arba praktinio užsiėmimo vedimas, ekskursija į darbovietę);
- tėvų pagalba jų vaikams mokantis (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010).

Siekdamas kokybiško tėvų švietimo, mokytojas prisiima tarpininko vaidmenį. *Tarpininkavimas*, anot Ailincai, Weil-Baraisb (2013), reiškia strategijas ir žmogiškuosius išteklius, panaudojamus ketinimams pasiekti (p. 2010). Tėvų švietime tai reiškia, kad reikia atsižvelgti į tėvų požiūrį, lūkesčius, poreikius, interesus, vertybes ir pan. Tėvų švietimui realizuoti naudojamos įvairios tarpininkavimo priemonės: specialistų vizitai į namus, susitikimų su labiau patyrusiais tėvais organizavimas, diskusijų tarp tėvų organizavimas, vaidmenų žaidimai ir kt. Be šių šiuolaikinių tarpininkavimo formų, yra telefoninių konsultacijų paslaugos, TV serialai, kaip nuomonės formuotojai, internetiniai pokalbiai, virtualių diskusijų forumai, mokymo platformos ir kt. Švietime yra itin aktualios ir efektyvios informacinės komunikacinės technologijos. Be tradicinės rašytinės medžiagos (informacinių tekstų,

skrajučių, lankstinukų), naudojami skirtingas situacijas vaizduojantys piešiniai, komiksai, filmai.

Taigi šalia tradicinių mokytojo vaidmenų išryškėja ir nauji – *tėvų pedagoginio konsultanto*. Tarptautinių žodžių žodyne *konsultantas* apibūdinamas kaip kažkurios srities specialistas, duodantis patarimus savo specialybės klausimais. Tėvų švietimo forma – pedagoginis konsultavimas – ikimokyklinio ugdymo įstaigoje suvokiama kaip neatsiejama švietimo sistemos grandis. Tėvų konsultavimo tikslas, anot Compani, Lang (2015), taip suformuluoti patarimą tėvams, kad jis taptų išsakyto susirūpinimo atspindžiu. Tokiu būdu bus plečiama tėvų kompetencija, pateikiamos gairės, kaip tėvams pasitikėti savimi ir perimti atsakomybę už savo tikslus. Mokytojų bendravimas su tėvais turi būti profesionalus, keliantis pasitikėjimą ir žadinantis norą daugiau sužinoti. Sėkmingam konsultavimui būdingas konkrečių problemų, tikslų ir krypties žinojimas, įvardijimas, supratimas ir aptarimas.

Bendravimas mokykloje su tėvais paprastai vyksta žodžiu (individualiai) ar raštu. Rašytinė komunikacija gali būti sąrašai, formos, pažymos, ataskaitos, renginių kalendoriai ir pan. Mokytojų ir tėvų žodinio bendravimo būdus nustato mokyklos. Tai gali būti, pvz., tėvų ir mokytojų konferencijos. Daugelis neoficialių kontaktų (atsitiktiniai pokalbiai, vakariniai susitikimai atėjus pasiimti vaiko) ir bendravimo su tėvais būdų gali suteikti mokytojams ir tėvams galimybes išsiaiškinti vieniems kitų poreikius ir lūkesčius (Symeou, Roussouidou, Michaelides, 2012).

Siekiant, kad pateikiamos informacijos turinys tėvams būtų aktualus, reikėtų išsiaiškinti tėvų poreikius – kokios temos jiems yra aktualios.

Tėvų pedagoginio švietimo turinį gali sudaryti žinios apie psichologinį ir pedagoginį vaikų auklėjimą šeimoje; įvairaus vaikų amžiaus raidos ypatumus; adaptacijos problemas; ugdymo ir elgesio problemų sprendimą; šeimos narių pareigas, auklėjimo šeimoje turinį, formas, metodus, sunkumus, klaidas; apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymą; tėvų ir vaikų tarpusavio santykius, santykių reguliavimo būdus; vaikų laisvalaikio problemas, sveikatą ir sveiką gyvenseną; pozityviąją tėvystę, vaiko ugdymosi pasiekimus (Arnautova, 2012; Burvytė, 2013; Bednarska, 2014; Berčnik, Devjal, 2017).

Lietuvoje ir užsienyje atlikti tėvų pedagoginio švietimo poreikio tyrimai rodo tėvų pedagoginio švietimo turinio aktualumą. Tėvams dažnai kyla klausimų, kaip auklėti vaikus, kaip juos ugdyti, kaip atpažinti ir spręsti vaikų psichologines problemas, kaip atpažinti vaikų raidos ypatumus ir kaip spręsti jų raidos problemas, kaip spręsti vaikų ir kitų šeimos narių bendravimo problemas. Galima teigti, kad tėvų poreikiai susiję su vaikų auklėjimu,

ugdymu, raidos stebėjimu, jų priežiūra. Ikimokyklinio amžiaus vaikus auginantys tėvai norėtų lankyti pedagoginio švietimo kursus, pasikonsultuoti rūpimais vaiko auginimo ir auklėjimo klausimais su specialistais (*Švietimo pagalba šeimoms, turinčioms 1–6 metų vaikus*, 2008). Tėvai mano, kad būtent ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai gali pakonsultuoti ir patarti rūpimais klausimais: dėl vaikų adaptacijos, miego įpročių, atsisakymo valgyti, raidos ypatumų, drausmės ribų nustatymo. O'Toole ir kt. (2019) teigia, kad tėvų švietimas ugdymo klausimais yra reikalingas ir reikšmingas vaiko gerovei. O'Toole ir kt. (2019) tėvų poreikius ugdymo turiniui suskirstė į tris grupes: patarimai, kaip auklėti; patarimai, susiję su vaiko vystymusi ir ugdymusi; rekomendacijos dėl drausmės.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvų pedagoginio švietimo kryptys yra dvi: viena formali, pagrįsta tėvų informavimu, žinių perdavimu, o kita konstruktyvi, pagrįsta aktyvia veikla, tėvų požiūrio kaita. Išskiriamos formalios ir neformalios bei individualios, grupinės ir kolektyvinės tėvų pedagoginio švietimo formos. Formalus tėvų pedagoginis švietimas realizuojamas per tėvų informavimą. Pastebima, kad dar plačiai naudojamos tradicinės tėvų švietimo formos – individualūs pokalbiai. Siekiant atliepti šiuolaikinę mokymosi paradigmą, tėvų pedagoginis švietimas turėtų būti ne tik žinių perteikimas, bet ir konstruktyvi veikla, pagrįsta asmens aktyvumu. Todėl įprastas bendradarbiavimo su tėvais formas (tėvų susirinkimus, vizitus į namus ir kt.) reikėtų keisti inovatyviomis, įgalinančiomis konstruktyvią tėvų pedagoginio švietimo kaitą: akcentuojama tėvų savanorystė ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, tėvystės programos. Ikimokyklinio ugdymo mokytojas turėtų prisiiimti tarpininko, konsultanto funkcijas ir gebėti parinkti ne tik tinkamiausią tėvų pedagoginio švietimo formą, bet ir turinį.

1.1.3. Tėvų kaip edukacinių paslaugų vartotojų poreikiai

Tyrėjai (Christenson, 2004; Arnautova, 2012; Dockett, Perry, Kearney, 2012; Galindo, Sheldon, 2012, Burvytė, 2013; Grincevičienė, 2014) sutaria, kad šeima – tai pirmoji ugdymo institucija, labiausiai daranti įtaką visam tolesniam asmens gyvenimui ir jau nuo XX a. traktuojama kaip valstybės ir visuomenės pagrindas, formuojantis asmenybę. Šeima yra pagrindinis vaiko socializacijos veiksnys, įgalinantis vaikus įgyti socialinių žinių, suformuoti ir tobulinti įgūdžius bei gebėjimus, tinkamas vertybes, idealus, taisykles ir normas, formuoti individualias savybes, o tėvai – pati gausiausia ir įtakingiausia su mokykla susijusi interesų grupė (Želvys, 2003).

Šeimos ir visuomenės raida susijusi su kartų (*Generation*) kaita. Targamadzė, Girdzijauskienė, Šimelionienė ir kt. (2015) teigia, kad kartų skirtumus lemia ne žmonių amžius, bet skirtingos įvairių kartų vertybių sistemos, išliekančios visą žmogaus gyvenimą. Kiekvienos kartos tėvai pasižymi tik jai būdingomis savęs kaip asmenybės bei pasaulio suvokimo, santykio su aplinka, vaikų auklėjimo, bendravimo su ugdymo įstaiga ir pedagogais ypatybėmis. Remiantis įvairių autorių (Zemke, Raines ir Filipczak, 2000; Lumpijeva, Volkov, 2013; McCrindle, 2014; Targamadzė ir kt. 2015) pateikiamomis kartų klasifikacijomis ir laikotarpiais galima teigti, kad daugelis ikimokyklinio ir pradinio ugdymo mokyklas lankančių vaikų tėvų priklauso „Y“ kartai – vadinamajai tūkstantmečio kartai (*Millennial Generation*).

Tūkstantmečio kartos atstovai gimė globalizacijos, komunikacijos, technologijų ir belaidžio ryšio eroje, augo kitų kultūrų įvairovės ir poveikio aplinkoje. Šios kartos atstovai yra labiau išprusę, geriau išsilavinę nei prieš tai buvusios kartos (Zemke, Raines ir Filipczak, 2000, p. 9), augo apgaubti besąlygišku tėvų rūpesčiu. Tai padėjo šiai kartai išsiugdyti ne tik didžiulį pasitikėjimą savimi, bet ir toleranciją aplinkai. Šios kartos atstovai daug dažniau pasisako prieš rasizmą, seksizmą, homofobiją. Tai socialiai atsakinga karta, daug dėmesio skirianti globalioms socialinėms problemoms, tvirtai pasisakanti už individo teises (Duchscher, Cowin, 2004, p. 497). „Y“ kartos atstovams labai svarbi karjera, jie itin vertina prasmingą bendradarbiavimą ir komandinį darbą.

Reikėtų akcentuoti, jog minėtos kartos tėvai yra vartotojiškos visuomenės atstovai. Pruskus (2011), analizuodamas vartotojiškos visuomenės funkcionavimo pagrindus, akcentuoja trumpalaikių malonumų svarbą žmogaus gyvenime bei prekių ir paslaugų įsigijimą čia ir dabar (p. 305). Siejant tai su tėvų pedagoginiu švietimu, bendradarbiavimu su ugdymo įstaiga, galima stebėti tėvų poreikį *gauti daug ir įvairių paslaugų, o jų vaikų ugdymo(si) rezultatas turi būti greitai ir aiškiai pastebimas*. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga, orientuodamasi į savo misiją, tikslus ir strategiją, kaip tik ir teikia edukacines ir socialines paslaugas bendruomenės nariams. Reikšmingiausios edukacinės paslaugos tėvams – pedagoginis švietimas ir pedagoginė bei psichologinė pagalba (Martišauskienė, Trakšėlys, 2017). Šiuolaikinės modernios ikimokyklinės įstaigos siekia teikti kokybiško ugdymo paslaugas ir tenkinti vaikų, tėvų poreikius, kurie yra „konkretūs vartotojų norai, suvokimas, jog kažko trūksta arba yra gerai“ (Pociūtė, 2005), o lūkesčiai siejami su troškimais, orientuotais į perspektyvą. Todėl ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi būti suinteresuota išsiaiškinti vartotojo poreikius, lūkesčius, nes tik tuomet įgaus jų pasitikėjimą ir lojalumą.

Pagrindiniai visų šeimų poreikiai – informavimas, pozityvios tėvystės mokymai, palaikymas (*Paslaugų infrastruktūros tobulinimo galimybės siekiant šeimos gerovės. Tyrimo ataskaita*, 2013). Dabartinės lietuvių kalbos žodyne¹ sąvoka „poreikis“ apibūdinama kaip „tai, ko reikia, ko nors reikmė“. Anot Jovaišos (2007), „poreikis – biologinio, materialinio ar dvasinio trūkumo emocinis išgyvenimas. Poreikis kreipia žmogų į objektus, kurie būtini jo egzistencijai“ (p. 225). Maslow (2006) nagrinėjo žmogaus poreikius pagal jų reikšmingumą ir išskyrė penkias žmogaus poreikių grupes.

Vienas iš esminių postmodernistinės visuomenės bruožų – nuolatinė kaita (Fullan, 1998), būdinga ir ikimokykliniam ugdymui. Šiandieniniame pasaulyje, kuriame kaita tapo įprastu ir nuolatiniu reiškiniu, švietimas siejamas su atvira pokyčiams, dinamiška, mobilia, prisitaikančia ikimokyklinio ugdymo sistema (Martišauskienė, 2012).

Nuolat vykstanti žmonių gyvenimo kaita lemia ir visuomenės poreikių kaitą. Tinkamas vartotojų poreikių identifikavimas ir jų įtraukimas į ugdomosios veiklos bei ugdymo institucijos strateginių planų rengimą ir įgyvendinimą įgalina efektyviau bendradarbiauti su paslaugos gavėjais, tiesiogiai daro įtaką įstaigos kokybės valdymo sistemai ir ugdymui. Todėl, vertinant ugdymo įstaigų teikiamų paslaugų kokybę, dažniausiai remiamasi paslaugų gavėjo, kaip vartotojo, kokybės vertinimu (Martišauskienė, Trakšelys, 2013).

Šiuolaikiniai tėvai yra nuolat užimti, kartais pasinėrę į gyvenimą socialiniuose tinkluose arba daug dirbantys, siekiantys karjeros, todėl dažnai vaikų ugdymą visiškai patiki ugdymo įstaigai. Tačiau, kaip teigia Dodge, Colker, Heroman (2007, p. 187), pedagogai, kurie iš tikrųjų suvokia šeimos svarbą ugdant vaikus ir tiki, kad dirbdami kartu su tėvais gali daug pasiekti, geba sukurti tikrą partnerystę. Vienas pagrindinių demokratinės ugdymo institucijos požymių, anot Beresford, Coft (1993), yra jos narių nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į ją bendruomenės valdymo procese. Geros mokyklos koncepcijoje (2015) teigiama, kad mokyklos veiklos tobulinimo konceptualus pagrindas – mokyklos bendruomenės (ne tik vaikų, bet ir tėvų bei mokytojų) poreikiai ir susitarimai. Monkevičienės ir kt. (2009) atliktas tyrimas „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė“ parodė, kad ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, jei atitinka tėvų, vietos bendruomenių poreikius, lūkesčius, vertybes (p. 60).

Esant tokioms šeimos gyvenimo sąlygoms bent nedidelę dalį problemų tėvams gali padėti spręsti ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Šeima,

¹ <http://ikiis.lki.lt/dabartinis>

kaip institucija, lemia vaikų ugdymo ikimokyklinėje įstaigoje sudėtingumą. Plėtojantis tėvų teisėms ir pareigoms atsiranda būtinumas jiems ugdant vaikus gauti kvalifikuotą edukacinę pagalbą (Trakšelys, 2010). Besikeičiantys tėvų poreikiai tampa svarbiu veiksniu, į kurį būtina atsižvelgti organizuojant pedagoginį tėvų švietimą. Šiuolaikiniams tėvams aktuali ne tik vaiko priežiūra, jo saugumas – tėvus domina gerų ugdymo sąlygų užtikrinimas ir visuminis, kokybiškas vaiko ugdymas. Tėvai tikisi *kokybiško vaikų paruošimo mokyklai, nori dalyvauti grupės ar įstaigos renginiuose, nori gauti profesionalias ikimokyklinio ugdymo pedagogų konsultacijas vaikų ugdymo klausimais, siekia patenkinti vaiko bendravimo su bendraamžiais poreikį* (Mizerienė, 2007). Be to, tėvams yra sudaromos sąlygos praktiškai dalyvauti modernizuojant vaikų ugdymą (Juodaitytė, 2001).

Ugdymo įstaigose sprendžiami tėvų švietimo klausimai, plėtojami neformalaus mikromokymosi modeliai. Taip tėvams sudaroma galimybė mokytis toje pačioje aplinkoje, kurioje ugdomi ir jų vaikai. Tai atitinka tėvų poreikius, padeda jiems kartu su pedagogais spręsti vaikų ugdymo tobulinimo klausimus (Trakšelys, 2010). Geriausia ikimokyklinio ugdymo įstaigos paramos tėvams forma – pedagoginis švietimas: pedagoginės konsultacijos tėvams, dalijimasis su jais turimomis žiniomis ir patirtimi (Leliūgienė, Kaušlylienė, 2012; O’Toole ir kt., 2019).

Švietimo įstaigos veiklos efektyvumas labai priklauso nuo tėvų įsitraukimo į jos veiklas (Bakker, Denessen, Brus-Laeven, 2007; Wilder, 2013; Jaiswal, Choudhuri, 2017; O’Toole ir kt., 2019). Coughlin, Hansen, Heller ir kt. (1997) nurodo, kad sėkmingas pedagoginis bendradarbiavimas gali vykti tik vykstant dialogui, kai tėvai ir vaikai yra suvokiami kaip nedalomas vienetas, o ugdymas švietimo įstaigoje neatsiejamas nuo ugdymo namuose.

Beresford, Coft (1993) skiria du *tėvų dalyvavimo modelius*: vartotojišką ir demokratišką, ir pateikia esmines sąlygas, padedančias kurti dalyvavimo situacijas: aiškus asmens dalyvavimo lygio vartojant siūlomą paslaugą identifikavimas; dalyvavimas pradedamas nuo naujų iniciatyvų priimant sprendimus; konkretūs įsitraukimo ir dalyvavimo uždaviniai; įsitraukimas pagal pasirinkimą, o ne prievarta.

Šiuolaikinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose itin aktuali tampa šeimų pedagoginės ir psichologinės pagalbos, jų švietimo ir konsultavimo plėtotė, o šios funkcijos pedagogams sudaro galimybę *tėvams teikti švietimo, konsultavimo, socialinės paramos paslaugas*. Paslaugų prieinamumas tėvams priklauso nuo jų informavimo apie ikimokyklinio ugdymo įstaigos teikiamas paslaugas, būdus. Dažniausiai naudojami tokie informavimo apie teikiamas paslaugas būdai: informavimas raštu; informavimas žodžiu; informavimas

įvairių renginių metu; informavimas per socialinius tinklus. Be to, pedagogai ir įstaigų vadovai tėvus informuoja pasitelkę vietinius grupės lygmens resursus: tėvų susirinkimus, standus, individualius pokalbius. Kiek mažiau pasitelkiama žiniasklaida ar socialiniai partneriai (Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Kalpokas, 2018).

Apibendrinant galima teigti, kad šiuolaikinės (tūkstantmečio) kartos tėvai pasižymi tik jiems būdingomis sąveikomis kaip asmenybės bei pasaulio suvokimo, santykio su aplinka, vaikų auklėjimo, bendravimo su ugdymo įstaiga ir mokytojais ypatybėmis. Šios kartos tėvai yra vartotojiškos visuomenės atstovai, jaučiantys poreikį gauti daug ir įvairių paslaugų, o jų vaikų ugdymo(si) rezultatas turi būti greitai pastebimas. Taigi tėvai yra ikimokyklinio ugdymo paslaugų vartotojai, o ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi būti suinteresuota identifikuoti tėvų, kaip vartotojų, poreikius. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos paskirtis yra ne tik ugdyti vaikus, bet ir teikti jų tėvams švietimo ir konsultavimo pagalbą.

1.2. Tėvų pedagoginį švietimą įgalinančios edukacinės sąlygos

Ugdymo institucijų sąveika kaitos sąlygomis yra sudėtingas procesas, todėl inicijuoti sėkmingą ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimą su šeima, į tėvų poreikius orientuotą pedagoginį švietimą ne visada pavyksta. Tam, kad abiem šalims ryšiai būtų sėkmingesni, pedagogams reikėtų taikyti ne tik įvairesnes tėvų pedagoginio švietimo formas, tarp jų ir netradicines, bet ir modeliuoti tėvų švietimui palankią edukacinę aplinką. Tyrėjai (Jonassen, Land, 2000; Kowalczyk, 2000; Ramsden, 2000; Tight, 2002; Poderienė, 2003; Ruzgienė, Petružienė, 2005; Karenauskaitė, 2006; Brazdeikis, 2009; Dumont, Istance, Benavides, 2010; Jucevičienė ir kt, 2010; Valinevičienė, 2013; Burškaitienė, 2014) vis plačiau kalba apie naują darinį – edukacines aplinkas ir jų įtaką ugdymui. Jos apibrėžiamos kaip ugdytojo ir besimokančiojo santykių sistema, mokymuisi imli erdvė. Tačiau, anot Plungės (2010), aplinka dar nėra pakankamai išnaudojama ugdymo procesuose.

Edukacinė aplinka, kurioje žmogus mokosi, arba, kitaip tariant, aplinka, kurioje vyksta jo veikla, sąlygoja konkretaus besimokančiojo mokymosi sėkmę. Biggs (1999) nuomone, mokymasis vyksta ne tuomet, kai besimokantysis (šiuo atveju – tėvai) gauna tam tikrą informaciją tam tikru klausimu, bet tuomet, kai jis, sąveikaudamas su jį supančia aplinka, keičia savo supratimą ir šią supančią aplinką ima matyti kitokiu būdu.

Mokslinėje literatūroje *mokymosi ir edukacinės aplinkos* sampratos suvokiamos skirtingai, be to, jos nėra iki galo apibrėžtos. Karenauskaitė (2006), remdamasi Lipinskiene (2002), teigia, kad „vartojant mokymosi

aplinkos sampratą reikia aiškiai apibrėžti, jog edukacinė aplinka siejama su mokymu ir mokymusi, o mokymosi aplinka – tik su mokymusi“ (p. 37).

Mokymosi paradigma grindžiama supratimu, kad mokymasis yra konstruktyvi paties individo veikla, sudarant jam mokymosi sąlygas bei suteikiant paramą, reikalingą mokymosi veiklai užtikrinti. Ugdytojui čia tenka pagalbininko ir mokymosi aplinkų kūrėjo vaidmuo. Todėl šiuolaikinėje andragoginėje literatūroje aptariami mokymosi ir edukacinės aplinkos aspektai, sąlygojantys sėkmingą suaugusiųjų mokymosi organizavimą bei atliepiantys į besimokantįjį orientuoto ugdymo principus.

Besimokantįjį supanti aplinka, daranti įtaką jo mokymuisi, įvardijama kaip *mokymosi aplinka*. Ji analizuojama siekiant optimizuoti besimokančiojo mokymo ir mokymosi procesą. Anot Tautkevičienės (2004), *mokymosi aplinka* plačiąja prasme suvokiama kaip erdvė, „kurioje besimokantysis, dirbdamas su informacijos šaltiniais bei didesnę patirtį turinčiais individualiais, konstruktyvios, valingos, sąmoningos veiklos būdu, grindžiamos tikslingumu ir refleksija, įgyja žinias, gebėjimus ir vertybes“. Mokymosi aplinka – besimokančiojo individo lygmens dimensija. Lipinskienė (2002) teigia, kad besimokantysis iš jį supančios edukacinės ar jį supančios aplinkos atsirenka tik sau asmeniškai priimtina aplinką. Taigi besimokantysis, priklausomai nuo jo mokymosi tikslų, gebėjimų ir patirties, susiformuoja asmeninę mokymosi aplinką. O asmeninei aplinkai kurti, anot Jucevičienės ir kt. (2010), reikalingas šaltinis – įvairios edukacinę vertę turinčios potencialios mokymosi aplinkos. Potenciali mokymosi aplinka – besimokantįjį supanti informacinė erdvė, galinti tapti jo asmenine mokymosi aplinka. Mokymosi aplinkoje akcentuojamas veiklos, leidžiančios konstruoti supratimą ir plėtoti gebėjimus, reikalingus problemoms spręsti, reikšmingumas ir autentiškumas. Čia besimokantieji patys gali pasirinkti mokymosi veiklos būdus, kontroliuoti tempą ir kryptį. Taigi mokymosi aplinka yra vieta, kurioje besimokantieji dirba kartu ir palaiko vienas kitą naudodamiesi įvairiomis priemonėmis ir informacijos ištekliais, siekdami mokymosi tikslų ir problemų sprendimo.

Mokymosi aplinka siaurąja prasme yra tokia, kai mokymasis vyksta formalioje švietimo aplinkoje, kur mokymosi tikslai yra numatomi, o mokymosi procesas organizuojamas. Pasak Kowalczyk (2000), aplinka – tai faktorių, veikiančių asmenybę ir sukeliančių tam tikrų psichinių reakcijų, visuma. Mokymosi aplinka yra mokyklos vidaus sąlygų, nuostatų, požiūrių, santykių ir veiklos būdų bei priemonių visuma, lemianti ugdymo procesą ir jo rezultatus (Poderienė, 2003).

Dumont, Istance, Benavides (2010) teigia, kad mokymo(si) aplinka yra suprantama kaip dinamiška keturių veiksnių sąveika – mokinys (*kas?*), mokytojas ar kiti ugdymo specialistai (*su kuo?*), ugdymo turinys (*ko mokosi?*)

ir patalpa bei technologijos (*kur? kuo naudojantis?*). Ši sąveika apima ir įvairias pedagogines teorijas, kuriomis vadovaujasi ugdymo specialistai, ir pedagogų ugdomąją veiklą.

De Kock ir kt. (2004) skiria tris esminius šiuolaikinės mokymo(si) aplinkos elementus, skatinančius ieškoti naujų mokymo(si) formų: tai mokymo(si) tikslai, mokinių ir mokytojų vaidmenų pasiskirstymas ir mokinių tarpusavio santykiai.

Anot Ramsden (2000), Jucevičienės ir kt. (2010), bendrąja prasme *edukacinė aplinka* – tai dinamiška informacinė mokymosi veiklos erdvė, sukurta ir veikianti *edukatoriaus* bei sąlygota ugdymo tikslo, jį atitinkančio turinio ir jo įsisavinimą paremiančių ugdymo formų, metodų bei priemonių, kitų toje aplinkoje esančių daiktų ir subjektų, darančių kokią nors įtaką edukacinei informacijai ir (ar) jos sklidimui iki besimokančiojo. Šioje aplinkoje veikia besimokantysis, kurio mokymąsi per edukacinės aplinkos projekciją į jo mokymosi aplinką tiesiogiai sąlygoja edukacinės aplinkos veiksniai. Tokia edukacinė aplinka, atliepanti besimokančiojo mokymosi tikslus, skatins ir įgalins savivaldų jo mokymąsi; suteiks galimybę išnaudoti visas jos teikiamas galimybes ir plėtoti individualią savo mokymosi aplinką. Mokymuisi imlias edukacines aplinkas, turinčias labai įvairų potencialą transformuoti į konkreitiems individams aktualias mokymosi aplinkas, kuria ugdytojai (p. 99). Brazdeikis (2009) teigia, kad tai yra erdvė, kurioje vyksta ugdymo procesas, veikiamas edukatoriaus, ir kurią lemia ugdymo tikslas, turinys, metodai, priemonės, mokyklos kultūra.

Remiantis Tight (2002) nuomone, edukacijos ir mokymosi terminai skiriasi tuo, kad edukacija siejama su organizuotu, nepertraukiamu ir ilgalaikiu mokymu. Edukacija – auklėjimas, lavinimas, švietimas. Todėl edukacinėje aplinkoje atsiranda *edukatorius*, kuris gali būti tiek mokytojas, tiek materialiniai ar informaciniai ištekliai, tiek pati ugdymo įstaiga (Lipinskienė, 2002; Brazdeikis, 2009; Jucevičienė ir kt., 2010). Edukatorius (asmuo) turėtų turėti tam tikrų kompetencijų, padėsiančių besimokantiesiems efektyviausiai pasiekti mokymosi tikslų. Šioje aplinkoje mokytojas tampa pagrindiniu asmeniu, įgyvendinančiu įvairias švietimo reformas, skatinančiu žmogiškąjį potencialą ir ugdančiu būsimas kartas (Tight, 2002; De Kock ir kt., 2004; *European Commission. Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications*, 2005; Lipinskienė, 2002; Brazdeikis, 2009; Jucevičienė ir kt., 2010).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogo, kaip lyderio, samprata apibrėžiama kaip pedagogo gebėjimas taikyti ugdomosios lyderystės modelį, t. y. ugdyti bei ugdytis savarankiškumą, gebėti tinkamai, pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti, išmanyti derybų meną, valdyti konfliktus, gebėti priimti

efektyvius problemų sprendimus (Jurašaitė, 2004a, 2004b). Malinauskienė (2010), remdamasi Jurašaitės (2004) atliktais tyrimais, analizavo ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinių kompetencijų modelį, kurį sudaro penki komponentai: pedagoginis išprusimas; veiklos prognozavimo ir planavimo (teleologinė) kompetencija; ugdymo proceso organizavimo kompetencija; pedagoginis bendravimas ir bendradarbiavimas; ikimokyklinio ugdymo kaitos kompetencija (p. 106). Pedagoginis bendravimas ir bendradarbiavimas ir sudaro tėvų pedagoginio švietimo pagrindą.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojai kaip edukacinių aplinkų tėvams kūrėjai turi labai dėmesingai stebėti, kaip besimokantieji veikia savose aplinkose. Edukacinės aplinkos, užtikrinančios mokymosi sėkmę, vadinamos konstruktyviomis aplinkomis. Jas apibūdina tokios charakteristikos: *refleksija, motyvacija, kontekstas, savireguliacija ir savikontrolė, bendradarbiavimas ir partnerystė*. Vadinasi, edukacinė aplinka turi būti kuriama taip, kad besimokantysis galėtų ja pasinaudoti. Tokį požiūrį atitinka besimokantįjį įgalinančios edukacinės aplinkos samprata: tai tokios edukacinės aplinkos sukūrimas, kurios *kompetencinės, psichologinės, materialinės-organizacinės* sąlygos suteikia kiekvienam besimokančiajam mokymosi galios ir turi įtakos sėkmingam mokymuisi. Įgalinanti aplinka yra taip organizuota, kad individas šioje aplinkoje jaustųsi pajėgus tobulėti, pasinaudodamas mokymosi pastangomis (Jucevičienė ir kt., 2010).

Edukacinė aplinka, anot Balčytienės (1997), Linkaitytės, Širvaitytės (2000), Ruzgienės, Petružienės (2005), Dumont, Istance, Benavides (2010), gali apimti *fizinį* aspektą: mokyklos teritorija, pastatas ir jo vidinė erdvė, kurioje vyksta mokymas, naudojamos informacinės kompiuterinės ir kompensuojamosios priemonės, kitos specialiosios mokymo priemonės; *socialinį* aspektą: žmonių tarpusavio santykiai, t. y. mokytojo vaidmenys ir pagarba individualumui, mokyklos bendruomenės bendravimas ir *bendradarbiavimas*, mokinių tarpusavio bendravimo kultūra.

Jonassen ir Land (2000) edukacines aplinkas išskiria technologiniu aspektu, kai mokymasis tobulinamas pasitelkus naujas technologines priemones; kultūrinio aspektu, kai išryškinaamos mokymosi bendruomenės dominuojančios vertybės; psichologiniu ir pedagoginiu aspektais, kai mokymosi aplinkoje akcentuojama parama ir išorinės aplinkos poveikis; pragmatiniu aspektu, kai išryškinama prieinamų išteklių svarba, kuriant mokymosi aplinkas.

Collins ir kt. (1994) (iš Jucevičienė ir kt., 2010) netgi išskiria keturias edukacinės aplinkos dimensijas: *turinį, mokymo metodus, mokymosi užduočių seką / derinimą* ir *socialinį kontekstą*. Edukacinė aplinka kuriama tam, kad tikslingai skatintų ir įgalintų besimokantįjį mokytis.

Ramsden (2000) išskiria tokias edukacinę aplinką apibrėžiančias dimensijas: *ugdytojo ir besimokančiojo tarpusavio santykiai* (santykių artumas, pagalba ir supratimas), *įsipareigojimas mokytis* (personalo įsipareigojimas tobulinti mokymą ir įsipareigojimas mokytis jų kompetencijos lygiu), *darbo krūvis* (įtampos dėl programoje, mokomojoje medžiagoje vartojamų sąvokų ir užduočių atlikimo terminų nebuvimas), *mokymo metodai*, atskleidžiantys mokymo ir mokymosi formalumą / neformalumą. Autoriaus išskirtos dimensijos apima šiuos edukacinės aplinkos elementus: besimokančiajam taikomos mokymosi programos, mokymo metodai, vertinimo procedūros ir psichologinis klimatas.

Mokymosi ir edukacinės aplinkos sutapimą ir nesutapimą analizavo Valinevičienė (2013). Ji teigia, kad egzistuoja du požiūriai į mokymosi ir edukacinės aplinkos sutapimą ir nesutapimą: *pirmasis*, kai besimokantysis savo asmenines mokymosi aplinkas identifikuoja pagal turimą patirtį, kompetencijas, vertybines nuostatas, motyvaciją ir išsivystymo lygį; *antrasis*, kai veikia edukacinės paradigmos, kurioje veikiama, kontekstas: besimokantysis gali naudotis ne tik esama edukacine aplinka, bet ir savivaldžiai naudotis kitomis potencialiomis edukacinėmis aplinkomis.

Jucevičienė ir kt. (2010), Valinevičienė (2013) teigia, kad „labai svarbu kuriant edukacinę aplinką aprūpinti besimokantįjį visais reikalingais ištekliais ir suteikti galimybę mokytis – t. y. *įgalinti mokymąsi*“ (p. 95). Įgalinimas – procesas, kurio metu žmonės ar bendruomenės padidina savo gyvenimo kontrolę, dalyvavimą sprendimuose, susijusiuose su jų gyvenimu (Kreisberg, 1992 iš Jucevičienė ir kt., 2010). Nors minėtas autorius įgalinimą apibrėžia kaip procesą, bet įgalinimas apima ir rezultatą, kai asmuo tampa pasirengęs mokytis visą gyvenimą – yra įgijęs būtinų kompetencijų, kritiškai mąstantis, siekiantis žinių, kūrybiškai jas taikantis sprendžiant problemas.

Mokytojo (edukatoriaus) vaidmuo realizuojant tėvų pedagoginį švietimą. Šiandienėje visuomenėje vyksta diskusijos, kokiomis kompetencijomis turėtų pasižymėti šiuolaikinis mokytojas. Dažnokai išsiskiria nuomonės ir dėl pačios kompetencijos sampratos: vieni autoriai labiau akcentuoja žinias ir gebėjimus (Erpenbeck, Heyse, 2007; Laužackas, Stasiūnaitė, Teresevičienė, 2005), kiti – gebėjimus veikloje (Martišauskienė, 2010), dar kiti – asmenines savybes ir vertybes (Jucevičienė, Lepaitė, 2000). Lietuvos ir užsienio tyrėjų (Stoof, Martens, Merriënboer, Bastiaens, 2002; Laužackas, Stasiūnaitė, Teresevičienė, 2005; Erpenbeck, Heyse, 2007; Martišauskienė, 2009; Malinauskienė, 2010; Jakubė, Juozaitis, 2012; Smilgienė, 2015; Čiužas, 2013; Urniežinė, Tučienė, 2014) darbuose skirtingi kompetencijos sąvokos apibrėžimai siejasi su mokytojo asmenybe – asmeninėmis jo savybėmis, asmens vertybėmis, nuostatomis, požiūriais ir

gebėjimais. Tačiau nėra vieno tikslaus kompetencijų apibrėžimo, nes tyrimai yra fragmentiški, trūksta tarpdisciplininio požiūrio, o atskirų sričių atstovai, analizuodami įvairaus lygio problemas, šią sąvoką vartoja skirtingiems tyrimo tikslams nusakyti (Gimžauskienė, Staliūnienė, 2010). Be to, kompetencijos reikalavimams nuolat kintant, kartą įgyta kompetencija po kiek laiko jau nebeatitinka pakitusių reikalavimų, išryškėja nuolatinio žinių ir gebėjimų atnaujinimo, pedagogų kompetencijų vertinimo, nuolatinio įsivertinimo ir tobulinimo poreikis.

Plačiau ikimokyklinio ugdymo mokytojo kompetencijas Lietuvoje tyrinėjo Jurašaitė-Harbison (2004a, b, c), Malinauskienė (2010). Jurašaitė-Harbison (2004) tyrimais įrodė, kad mokytojų veikloje išryškėja vaikų amžiaus raidos ypatumų, žaidimų vaidmens ir pobūdžio vaikystėje, bendradarbiavimo su šeima, tėvų pedagoginio švietimo reikšmė. Ikimokyklinio ugdymo mokytojus labiau domina socialinius gebėjimus formuojanti veikla, poreikis sukurti veiksmingą šeimos paramos strategiją, todėl ikimokyklinio ugdymo mokytojo kompetencijų modelį sudaro šie aspektai: *pedagoginis išprusimas, veiklos numatymo ir planavimo kompetencija, ugdymo proceso organizavimas, pedagoginis bendravimas ir aktyvus dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo sistemos kaitoje*. Malinauskienė (2010) tyrimuose atskleidė, jog ikimokyklinio ugdymo pedagogų nuomonę apie profesinių kompetencijų svarbą tiesiogiai lemia jų įgytas išsilavinimas, profesinės kvalifikacijos tobulinimo kursų intensyvumas, gyvenamoji ir darbo vietos.

Svarbiausiuose švietimo plėtotės dokumentuose akcentuojama mokytojo profesijos svarba. Geros mokyklos koncepcijoje (2015) teigiama, jog „mokykla įdomi ir įvairiapusė tiek, kiek įvairūs joje dirbantys žmonės: įvairaus amžiaus, moterys ir vyrai, skirtingų kompetencijų ir gyvenimo patirties <...>. Visus mokykloje dirbančius asmenis sieja <...> nuoširdus domėjimasis dėstomu dalyku, pilietinė atsakomybė. Mokyklos darbuotojai – savo sričių profesionalai, besirūpinantys nuolatiniu asmeniniu tobulėjimu <...>“. Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ teigiama, kad laimingos visuomenės garantas yra jos nariai, kurie „nebijo pokyčių, yra atviri naujoms idėjoms ir pasaulinei konkurencijai“ (p. 9). „Tam turi kryptingai keistis ir pagrindinės institucijos bei visuomenės gyvenimo sritys, jose turi būti vertinamas ir nuo mažens ugdomas kūrybingumas ir lyderystė“ (p. 9). Tai gi turi keistis mokykla ir joje dirbantys mokytojai: tapti veiklios, solidarios ir besimokančios visuomenės dalimi, gebantys kokybiškai ugdyti, jaučiantys atsakomybę ne tik vaikams, tėvams, bet ir suvokiantys savęs tobulinimo, kvalifikacijos kėlimo svarbą.

Mokytojo profesines kompetencijas reglamentuoja teisiniai dokumentai. LR švietimo įstatymo (2011) nuostatų, Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo (2010), pagrindinių Europos mokytojų kompetenciją ir kvalifikaciją aiškinančių dokumentų pagrindu parengtame Pedagogų profesijos kompetencijų apraše (2007) kompetencijos skirstomos į bendrąsias, didaktines ir dalykines, kurios grindžiamos bendražmogiškėmis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybinėmis nuostatomis, akcentuojant atsakomybę už savo veiklą, nuolatinį asmeninį ir profesinį tobulėjimą. Ši profesija įpareigoja mokytoją nuolat ugdyti turimas kompetencijas. Pedagogų rengimo reglamentas (2018) išskiria ne tik bendrąsias ir specialiąsias kompetencijas, kurios plėtojamos ir gilinamos visos aktyvios profesinės veiklos metu, bet ir mokomojo dalyko ar pedagoginės specializacijos kompetencijas. Akcentuojamas pedagogo profesinis tobulėjimas ir augimas visą jo aktyvios profesinės veiklos laiką.

Mokytojo vaidmenų kaita reikalauja ir kitokių mokytojo darbo metodų. Iš mokytojų tikimasi, kad jie padės mokytis pasitelkdami inovatyvius mokymo metodus, įtraukdami į ugdymo(si) procesą ne tik mokinius, bet ir jų tėvus, kolegas. Vienas esminių mokytojo gebėjimų – bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais. Dažnai dėl mokytojo kompetencijų ir profesionalumo trūkumo mokytojų bendravimas su tėvais tampa sudėtingas, mokytojai vengia pokalbių su tėvais (Buhl, Hilkenmeier, 2017). Ikimokyklinio ugdymo mokytojo bendravimo ir bendradarbiavimo kompetenciją sudaro gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti su įvairiais skirtingų kultūrų asmenimis darbo srityje ir socialinėje aplinkoje bei gebėti spręsti konfliktus; skatinti aktyvų vaikų bendravimą ir bendradarbiavimą grupėje; bendradarbiauti su kolegomis ir kitais specialistais, kuriant ugdymo(si) prielaidas ir vertinant ugdymosi pasiekimus ir pažangą; bendrauti ir bendradarbiauti su vaikų tėvais (globėjais) pripažįstant jų vaidmenį, teises ir atsakomybę sudarant ugdymo(si) sąlygas; bendradarbiauti su pagalbos vaikui ir šeimai specialistais.

Mokytojų ir tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas. Mokslinėje literatūroje bendravimas apibrėžiamas įvairiai. Vieni bendravimą suvokia kaip komunikacinį procesą, kiti bendravimą apibūdina kaip tikslingą pasikeitimą informacija, tretieji vertina kaip veiklą, kurios svarbiausias tikslas – perduoti savo mintis ir išgyvenimus. Jovaiša (2007) sąvoką „bendravimas“ aiškina dvejopai: 1. „Tai žmogaus socialinės būties forma, pasireiškianti kontakto tarp žmonių užmezgimu ir palaikymu; draugystė, partnerystė; 2. Keitimasis informacija, patirtimi, jos turtinimas naudojantis žodžiais ir nežodiniais ženklais (signalais).“ Bendravimo poreikis ir bendravimo procesas atsiranda iš bendros veiklos. Humanistai (Maslow, 2006)

bendravimo poreikį priskiria prie pagrindinių asmenybės poreikių. Ugdymo procese mokytojų ir tėvų bendravimas dažnai yra ne tik priemonė bendrai veiklai aptarti, bet ir bendradarbiavimo tikslas. Bendradarbiavimas padeda mokytojams ir tėvams pažinti vienas kitą, planuoti, organizuoti, realizuoti ir kontroliuoti bendrą veiklą (Kontautienė, 2006).

Taigi bendradarbiavimas suvokiamas kaip bendros kūrybos procesas. Kad vyktų sėkmingas darbas, reikia sukurti tam tikrą socialinį klimatą, skatinantį bendro tikslo siekimą. Terminas *bendradarbiavimas* neturi aiškaus apibrėžimo; įvairūs autoriai skirtingai interpretuoja bendradarbiavimo konceptą. Bendradarbiavimo esmė yra sąlygota filosofinių apmąstymų apie žmogaus sąveiką su žmogumi, priklausančią nuo požiūrių į žmogų ir nuo sąveikos kultūros (Kontautienė, 2006). Autorė idealia sąveikos forma laiko bendradarbiavimą, kai susilieja du komponentai: *bendravimas* ir *veikla*. Taigi bendravimas yra neatsiejamas nuo bendradarbiavimo.

Svarbiausi bendradarbiavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje veiksniai yra *sąveikos konstruktyvumas*, kaip funkcinė sistemos charakteristika, *sąveikos dalyvių lygiavertiškumas*, išlaikant paritetiškumą ir paliekant galimybę susitarti. Tai daro įtaką sistemos vystymuisi konkrečiomis pedagoginėmis sąlygomis iki jos kokybinio atsinaujinimo, suteikiančio naujų impulsų aplinkai, kurioje ši sistema funkcionuoja. Bendradarbiavimo sistemos kokybiškas funkcionavimas užtikrina ugdymo dalyvių konstruktyvią tarpusavio sąveiką, inicijuojančią nuolatinius, visos sistemos atsinaujinimą lemiančius pokyčius.

Bendradarbiavimas suprantamas kaip konstruktyvios socialinės ir pedagoginės sąveikos sistema, kurioje dalyvauja mokytojai ir tėvai. Orientuodamiesi į sąveiką tarp asmenų ir tarp grupių bei nuostatas vienas kito atžvilgiu, jie siekia dalykinio ar asmeninio pobūdžio dialogo ir veiksmų, kurių pagrindu yra realizuojamas ugdymo tikslas. Realizuojant tėvų pedagoginį švietimą, bendradarbiavimo sistema grindžiama sudėtingais ugdymo dalyvių tarpusavio ryšiais, kai kiekvienas iš ugdymo dalyvių užima tam tikras pozicijas: mokytojas – tėvų pagalbininkas, aktyviai konstruojantis sąveiką, o tėvai – aktyvūs dalyviai, skatinantys ir palaikantys sąveiką (Kontautienė, 2006).

Miltenienė (2005) teigia, jog dažniausiai literatūroje išskiriami tokie bendradarbiavimo procesui įtaką darantys veiksniai: *vyraujančios vertybės* (lygiavertiškumas), *tikslų* (vizijos) *bendrumas* bei bendra atsakomybė, *vaidmenys ir įgūdžiai*, būtini bendradarbiavimui. Tyrėjai (Dobranskienė, 2004; Miltenienė, 2005; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Trakšėlys, 2010; O'Toole, Kiely, McGillacuddy, O'Brien, O'Keeffe, 2019), nagrinėję tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo reikšmingumą tėvų pedagoginiam

švietimui, mano, kad tėvų įtraukimas į ugdymo procesą yra sudėtingas dėl kiekvienos šeimos individualumo, kultūrinių, socialinių skirtumų. Taigi tėvų bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo mokytojais suprantamas kompleksiskai: „Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas suvokiamas ne tik kaip atvesti vaiką iki ugdymo įstaigos vartų, bet ir įsitraukti į ugdymo įstaigos bendruomenę, kai kartu kuriami įstaigos strateginiai veiklos dokumentai, bendruomeniniai renginiai. Žvelgiama ir į tai, kaip tėvai ir mokytojai glaudžiai bendradarbiauja kurdami veiklas ir jose dalyvaudami, ar yra tokių galimybių bendrai“ (Auškelis, 2012).

Taigi siekiant inicijuoti sėkmingą į tėvų poreikius orientuotą pedagoginę švietimą, reikėtų taikyti ne tik įvairesnes, netradicines formas, bet ir modeliuoti tėvų švietimui palankią edukacinę aplinką, kuriai būdinga refleksija, motyvacija, kontekstas, savireguliacija ir savikontrolė, bendradarbiavimas ir partnerystė. Edukacinė aplinka yra veikiamą edukatoriaus, šiuo atveju – ikimokyklinio ugdymo mokytojo. Ikimokyklinio ugdymo mokytojo svarbiausių kompetencijų modelį sudaro šie aspektai: pedagoginis išprusimas, veiklos numatymo ir planavimo kompetencija, ugdymo proceso organizavimas, pedagoginis bendravimas ir aktyvus dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo sistemos kaitoje. Vienas svarbiausių mokytojo gebėjimų – bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais. Svarbiausi mokytojo ir tėvų bendradarbiavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje veiksniai yra sąveikos konstruktyvumas ir sąveikos dalyvių lygiavertiškumas.

1.3. Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas

Tėvai yra pagrindiniai vaiko ugdytojai, geriausiai pažįstantys savo vaiką, geriausiai išmanantys jo akademines galimybes, socialinius įgūdžius, įgimus gebėjimus, o mokytojai pastebi ir turi tik mažą dalį informacijos apie vaiką. Vaiko namų ir mokyklos aplinkos suvokimas mokytojui gali suteikti kur kas geresnį vaiko pažinimą ir supratimą, gali suteikti galimybę nustatyti vaiko gebėjimų lygį. Kartu su vaiko šeima mokykla turi kurti bendrą edukacinę erdvę ir siekti bendrų tikslų: skatinti vaikų ugdymąsi, motyvaciją, pasitikėjimą savo jėgomis ir kūrybingumą. Todėl abi šios institucijos turėtų bendradarbiauti, padėti viena kitai. Tokiu būdu gerėja mokyklos mikroklimatas, skatinamas tėvų įsitraukimas ir pagalba tiek ugdymo institucijai, tiek savo vaikams, tobulėja tėvų lyderystės ir tėvystės įgūdžiai, taip padedama vaikams siekti sėkmės ugdymo įstaigoje. Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymąsi yra naudingas visoms suinteresuotoms šalims: vaikams,

mokytojams, patiems tėvams (Hoover-Dempsey, Walker ir kt., 2005; Wilder, 2013; Flager, Thompson, 2014; Harris, Robinson, 2016).

Tėvų įsitraukimas gali būti apibrėžiamas kaip tėvų dalyvavimo ugdymo institucijos veikloje politikos nustatymas, tėvų konsultavimas, tėvų savanorystė ugdymo įstaigoje, tėvų požiūris į ugdymo įstaigą, pagalba pedagogams, ugdymo tęstinumas namuose ir pan. (Dor, 2012; Epstein, 2007), tėvų sąveika su mokyklomis ir su savo vaikais siekiant skatinti jų akademinę sėkmę (Hill, Castellino, Lansford ir kt., 2004), kaip bet koks tėvų dalyvavimas atvirų durų dienose, tėvų susirinkimuose, pagalba vaikams klasėje ir atliekant namų darbus (Dockett, Perry, Kearney, 2012). Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą galimas tiek per namuose vykstančias veiklas, tiek per dalyvavimą ugdymo įstaigos veiklose. Stebėdamas tėvų ir ugdymo įstaigos sąsajas, vaikas supras, kad ugdymas(is) yra integrali jo gyvenimo dalis, kad namai ir ugdymo įstaiga papildo vienas kitą, tai nėra atskiri segmentai (*Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą*, 2012). Didesnis aktyvumas į ugdymosi veiklų kūrimą namuose padeda siekti ne tik veiksmingo vaiko ugdymosi tęstinumo bei didesnės tėvų ir vaikų tarpusavio sąveikos, bet ir reikšmingos abipusės patirties įgijimo (*Quality Matters in Early Childhood Education and Care: United Kingdom (England)*, 2012). Skatindami vaikų mokymosi motyvaciją, padėdami atlikti namų darbus ir vadovaudamiesi mokyklai svarbiomis taisyklėmis, tėvai tampa panašūs į pedagogus.

Anot Epstein (2007), pedagogų su tėvais bendravimas suaktyvėja tik atsiradus vaikų elgesio problemoms, suprastėjus ugdymosi pasiekimams. Švietimo politika tėvų įtraukimo klausimais, negatyvus pedagogų ar tėvų požiūris į bendradarbiavimą neigiamai veikia tėvų įsitraukimo į ugdymo įstaigos veiklą galimybes (Baum, Swick, 2008; Warren, Hong ir kt., 2009; Dor, 2012; Valantinas, Čiuladienė, 2013 ir kt.), todėl itin svarbu sukurti aiškią pedagogų ir tėvų bei tėvų tarpusavio komunikaciją arba, kitais žodžiais tariant, tarpusavio santykius, įgalinti įvairiakryptį bendradarbiavimą. Tyrimai rodo, kad tėvai į mokyklą yra kviečiami, kai kyla vaiko elgesio ar ugdymosi problemų, o ne tada, kai vaikui gerai sekasi. Mokytojai nėra linkę išklausti tėvų, nes mano, kad jie geriau viską išmano, dėl šios priežasties tėvai nėra linkę įsitraukti į ugdymo procesą, nes jaučiasi vertinami kaip netinkami tėvai (Dor, 2012).

Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą namuose gali būti apibrėžiamas kaip bet koks tėvų ir vaikų bendravimas namuose, siekiant, kad vaikų akademiniai rezultatai būtų teigiami. Tai gali būti labai platus tėvų elgesio spektras, pvz., tėvų ir vaikų aptariama mokyklos veikla, tėvų ir vaikų diskusijos, namų darbų stebėjimas ir pan. (Holloway ir kt., 2008; Harris, Robinson, 2016).

Hoover-Dempsey, Sandler (1997) išskiria tris pagrindines tėvų įsitraukimo konstrukto dalis: tėvų tikėjimas, kad jie yra svarbūs vaikų ugdymo dalyviai, jų veiklos efektyvumo jausmas ir percepcijos, kad vaikas ir mokykla nori jų įsitraukimo.

Vis dėlto tyrėjai (Harri, Robinson, 2016; O'Toole, 2017) nesutaria dėl termino *tėvų įsitraukimas* vartojimo ir dėl to, kaip tėvai turėtų būti įtraukiami į jų vaikų ugdymą, kokie konkrečiai tėvų įsitraukimo būdai pagerintų vaiko ugdymosi rezultatus. Mokslinėje literatūroje dažnai vartojamos įvairios sąvokos: *tėvų įsitraukimas*, *tėvų dalyvavimas*, *partnerystė*. Šios sąvokos nėra tapačios, jos apibūdina skirtingą tėvų ir mokyklos bendravimo lygį (O'Toole ir kt., 2019). Taigi terminas *tėvų įsitraukimas* dažnai yra perkeliamas ar sutapatinamas su *tėvų dalyvavimu*, nors *įsitraukimas* labiau apibūdina veiklos procesą, o *dalyvavimas* yra ne tik veikla, įsitraukimas, bet ir dalyvavimas valdyme. Terminas *tėvų įsitraukimas* reiškia tėvų reguliarų, dvipusį dalyvavimą ir prasmingą komunikaciją, leidžiančią tėvams vaidinti svarbų vaidmenį jų vaikų mokymosi procesuose, skatinančią tėvų dalyvavimą mokyklos gyvenime (Gerulaitis, 2007). *Dalyvavimas* – procesas, įgalinantis žmones valdyti situaciją, pabrėžiantis dėmesį ir interaktyvumą su bendruomene (Beresford, Coft, 1993). Tėvų dalyvavimas reiškia didesnę įsipareigojimą, didesnę atsakomybę už veiksmus nei tėvų įsitraukimas. Pabrėžiama, kad tėvų dalyvavimas vaikų mokymosi procese negali būti prilygintas tėvų dalyvavimui mokyklos veiklose ir neturėtų būti vienodai vertinamas. Daugeliui iš socialiai jautrių šeimų tėvų sunku dalyvauti mokyklos renginiuose, tačiau jie vis tiek turi didelį norą įsitraukti į vaikų ugdymą (Goodall, Montgomery, 2014). Taigi literatūroje šie terminai nėra vartojami nuosekliai, aptariant *įsitraukimo* terminą ir tam tikras jo charakteristikas dažnai pavartojamas *dalyvavimo* terminas ir atvirkščiai (O'Toole ir kt., 2019). Epštein (2001; 2007) naujesniuose darbuose, užuot nagrinėjęs tėvų dalyvavimą ir įsitraukimą, pereina prie mokyklos, šeimos ir visos bendruomenės partnerystės. Epštein, Sheldon (2016) kritikuoja tradicinį požiūrį į tėvų ir šeimos dalyvavimą ir pabrėžia tėvų atsakomybę įsitraukti. Pirmenybę teikia *partnerystės* principais grindžiamai perspektyvai, pripažindami bendros namų, mokyklos ir bendruomenės atsakomybės svarbą. Partnerystė, pasak Gerulaičio (2007), apibendrinusio įvairių tyrėjų mintis, reiškia dvipusį pasikeitimą. Partnerystė sudaro galimybes priimti dalyvius į bendrą sprendimų priėmimo konsensumą, siūlo realias pasirinkimo galimybes, informacijos pasidalijimą ir bendrą atsakomybę.

Tačiau ir *partnerystės* terminą pripažįsta ne visi autoriai. Hornby, Lafaale (2011) šio termino vartojimą kritikuoja, teigdami, kad, apimdama dalijimosi, abipusiškumo, bendradarbiavimo, dalyvavimo reikšmes,

partnerystė slepia nelygybę. Daugelio tėvų įsitraukimas į vaiko ugdymo procesą vyksta dėl iškilusių problemų (ugdymosi, elgesio ir pan.), tad šiuo atveju partnerystė gali būti pasmerkta nesėkmei. Mokykla, kurdama partneriškus santykius su tėvais, tikisi, kad tėvai puoselės mokyklos vertybes, užtikrins namų darbų atlikimą, laikysis nustatyto aprangos kodo ir t. t. Tačiau tie tėvai, kurie nesutinka su mokyklos vertybėmis, nustatytomis taisyklėmis, įvardijami kaip probleminiai, todėl ir visiškai partneriški santykiai nėra įmanomi.

Lietuvoje tėvų įsitraukimo į ugdymo procesą svarba akcentuojama Lietuvos švietimo sistemą reglamentuojančiuose norminiuose aktuose: LR švietimo įstatyme (2011 m.), Valstybinėje švietimo strategijoje (2013–2022 m.), Geros mokyklos koncepcijoje (2015). Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metų nuostatuose pabrėžiama, kad menkai bendradarbiaujama į mokyklų bendruomenes įtraukiant mokinius, tėvus, socialinius partnerius, nepasikliaujama iš visuomenės kylančiu užsakymu, daugiau orientuojamasi į aukštesnės vadovybės pavedimus (16.1. dalis). LR švietimo įstatyme (2011) švietimas apibūdinamas kaip ugdymas ir išsilavinimo teikimas, savišvieta; kaip mokinių, jų tėvų (globėjų, rūpintojų), švietimo įstaigų, mokytojų ir kitų švietimo teikėjų, švietimo pagalbos specialistų veiklų visuma.

Tarptautiniai tyrimai (PISA) rodo, kad lietuviai yra vieni mažiausiai į vaikų ugdymą įsitraukiantys tėvai Europoje. Lietuvą lenkia ne tik Skandinavijos, Vakarų Europos šalys, bet ir kaimyninės – Latvija, Estija, Lenkija. Tėvai neretai ne tik neskiria pakankamai dėmesio savo atžaloms, bet kartais net nesuvokia, kokią įtaką jie daro vaiko mokslo pasiekimams, asmenybės ugdymui. Tėvų įsitraukimas akcentuojamas Geros mokyklos koncepcijoje (2015) teigiant, kad tėvai, kaip bendruomenės nariai, kartu su mokyklos darbuotojais, administracija kuria mokyklos viziją ir strategiją, akcentuojami stiprūs ryšiai tarp vaikų tėvų ir mokytojų, užtikrinantys ugdymo tikslų įgyvendinimą. Mokslininkų atlikto tyrimo „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos sampratos, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją“ (2018) ataskaitoje teigiama, kad tėvai mokyklos pažangą sieja su jų įtraukimu į mokyklos gyvenimą ir apsvarstytomis įgyvendinamomis iniciatyvomis. Daugiausia tėvai gerą mokyklą sieja su vaiko noru eiti į mokyklą, tačiau patys nelinkę prisiimti atsakomybės, o ją perkelia mokytojams, mokyklos administracijai. Rekomenduojama mokyklų administracijai tėvus labiau integruoti į mokyklos bendras veiklas, ypač tėvų ir mokytojų konkrečią bendrą veiklą, suteikiant tėvams atsakomybę už konkrečias veiklas. Tai padėtų tėvams geriau suvokti mokyklos pažangą, jos siekti ir suprasti, kad mokykloje svarbi ne tik mokinio, bet ir kitų bendruomenės narių savijauta.

Tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas poveikį įvairiame kontekste nagrinėjo Bagdonas, Jucevičienė (2002); Epstein (2001, 2007); Bakker, Denessen, Brus-Laeven (2007); Pomerantz, Moorman, Litwack (2007); Warren, Hong ir kt. (2009); Valantinas, Čiuladienė (2012); Iruonagbe, Chiazor, Foluke (2013); O’Toole ir kt. (2019). Tyrėjai padarė išvadą, kad tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą teigiamai veikia ne tik vaikų ugdymosi pasiekimus, psichinę sveikatą, socialinius santykius su aplinkiniais, bet ir vaikų ateities perspektyvą (žr. 2 lentelę):

2 lentelė. Tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymą poveikis

Poveikio sritis	Poveikis
Vaikų mokymosi pasiekimai	Geresni skaitymo, rašymo, matematikos ir loginio mąstymo rezultatai. Mažiau ugdymosi problemų. Mažiau elgesio problemų, susijusių su ugdymusi.
Vaikų ateities perspektyva	<i>Individo lygmeniu:</i> sulaukus pilnametystės geresni mokymosi pasiekimai atveria platesnes aukštojo mokslo siekimo, profesinės karjeros, geresnės gyvenimo kokybės siekimo galimybes. <i>Visuomenės lygmeniu:</i> geri ugdymosi įgūdžiai, įvairių sričių kompetencijos užtikrina sėkmingą visuomenės funkcionavimą.
Psichinė vaikų sveikata	Vaikai geriau jaučiasi emociškai: išmoksta pozityviai reaguoti į savo pasiekimus, darosi atsparesni neigiamam nesėkmių mokykloje poveikiui, laisviau bendrauja su bendraamžiais. Tėvų įsitraukimas į vaiko ugdymą formuoja teigiamą ir saugią vaikų savijautą ugdymo įstaigoje, gerėja vaikų savivertė, emocinis intelektas, mažėja depresijos, nerimastingumo simptomai.
Socialiniai vaikų santykiai	Tėvų dėmesingas įsitraukimas į vaikų ugdymą kuria saugius tarpusavio santykius. Pozityvūs vaikų santykiai su tėvais tampa modeliu, į kurį jie orientuojasi bendraudami su bendraamžiais. Gerėjantys mokymosi pasiekimai sudaro sąlygas lyderiauti bendraamžių grupėje, skatina teigiamus santykius su bendraamžiais. Gerėja elgesys, mažėja elgesio problemų ugdymo įstaigoje.

Tėvų įsitraukimas į vaikų mokymąsi turi teigiamą poveikį mokymosi pasiekimams dėl tėvų pastangomis formuojamų vaiko mokymosi įgūdžių ir didinamos mokymosi motyvacijos. Vaiko ugdymosi pasiekimai gerėja dėl tobulinamų vaiko pažintinių gebėjimų ir metakognityvinių mokėjimų (mokymosi veiklos planavimas ir koregavimas). Įsitraukdami į vaiko ugdymosi procesą tėvai sužino, ką vaikas geba ir ko ne, ką ir kaip mokosi. Ši informacija jiems padeda tikslingiau formuoti reikiamus vaiko įgūdžius ir mokėjimus. Šiuo atveju ir trūkstamos tėvų pedagoginės žinios nesutrukdo

tėvams teikti vaikams pagalbą, veiksmingiau mokytis iš savo įgyjamo patyrimo. Svarbus tampa tėvų pozityvus požiūris į mokyklą: tėvai pabrėžia mokyklos reikšmę vaiko gyvenimui, vaikas ima suvokti buvimą mokykloje kaip prasmingą veiklą. Vaikas kartu su tėvais mokosi valdyti mokymosi procesą ir jaučia, kad gali ir pats šį procesą valdyti, geriau susipažįsta su keliamais mokyklos uždaviniais, o tai leidžia jam įvertinti besiformuojančią savo mokymosi kompetenciją. Autoriai ypač daug dėmesio skyrė tėvų įsitraukimo įtakos vaiko akademinėi sėkmei tyrimams (Jeynes, 2005; Rogers, Theule, Ryan ir kt., 2009; LaRocque, Kleiman, Darling, 2011; Galindo, Sheldon, 2012; Toren, 2013; Valantinas, Čiuladienė, 2013; Wilder, 2013; Gilleece, 2015; Kim, Hill, 2015; Daniel, Wang, Berthelsen, 2016; Yonson, 2016; Harris, Robinson, 2016; Doctoroff, Arnold, 2017; Jaiswal, Choudhuri, 2017). Minėti autoriai nustatė, kad tėvų įsitraukimas susijęs su daugybe vaikų pasiekimų rodiklių: geresni skaitymo, rašymo, matematiniai gebėjimai, drauge ir geresni įvertinimai, užbaigti namų darbai.

Tyrimais nustatyta, kad mokinių pasiekimams turi įtakos darnūs tėvų ir vaikų santykiai, kai tėvai padeda atlikti namų darbus, aprūpina reikiamomis priemonėmis, aptaria vaiko emocinę savijautą mokykloje, aptaria tam tikrų žinių panaudojimo galimybes realiame gyvenime, karjeros galimybes ar tiesiog kalbasi ir kartu leidžia laiką. Atlikti tyrimo rezultatai rodo, kad būtina skatinti tėvus dažniau įsitraukti į vaiko ugdymosi veiklas namuose. Remiantis PIRLS ir TIMSS tyrimų duomenimis galima teigti, kad aukštesni pasiekimai yra tų mokinių, su kuriais ikimokykliniame amžiuje tėvai dažniau užsiimdavo veiklomis, ugdančiomis kalbinius ir matematinius gebėjimus: skaitydavo, sekdamo pasakas, žaisdavo žodžių, skaičių, stalo žaidimus, perskaitydavo iškasas, skaičiuodavo daiktus, rašydavo raides ar skaičius ir kt. (*Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis*, 2019).

Grolnick ir Slowiaczek (1994) akcentuoja, jog tėvų įsitraukimas gali turėti ne tik tiesioginę įtaką vaikams, bet veikti ir neformaliai: tėvų įsitraukimas į ugdymo įstaigos veiklas gali motyvuoti mokytojus skirti daugiau laiko vaikui. Mokyklų vertintojai pastebi, kad mokyklos, kuriose yra aukštesni vaikų pasiekimai ir yra mažai elgesio problemų, pasižymi gerais namų ir mokyklos santykiais (O'Toole, 2017).

Tėvų įsitraukimas gali būti naudingas mokyklai ir mokytojui, nes taip garantuojamas tęstinumas tarp mokymosi namuose ir mokykloje (Hart, 2011). O'Toole ir kt. (2019) teigia, kad kadangi tėvai daro geresnę įtaką vaiko ugdymuisi nei bet kas kitas (įskaitant mokyklą), mokytojams būtina išnaudoti visą turimą tėvų potencialą. Tėvų įsitraukimas į švietimą siejamas ir su geresniais tėvų ir mokytojų santykiais, mokyklos klimatu (Hornby ir Lafaele, 2011). Dalyvavimas vaikų mokymosi procese gali būti naudingas tėvams:

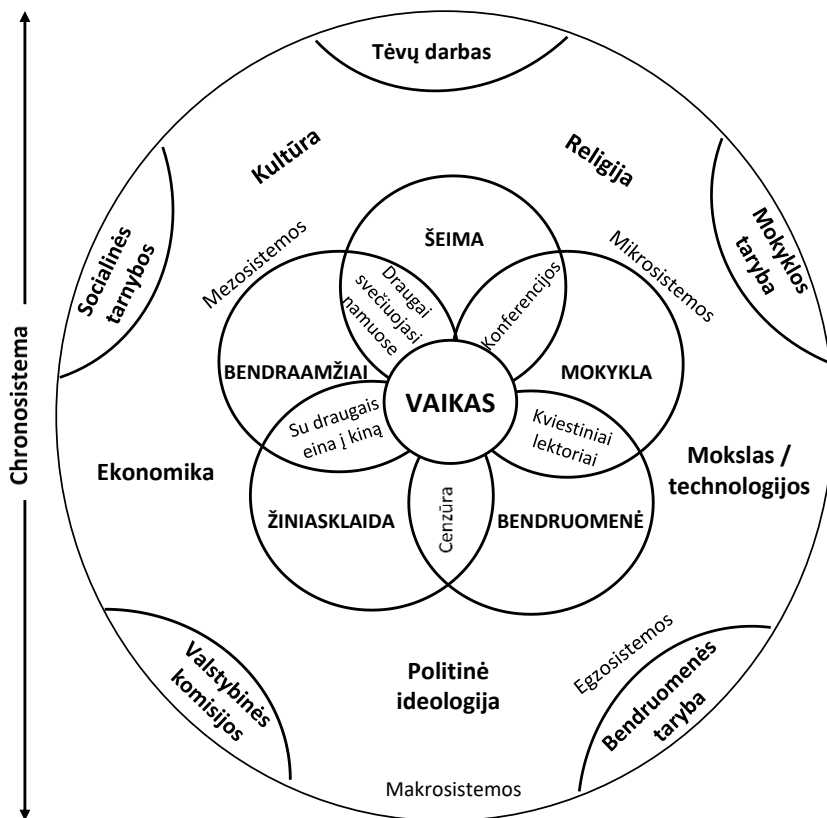
atlikti tyrimai įrodo padidėjusį tėvų pasitikėjimą savimi, pasitenkinimą ir susidomėjimą jų pačių ugdymu (Hornby ir Lafaele, 2011; O'Toole, 2017).

Doctoroff, Arnold (2017) tyrimais patvirtintas tėvų ir vaikų santykių ir sėkmės mokykloje ryšys. Tai suponuoja poreikį ugdyti tėvų supratimą apie įsitraukimo į vaikų ugdymąsi ir veiklas mokykloje reikšmę.

Tėvų įsitraukimą kontekstualizuoja trys pagrindinės teorijos: kognityvinės raidos teorija (Piaget, 1969; Mooney, 2013), socialinė-kultūrinė teorija (Vygotsky, 1982; Mooney, 2013) ir ekologinių sistemų teorija (Bronfenbrenner, 1979, 1993, 1995; Bronfenbrenner, Morris, 2006). Kognityvinės raidos teorijos autorius Piaget (1969) pabrėžė konstruktyvų patirties su bendraamžiais ir šeimos nariais vaidmenį. Anot jo, maži vaikai nuolat trokšta suderinti savo vidines pažinimo konstrukcijas (savo požiūrį į realų pasaulį) su išorinėmis konstrukcijomis (savo aplinkos realijomis). Kiti žmonės ir socialinė aplinka yra svarbūs veiksniai, darantys įtaką vaiko aplinkai. Vaikai geriausiai mokosi, kai turi galimybių bendrauti su savo aplinka, ypač su tėvais, kurie yra gyvybiškai svarbi vaikų aplinkos dalis (Athey, 2007). Tėvų įsitraukimas atliekant namų darbus suteikia vaikams galimybę prasmingai bendrauti su tėvais, šio proceso metu vaikai konstruoja savo žinias tiek socialinėje, tiek fizinėje aplinkoje (Bailey ir kt., 2004).

Vygotsky (1982) savo sociokultūrinėje teorijoje pabrėžė žmonių ir jų aplinkos (tiek fizinės, tiek socialinės) santykį. Žmonės supa šeimos nariai, jiems įtaką daro jų gyvenimo kultūra. Vaikų bendravimas su šeimos nariais bendruomenėje yra svarbus jų mokymuisi ir tobulėjimui, nes pirmasis vaiko mokytojas yra šeima (tėvai), o pirmasis mokymasis vyksta bendruomenėje. Dėl šios priežasties vaikai įgyja žinių apie pasaulį per šią sąveiką. Vygotsky pabrėžia mokymosi ir raidos tarpusavio ryšį ir akcentuoja mintį, kad vaikui namų gyvenimas yra svarbus, o tėvai prisideda prie vaiko ugdymosi pasiekimų.

Ekologinis vaiko raidos modelis (Bronfenbrenner, 1979, 1993, 1995) leidžia pažvelgti į vaiko pasaulį keliais lygmenimis (mikro-, mezo-, egzo- ir makrosistemomis) (žr. 6 pav.). Beje, šis modelis 2006 m. kaip kintanti teorinė sistema buvo pakoreguotas paties Bronfenbrennerio ir Morris ir tapo bioekologiniu modeliu, apimančiu biologinius komponentus. Šio modelio centre – vaikas – savo paties pasaulio kūrėjas, kuriam įtaką daro vaiko asmenybės bruožai, temperamentas, motyvacija, genetiniai veiksniai ir polinkiai, bioekologinės sistemos lygmenys: procesas, kiti asmenys, kontekstas ir laikas (O'Toole ir kt., 2019). Vienas iš pagrindinių bioekologinio modelio principų yra tai, kad vaikas vystosi per patiriamus santykius su kitais žmonėmis, objektais, simboliais, esančiais jo aplinkoje (Bronfenbrenner, 1995).

6 pav. Ekologinis žmogaus raidos modelis (pagal Berns, 2009)

Bioekologiniame modelyje vaikas nelaikomas pasyviu patirties, susijusios su aplinka ir santykiais su kitais, gavėju. Vaikas yra aktyvus savo vystymosi dalyvis (Hayes, O’Toole, Halpenny, 2017). Individo savybės yra kartu ir ankstesnių vystymosi procesų produktas, ir vystymosi rezultatas. Todėl tai gali padėti paaiškinti tokių veiksmų kaip lūkesčiai, ankstesnė ugdymo patirtis, kilmė, socialinė ir ekonominė padėtis ir pan. įtaką tėvų įsitraukimo procesams (Hornby, Lafaele, 2011; O’Toole ir kt., 2019).

Mikrosistemą bioekologinis modelis apibūdina kaip veiklos, socialinių vaidmenų ir tarpasmeninių ryšių modelį, kurį patiria besivystantis asmuo susidurdamas aplinkoje su tam tikromis fizinėmis, socialinėmis ir simbolinėmis savybėmis, skatinančiomis, sudarančiomis galimybę arba slopinančiomis įsitraukimą į nuolatinę, laipsniškai sudėtingesnę sąveiką su veikla artimoje aplinkoje (Bronfenbrenner, 1995). Būtent tėvų sąveika su mokyklomis rodo labiausiai matomą ir, ko gero, stipriausią ryšį tarp namų ir mokyklos (O’Toole, 2017). Mezosistema apibūdina mokyklos, bendraamžių

grupės ir šeimos tarpusavio ryšius bei pripažįsta jų poveikį asmeniui. Trumpai tariant, mezosistema yra dviejų ar daugiau mikrosistemų sistema (Bronfenbrenner, Morris, 2006). Egzosistemą sudaro ryšiai tarp tų sistemų, iš kurių vaikas turi tiesioginės patirties, ir tas aplinkybes, kurios gali paveikti tai, kas su jais atsitinka. Egzosistemos veiksniai, susiję su tėvų ištraukimu, yra tėvų darbas, galintis turėti įtakos tėvų galimybėms ištraukti į vaikų ugdymą (Hornby, Lafaele, 2011), tėvų ir mokytojų susitikimai ir lūkesčiai (Hall, Conway, Rath ir kt., 2008), mokyklos ir bendruomenės ryšiai, galintys daryti įtaką atskirų tam tikrų grupių tėvų tikimybei bendrauti su mokyklomis, mokyklų politika ir tėvų dalyvavimo galimybės (O'Toole, 2017) ir kt. Kitaip tariant, egzosistemą sudaro ryšiai ir procesai, vykstantys tarp dviejų ar daugiau aplinkybių, iš kurių bent vienoje nėra besivystančio asmens, bet kurioje įvyksta įvykiai, netiesiogiai darantys įtaką procesams artimiausioje aplinkoje, kurioje gyvena besivystantis asmuo (Bronfenbrenner, 1993).

Remiantis bioekologinio modelio komponentų sąveikos ryšiais ir suvokiant, kad visas ugdymas ir su juo susiję procesai ir aplinkybės yra orientuoti į visuminį vaiko ugdymą, galima teigti, kad tėvų ištraukimas yra itin reikšmingas procesas, vienas iš gerosios švietimo praktikos principų. Mokslinėje literatūroje apibrėžiami tėvų ištraukimo ir vaiko elgesio, psichinės sveikatos, savireguliacijos ryšiai (Hoover-Dempsey, Battiano, Walker ir kt., 2001; Hornby, Lafaele, 2011; Gileece, 2015). Geresnis elgesys susijęs su vaiko dėmesingumu, drauge ir su didesne ugdymosi sėkme. Tėvų ištraukimas skatina gerus akademinis rezultatus, mokyklos veiksmingumą ir vaikų ugdymosi pasiekimus (Hoover-Dempsey ir kt., 2001; Flouri, Buchanan, 2004; Jeynes, 2005; Flouri, 2006; Hart, 2011; Kim, Hill, 2015; Ma, Shen, Krenn ir kt., 2016), sėkmingesnę vaiko adaptaciją pereinant iš vienos ugdymosi pakopos į kitą (O'Toole, 2017). Mokslinėje literatūroje analizuojama tėvų ištraukimo įtaka vaikų pozityvaus požiūrio į švietimą formavimuisi (Hart, 2011; Hoover-Dempsey ir kt., 2001), vaikų savimonės ir motyvacijos ugdymui (Hoover-Dempsey ir kt., 2001). Tėvai, padėdami vaikui formuoti socialinę, mokymąsi skatinančią savimonę, padeda vaikui kelti sau aukštus ugdymosi siekius (Hart, 2008). Tėvų ištraukimas daro didesnę poveikį vaikų ugdymosi pasiekimams nei socialinė klasė, pajamos ar tėvų išsilavinimas (Jackson, Harbison, 2014).

Tyrimai rodo, kad vaikams mokykloje sekasi geriau, kai jų tėvai yra aktyviai įtraukiami į jų ugdymą (Borgonovi, Montt, 2012; Emerson, Fear, Fox, Sanders, 2012; Goodall, Vorhaus, 2011). Tėvų ištraukimo į vaikų ugdymą ir veiklas ugdymo įstaigoje ir namuose reikšmė analizuojama daugelio autorių įvairiais aspektais. Siekiant geriau suvokti tėvų ištraukimą sąlygojančius veiksniai, buvo kuriami ir analizuojami tėvų ištraukimo

modeliai. Gordon (1979) labiausiai akcentavo ugdymo įstaigos vaidmenį siekiant tėvų įsitraukimo. Lyons, Robbins, Smith (1983) išskyrė penkis tėvų įsitraukimo lygmenis: namų ir mokyklos santykius, paaiškinimus, kaip tėvai galėtų įsitraukti į vaikų ugdymą namuose, įsitraukimo palaikymas mokymo įstaigoje, tėvų mokymas ir konsultavimo grupės. O'Toole ir kt. (2019) tėvų įsitraukimą suskirstė į keturis lygius: tradicinį, kai tėvai dalyvauja susirinkimuose ir remia finansiškai; paremtą informacijos apie vaiko pasiekimus gavimu per įprastines tėvų informavimo priemones; paremtą tėvų įsitraukimu į mokyklos veiklas patarimais, savanoriavimu, pagalba; tėvai tiesiogiai dalyvauja mokyklos savivaldoje. Turnbull, Turnbull, Ervin, Soodak (1997) modelyje tėvų įsitraukimas yra trijų lygių: visiškas neįsitraukimas (savo valia), dalinis įsitraukimas (gauna informaciją, bet nedalyvauja keliant vaiko ugdymo tikslus ir vertinant vaiko pasiekimus) ir visiškas įsitraukimas (tėvai tampa lygiaverčiais partneriais). Hyanes, Comer (1996) išskiria tris tėvų įsitraukimo į mokyklos gyvenimą lygius: tėvų dalyvavimą mokyklos rėmimo veiklose ketinant praturtinti vaiko ugdymosi pasiekimus; visuotinį tėvų dalyvavimą mokytojų kvietimu, remiant mokyklą dalyvavimu renginiuose; tėvų dalyvavimą mokyklos savivaldoje.

Plačiausiai mokslininkų ir praktikų pripažįstami, analizuojami ir praktikoje naudojami Epštein (2001, 2007) ir Hoover-Dampsey, Sandler (2005) tėvų įsitraukimo modeliai. Epštein (2001, 2007) pristatė *šešių tipų tėvų dalyvavimo modelį*: mokyklos pagalba tėvams tobulinant vaikų ugdymo įgūdžius; mokyklos ir tėvų bendravimas; tėvų savanoriška veikla mokykloje; tėvų įtraukimas į pagalbą vaikams namuose; tėvų įtraukimas į sprendimų priėmimą mokyklos lygmeniu; tėvų įtraukimas į bendradarbiavimą su bendruomene. Taigi šis modelis padeda tėvams pažinti vaikų raidos ypatumus, tobulinti tėvystės įgūdžius, sudaryti vaiko ugdymui tinkamas sąlygas namuose. Mokyklos ir tėvų bendravimas leidžia tėvams gauti informaciją apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir pažangą, tėvai yra įtraukiami į vaiko ugdymosi procesus, organizuojami tėvų susirinkimai. Mokyklos veikla skatina tėvų savanorystę ir leidžia tėvams suvokti, kaip tą savanorišką veiklą atlikti. Tėvų įtraukimas į pagalbą vaikams namuose skirtas vaikams ir jų tėvams, siejamas su ugdymo programos turiniu, ugdymosi veikla įstaigoje. Tėvams suteikiama teisė dalyvauti ugdymo įstaigos savivaldoje primant sprendimus įvairiose ugdymosi veiklos srityse. Tėvai dalyvauja bendruomenės gyvenime bendradarbiaudami su įvairiomis organizacijomis.

Epštein (2001, 2007) tėvų dalyvavimo modelis yra pakankamai išsamus ir naudingas, tačiau jame mažai pabrėžiamas bendruomeniškumas. Modelis orientuotas į ugdymo įstaigą ir individualistinį požiūrį į tėvų įsitraukimą į vaiko ugdymą. Tėvų įsitraukimo veikla priklauso nuo mokytojų,

tad ir komunikacija yra vienakryptė: iš viršaus žemyn, t. y. mokytojai – tėvams.

Bendruomeniškumu grįstame modelyje (Warren, Hong, Rubin, Sychitkokhong, 2009) atsispindi šeimos ir ugdymo įstaigos partnerystė, pabrėžiama dvipusio tėvų ir mokytojų bendravimo svarba. Bandoma skatinti užmegzti santykius tarp pačių tėvų tai suvokiant kaip jų kolektyvinio dalyvavimo pagrindą. Tėvų ir mokytojų susitikimo darbotvarkė derinama kartu su tėvais. Taip sukuriama galimybė prasingiems pokalbiams ir abipusiam mokymuisi vykti. Bendruomeniškumu grįsta tėvų įsitraukimo strategija yra viena iš ilgalaikių investicijų skatinant įvairiapusį ir prasmingą tėvų įsitraukimą į vaikų ugdymąsi ir mokyklos gyvenimą, siekiant, kad tėvai taptų aktyviais nariais, prisidedančiais prie savo mokyklų ir bendruomenių pertvarkos. Pedagogai turėtų ieškoti autentiško ir prasmingo pokalbio su šeimomis ir bendruomenės partneriais. Jei pedagogai bendradarbiauja su bendruomenės partneriais ir padeda ugdyti tėvų lyderystę, jie gali suformuoti bendradarbiavimo iniciatyvas, atitinkančias bet kurios konkrečios mokyklos bendruomenės interesus, vertybes ir gebėjimus. Lentelėje pateikiami esminiai abiejų modelių skirtumai (žr. 3 lentelę):

3 lentelė. Tradicinio mokyklos veikla grindžiama ir bendruomeniškumu grįsto modelio skirtumai (pagal Warren, Hong, Rubin, Sychitkokhong, 2009, p. 2245)

TRADICINIS MOKYKLOS VEIKLA GRĮSTAS MODELIS	BENDRUOMENIŠKUMU GRĮSTAS MODELIS
Orientuojamasi į veiklą	Orientuojamasi į tarpusavio santykius
Pavieniai tėvai	Tėvai – bendruomenės / kolektyvo nariai
Tėvai veikia pagal mokyklos pasiūlytą darbotvarkę	Tėvai – lyderiai ir bendradarbiaujantieji – kuria bendrą veiklą
Seminarai, kuriuose pateikiama informacija	Tėvų lyderystės ugdymas ir asmeninio augimo skatinimas
Vienakryptė komunikacija (mokykla – tėvams)	Abipusis dalijimasis bendradarbiavimo galia

Tėvų įsitraukimo motyvacijos modelį sukūrė Hoover-Dempsey, Sandler (2005). Jame išskiriami trys pagrindiniai tėvų įsitraukimą motyvuojantys veiksniai (žr. 7 pav.):

7 pav. TĒvŪ ĪsitraukĪmas motyvuoĵantys veiksĪnĪi (pagal Walker, Wilkins, Dallaire, Sandler, Hoover-Dempsey, 2005)

PĪrmais veiksĪnsys yra tĒvŪ motyvacinis ĪsĪtĪkĪnĪmas, susĪjĒs su tĒvŪ ĪsitraukĪmo vaidmenŪ kŪrimu bei tĒvŪ savĪveĪksmĪngumu, t. y. tĒvŪ pasĪtikĒjĪmu savo ģebĒjĪmais padĒti vaĵkui ugdytis. TĒvŪ vaidmens kŪrimas ĪškyĻa Īš turĪmos tĒvŪ patĪrties apĪe santykius su asmenĪmis ar ugdyĵo ĪstaĪga. SavĪveĪksmĪngumas apĪbrĒžĪamas ĵaip asmens ĪsĪtĪkĪnĪmas, ĵad ĵo elĵesys ir veiksĵmai duos rezultĀtŪ. Taĵkant tĒvŪ ĪsitraukĪmĀ, savĪveĪksmĪngumo teorĪja (Bandura, 1997) rodo, ĵad tĒvai pĪriĵma sprendĪmus dĒĻ ĪsitraukĪmo remdamĪsie savo mĀstymu apĪe rezultĀtus. Tam didelĒ ĵtakĀ daro sĒkĵmĪnga paĵĵŪ tĒvŪ dĀlyvĀvĪmo patĪrtis, panašĪ ĵitŪ tĒvŪ sĒkĵmĪngo dĀlyvĀvĪmo patĪrtis ir ĵitŪ asmenŪ ŵodĪnis ĵtĪkĪnĪmas. Antrasis veiksĪnsys – tĒvŪ suvokĪmas apĪe ugdyĵo Īstaĵgos kvĪetĪmĀ Īsitraukti (teĵĵĵamas emocĪnis ugdyĵo Īstaĵgos klimĀtas) ir specialŪs mokytoĵŪ ir ĵŪ paĵĵŪ vaĵkŪ kvĪetĪmai. Su padĪdĒjusĪu tĒvŪ ĪsitraukĪmu sĵejĵamos kelĪos ugdyĵo Īstaĵgos aplĵnkos savybĒs: struktŪra, emocĪnis klimĀtas, valdyĵo praktĪka. KvĪetĪmai pasĪreĪškĪa sĵkurĪant jauĵĵĀ atmosferĀ ugdyĵo Īstaĵgoĵe, tĪnkĀmĀ ĪnformĀvĪmo sĵstemĀ, ŵztĪkrĪnanĵĀ, ĵad tĒvai bŪtŪ ĵerai Īnformuoĵami apĪe vaĵko pasĪekĪmus ir paŵangĀ, kelĪamus reĪkalĀvĪmus, vykstanĵĪus reĵĵĵĪnĪus. KvĪetĪmai ŵŵkoduoĵami ir ĪndĪvidualĪoĵe mokytoĵŪ ir tĒvŪ bendravĪmo praktĪkoĵe: tĒvai jauĵĵĀ mokytoĵŪ pagarbĀ ir ĵauna visus atsĀkymus ĵ kĵlanĵĪus klausĪmus, ĵai reĵguoĵama ĵ tĒvŪ pasiŪlyĵmus (Chritenson, 2004). KonkretŪs mokytoĵŪ kvĪetĪmai yra vertĪnĀmi ĵaip tĒvŪ ĪndĒĻio ĵ ugdyĵo Īstaĵgos ir vaĵkŪ ugdyĵosi sĒkĵmĒ (Kohl ir kt., 2002; Simon, 2004). Be to, tĒvai norĪ daĵĵĵĀu ir ĵonkreĵĵĀu suŵĵnĵti, ĵaip ĵie ĵali bŪti naudingĪ ugđant vaĵkus. VaĵkŪ kvĪetĪmai yra veĵksĵmĪngĪ skĵatinant

tėvų įsitraukimą todėl, kad tėvai paprastai nori, jog jų vaikams sektųsi, dėl tos priežasties jie yra motyvuoti reaguoti į savo vaikų poreikius. Trečiasis veiksnys yra jau turimi tėvų įgūdžiai ir žinios, darantys įtaką tėvų įsitraukimui, ir laikas bei skiriama energija. Asmeninių įgūdžių ir žinių suvokimas konstruoja tėvų veiklą, į kurią jie galėtų įsitraukti (Hoover-Dempsey ir kt., 2005). Nors tėvų įgūdžiai ir žinios susijusios su tėvų saviveiksmingumu, tačiau tos žinios ir įgūdžiai yra teoriškai savitas konstruktas, nes asmenys, turintys tą patį įgūdžių ir žinių lygį, gali įsitraukti skirtingai, atsižvelgiant į asmeninio veiksmingumo įsitikinimų variacijas, ką galima atlikti su turimų įgūdžių ir žinių rinkiniu (Bandura, 1997). Taigi tėvai yra motyvuoti įsitraukti į veiklą, jei tiki, kad turi reikiamų žinių ir įgūdžių, kurie bus naudingi konkrečioje situacijoje. Tėvų motyvacijai įsitraukti didelę įtaką daro laiko ir energijos poreikių suvokimas. Tėvai, kurių užimtumas yra didelis, dažniausiai būna mažiau įsitraukę. Mažiau įsitraukia ir gausių šeimų tėvai (Hoover-Dempsey ir kt., 2005).

Tyrėjai (Sheldon, 2003; Green, Walker, Hoover-Dempsey, Sandler, 2007), be jau nagrinėtų kontekstinių procesų, išskiria ir socioekonominių tėvų statusą, kuris nėra toks reikšmingas kaip kvietimai į ugdymo įstaigą ar tėvų socialiniai tinklai. Pastebima, kad tėvų įsitraukimui svarbus ir vaikų amžius: mokytojų ir tėvų sąveika, dalyvavimas ugdymo įstaigoje ne mažėja, bet kinta jo turinys ir formos (Bednarska, 2014).

Trakšelys (2010) analizuoja tėvų neįsitraukimo priežastis. Nustatyta, kad dažnai *pernelyg siaurai suprantamas tėvų įtraukimas* – kaip oficialių susirinkimų ar kitų švietimo įstaigos renginių lankymas. Pastebimi maži mokyklos lūkesčiai, kai manoma, jog žemesnio socialinio sluoksnio tėvai ar vienišos mamos nepajėgs suteikti jokios pagalbos ir neįstengs bent kiek aktyviau dalyvauti mokyklos gyvenime. Ryškėja ir *pedagoginio personalo parengimo stoka*, mokytojai nesugeba, nemoka arba nenori sutelkti tėvų taip, kad jų įsitraukimas praturtintų ugdymo procesą. Įtaką daro ir *netinkamas laiko planavimas*, kai dėl didelio užimtumo tėvai dažnai negali susitikti su mokytojais įstaigos personalui palankiu laiku. Pasireiškia ir *neigiama tėvų patirtis* bei psichologinės nuostatos, dėl kurių jie vengia kontaktų su mokytojais ir visa ugdymo įstaiga.

Kiti tyrėjai (Sapungan, Sapungan, 2014; Symeou, Roussouidou, Michaelides, 2012) mano, kad viena iš tėvų neįsitraukimo priežasčių yra tėvų ir mokytojų *požiūrių neatitikimas*: mokytojai vengia kalbėti apie šeimų problemas, o šeimos nepasitiki ugdymo įstaigos personalu. Mokytojai nenori priimti šeimų kaip lygiavertį partnerių. Šeimos mano, kad neturi kuo ir kaip prisidėti: *logistika*: šeimos negali atvykti į susitikimus, nes jie vyksta darbo metu. Tėvai negali suderinti su darbovieta savo išėjimo į susitikimus

mokykloje laiko; *sistemas kliūtys*: trūksta išteklių, galinčių palaikyti tėvų įsitraukimą; *įgūdžių trūkumas*: tėvai niekada nėra dalyvavę mokyklos susitikimuose, komitetuose. Personalas nėra pasiruošęs dirbti su tėvais, nežino ir netaiko naujų būdų tėvams įtraukti. Trūksta informacijos apie tėvų ir mokytojų vaidmenį skatinant tėvų įsitraukimą. Akcentuojamas mokytojų gebėjimas efektyviai bendrauti, atidžiai klausytis, kai tėvai kalba, maloniai užbaigti pokalbį, apibendrinti susitarimus. Būtinai abiejų pusių geras bendravimo raštingumas, mokytojų profesinis tobulėjimas, nuolatinis kvalifikacijos tobulinimas. Vis dėlto tyrėjai (Epstein, Sanders, 2006; Bakker, Denessen, Brus-Laeven, 2007) sutaria, kad nors mokyklos ir bando taikyti įvairias praktikas, kaip įtraukti tėvus, tačiau bendravimas tarp tėvų ir mokytojų vyksta labiau šį procesą kontroliuojant mokyklai, todėl teigti, kad dėl sąveikos tarp mokyklos ir šeimos stoka kalti tėvai, nėra teisinga. Dažnai įtampa tarp tėvų ir mokytojų kyla tada, kai yra *nepatenkinami tėvų lūkesčiai* arba jaučiama *informacijos stoka*. Mokyklai neatliepiant tėvų lūkesčių, išsakomi kaltinimai ne tik mokytojams – abejojama jų kompetencija, asmenybės savybėmis. Apibendrinti vertinimai imami taikyti visai mokyklai, net švietimo sistemai (Hourani, Stringer ir Baker, 2012; Musiel, 2014; Čiuladienė, Valantinas, 2016).

Hornby ir Lafaele (2011) išskiria keturias tėvų įsitraukimui į vaikų ugdymą kliudančių veiksnių grupes (žr. 8 pav.):

8 pav. Veiksniai, kliudantys tėvams įsitraukti (pagal Hornby, Lafaele, 2011)

Tėvų įsitraukimo kliūtimis gali tapti tėvų įsitikinimai. Labai svarbu, kaip tėvai vertina savo vaidmenį vaikų ugdymo procese. Dalis tėvų mano, kad jų vaidmuo yra tik atvesti vaikus į ugdymo įstaigą, kuri iš karto perims atsakomybę už vaikų ugdymą; tokie tėvai nenorės aktyviai dalyvauti vaikų ugdymo procese nei mokykloje, nei namuose. Pabrėžiama, kad tėvai, mažai tikintys savo sugebėjimu padėti vaikams, greičiausiai vengs kontaktų su mokyklomis, nes manys, kad toks įsitraukimas neduos teigiamų rezultatų jų vaikams. Kai kuriems tėvams trūksta pasitikėjimo savimi padėti vaikams, tikėjimo, kad jie gali veiksmingai ir kaip lygiaverčiai partneriai bendrauti su mokytojais. Kiti tėvai galbūt turėjo neigiamos bendravimo patirties ankstesnėse mokyklose arba patyrė mokymosi ar elgesio sunkumų patys mokydami mokykloje. Pasitikėjimo stoka gali kilti tėvams, manantiems, kad jie neturi pakankamai akademinės kompetencijos, jog galėtų veiksmingai padėti savo vaikams. Tokie įsitikinimai yra kliūtis įsitraukti, nepaisant plačiai pripažintos nuomonės, kad, norint palaikyti vaikų mokymąsi, nereikia ypatingo tėvų išsilavinimo (Hoover-Dempsey ir Sandler, 1997). Tėvai, manantys, kad tai, kaip jie auklėja savo vaikus, turės didelę įtaką jų raidai, daug geriau teigiamai vertina įsitraukimą į ugdymą nei tėvai, manantys, kad tai gali turėti mažai įtakos jų vaikų raidai.

Kita potenciali tėvų įsitraukimo kliūtis yra tėvų supratimas apie tiesioginį ir netiesioginį *kvietimą dalyvauti*. Kai tėvai mano, kad nėra vertinami mokytojų ar mokyklų, jie yra linkę mažiau įsitraukti (Hoover-Dempsey ir Sandler, 1997). Todėl tėvų suvokimas apie kvietimus iš mokyklų laikomas esminiu veiksniu kuriant veiksmingą bendradarbiavimą su tėvais. Epštein (2001) nustatė, kad tėvai efektyviausiai įsitraukia, kai mokytojai aktyviai skatina ir geba tinkamai tėvus pakviesti. Kai tėvai suvokia, kad mokytojai nėra pasirengę įtraukti tėvus, tai tampa esmine kliūtimi.

Tėvų įsitraukimo kliūtimi gali tapti tėvų išsilavinimas. Tėvai, neturintys universitetinio išsilavinimo, gali jaustis prastesni už mokytojus, kurie, jų manymu, yra aukštesnės kvalifikacijos nei jie, todėl tėvai nelinkę glaudžiai bendradarbiauti su mokytojais. Kliūtimi gali tapti ir šeimos aplinkybės: vienišiams tėvams ir jaunoms ar daugiavaikėms šeimoms gali būti sunkiau įsitraukti dėl negalėjimo suderinti visų pareigų. Tėvų darbo situacijos taip pat gali būti kliūtis: kai tėvai neturi darbo, finansinė situacija gali kelti problemų, nes jie gali negalėti sau leisti įsigyti automobilio ar mokėti auklėms, kad galėtų atvykti į mokyklose rengiamus susitikimus. Tėvai, turintys darbą, gali mažiau laiko skirti savo vaikams tiek namuose, tiek mokykloje (Green ir kt., 2007).

Sėkmingam tėvų įsitraukimui didelę įtaką daro ir pats vaikas: jo amžius, mokymosi sunkumai, gabumai ir talentai, elgesio problemos. Vaikų

amžius gali būti kliūtis įtraukti tėvus, nes plačiai pripažįstama, kad tėvų įsitraukimas mažėja arba jo formos kinta vaikams augant. Tai galima paaiškinti iš dalies tuo, kad mažesni vaikai labiau vertina savo tėvus, einančius į mokyklą. Vis dėlto manoma, kad ir paaugliai nori ir gauna naudos iš tėvų, jei pastarieji įsitraukia į jų ugdymą, nors ir kitais būdais: padeda jiems atlikti namų darbus, daugiau bendrauja ugdymo klausimais.

Gabūs ar talentingi vaikai paprastai yra tėvų įsitraukimą palengvinantis veiksnys. Tačiau tėvų dalyvavimo kliūtimi gali tapti mokytojų nepritarimas tėvų nuomonei, kad jų vaikai yra akademiškai gabūs (Montgomery, 2009). Tokie tėvai linkę prarasti pasitikėjimą mokykla, mažėja ir jų įsitraukimas bei noras bendradarbiauti su mokytojais.

Kai vaikai turi elgesio problemų, jų tėvai vengia eiti į mokyklas. Tarp tėvų įsitraukimo į ugdymo įstaigos veiklas ir vaikų elgesio problemų paprastai yra neigiama sąveika: kuo didesnės yra elgesio problemos, tuo mažiau tėvai linkę dalyvauti mokyklos veiklose.

Tėvų ir mokytojų sąveiką ir vaidmenis dažnai formuoja skirtingi lūkesčiai ir interesai. Tėvų įsitraukimo tikslai yra labiau orientuoti į vaikų ugdymosi pasiekimų gerinimą, požiūrio į mokyklą formavimą. Mokytojai taip pat turi savo tėvų įtraukimo į mokyklos veiklas ir vaikų ugdymą tikslus. Tėvų ir mokytojų susitikimai yra geras pavyzdys, kaip gali skirtis tėvų ir mokytojų tikslai. Mokytojų susitikimų su tėvais tikslai yra tokie: aptarti vaikų pažangą ir galimus sunkumus; iš tėvų sužinoti, kaip vaikai elgiasi namuose; nustatyti būdus, kaip tėvai gali padėti savo vaikams namuose; identifikuoti galimus konfliktus su tėvais. Tėvų susitikimų su mokytojais tikslai yra tokie: aptarti vaikų pažangą ir iškilusius sunkumus; palyginti savo vaikų ir kitų klasės vaikų pažangą; daugiau sužinoti apie mokyklą ir naudojamus mokymo metodus; sužinoti iš mokytojų apie visus kilusius rūpesčius. Taigi akivaizdu, kad, nors yra tikslų panašumų, yra ir didelių skirtumų, galinčių kliudyti sukurti veiksmingą tėvų įsitraukimą (Hornby, Blackwell, 2018).

Svarbi tėvų įsitraukimo kliūtis yra nevienodas tėvų ir mokytojų požiūris. Daugelis mokytojų tėvus vertina kaip „problema“, „pažeidžiamus“ ar „mažiau pajėgius“ (Hornby Lafaele, 2011; Hornby, Blackwell, 2018). Tačiau, atsižvelgiant į naująją neoliberalią, į rinką orientuotą ekonomiką, kai tėvai dažnai yra suvokiami kaip vartotojai, požiūris į tėvus pasikeitė nuo paniekos ir bejėgiškumo į tėvų teisių pripažinimą. Vis dėlto tėvų ir mokytojų supratimas apie švietimo tikslus ir ugdymo metodus gali skirtis. Logiškai mąstant, jei švietimas susijęs tik su ugdymo įstaiga, mokytojai turi daugiausia žinių, įgūdžių ir galių. Tačiau jei ugdymasis ir mokymasis yra švietimo dalis, akivaizdu, kad galios ir kompetencija keičiasi tėvų naudai, nes tėvai yra glaudžiai susiję su vaikų ugdymu, vykstančiu ne mokykloje. Trumpai tariant,

mokytojai turėtų ugdyti vaikus, o tėvai remti mokyklą ir mokytojus; arba tėvai yra pagrindiniai savo vaiko ugdytojai, o mokyklos papildoma mokymąsi namuose specialiomis žiniomis. Skirtingas požiūris šiuo klausimu turi didelę įtaką tam, kaip tėvų įsitraukimas suvokiamas, struktūrizuojamas, vertinamas ir, svarbiausia, kaip jis įgyvendinamas. Tėvų atžvilgiu padaryta daugybė prielaidų, įskaitant paplitusią mintį, kad šiais laikais jie vis dažniau neatlieka savo pareigų, žiniasklaida nuolat pabrėžia neigiamus auklėjimo pavyzdžius ir dažnai vaizduoja tėvus kaip silpnus ir nekompetentingus, nesidominčius savo vaikų ugdymu (Hornby Lafaele, 2011; Hornby, Blackwell, 2018). Tėvai dažnai jaučia, kad mokytojai siekia paviršutiniškų santykių: jiems rūpi tik išspręsti problemas, o ne ieškoti sprendimų, kad jos nekiltų. Todėl nenuostabu, kad trūksta abipusio supratimo tarp tėvų ir mokytojų. Visuotinai pripažįstama, kad didžioji dauguma tėvų rūpinasi savo vaikų ugdymu. Be to, dauguma mokytojų nuoširdžiai nori prasmingai bendrauti su tėvais. Šiais laikais mokytojai dirba aplinkoje, kurioje jie vis labiau jaučiasi atsakingi už vaikų pasiekimus ir tėvų įtraukimą (Hornby Lafaele, 2011). Rezultatas yra tas, kad atotrūkis tarp tėvų ir mokytojų prielaidų prisideda prie atotrūkio tarp tėvų įsitraukimo lūkesčių ir tikrovės.

Daugeliui mokyklų vis dar būdingas tėvų ir mokytojų bendravimo formalumas ir nelankstumas, apsunkinantis tėvų ir mokyklos santykius. Tenka pripažinti, kad dažnai ir tėvai pritaria tokiam tradiciniam ir formaliam bendravimui (Hornby Lafaele, 2011; Hornby, Blackwell, 2018).

Nėra specialių tėvų įsitraukimo programų, įstatymų, todėl nenuostabu, kad aktyvi tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo politika, grindžiama savanorišku dalyvavimu, lemia nevienodą praktiką. Ekonomikos ir finansavimo veiksniai glaudžiai susiję su tėvų įtraukimo politikos klausimais. Šalių ekonomikoje vyrauja laisvosios rinkos politika, todėl ir švietimo politika organizuojama tenkinant rinkos poreikius. Programos, kuriomis būtų siekiama didinti tėvų įsitraukimą, vertinamos nepalankiai, nes joms rūpi procesas, susijęs su ilgalaikiais, o ne trumpalaikiais tikslais (Hornby Lafaele, 2011).

Taigi galima daryti išvadą, kad tėvų įsitraukimą skatina ir riboja skirtingos kliūtys, susijusios su tėvais ir šeima, vaikais, tėvų ir mokytojų skirtumais ir visuomenės problemomis. Kliūčių suvokimas leidžia geriau suprasti, kaip plėtoti veiksmingą tėvų įsitraukimo praktiką (Hornby Lafaele, 2011; Hornby, Blackwell, 2018).

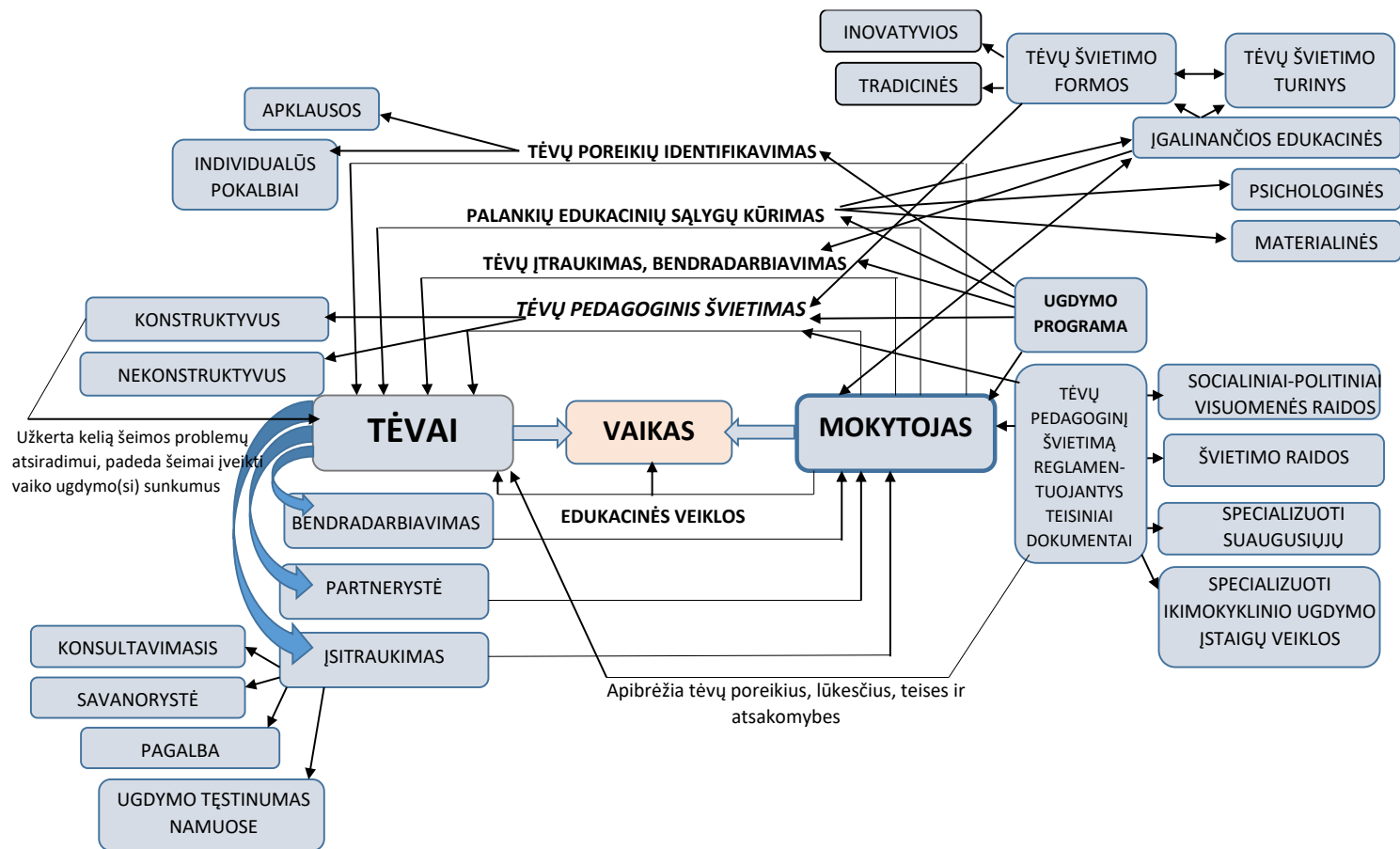
Tėvų įsitraukimo į ugdymo įstaigos veiklas klausimus nagrinėjantys tyrėjai (Trakšelys, 2010; Valantinas, Čiuladienė, 2012, 2013; Čiuladienė, Valantinas, 2016, ir kt.) teigia, kad Lietuvos mokykla negeba ir nemoka įtraukti tėvų į bendruomenės veiklą, neskatina domėjimosi vaikų mokymosi ir

kūrybiniais pasiekimais. Tėvai jaučiasi atitolę ir beteisiai ugdymo sistemoje, užima pasyvaus stebėtojo ir klausytojo poziciją. Lietuvos mokykloms būdingas *mokyklos veikla grindžiamas* tėvų įtraukimas, dominuoja individualistinis bendradarbiavimo pobūdis, realizuojamas vienakanale komunikacija iš viršaus žemyn. Minėtų tyrėjų mintis patvirtina ir Lietuvos mokyklų išorinio vertinimo rezultatai: daugiausia sprendimų priimama vadovų ir mokytojų arba tik administracijos susitarimu, į sprendimų priėmimą neįtraukiant nei mokinių, nei jų tėvų, tik vėliau juos informuojant (*Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybė*, 2012).

Apibendrinant galima teigti, kad tėvų įsitraukimas gali būti apibrėžiamas ir įvardijamas įvairiai, apima labai platų spektrą tėvų ir mokytojų veiklų, galimas tiek per namuose vykstančias veiklas, tiek per dalyvavimą ugdymo įstaigos veiklose. Pastebima, kad tėvų įsitraukimas suaktyvėja, kai atsiranda vaiko elgesio problemų ar suprastėja ugdymosi pasiekimai. Tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymąsi poveikis pasireiškia šiose srityse: per vaikų mokymosi pasiekimus, ateities perspektyvas, psichinę sveikatą, socialinius santykius. Tėvų įsitraukimą kontekstualizuoja kognityvinė raidos, socialinė-kultūrinė ir ekologinių sistemų teorijos. Siekiant geriau suvokti tėvų įsitraukimą sąlygojančius veiksnius, buvo sukurti keli tėvų įsitraukimo modeliai.

1.4. Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinio konteksto apibendrinimas

Siekiant aiškesnio tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje proceso suvokimo, pravartu pateikti esminius tėvų pedagoginio švietimo raišką ir organizavimą iliustruojančius komponentus (žr. 9 pav.):

9 pav. Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje raiškos ir organizavimo komponentai (sudaryta autorės)

Pagrindiniai tėvų pedagoginio švietimo proceso dalyviai yra tėvai ir mokytojas, kadangi tėvus ir mokytoją vienija tas pats subjektas – vaikas; tėvai ir mokytojas yra atsakingi už vaiko ugdymąsi, todėl turi siekti tų pačių pedagoginių tikslų.

Tėvų pedagoginio švietimo poreikį suponuoja išryškėjantis jų pasirengimas įgyvendinti pedagoginius tikslus, gebėjimas užtikrinti kokybišką vaikų ugdymą. Teoriškai tėvų poreikius, lūkesčius, teises ir atsakomybes įvairiais aspektais apibrėžia nacionaliniai, europiniai ir pasauliniai dokumentai.

Tėvų pedagoginio švietimo raiška pirmiausia priklauso nuo įgalinančių edukacinių sąlygų, veikiamų edukatoriaus, t. y. mokytojo. Mokytojas, vadovaudamasis ikimokyklinio ugdymo programa, organizuoja edukacines veiklas, kuriose dalyvauja ne tik vaikai, bet ir tėvai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojas, suvokdamas tėvų svarbą vaiko gyvenime, tampa ne tik atsakingas už vaikų ugdymąsi, bet ir už tėvų pedagoginį švietimą. Tėvų pedagoginiam švietimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje būdingas daugiaprasmiškumas (žr. 1 pav.), jis gali būti *konstruktyvus*, kai orientuojamasi į naujas suaugusiųjų pažiūras, atitinkančias ikimokyklinio ugdymo paradigmos kaitą, į patirties gausinimą, vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir gilinimą, konstruktyvią veiklą, ir *nekonstruktyvus*, orientuotas į informacijos, žinių perdavimą ir gausinimą. Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje siekiamybė yra konstruktyvus tėvų švietimas, užkertantis kelią šeimos problemoms atsirasti, padedantis šeimai įveikti vaiko ugdymosi sunkumus.

Tėvų pedagoginio švietimo organizavimo efektyvumas neįmanomas be tėvų įtraukimo, mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo. Vadovaudamasis ikimokyklinio ugdymo programa ir tėvų pedagoginį švietimą reglamentuojančiais teisiniais dokumentais (socialiniais-politiniais visuomenės raidos, švietimo raidos, specializuotais suaugusiųjų, specializuotais ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklos), mokytojas kuria tėvų pedagoginiam švietimui palankias edukacines sąlygas (įgalinančias, psichologines ir materialines), modeliuoja tėvų švietimo turinį, parenka ir taiko inovatyvias ir tradicines tėvų švietimo formas. Tėvų švietimo, įtraukimo, bendradarbiavimo ir edukacinių aplinkų pritaikymą lemia tėvų poreikių ir lūkesčių identifikavimas, vykdomas atliekant tėvų apklausas, individualių pokalbių metu.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojo visų veiklų, susijusių su tėvų poreikių ir lūkesčių identifikavimu, palankių edukacinių veiklų kūrimu, tėvų įtraukimu ir bendradarbiavimu, tėvų pedagoginiu švietimu, tikslas – tėvų bendradarbiavimas, partnerystė ir įsitraukimas. Iš tėvų pusės bendradarbiavimas, partnerystė ir įsitraukimas tiesiogiai orientuotas į bendras veiklas su ikimokyklinio ugdymo mokytoju, kai tėvai konsultuojasi su mokytoju įvairiais su vaiko ugdymusi susijusiais klausimais, savanoriauja ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, teikia pagalbą mokytojui siekiant bendrų vaiko ugdymo(si) tikslų ir, be abejojimo, užtikrina vaiko ugdymo(si) tęstinumą namuose.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvų pedagoginio švietimo raiška ir organizavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje apima į visuminį vaiko ugdymąsi orientuotą suaugusiųjų – tėvų ir mokytojo – veiklą, kai mokytojui tenka svarbi misija – pasitelkiant savo turimus profesinius ir asmeninius gebėjimus siekti konstruktyvaus tėvų pedagoginio švietimo, tėvų įsitraukimo, bendradarbiavimo ir partnerystės su tėvais.

Empirinėje darbo dalyje bus vadovaujama tėvų pedagoginio švietimo samprata: tėvų pedagoginis švietimas – tai suaugusiųjų mąstymą veikiantis reiškinys, aktyvi, kryptinga edukacinė veikla, siejama su jų sąmonėjimu, tinkamu savo, kaip ugdytojo, vaidmens suvokimu, gebėjimu konstruktyviai mąstyti, elgtis, konkrečių kompetencijų įgijimu; orientuotas į patirties gausinimą, požiūrių, vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir gilinimą, konstruktyvią veiklą.

2. TĖVŲ PEDAGOGINIO ŠVIETIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose tyrimo koncepcija ir tyrimo organizavimas

Kokybinis tyrimas taikomas mažai tyrinėtoms temoms gvildinti, nes kiekybinė prieiga tokiais atvejais yra labai ribota, nepadeda rasti naujų idėjų, kaip geriau organizuoti veiklą užsibrėžtam tikslui pasiekti, nes idėjos kyla vadovaujantis kokybinių tyrimų strategijomis, kiekybiniais tyrimais jas tik tikrinant (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Kokybinis tyrimas leidžia holistiškai pažvelgti į problemą, dėmesį telkti į unikalią žmogiškąją patirtį analizuojamo reiškinio aspektu. Kokybinis tyrimas yra autentiška ir unikaliai subjektyvi tyrėjo interpretacinė nuostata apie tyrimo objektą, kai surinktų kokybinių duomenų analize atskleidžiami ne faktai ir statistika (išreiškiant rezultatus skaičiais), o patirtis, prasmės ir procesai (išreiškiant rezultatus žodžiais, t. y. citatų ištraukomis), o šie tyrėjo interpretuojami pagal fenomenams suteikiamas prasmes arba pagal tai, kokias prasmes jiems priskiria žmonės (Silverman, 2016).

Tėvų pedagoginio švietimo raiška ir organizavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje atskleidžiami panaudojant *humanistinio ugdymo(si) teoriją* (Rogers, 1983; Stenhouse, 1983; Seefeldt, Barbour, 1994; Coughlin, Hansen ir kt., 1996; Maslow 2006; Skinner, 2006; Rogers, Freiberg, 2002; Dewey, 2014), kuria vadovaujantis pedagoginis švietimas paremtas partneryste, demokratiniu stiliumi, žmogiškaisiais santykiais. Tėvų pedagoginio švietimo kontekste humanistinė teorija akcentuoja tėvų mokymo(si) procesą, kuriame jie moko(si) to, ko jiems reikia, ir to, ką jie nori sužinoti. Tėvai yra aktyvūs, savarankiški, kūrybingi, mąstantys ir veiklūs, turintys teisę gyventi ir elgtis ne tik pagal savo prigimtį, patirtį, bet ir atsižvelgdami į savo vaikų poreikius. Reikšmingas tampa pedagogo bendradarbiavimas su ugdytiniais ir jų tėvais kaip lygiaverčiais partneriais. Svarbus rėmimasis šeima, kai tėvai tampa tiesioginiais mokymo proceso dalyviais, drauge su mokytojais sprendžia lavinimo ir auklėjimo problemas. Akcentuojama pedagogų atsakomybė už savo darbą, todėl tėvų pedagoginio švietimo kontekste ir yra aktualus pedagogo darbo atsakingumas organizuojant tėvų švietimą: kaip sumodeliuoti tinkamas tėvų švietimo, dalyvavimo ugdymo įstaigos veikloje, įtraukimo į vaikų ugdymą situacijas.

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos mokytojai tampa ne tik tėvų pedagoginiam švietimui tinkamos aplinkos kūrėjais, bet ir aktyviais šio

proceso dalyviais. Aktuali tampa **įgalinimo teorija** (Lord, 1991; Kreisberg, 1992; Douglas, Zimmerman, 1995; Thorlakson, Murray, 1996). Tėvų pedagoginio švietimo kontekste įgalinimas galėtų būti traktuojamas kaip tėvų įtraukimas į ugdymo įstaigos veiklą.

Konstruktivizmo teorija (Sexton, 2000; Berger, Luckmann, 1999) pabrėžia, kad žinių negalima išmokyti, jas reikia išmokti, t. y. susikonstruoti, nes žinios yra tai, ką sukuria patys besimokantieji.

Ekologinių sistemų teorija (Bronfenbrenner, 1979, 1993, 1995; Bronfenbrenner, Morris, 2006) apibūdina individo ir aplinkos santykį, šia teorija remdamiesi mes galime suprasti šeimą kaip socialinę, švietimo ir mokymosi aplinką, kuri, atsižvelgiant į tinkamas sąlygas, gali prisidėti prie visų jos narių (vaikų ir tėvų) žmogiškojo ir asmeninio tobulėjimo bet kuriuo metu. Ekologinė nuostata išryškina, jog vystymasis ir augimas vyksta santykių kontekste. Daugelis tėvų suvokia esminį vaidmenį, kurį jie atlieka savo vaikų vystymosi ir socializacijos procese, ir dėl to, kad būtų galima geriau susidoroti su šiais iššūkiais, tampa aktualus informacijos ir švietimo klausimas.

Tėvų pedagoginio švietimo raiškos ir organizavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tyrimas buvo vykdomas keturiais etapais. Tyrimo duomenys buvo renkami kryptingai ir sistemingai vienas kitą papildančiais metodais ir etapais.

Disertacinio tyrimo dizainas pateikiamas 10 paveiksle.

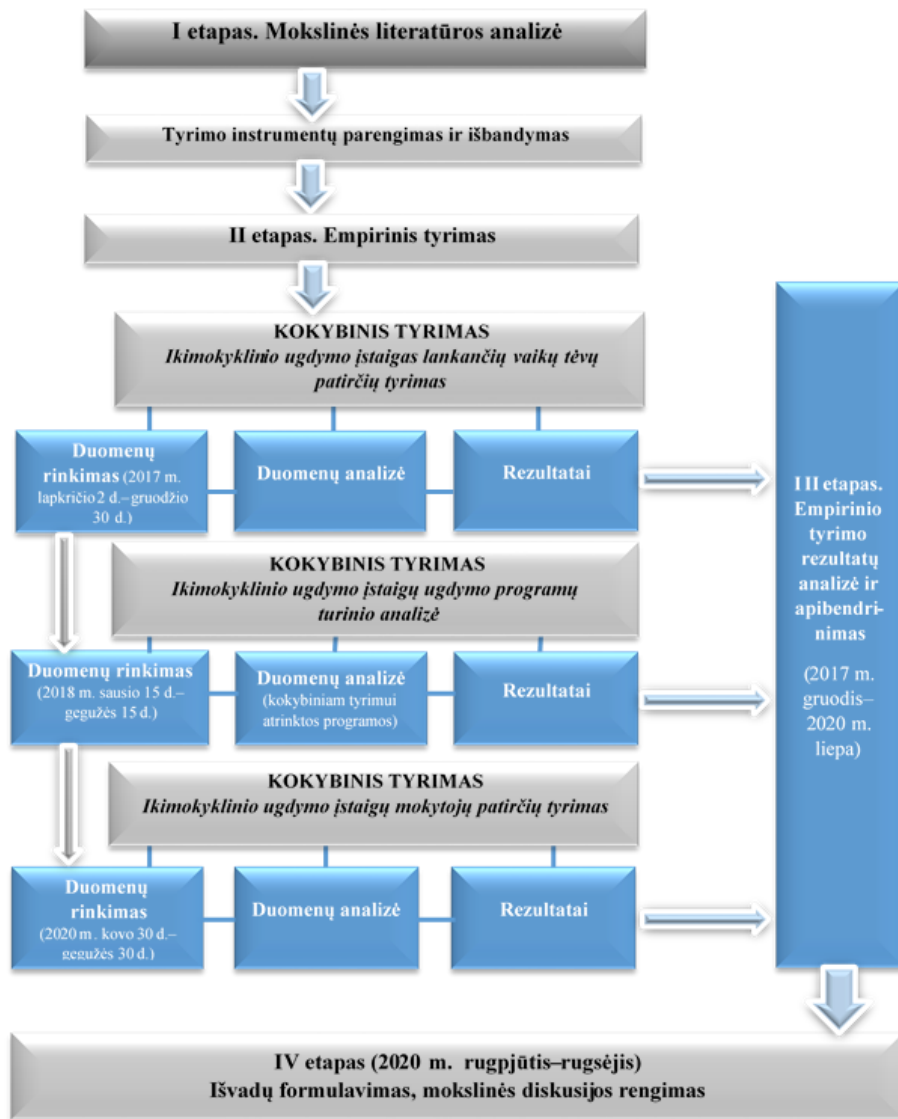
I etapas. **Mokslinės literatūros analizė** (2015 m. spalio – 2017 m. rugsėjo mėn.). Nuolat pildoma, atsižvelgiant į vėlesniuose tyrimo etapuose gautų empirinio tyrimo duomenų sąsajas su teorine dalimi.

II etapas. **Empirinis tyrimas**

- Kokybinis tyrimas. **Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų patirčių tyrimas** (2017 m. lapkričio 2 d. – gruodžio 30 d.). Tyrimo tikslas – atkleisti tėvų su pedagoginiu švietimu susijusius lūkesčius, juos įgalinančias edukacines sąlygas ir įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas.
- Kokybinis tyrimas. **Ugdymo programų ikimokyklinio ugdymo įstaigose analizė** (2018 m. sausio 15 d. – gegužės 15 d.). Tyrimo tikslas – atkleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose kontekstualizuojamą tėvų pedagoginį švietimą.
- Kokybinis tyrimas. **Interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais** (2020 m. kovo 30 d. – gegužės 30 d.). Tyrimo tikslas – atkleisti tėvų pedagoginio švietimo situaciją, įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas, tėvų pedagoginio švietimo būklės gerinimą taikant inovacijas.

III etapas. **Empirinio tyrimo rezultatų analizė ir apibendrinimas**
(2017 m. gruodis – 2020 m. rugpjūtis).

IV etapas. **Išvadų formulavimas, mokslinės diskusijos rengimas.**

10 pav. Disertacinio tyrimo dizainas

2.2. Kokybinio tyrimo metodika

2.2.1. Patirties reikšmė tiriant tėvų pedagoginio švietimo raišką ir organizavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Šių dienų visuomenė iš informacijos amžiaus pereina į patirties amžių: dėl informacijos pertekliaus ir nesant aiškių atrankos kriterijų žinios pačios savaime ima netekti poveikio, svarbiausias tampa asmeninis santykis, akimirkos emocija ir impulsas (Kalpokas, 2018). Todėl pirmiausia reikėtų teoriškai pagrįsti mokytojų patirties analizavimo reikšmingumą mokslui tiriant tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje realizavimą.

Patirtis – semantinis darinys, prasmų sistema, fiksuojanti asmeniui reikšmingas žinias, gebėjimus, įgūdžius, vertybes. Semantinę patirties turinį sudarančiose prasmėse kaupiama informacija apie bendruosius, t. y. žmogaus empirinėje raiškoje (interpretacija, supratimas, veikla) nuolat pasikartojančius reiškinius, jų savybes, ryšius, dėsningumus. Pasaulis atskleidžia patirtį interpretuojančiam asmeniui patyrimą kaip reiškinių, fenomeną (Jackūnas, 2008). Hodge ir kt. (2011) patirtį akcentuoja kaip vertybę, kaip pagrindinį mokymosi šaltinį.

Patirtis reikalinga mums kaip tobulėjimo priemonė. Jei to nesuvokiame, tai ir nenorime mokytis iš savo sielos valia pasirinktų šiuo momentu jaučiamų išgyvenimų. Kaip patirtis bus panaudota, atsakant į žinių geidžiančio žmogaus klausimus, labai priklauso nuo klausiančiojo ir atsakančiojo intencijų, bendro jausmo ir proto suderinamumo (Rakauskas, 2014).

Dewey (2014) teigia, kad patirtį sudaro dvi sudedamosios dalys: aktyvioji veiksmo dalis ir pasyvioji išgyvenimo dalis. Aktyvumas pasireiškia tuo, kad patirtis įgyjama per nuolatinius bandymus. Mūsų atveju mokytojai nuolatos bendrauja su tėvais, ieško būdų, kaip juos įtraukti į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas, vaikų ugdymąsi – taigi įgyja tam tikros teigiamos arba neigiamos bendravimo su tėvais patirties. Antroji patirties dalis, anot Dewey (2014), yra patyrimas ir išjautimas. Įgydami vienokios ar kitokios patirties, mes veikiame objektą, o tada patiriame savo veiksmų padarinius. Kai subjektas pastebi priežastinį ryšį tarp savo veiksmų ir rezultatų, jis tampa sąmoningas arba žinantis, o reali prasmė yra susijusi su asmens elgesiu (Tsabar, 2012). Patirtis pažintinę vertę turi tik tada, jei ji yra kaupiama ir keičia požiūrį (Dewey, 2014, p. 93).

Taigi patirtis yra mokslo tyrimų priemonė, padedanti formuoti kontekstą, atskleisti potencialą, įkūnyti imanentinius abipusius procesus tarp

žmogaus ir pasaulio. Patirtis, užsifiksavusi asmeniniame kontekste, padeda sąmoningai internalizuoti faktą, kad situacija, kurioje ji yra, nėra paprasčiausiai subjektyvi, nėra melas, egzistuojantis tik asmens viduje, nėra izoliuotas įvykis. Patirtis padeda orientuoti mokslinį mąstymą link mažiau klaidingo supratimo, atskleidžiant subjektyvų individo pasaulį, kad, siekiant mokslinio pažinimo tikslų, būtų galima priimti vienokius ar kitokius sprendimus (Tsabar, 2012).

Patirtis minties pavidalu „kaupiama“ visą gyvenimą, peržvelgiant, mokantis iš savo praktikos, atrandant galimybes, numatant perspektyvas (Ozmon, Craver, 1996; Jarvis ir kt. 2004). Ji rekonstruojama pasitelkus refleksiją, kuri autorių (Schön, 1987; Jarvis, 2007; Bubnys, 2009; Pollard ir kt., 2011) aiškinama kaip procesas, atkreipiantis dėmesį į išgyventą patirtį, jos turinį, apimantis mintis, jausmus, veiksmus, sukuriantis ir konceptualizuojantis naujas prasmes. Kiekviena praeityje sukaupta patirtis gali būti reflektuojama, analizuojama ir interpretuojama.

Pasak Kolb (1999), patirčių kaupimui būdingas cikliškumas, prasidedantis konkrečiu asmeniniu patyrimu, įgalinančiu lyginti naujas situacijas su turimomis žiniomis. Stebint ir apmąstant jas, įgyjamas naujas suvokimas, kuris mintyse apibendrinamas ir integruojamas į teorijas. Taip formuojasi abstraktus supratimas. Toliau šie teoriniai apibendrinimai pritaikomi naujoje situacijoje, aktyviai eksperimentuojant ar testuojant sąvokas, o tai leidžia visa, kas išmokta, išbandyti naujose sudėtingesnėse aplinkybėse ir įgyti konkrečią aukštesnio lygio patirtį.

Jarvis (2007) patirtį skirsto į pirminę ir antrinę. Pirminė vadinama tiesioginė patirtis, įgyjama veikiant ir suvokiant pojūčiais, antrine – netiesioginė, įgyjama per tarpininką, bendraujant (gali būti teorinė). Antrinė patirtis retai gali būti įgyjama be pirminės. Ji atsiranda, kai žmonės bendraudami perduoda informaciją, idėjas. Jei žmogus patiria kažką nauja, tai sukelia „problema“, nes žmogus yra priverstas naudotis turimomis žiniomis bandydamas paaiškinti, kas vyksta. Jarvis (2007) išskiria aktualią patirtį, susiformuojančią konkrečiu laiko momentu; atgaminamą patirtį – aktualios patirties prisiminimo procesą; realią patirtį – aktualią, šiuo metu esančią; konteksto patirtį; dirbtinę patirtį – sukurtą patirties formą. Jarvis ir kt. (2004) išskyrė epizodinę ir visuminę gyvenimo patirtis. Epizodinės patirties įgijimas gali būti paveiktas ne tik natūralių, bet ir specialiai žmogaus sukurtų gyvenimo faktų, siekiant edukacinių tikslų, o visuminė patirtis susiklosto iš išgyventų epizodų apmąstymų ir suvokimo refleksijos.

Jarvis ir kt. (2004) mintims pritaria Jucevičienė (2007), teigianti, kad visą gyvenimą telkiama patirtis susideda iš epizodų, išryškinančių vienus ar kitus aspektus, iš kurių žmogus mokosi fiksuodamas praktiką, sąlygotą tam

tikro epizodo, mokosi iš jo, remdamasis viso savo gyvenimo patirtimi, kitaip tariant, savo *patirtimi kaip visuma*. Susiformavusi nauja epizodinė patirtis vėl stebima, apmąstoma, reflektuojama. Tokiu būdu vyksta tolesnis ciklas, rodantis žmogaus tobulėjimą (Jucevičienė, 2007). Būtina pastebėti, kad epizodinė patirtis ne visada yra suvokiama, todėl gali likti tik trumpalaikėmis ir nereikšmingomis žiniomis (Awad, Ghazari, 2004).

Bubnys (2009) pastebi, jog žmogaus atsaką į naują patirtį pastebimai sąlygoja ankstesnės patirtys. Kiekvienas asmuo reaguoja į tam tikrą situaciją vis kitaip. Be to, ankstesnės patirtys formuoja vienokią ar kitokią reakciją į supantį pasaulį: patekus į panašią situaciją, nemaloni patirtis iš praeities ateityje gali sukelti diskomforto jausmą.

Apibendrinant galima teigti, kad patirtis yra kaupiama visą gyvenimą ir kiekvieną kartą atnaujinama ir praturtinama reflektuojant jau įgytą patirtį. Anksčiau minėti autoriai įvairiai pateikia patirties kaupimo procesą. Taigi galima daryti išvadą, kad patirties konceptas yra sudėtingas, o kiekviena ikimokyklinio ugdymo mokytojo patirtis yra vertinga, padedanti suvokti pedagoginio tėvų švietimo organizavimui reikalingas pedagogines sąlygas.

2.2.2. Klasikinės ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų turinio analizės metodika

Dauguma žmogaus elgesio ypatumų, anot Kudinovienės (2008), ir jį nulemiančių veiksnių užfiksuota įvairiuose dokumentuose, todėl jie naudingi savo žiniomis apie objektą. Kiekviename dokumente slypi skirtingo aktualumo informacija. Dokumentų analizei taikomi klasikinės ir turinio analizės metodai. Klasikinė (dar vadinama kokybine) analizė taikoma tada, kai kokybinę informaciją galima gauti pakankamai didelės imties pagrindu. Šios analizės vienetas – mažiausias teksto komponentas. Teksto struktūros lygmeniu tokie vienetai – žodžiai, sakiniai, teksto ištraukos ir pan.; analizės lygmeniu – asmuo, institucija, teksto turinio kokybinis įvertinimas ir kt. (Bitinas, 2006). Dokumento turinio analizės, atliekant kokybinį tyrimą, specifiška ta, kad tyrėjai (Gall, Borg, Gall, 1996) tiki, jog teksto mintis keičiasi dėl rašančiojo ir skaitančiojo suvokimo, todėl gali pakisti ir dokumento reikšmė. Tyrėjas supranta, kad skaitydamas turiniui jis suteikia savo prasmį. Analizės rezultatai paprastai pateikiami interpretacijos ar hipotezės forma. Turinio analizė – tai formalizuotas dokumentų tyrimo būdas, numatantis jų tyrimo vertinimą remiantis požymių, kurie svarbūs tyrėjui ir kuriuos galima apibendrinti, skaičiavimu. Vieni iš turinio analizės objektų yra rašytiniai dokumentai. Bendriausia prasme turinio analizė yra technika, leidžianti

objektyviai ir sistemiškai išnagrinėjus teksto ypatybes daryti patikimas išvadas. Šis analizės metodas leidžia išvengti subjektyvaus teksto interpretavimo ir laiduoja analizės objektyvumą (Guščinskienė, 2002; Luobikienė, 2007). Prieš pasirenkant turinio analizės tyrimo metodą reikia įsitikinti, kad medžiagos tyrimui pakanka ir kad ji yra reprezentatyvi, nes tik tada bus pateisintos tyrėjo pastangos, susijusios su medžiagos teksto kokybiniu ir kiekybiniu apdorojimu. Būtina turinio analizės įvykdymo metodų visuma yra kodavimo blankas, į kurį įtraukiami ne tik išskirti veiksniai, bet ir duomenys apie patį dokumentą, kuriuos taip pat reikia koduoti: dokumento pavadinimas, išleidimo vieta ir data, kitos charakteristikos. Tokia metodų visuma nustato vienareikšmį teksto ir kodų atitikimą. Pasak McCulloch (2004, 2011), dokumentai yra unikalios ir įvairiapusės informacijos apie socialinius reiškinius ir procesus šaltinis, todėl svarbu rasti tokius metodus, kurie užtikrintų šios informacijos analizės patikimumą interpretuojant dokumentų turinį, suderintą su tyrimo tikslais.

Ikimokyklinio ugdymo programose teigiama, kad „bendradarbiaujant su šeima bus ugdomas aktyvus, savarankiškas ir kūrybingas vaikas“, vadinasi, nebus vengiama šeimos dalyvavimo grupės ar įstaigos veikloje. Tai reiškia, kad yra susitarta ir visiems priimtina bei suprantama, jog įstaigos veiklos veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje, kad tam bus skiriama pakankamai laiko ir dėmesio (p. 73).

Ikimokyklinio ugdymo programų kokybė gali būti vertinama skirtingai (Digest, 1993, cit. Monkevičienė ir kt., 2009, 2013):

- Vertinimas iš besileidžiančios perspektyvos yra suaugusiojo požiūrio į kokybę analizė pagal numatytus kriterijus: personalo kvalifikaciją, darbuotojų pastovumą, suaugusiojo ir vaiko sąveikos tipą, priemonių ir aplinkos kokybę ir būtiną kiekį, vienam vaikui tenkančios erdvės dydį ir kokybę, tualetų skaičių, įrangos saugumą, reikalavimus vaiko sveikatai ir higienai, personalo darbo sąlygų kokybę, programų sandarą ir kt. Vertinama, kokią įtaką šie veiksniai daro siekiant kokybiškam ikimokyklinio ugdymo programų realizavimui.

- Vertinimas iš kylančios perspektyvos yra bandymas pažvelgti, kaip jaučiasi ir ugdomi vaikai įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo programas tam tikroje ugdymo įstaigoje pagal sukurtą sistemą. Vertinama, ar vaikas jaučiasi laukiamas, suprastas, saugus, gerbiamas, ar gali rasti daug įdomios, įtraukiančios, kūrybiškos veiklos, ar gali kaupti įvairiapusę patirtį, tenkinančią jo interesus ir pomėgius, ar vaikas nori lankyti ugdymo įstaigą.

- Vertinimas iš perspektyvos nuo išorės į vidų (programų kokybės vertinimo strategija). Šiuo vertinimu siekiama nustatyti, kaip programą

suvokia ir vertina tėvai. Atkreipiamas dėmesys į tai, ar tėvai jaučiasi gerbiami, o ne kontroliuojami, ar jų santykiai su ugdytojais yra palankūs, atviri, įtraukiantys, tolerantiški, kontaktai glaudūs, šilti, ar programos tikslai ir vertybės atitinka tėvų lūkesčius.

- Vertinimas iš perspektyvos nuo vidaus į išorę. Aiškinamasi, kaip programą supranta ir priima ugdytojai ir kiti įstaigos bendruomenės nariai. Vertinamas ugdytojų santykių kolegialumas, personalo bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais ir socialiniais partneriais.

Ne visi tėvų ir bendruomenės lūkesčiai turi atsispindėti ugdymo programoje. Išryškėjus tėvų ir bendruomenės poreikiams, kurie neatitinka šiuolaikinių vaiko ugdymo tendencijų ar gali būti žalingi vaikui, programoje turėtų būti numatomos tėvų švietimo ir jų požiūrio keitimo gairės (*Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*, 2006).

Įstaigos teikiamų paslaugų, personalo ir ikimokyklinio ugdymo programos sąsajos, šiandieninės ugdymo įstaigos misija suprantama daug plačiau, nei tik teikti įprastas ugdymo paslaugas. Atsižvelgdamos į vaikų, šeimos poreikius ir susitarimą su bendruomene, ugdymo įstaigos dažnai plečia teikiamų paslaugų spektrą, pvz., tėvams teikiamos informavimo ir konsultavimo paslaugos (*Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*, 2006).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų analizės metodo pasirinkimą disertaciniame tyrime lėmė tai, kad dokumentų analizė gali būti naudojama kitais metodais gautai informacijai patikrinti, siekiant išsiaiškinti esamą padėtį (Kudinovienė, 2008). Atliekant kompleksinį tyrimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, analizuojami įvairūs įstaigos veiklos dokumentai. Ugdymo programos kaip tik ir yra vienas iš svarbiausių veiklos dokumentų. Be to, šis tyrimo metodas tinkamas disertacijos tyrimo tikslui pasiekti, aprobuotas panašiuose tyrimuose (Bruzgelevičienė, 2007; Kvedaraitė, 2009; Smilgienė, 2015).

Disertaciniame tyrime remtasi vidiniais, pirminiais, oficialiais, dokumentiniais šaltiniais – valstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo atrinktomis programomis. Dokumentų analizės tyrimo tikslas – atskleisti, kaip analizuotose ikimokyklinio ugdymo programose apibrėžiami tėvų švietimo, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektai, sąlygos ir galimos tėvų švietimo įgyvendinimo priemonės.

Dokumentų tyrimui atranka, imtis ir eiga. Esminiai kriterijai (Rupšienė, 2007; Creswell, 2014; Merriam, Sharan, 2016), kuriais remiantis empiriniam tyrimui atlikti buvo atrinktos ikimokyklinio ugdymo programos, yra **prieinamumas, maksimaliai skirtingų elementų atranka, homogeniškų elementų atranka ir programų parengimo laikotarpis.**

Taigi siekiant atskleisti tyrime analizuojamo į tėvų poreikius orientuoto pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose kontekstą, nuspręsta naudotis viešai prieinamais informacijos šaltiniais – įstaigų interneto svetainėmis – ir juose skelbiamomis ikimokyklinio ugdymo programomis. Pasirinkta patogi atranka. Disertacijoje neanalizuojama Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (2014), nes tai yra centralizuota visos Lietuvos priešmokyklinio ugdymo programa – šios programos analizė nesuteiktų jokios informacijos apie konkrečias ugdymo įstaigas.

Siekiant maksimaliai skirtingų elementų atrankos, iš kiekvienos Lietuvos Respublikos miesto ir rajono savivaldybės atsitiktine tvarka buvo pasirinkta viena ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir iš jos interneto puslapio parsisiųsta ikimokyklinio ugdymo programa. Lietuvos Respublika skirstoma į 60 miestų ir rajonų savivaldybių, bet penkiose savivaldybėse pastebėta tendencija neskelbti ikimokyklinio ugdymo įstaigų interneto svetainėse ikimokyklinio ugdymo programų: ikimokyklinis ugdymas nurodomas tik kaip viena iš veiklos sričių, kartais minimos ir konkrečios ugdymo programos, bet prieigos prie jų nėra.

Homogeniškų elementų atranka įpareigojo atrinkti kuo panašesnius atvejus, t. y. tik valstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programas.

Vienas iš ikimokyklinio ugdymo programų atrankos kriterijų buvo programų parengimo laikotarpis. Vieno rajono savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigos programą teko atmesti, nes ikimokyklinio ugdymo įstaiga tėra vienintelė savivaldybėje, o jos ikimokyklinio ugdymo programa yra senesnė nei 10 metų (parengta 2007 m., apie atnaujinimą nenurodoma), todėl nėra tikslinga ją lyginti su žymiai vėliau parengtomis programomis. Daugelis ikimokyklinio ugdymo programų yra atnaujintos 2017–2018 metais.

Esminiai atrankos kriterijai problemos analizei leido atrinkti 54 ikimokyklinio ugdymo programas, parengtas 2011–2018 metais. Ikimokyklinio ugdymo programų atranka vykdyta 2018 m. sausio 15 d. – gegužės 15 d. Įstaigų ieškota Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybių interneto svetainių švietimo veiklos skiltyse. Ne visos ikimokyklinio ugdymo įstaigos viešai skelbia įstaigos ugdymo programas, kai kurios, kaip jau buvo minėta, arba parengtos pakankamai seniai, arba neviešinamos atnaujintos ugdymo programos. Imtį riboja ir kai kuriose Lietuvos savivaldybėse pastebėta tendencija – ikimokyklinių ugdymo įstaigų interneto svetainėse pateikti pakankamai senus dokumentus: ugdymo programas, strateginius ir metinius veiklos planus. Tyrime išanalizuotos 54 įvairių Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybių ikimokyklinio ugdymo programos.

Prieš pradėdant atlikti ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų turinio (*content*) analizę iškelti šie uždaviniai:

- atskleisti į tėvų poreikius orientuoto pedagoginio švietimo aspektus: tėvų įsitraukimą ir dalyvavimą vaikų ugdymo procese, tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo kryptis ir formas;
- išsiaiškinti, koks dėmesys ikimokyklinio ugdymo programose skiriamas tėvų poreikiams identifikuoti ir jiems tenkinti.

Tyrimo validumas. Dokumentai gali būti naudingi kaip pagrindinis duomenų rinkimo metodas, kaip papildomas duomenų rinkimo metodas ir kaip vienas iš duomenų rinkimo metodų. Disertaciniame tyrime tai yra vienas iš duomenų rinkimo metodų. Dokumentai gali suteikti naudingų žinių apie organizacijoje vyraujančią kultūrą, politinę arba organizacinę aplinką ir joje dirbančius žmones, projektų vykdymą, tiriamųjų asmenines nuostatas, interesus, pozicijas ir vertybes (Bitinas ir kt., 2008).

Siekiant mokslinių tyrimų kokybės svarbiausia yra naudoti tik pirminius šaltinius bei nuosekliai laikytis tam tikrų dokumentinio tyrimo proceso taisyklių (Bruzgelevičienė, 2007; Kvedaraitė, 2009): nustatyti dokumentų autentiškumą, įvertinti jų patikimumą, numatyti teorinį pagrindą, kuriuo remiantis gali būti analizuojami dokumentiniai šaltiniai (Ahmed, 2010; McCulloch, 2004, 2011). Ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų autentiškumą patvirtina tai, kad oficialioje įstaigos svetainėje pateikiama originali (dažnai patvirtinta administracijos parašais ir spaudu, skenuotu dokumentu) ir visa dokumento versija. Analizuojamų ugdymo programų patikimumą didina tai, kad šie dokumentai yra patvirtinti ugdymo įstaigos direktorių įsakymais, jų naudojimui pritarta atitinkamos miesto ar rajono savivaldybės tarybos sprendimais.

Duomenų apdorojimo metodų pagrindimas. Kokybinė turinio dokumentų analizė atlikta vadovaujantis Bailey (1987), Kardelio (2017) nurodytais pagrindiniais turinio analizės etapais: dokumentų atrinkimas, kategorijų (bendriausių loginių sąvokų) turinio nustatymas, turinio (prasminiu požiūriu) vieneto išskyrimas (sakinys, pastraipa), įvertinimas, ar tyrinėjama kategorija yra, ar ne (buvimo ar nebuvimo nustatymas). Teksto (ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų) dekodavimui taikytas turinio analizės metodas. Kokybinės turinio analizės rezultatai neinterpretuojami kiekybiškai, nenaudojama statistinė analizė, nes šios analizės esmė – interpretacinio metodo taikymas (Mayring, 2000; Žydžiūnaitė, 2006).

2.2.3. Interviu su tėvais metodika

Kokybiniuose tyrimuose tyrėjas tiesiogiai ar netiesiogiai skatina tiriamuosius išreikšti savo patirtį, suvokia ir interpretuoja duomenis apie ją ir

atskiria esminę, tyrimui reikšmingą informaciją nuo nereikšmingos; jis sukuria informacijos rinkimui palankią socialinę ir psichologinę atmosferą, skatina tiriamųjų norą išreikšti savo vidinį pasaulį (Bitinas, 2006, p. 233). Vienas universaliausių kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodų ir veiksmingiausių individualybės pažinimo būdų yra pokalbis. Pokalbis, kurio viena iš atmainų – standartizuotas interviu, yra tinkamas metodas norint išsiaiškinti informantų nuomonę, požiūrį, gauti nestandartinius, nestereotipinius atsakymus į tipinius klausimus. Interviu, kaip kokybinių duomenų rinkimo metodas, taikomas laikantis nuostatos, kad prasminga žinoti informantų požiūrius, vertinimus, nuomones. Šis metodas yra „pats veiksmingiausias, kai siekiama sumažinti tiriamųjų šališkumą, kai siekiama palyginti informantų atsakymus“ (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008, p. 4).

Interviu, anot Kardelio (2017), yra viena iš apklausos rūšių. Interviu, kaip atskiras tyrimo metodas, gali būti skirstomas į daugelį įvairių variantų, pradedant nuo formalizuotų (standartizuotų) interviu, kur klausimai iš anksto numatyti, iki neformalių interviu, kur klausimų seka ir jų formalizavimas visiškai laisvi. Būdingiausias interviu bruožas yra tai, kad visa informacija gaunama žodžiu.

Tyrimo imtis ir eiga. Kokybiniai tyrimai neregamentuojami imties dydžio taisyklėmis. Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė (2008) pastebi, kad kokybiniam tyrimui imties dydis nėra labai aktualus. Tyrėjas pasirenka vieną arba kelis generalinės aibės vienetus (konkretų atvejį, organizaciją, reiškinį, subkultūrą) ir siekia juos visapusiškai perprasti daugiau dėmesio telkdamas į surinktų duomenų informatyvumą, kuris neapsiriboja vien tik tyrimo imties dydžiu (Merriam, Sharan, 2016). Esminis dalykas – renkamų *duomenų prisotinimas*, pagrindžiantis teiginį, kad atskleisti požymiai egzistuoja (Patton, 2005; Kvale, Brinkmann, 2009; Rupšienė, 2007; Merriam, Sharan, 2016; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Atsižvelgiant į šią nuostatą disertacinio tyrimo konkreti / tiksliai apibrėžta imtis iš anksto nebuvo numatyta. Duomenų prisotinimas išryškėja duomenų analizės metu – duomenys buvo renkami tol, kol jie pradėjo kartotis ir tapo akivaizdus jų informatyvumo sumažėjimas. Interviu turinys, kai pakartojami visi elementai iki konkretaus analizės vieneto, leidžia toliau neanalizuoti kitų respondentų pateiktų analizės vienetų (Žydžiūnaitė, 2006). Disertacinio tyrimo imtį sudarė 21 tyrime sutikęs dalyvauti informantas – ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvai. Tyrime dalyvavusiųjų informantų amžiaus vidurkis – 37 metai, visos informantės moterys, visos įgijusios aukštąjį išsilavinimą. Tyrimo imtis – patogioji netikimybinė.

Metodologinėje literatūroje (Creswell, 2014; Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, Kardelis, 2017) akcentuojama, jog labai svarbu interviu aplinka, kad interviu dalyvių neblaškėtų pašaliniai asmenys ar aplinkoje esantys daiktai, garsai ir pan. Dėmesys skiriamas interviu pradžiai: informantai supažindinami su tyrimo tikslu, atsakoma į jiems aktualius klausimus apie atliekamą disertacinį tyrimą ir interviu eigą. Interviu pradžioje užrašomi jų demografiniai duomenys ir taip pereinama prie pagrindinių interviu klausimų.

Tyrimo instrumentas. Struktūruoto interviu metu informantams buvo pateikiami atviri klausimai. Interviu klausimai parengti remiantis kokybinių tyrimų metodologine literatūra (Patton, 2005; Kvale, Brinkmann, 2009; Merriam, Sharan, 2016; Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, Kardelis, 2017; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017), išsikeltu tyrimo tikslu (išanalizuoti tėvų pedagoginio švietimo raiška ir organizavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje) ir uždaviniu (išryškinti tėvų lūkesčiai, susiję su pedagoginiu švietimu, įgalinančios edukacinės sąlygos ir išitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas) bei teorinėmis mokslininkų (Comer, Haydnes, 1991; Juodaitytė, 2001, 2003; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Petersson, Petersson, Hakansson, 2003; Jurašaitė-Harbison, 2004; Walker ir kt., 2005; Eccles, 2005; Epštein, 2006, 2007; Kontautienė, 2006; Warre ir kt., 2009; Jucevičienė ir kt., 2010; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Malinauskienė, 2010; Martišauskienė, 2009; Hornby, Lafaele, 2011; Lam, Kwong, 2012; Symeou ir kt., 2012; Ailinciai, Weil-Baraisb, 2013; Čiužas, 2013; Wilder, 2013; Gilleece, 2015; Čiuladienė, Valantinas, 2016; Harri, Robinson, 2016; Yonson, 2016; Doctoroff, Arnold, 2017; Markstrom, Simonsson, 2017; O'Toole, 2017; Kalpokas, 2018; O'Toole ir kt., 2019) įžvalgomis apie tėvų pedagoginio švietimo raišką ir organizavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje, kurios išanalizuotos, susistemintos ir pateiktos disertacijos teorinėje dalyje.

Struktūruotą interviu sudaro trys atvirų klausimų blokai:

- **Tėvų lūkesčiai, susiję su pedagoginiu švietimu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.** Šį bloką sudaro 8 atviri klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti, kaip tėvai suvokia, kas yra tėvų pedagoginis švietimas; kaip tėvų pedagoginis švietimas vyksta ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kurią lanko informanto vaikai; kokia veiklos su tėvais forma tyrimo dalyviui yra priimtinausia ir efektyviausia; kas

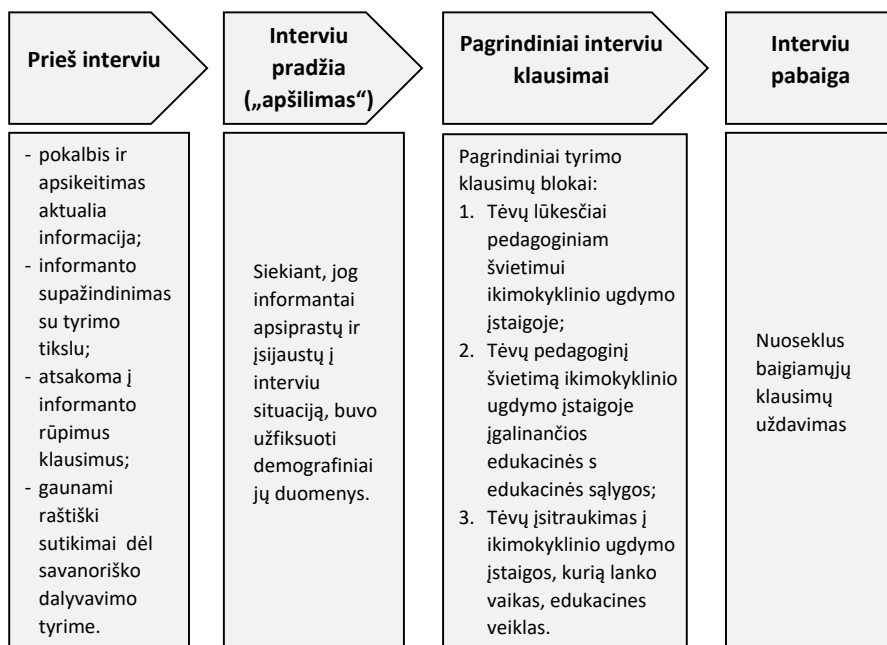
organizuoja veiklas tėvams; prašoma prisiminti įsimintiniausias veiklas tėvams; kuo naudingos jos buvo tėvams; kokių tėvams skirtų veiklų norėtų informantai; kaip, tyrimo dalyvio nuomone, reikėtų tobulinti renginius tėvams, kad jie būtų naudingi.

- **Į tėvų poreikius orientuotą pedagoginį švietimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje įgalinančios edukacinės sąlygos.** Šį bloką sudaro 8 atviri klausimai, kuriais siekiama atskleisti, kaip galėtų būti tobulinama darželio aplinka, kad ji būtų kuo naudingesnė tėvams; kokios sudaromos galimybės ikimokyklinio ugdymo įstaigos tėvams bendrauti tarpusavyje; kokias bendravimo formas su tėvais naudoja darželio mokytojai; kokiomis temomis darželio mokytojai diskutuoja su tėvais; kurių ikimokyklinio ugdymo įstaigos specialistų pagalba tyrimo dalyviai naudojasi; kokios specialistų pagalbos labiausiai trūksta; kokiais profesiniais gebėjimais pasižymi ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai; kokiomis asmeninėmis savybėmis pasižymi ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai.
- **Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos, kurią lanko vaikas, edukacines veiklas.** Šį bloką sudaro 7 klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti, kaip tėvai dalyvauja darželio veikloje; kaip dažnai lankosi ugdymo įstaigoje, kurią lanko jų vaikas; kaip dažnai tėvai įsitraukia į ikimokyklinio ugdymo įstaigoje organizuojamas veiklas; kas tėvus skatina dalyvauti darželio veikloje; ką tėvai patys galit pasiūlyti mokytojams, kad ugdymas būtų efektyvesnis; kaip tėvai bendrauja su vaiko grupės draugų tėvais; kuo naudingas bendravimas su vaiko grupės tėvais ugdant savo vaiką.

Tyrimo validumas. Interviu metodo patikimumą lemia tyrėjo ir respondento tarpusavio santykiai (Cohen, Manion, 2007). Kardelis (2017, p. 100) daro išvadą: „kad ir kaip kruopščiai ir sąžiningai elgtųsi klausinėtojas, vargu ar galima visiškai išvengti asmeninių santykių, galinčių veikti atsakymus.“

Kokybinio tyrimo metodo taikymas tam pačiam tyrimui atlikti lemia vidinio ir išorinio validumo užtikrinimą: a) visavertiškai atskleidžiami esminiai tiriamo fenomeno bruožai, nes didesnė duomenų apimtis (vidinis validumas); b) rezultatų apibendrinimas yra objektyvesnis (išorinis validumas) (Calfee, 1999; cit. Žydzžiūnaitė, 2003).

Siekiant užtikrinti kaupiamos informacijos tikslumą, pasirinktas patikimiausias kokybinio interviu fiksavimo būdas – įrašas diktofonu (Kvale, Brinkmann, 2009). Tai suteikė galimybių lengvai valdyti pokalbį ir esamuju laiku žymėtis pastabas, kitą kokybiško tyrimo vykdymui naudingą informaciją. Interviu metu naudotas standartizuotų klausimų klausimynas (žr. 2 priedą). Disertacinio tyrimo klausimai buvo suformuluoti iki pradedant vykdyti apklausą, konkrečiai buvo numatyta, kaip prasidės ir kaip bus baigta kiekvieno interviu sesija, – buvo laikomasi metodologinėje literatūroje apibrėžtų individualaus interviu eigos etapų (žr. 11 pav.):

11 pav. Individualaus interviu eigos etapai (pagal Gaižauskaitę, Valavičiенę, 2016)

Duomenų apdorojimo ir analizės metodų pristatymas. Duomenų analizė atlikta 2016 m. gegužės – 2017 m. birželio mėnesiais kokybinės turinio analizės (angl. *qualitative content analysis*) metodu. Disertaciniame tyrime laikomasi kokybinės turinio (content) analizės koncepcijos (Mayring, 2000, cit. Žydzūnaitė, 2003): turinio analizė remiasi sistemišku žingsnių vykdymu: 1) daugkartiniu teksto skaitymu; 2) kategorijų ir subkategorijų išskyrimu, jų pagrindimu iš teksto ekstrahuotais įrodymais; 3) kategorijų, apimančių subkategorijas, interpretavimu. „Kokybinius duomenis įprasminti, įvertinti ir apibendrinti nėra paprasta, nes tyrėjui dera pasikliauti visų pirma savaisiais mąstymo gebėjimais – analizės ir sintezės,

abstrahavimo ir konkretinimo, lyginimo, objektų visapusio nagrinėjimo ir kitomis protinės veiklos operacijomis“ (Bitinas, 2006, p. 267).

Interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvais turinio kokybinė analizė atlikta remiantis tinkamiausių prasminių vienetų išskyrimu iš teksto ir jų kodavimu. Tekstas nagrinėjamas nuosekliai, indukcinio būdu išskiriant prasminius vienetus, juos formuluojant į subkategorijas, vėliau jungiant į kategorijas. Kategorija – teiginys, apimantis grupę subkategorijų (trumpų teiginių), kurias sieja bendras turinys, teksto prasmė (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Sujungtos kategorijos sudaro temas, apibūdinančias nagrinėjamą reiškinį (tyrimo atveju – tėvų samprata ir lūkesčiai, susiję su tėvų pedagoginiu švietimu, tėvų nuomonė apie pedagoginį tėvų švietimą ikimokyklinio ugdymo įstaigose įgalinančias sąlygas, tėvų nuomonė apie įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas). Atliktos kokybinės turinio analizės pagrindu išskirtos pedagoginį tėvų švietimą ikimokyklinio ugdymo įstaigose įgalinančios kompetencinės sąlygos ir suformuluotos tyrimo išvados.

3.2.1., 3.2.2., 3.2.3. poskyriuose pateiktose lentelėse pristatomos kategorijos, subkategorijos ir būdingesnės ištraukos iš interviu protokolo. Nurodomi protokolų kodai, iš kurių pateikiami subkategorijas pagrindžiantys teiginiai.

2.2.4. Interviu raštu su mokytojais metodika

Kokybiniuose tyrimuose vis plačiau duomenims rinkti taikomos įvairios komunikacinės technologijos, kuriomis įveikiami laiko ir tiriamųjų išsibarstymo geografinėje erdvėje sunkumai. Galimybė rinkti duomenis internetu leidžia tyrėjui tai padaryti greičiau ir reikalauja mažiau finansinių sąnaudų (Lo Iacono, Symonds, Brown, 2016; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Be to, kasdienis susirašinėjimas elektroniniu paštu yra paplitusi ir daugeliui įprasta bendravimo bei keitimosi informacija forma, todėl ji gali būti efektyviai panaudojama ir kokybiniuose tyrimuose (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Kadangi elektroninis paštas yra įprasta bendravimo priemonė, todėl interviu elektroniniu paštu kokybiniuose tyrimuose turėtų būti laikomas vienu iš daugelio galimų ir ne mažiau patikimų nei tradicinis interviu duomenų rinkimo būdų (Nehls, 2013).

Interviu raštu – išskirtinė interviu forma, nes čia nėra nei verbalinės, nei vizualinės komunikacijos. Pokalbis elektroniniu paštu vyksta asinchroniškai, t. y. pasitaiko įvairių laiko tarpų tarp klausimų išsiuntimo ir atsakymų gavimo. Pasirinkimas rinkti tyrimo duomenis elektroniniu paštu gali

būti susijęs su tyrimo dalyvių savybėmis ir prieinamumu (galima pasiekti geografiškai nutolusius, itin užimtus ir negalinčius suderinti su tyrėju pokalbio laiko, reikalaujančius privatumo ir anonimiškumo informantus), tyrimo temos savitumu (kai tiriamieji vengia tiesiogiai kalbėti jautriomis temomis) ir praktiškumu (nereikalauja finansinių išteklių, patogų rinktis atsakymo į klausimus laiką). Interviu raštu pranašumas – iš karto formuojamas interviu išrašas, tyrimo dalyvių informacija užfiksuojama tiksliai taip, kaip jis pats pateikė (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Be to, interviu raštu patogi tiriamajam dar ir tuo, kad jis gali atsakyti į klausimus jam patogiu metu ir norimoje vietoje, o tai suteikia galimybę geriau apsvarstyti atsakymus (Kardelis, 2017).

Interviu raštu su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais pasirinkimą lėmė tyrimo duomenų rinkimo laikotarpiu susidariusi COVID-19 pandemijos situacija, dėl kurios Lietuvos Respublikoje buvo įvestas karantinas. Ribojant bendravimą tarp ne šeimos narių, tačiau siekiant aprėpti tyrimui kuo platesnę geografiškai Lietuvos teritoriją, taikytas duomenų rinkimo metodas – interviu raštu. Tai padidino galimybę tyrime dalyvauti ikimokyklinio ugdymo mokytojams iš skirtingų ikimokyklinio ugdymo įstaigų.

Tyrimo imtis ir eiga. Kokybinis tyrimas interviu raštu, taip pat kaip ir interviu žodžiu, neregamentuojamas imties dydžio taisyklėmis, nes kokybiniam tyrimui imties dydis nėra labai aktualu (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Tyrėjas pasirenka vieną arba kelis generalinės aibės vienetus (konkretų atvejį, organizaciją, reiškinių, subkultūrą) ir siekia juos visapusiškai perprasti, daugiau dėmesio telkdamas į surinktų duomenų informatyvumą, neapsiribodamas vien tik tyrimo imties dydžiu (Rupšienė, 2007). Esminis dalykas – renkamų *duomenų prisotinimas*, pagrindžiantis teiginį, kad atskleisti požymiai egzistuoja (Patton, 2005; Kvale, Brinkmann, 2009; Merriam, Sharan, 2016; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Atsižvelgiant į šią nuostatą disertacinio tyrimo konkreti / tiksliai apibrėžta imtis iš anksto nebuvo numatyta. Duomenų prisotinimas išryškėja duomenų analizės metu – duomenys buvo renkami tol, kol jie pradėjo kartotis ir tapo akivaizdus jų informatyvumo sumažėjimas. Interviu turinys, kai pakartojami visi elementai iki konkretaus analizės vieneto, leidžia toliau neanalizuoti kitų respondentų pateiktų analizės vienetų (Žydžiūnaitė, 2006). Disertacinio tyrimo imtį sudarė 30 tyrime sutikusių dalyvauti informantų – ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojų. Tyrimui nėra aktualūs dalyvavusių informantų demografiniai duomenys. Tyrimo imtis – patogioji netikimybinė.

Tyrimo instrumentas. Struktūruoto interviu metu informantams buvo pateikiami atviri klausimai. Interviu klausimai parengti remiantis kokybinių tyrimų metodologine literatūra (Patton, 2005; Kvale, Brinkmann, 2009; Merriam, Sharan, 2016; Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016, Kardelis, 2017; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017), išsikeltu tyrimo tikslu (išanalizuoti tėvų pedagoginio švietimo raiška ir organizavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje) ir uždaviniu (remiantis mokytojų patirtimi atskleista tėvų pedagoginio švietimo situacija, įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas, tėvų pedagoginio švietimo būklės gerinimas taikant inovacijas) ir teorinėmis mokslininkų (Comer, Haydnes, 1991; Juodaitytė, 2001, 2003; Juodaitytė ir kt., 2009; Petersson, Petersson, Hakansson, 2003; Jurašaitė-Harison, 2004; Walker ir kt., 2005; Eccles, 2005; Epštein, 2006, 2007; Kontautienė, 2006; Pomerantz ir kt., 2007; Martišauskienė, 2009; Warre ir kt., 2009; Jucevičienė ir kt., 2010; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Malinauskienė, 2010; Hornby, Lafaale, 2011; Lam, Kwong, 2012; Symeou ir kt., 2012; Ailincai, Weil-Baraisb, 2013; Čiužas, 2013; Wilder, 2013; Gilleece, 2015; Targamadžė ir kt., 2015; Čiuladienė, Valantinas, 2016; Harri, Robinson, 2016; Yonson, 2016; Doctoroff, Arnold, 2017; Markstrom, Simonsson, 2017; O’Toole, 2017; Kalpokas, 2018; O’Toole ir kt., 2019) įžvalgomis apie tėvų pedagoginio švietimo raišką ir organizavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje, kurios išanalizuotos, susistemintos ir pateiktos disertacijos teorinėje dalyje.

Struktūruotą interviu sudaro penki klausimai, iš kurių du pirmieji skirti išsiaiškinti, kaip ikimokyklinio ugdymo mokytojai vertina šiuolaikinius tėvus kaip švietimo paslaugų vartotojus (dominuojančios asmenybinės savybės; tėvų poreikiai, susiję su ikimokyklinio ugdymo įstaigos teikiamomis paslaugomis) ir kaip vertina tėvų pedagoginį pasirengimą (kokių pedagoginių žinių tėvams labiausiai trūksta, ar pedagoginių žinių trūkumas turi įtakos vaiko ugdymo kokybei). Trečiasis klausimas skirtas tėvų įsitraukimo galimybėms į ugdymo įstaigos veiklas kasdienėse ir ekstremaliose (netipinėse) situacijose (ar tėvai turi poreikį bendrauti su mokytojais, tėvų patiriamos sėkmės, problemos; nuotolinio ugdymo iššūkiai) identifikuoti. Ketvirtuoju interviu raštu klausimu siekta išsiaiškinti, kaip būtų galima gerinti tėvų pedagoginio švietimo situaciją (kokiomis formomis, būdais tai turėtų vykti, tėvų iniciatyvos reikšmė, mokytojo indėlis). Penktuoju interviu klausimu siekta identifikuoti interviu

dalyvių praktinio darbo metu pritaikytą ir labiausiai pasiteisinusią tėvų pedagoginio švietimo inovaciją.

Tyrimo validumas. 2.2.3. poskyryje aprašant interviu metodo patikimumą teigiama, kad labai svarbus tyrėjo ir respondento tarpusavio santykis (Cohen, Manion, 2007; Kardelis, 2017). Kaip teigia Kivits (2005), jeiigu pakankamas tarpusavio ryšys neužmezgamas, interviu elektroniniu paštu nebus išbaigti, gali nutrūkti. Todėl būtina išlaikyti tam tikrą tarpusavio ryšio pusiausvyrą.

Kokybinio tyrimo metodo taikymas tam pačiam tyrimui atlikti lemia vidinio ir išorinio validumo užtikrinimą: a) visavertiškai atskleidžiami esminiai tiriama fenomeno bruožai, nes yra didesnė duomenų apimtis (vidinis validumas); b) rezultatų apibendrinimas yra objektyvesnis (išorinis validumas) (Calfee, 1999; cit. Žydžiūnaitė, 2003).

Atliekant interviu raštu (susirašinėjant e. paštu su informantais), informacijos tikslumas užtikrinamas savaime, nes visos interviu dalyvio mintys yra jo paties fiksuotos raštu, tyrėjas tik nieko nepraleidžia (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Interviu raštu metu naudotas standartizuotų klausimų klausimynas (žr. 3 priedą). Disertacinio tyrimo klausimai suformuluoti iki pradėdant vykdyti apklausą, laikantis metodologinėje literatūroje apibrėžtų individualaus interviu eigos etapų.

Duomenų apdorojimo ir analizės metodų pristatymas. Duomenų analizė atlikta 2020 m. sausio – balandžio mėnesiais kokybinės turinio analizės (angl. *qualitative content analysis*) metodu. Disertaciniame tyrime laikomasi kokybinės turinio (*content*) analizės koncepcijos (Mayring, 2000, cit. Žydžiūnaitė, 2003): turinio analizė remiasi sistemišku žingsnių vykdymu: 1) daugkartinio teksto skaitymu; 2) kategorijų ir subkategorijų išskyrimu, jų pagrindimu iš teksto ekstrahuotais įrodymais; 3) kategorijų, apimančių subkategorijas, interpretavimu. „Kokybinius duomenis įprasminti, įvertinti ir apibendrinti nėra paprasta, nes tyrėjui dera pasikliauti visų pirma savaisiais mąstymo gebėjimais – analizės ir sintezės, abstrahavimo ir konkretinimo, lyginimo, objektų visapusio nagrinėjimo ir kitomis protinės veiklos operacijomis“ (Bitinas, 2006, p. 267).

Interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais turinio kokybinė analizė atlikta remiantis tinkamiausių prasminių vienetų išskyrimu iš teksto ir jų kodavimu. Tekstas nagrinėjamas nuosekliai, indukciniu būdu išskiriant prasminius vienetus, juos formuluojant į subkategorijas, vėliau jungiant į kategorijas. Kategorija – teiginys, apimantis grupę subkategorijų (trumpų teiginių), kurias sieja bendras turinys, teksto prasmė (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Atliktos kokybinės turinio analizės pagrindu

išryškintos mokytojų požiūriu šiuolaikinių tėvų asmeninės savybės ir požiūris į ugdymo įstaigą, identifikuoti šiuolaikinių tėvų lūkesčiai, susiję su ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir pageidaujama informacija apie vaikų ugdymą, atskleistas tėvų pedagoginio pasirengimo trūkumas ir jo įtaka vaiko ugdymosi rezultatams. Mokytojų patirtys atskleidė tėvų įsitraukimo į ugdymo įstaigos veiklas ir vaiko ugdymąsi raišką, išryškintos tėvų įsitraukimo tendencijos ekstremaliomis sąlygomis, skatinančios tėvų įsitraukimą sąlygos ir mokytojo atliekamos funkcijos. Remiantis gautais tyrimo rezultatais suformuluotos tyrimo išvados.

3.3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4., 3.3.5. poskyriuose pateiktose lentelėse pristatomos kategorijos, subkategorijos ir būdingesnės ištraukos iš interviu protokolo. Nurodomi protokolų kodai, iš kurių pateikiami subkategorijas pagrindžiantys teiginiai.

2.3. Tyrimo etika

Socialiniuose moksluose ypač svarbus yra etinis aspektas, todėl vis aktualesni tampa moraliniai tyrimų klausimai (Creswell, 2014). Tyrimo etikos klausimai susiję ir su tyrėjais, ir su tiriamaisiais (Rupšienė, 2007; Merriam, Sharan, 2016). Kokybinių tyrimų metu tyrimo etikai skiriamas ypatingas dėmesys, nes, lyginant su kiekybiniais tyrimais, tyrėją ir tiriamuosius sieja kur kas glaudesnis ryšys. Etiškas elgesys kokybiniuose tyrimuose pirmiausia apibūdinamas kaip saugumą, žmogaus laisvę ir orumą užtikrinanti sąveika, kaip principai, atitinkantys visuomenės moralės normas viso atliekamo tyrimo metu, t. y. pradedant tyrimo planavimu, dalyvių atranka, kaupiant reikalingus duomenis, juos analizuojant ir pristatant. Etikos principų laikomasi rengiant tyrimo planą – keliant tikslus, siekiant jų dermės su tyrimo epistemologinėmis ir metodologinėmis nuostatomis, laikomasi etikos tyrimo dalyvių atžvilgiu. Potencialių etinių problemų gali kilti, kai tyrėjas daro įtaką socialinei grupei. Atliekant tyrimą sistemos etinis aspektas yra esminis tyrimų atspirties taškas. Ribą tarp mokslinių atradimų ir grėsmės žmogui yra labai trapi, todėl dar prieš pradedant tyrimą svarbu užtikrinti duomenų gavimo teisėtumą. Sukurti mokslinių tyrimų etikos standartai padeda užtikrinti, kad mokslininkas, atlikdamas tyrimą, nepažeis tyrime dalyvaujančių žmonių teisių (Kardelis, 2017).

Atliekant disertacinį tyrimą laikytasi metodologinėje literatūroje pateikiamų etikos principų (Bitinas, 2006; Rupšienė, 2007; Juodaitytė, 2011; Silverman, 2016; Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016; Merriam, Sharan, 2016; Kardelis, 2017; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017): 1) pripažinti ir gerbti

asmens nepriklausomybę, jo laisvę dalyvauti arba atsisakyti dalyvauti tyrime; 2) suteikti (potencialiam) tyrimo dalyviui pakankamai informacijos apie tyrimą; 3) saugoti tyrimo dalyvio anonimiškumą, konfidencialumą ir privatumą; 4) rūpintis ramia tiriamųjų būseną, saugoti jį nuo moralinės žalos arba, kiek įmanoma, jos vengti.

Kiekvienas disertacinio tyrimo dalyvis savanoriškai sutiko būti apklausiamas. Tyrimo dalyvių anonimiškumo, konfidencialumo ir privatumo saugos tikslais ataskaitoje neminimi informantų vardai, pavardės, pareigos, ugdymo įstaigų pavadinimai, nes tai leistų identifikuoti tyrime dalyvavusius asmenis. Net ir pačių informantų paminėti asmenvardžiai ataskaitoje pakeisti. Visi interviu tekstai yra užkoduoti priskiriant jiems iš raidžių ir skaičių sudarytas kombinacijas. Tyrimo dalyvių dvasinei ramybei užtikrinti atidžiai parinktos klausimų formuluotės, sąvokos ir terminai, kad nekiltų nemalonių prisiminimų, kurie galėtų turėti įtakos interviu kokybei. Reikia paminėti, jog vienareikšmiškai neįmanoma iš anksto numatyti, kuris interviu klausimas galėtų sukelti anksčiau paminėtą tiriamojo reakciją, todėl tyrimo metu atsižvelgiama į situaciją, informanto verbalinę ir neverbalinę kalbą, atsirandančias pauzes, balso tembrą ir kt.

Atliekant interviu žodžiu (tyrimas su ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvais), iš visų informantų gauti žodiniai sutikimai interviu įrašyti į diktofoną. Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti apie tyrimo tikslą, konfidencialumą, interviu dalyvių anonimiškumą, tyrimo metodus. Laikytasi savanoriško dalyvavimo principo: informuojant apie tyrimo tikslą dalyvių buvo klausama, ar jie sutinka dalyvauti tyrime. Stengtasi su informantu užmegzti glaudų ryšį ir jį palaikyti visos sesijos metu. Klausimai pateikti aiškiai, vienu metu užduodant tik vieną atviro tipo klausimą, laikomasi nuoseklios klausimų sekos (Creswell, 2014; Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Tyrimų atlikimo, duomenų analizės, tyrimo rezultatų skelbimo metu vadovautasi mokslinės etikos reikalavimais: *tyrėjo (mokslininko) profesinė atsakomybė*, kuri apibrėžiama kaip duomenų, rezultatų ar išvadų fabrikavimo, falsifikavimo ar neteisingo pateikimo vengimas; *tyrimo metodologijos pateikimo ir procedūrų tikslumo*; *tyrėjo atsakomybės prieš asmenis, dalyvaujančius tyrime* (Jucevičienė, 1997). Atliekant interviu turinio analizę parengtas instrumentarijus – *kodavimo blankas*, kuriame, siekiant nuasmeninti interviu duomenis, kiekvienam interviu protokolui priskiriamas dokumento pavadinimas T1. Raidė T rodo, kad šis dokumentas – užkoduotas interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigą lankančio vaiko tėvu ar mama, o antrasis žymuo – skaičius 1 – nurodo, kelintas tai protokolas visų analizuojamų interviu sąrašė.

Atliekant nuotolinį interviu raštu (tyrimas su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais), vadovautasi visais bendraisiais etikos principais (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016), kiekvienam protokolui priskirtas dokumento pavadinimas M1, kur M rodo, kad šis dokumentas – užkoduotas interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytoju, o antras žymuo – skaičius 1 – rodo, kelintas tai protokolas visų analizuojamų interviu sąrašė. Atliekant disertacinį tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų: visi tyrimo dalyviai raštu (elektroniniu paštu) buvo informuoti apie tyrimo tikslą, interviu dalyvių anonimiškumą, tyrimo metodus. Šiuo atveju prieš tyrimą dalyviai informuoti, kad nebus prašoma nurodyti demografinius duomenis. Laikytasi savanoriško dalyvavimo principo: informuojant apie tyrimo tikslą dalyvių buvo klausiama, ar jie sutinka dalyvauti tyrime. Stengtasi su informantu užmegzti glaudų santykį, asmeninį ryšį, kuris įpareigoja, anot Kivits (2005), dalyvauti tyrime susirašinėjant. Tyrėjai (Aluwihare-Samaranayake, 2012; Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017) išskiria šiuos nuotolinio interviu raštu tyrimo etikos principus: pagarbos asmens privatumui, konfidencialumo ir anonimiškumo, geranoriškumo ir nusiteikimo nekenkti tiriamam asmeniui, teisingumo. Bendravimas su tyrimo dalyviais raštu nuotoliniu būdu lemia informacijos, prieinamos tiesiogiai stebint arba apklausiant, praradimą. Kita vertus, panašūs apribojimai iškyla ir tradiciniuose tyrimuose ar kai tiriami nepažįstami respondentai. Nepaisant trūkumų tiriant tam tikrus jautrius klausimus, virtualios aplinkos skatinamas anonimiškumo pojūtis yra akivaizdus privalumas. Anoniminė aplinka ir komunikavimo prigimtis leidžia tyrimo dalyviams laisviau kalbėti, neatsižvelgti į socialinių normų, tradicijų, susitarimų ribojimus, virtualioje aplinkoje tyrėjas yra mažiau suvaržytas komunikavimo struktūros, erdvės ir laiko (Paunksnienė, Banytė, 2013). Vyrauja nuomonė, kad garantuoti tokio tyrimo visišką konfidencialumą būtų labai sunku, nes grėsmė konfidencialumui kyla dėl technologijos naudojimo. Dalyvio naudojamo kompiuterio identifikacijos duomenys įgalina atskleisti kompiuterio priklausomybę (Paunksnienė, Banytė, 2013; Mann, Smith, 2009). Šiuo atveju labai svarbus tampa tyrėjo atsakomybės, sąžiningumo ir mokslinės etikos klausimas.

Iš ikimokyklinio ugdymo įstaigų svetainių patogiosios atrankos metodu disertaciniam tyrimui atrinktos viešai prieinamos ugdymo programos (žr. 1 priedą). Atliekant klasikinę ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų turinio analizę, parengtas instrumentarijus – *kodavimo blankas*, į kurį įtraukti duomenys apie dokumentą. Kodavimo blanke koduojamas dokumento pavadinimas P1. Raidė P rodo, kad šis dokumentas yra užkoduota konkrečios įstaigos ugdymo programa, o antrasis žymuo – skaičius 1 – nurodo, kelinta tai yra programa visų analizuojamų programų sąrašė.

Su tyrimo dalyviais sutarta, kad disertacijos autorė tyrimo pabaigoje supažindins su tyrimo rezultatais. Tokiu būdu tyrimo dalyviai turės galimybę įsitikinti, ar tyrimo duomenys pristatomi laikantis tyrimo etikos.

3. TĖVŲ PEDAGOGINIO ŠVIETIMO RAIŠKOS IR ORGANIZAVIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE EMPIRINIS TYRIMAS

3.1. Tėvų pedagoginio švietimo raiškos ir organizavimo ikimokyklinio įstaigų ugdymo programose kontekstualizavimas

Siekiant atskleisti tėvų pedagoginio švietimo aspektus: tėvų įsitraukimą ir dalyvavimą vaikų ugdymo procese, tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo kryptis ir formas, išsiaiškinti, koks ikimokyklinio ugdymo programose dėmesys skiriamas tėvų poreikiams identifikuoti ir jiems tenkinti, išanalizuotas ikimokyklinių įstaigų ugdymo programų turinys.

1918–1940 m. buvo akcentuojama, jog ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus reikėtų bendradarbiauti su šeima. Darbas su šeima – vienas svarbiausių ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklų (Gražienė, Rimkienė, 1993). Šiuo laikotarpiu darželio veiklos pagrindus nulėmė iš Vakarų Europos plintančios naujojo auklėjimo idėjos: vaikų veiklumo, pojūčių lavinimo ir kt. Anot Gražienės (1998), lietuviškasis darželis kūrybiškai taikė tiek liaudies pedagogikos principus, tiek F. Frobel, O. Decroly, M. Montessori idėjas. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, ikimokyklinis ugdymas buvo decentralizuotas, parengtos dvi nacionalinės ikimokyklinio ugdymo programos: „Vėrinėlis“ (1993) ir Ikimokyklinio ugdymo gairės (1993). Įteisintos ir alternatyvaus ugdymo M. Montessori, R. Štainerio programos. Ikimokyklinio ugdymo programos „Vėrinėlis“ tikslas – bendradarbiaujant su šeima puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko vystymosi ir integracijos į visuomenę sėkmę. Šeima yra ypatinga socialinė instancija, atsakanti už vaiko augimą, auklėjimą, lavinimą, ruošianti jį gyvenimui už šeimos ribų. Vaikų darželis papildo ugdymą šeimoje. Programoje numatytos ir įvairios bendradarbiavimo su šeima formos: apsilankymas namuose, apsilankymai grupėje, pokalbiai su tėvais, kasdienis bendravimas, atvedus ir pasiimant vaiką, tėvų susirinkimai (Monkevičienė, 1993).

Pasikeitus požiūriui į vaiko ugdymą, perėjus nuo autokratiško ugdymo prie demokratiško, atsirado auklėjimo skirtumų, todėl programoje numatytas darbas su tėvais. Jie yra informuojami, konsultuojami, pedagogai dalijasi savo patirtimi. Teikiamos pedagoginės konsultacijos.

Nacionalinės ikimokyklinio ugdymo programos Ikimokyklinio ugdymo gairės (1993) turinyje numatytas tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas. Gražienė, Rimkienė (1993) teigia, kad namai ir šeima formuoja vaiko įpročius, nuostatas, vertybes, kurios gali būti geros ir

puoselėtinis (arba koreguotinis). Bendradarbiaujant su šeima siekiama šių tikslų: susipažinti su šeimos gyvenimo būdu, šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais, skatinti tėvų iniciatyvą, įtraukti šeimą į aktyvų bendradarbiavimą su vaikų darželiu, (pedagoginės, psichologinės) pagalbos suteikimo, kai pedagogai padeda tėvams, tėvai – pedagogams, patys tėvai vieni kitiems. Programoje siūlomi ir kiti bendradarbiavimo su tėvais būdai: ryšiai su šeima, bendravimas su šeima, vaikui lankant darželį, pedagogų pagalba tėvams. Pedagogai turi išmanyti tėvų pedagoginę kultūrą, vadovautis pagrindiniu principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaikų labui.

1993–2005 m. buvo vykdomas Egmonto projektas, t. y. ikimokyklinio ugdymo sistemos demokratizavimas. Egmonto projektas rėmėsi skandinavų pedagogikos nuostatomis. Šeima buvo traktuojama kaip ugdymo proceso partnerė (Gražienė, 1998). Keitėsi bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais, globėjais, įvairiomis institucijomis, plėtėsi supratimas apie šeimos svarbą. Paaiškėjo, kad tėvų ir pedagogų partnerystė yra neišvengiama, o pedagogai vis labiau suprato, kad vaikų ugdymas – bendras ir atsakingas darbas.

2005 m., atsižvelgdami į LR švietimo ir mokslo ministro įsakymą „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“, darželiai turėjo parengti savo įstaigos ugdymo programas, apibrėžti įstaigos ugdymo principus, tikslus, uždavinius ir suformuoti ugdymo turinį pagal konkrečią įstaigą lankančių vaikų poreikius, tėvų lūkesčius, vietos poreikius, steigėjo galimybes, įstaigos savitumą ir pan. Ugdymo įstaigos daug dėmesio skyrė ir skiria bendravimui bei bendradarbiavimui su tėvais. Decentralizavus ugdymo programų rengimą atsirado galimybė tenkinti bendruomenės poreikius, drauge ir pedagogiškai šviesti tėvus.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose numatyti ne tik vaikų ugdymo tikslai, uždaviniai, numatomi rezultatai, ugdymo(si) turinys, ugdymo priemonės, aplinka, bet nemenkas dėmesys skiriamas tėvų pedagoginiam švietimui ir sąlygų jo sėkmingam realizavimui sudarymui.

Ikimokyklinio ugdymo programų rengimą sąlygoja išoriniai ir vidiniai veiksniai. Išoriniai veiksniai būtų istorinės ikimokyklinio ugdymo programų rengimo prielaidos ir Lietuvoje vykstanti švietimo reforma. Dabartinės ikimokyklinio ugdymo programos pradėtos rengti 2007 m. vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu (2005) ir 2006 m. išleistomis Metodinėmis rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Metodinės rekomendacijos buvo atnaujintos 2015 metais.

Lietuva yra viena iš tų Europos Sąjungos šalių, kurios nebeteri visuotinės ikimokyklinio ugdymo programos. Remiantis LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų

aprašo“ (2005 m. balandžio 18 d. Nr. ISAK – 627), pagal pačių parengtas ugdymo programas ikimokyklinio ugdymo įstaigos pradėjo dirbti nuo 2007 metų. Tai reiškia, kad įstaigos turėjo išsikelti ugdymo tikslus, suformuluoti uždavinius, išgryninti principus, kuriais savo darbe remsis ugdymo įstaiga. Keitėsi ir ugdymo turinys, turėjęs ne tik atspindėti ugdymo įstaigos savitumą, bet ir būti parengtas pagal įstaigą lankančių vaikų, jų tėvų poreikius. Numatomas programos turinys, kuris, anot Darling-Hammond, Banks, Zumwalt, Gomez (2005), gali būti formalusis ugdymo(si) turinys (angl. *formal curriculum*), įgyvendinamas ugdymo(si) turinys (angl. *the enacted curriculum*), apimantis ugdymo dalyvių veiklą, sąveikas, vertinimą, priemones ir kitus praktinius aspektus, paslėptasis ugdymo(si) turinys (angl. *hidden curriculum*), apimantis mokytojo gebėjimą sukurti veiklas skatinančias sąlygas.

Konkreti ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikams, pedagogams, dirbantiems su ikimokyklinio amžiaus vaikais, ir šių vaikų tėvams (globėjams). Ikimokyklinio ugdymo programų turinį sąlygoja įvairūs veiksniai: įstaigą lankančių vaikų ugdymosi poreikiai, tėvų lūkesčiai, bendruomenės ypatumai, įstaigos ypatumai, regiono savitumas, ikimokyklinio ugdymo teisinė bazė, įstaigos veiklos kokybės įsivertinimo ir išorinio vertinimo rezultatai.

Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų apraše (2005) numatoma, kad programą sudaro šios dalys: bendrosios nuostatos; ikimokyklinio ugdymo principai; tikslai ir uždaviniai; turinys, metodai ir priemonės; ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas; naudota literatūra ir šaltiniai. Atliekant disertacinį tyrimą buvo analizuojamos šios ugdymo programų dalys: bendrosios nuostatos; ikimokyklinio ugdymo principai; tikslai ir uždaviniai; turinys, metodai ir priemonės; ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas. Siekta nustatyti, kaip ugdymo programos yra orientuotos į tėvų švietimą ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Šiuolaikinės šeimos kaip edukologinio fenomeno aplinka – tarpininkas tarp visuomenėje vykstančių procesų ir vaiko asmenybės ugdymosi (Burvytė, Ralys, Ilgūnienė, 2012). Visuomeninio gyvenimo aktualijos daro reikšmingą įtaką šeimai. Račiūnaitė-Paužuolienė (2012), Burvytė, Ralys, Ilgūnienė (2012) teigia, kad naujos ekonominės sąlygos, socialinė įtampa keičia esminius šeimos bruožus, daugėja šeimų, kuriose vyrauja paviršutiniški santykiai. Taigi vyksta akivaizdi šeimos transformacija. Padidėjęs tėvų užimtumas tampa papildomu psichologiniu krūviu visai šeimai. Kintančios ekonominės, socialinės sąlygos smarkiai paliečia ir vaikus: daugėja emocinių ir elgesio problemų. Nemenką psichologę įtampą kelia ir didžiulis informacijos srautas: begalės straipsnių, seminarų, kaip auginti

vaikus, kad jie taptų savarankiški, sėkmingi, kūrybingi. Tėvams kyla rizika ne tik pasiklysti tarp daugybės nuomonių, madingų ar provokuojančių antraščių, bet ir dėl to pasijusti nevisaverčiais tėvais. Todėl itin svarbus tampa tėvų pedagoginis švietimas, kuris gali būti vykdomas ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Akivaizdu, kad esant tokioms sąlygoms bent nedidelę dalį problemų gali padėti spręsti ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Besikeičiantys tėvų poreikiai tampa svarbiu veiksniu, į kurį būtina deramai atsižvelgti atnaujinant esamas, kuriant naujas ikimokyklinio ugdymo programas. Dabar tėvams aktuali ne tik vaiko priežiūra, jo saugumas, kol tėvai yra užsiėmę, tėvus domina gerų ugdymo sąlygų užtikrinimas ir visuminis, kokybiškas vaiko ugdymas. Tėvai tikisi kokybiško vaikų paruošimo mokyklai. Daugelis nori dalyvauti grupės, visos įstaigos renginiuose ir gauti profesionalias ikimokyklinio ugdymo pedagogų konsultacijas vaikų ugdymo klausimais. Todėl tėvų švietimas turėtų tapti vienu iš prioritetinių ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklos sričių. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programose paprastai viena iš sudedamųjų dalių yra „Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai“. Šios dalies pavadinimas skirtingų ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose nežymiai kinta, o šioje dalyje pateikiama informacija ir numatomos veiklos gairės interpretuojamos skirtingai – nėra bendros sistemos.

Išanalizavus 54-ias ikimokyklinio ugdymo programas nustatyta, kokiais aspektais ikimokyklinio ugdymo įstaigų programų rengėjai orientuojasi į tėvus, kaip ikimokyklinio ugdymo paslaugų vartotojus.

Ikimokyklinio ugdymo programose struktūrinę dalį „Bendrosios nuostatos“ sudaro formalūs duomenys apie įstaigą, įstaigos funkcijos, įstaigos siekiai, įstaigos aplinka, unikalumas, tradicijos, teoriniai ugdymo(si) pagrindai, vaikų poreikiai, tėvų lūkesčiai, regiono ypatumai, įstaigos personalas, jo kompetencija. Analizė sukoncentruota į šioje dalyje deklaruojamą ugdymo įstaigos santykį su tėvais, atsižvelgiama į tėvų poreikius. Reikia pažymėti, kad ugdymo programose struktūrinėje dalyje „Bendrosios nuostatos“ išskirta potėmė „Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai“. Potėmėje dėmesys skiriamas tėvų įtraukimui į vaikų ugdymą ir ugdymo įstaigos veiklas, įsitraukimo naudai, tėvų poreikių tenkinimui, ikimokyklinio ugdymo mokytojų naudojamoms bendravimo ir informavimo su tėvais formoms ir turiniui. Šiai potėmės analizei bus skiriama daugiau dėmesio.

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo programose esančią struktūrinę dalį „Bendrosios nuostatos“ nustatyta, kad didžiausias dėmesys skiriamas tėvų

ir mokytojų sąveikai modeliuoti. Išskirtos trys kategorijos: *bendradarbiavimas, partnerystė, į(si)traukimas* (žr. 4 priedą).

Bene labiausiai išryškėjo ikimokyklinio ugdymo įstaigos santykių su tėvais modelis – ***bendradarbiavimas***, atskleidžiantis tėvų pedagoginio švietimo esmę. Bendradarbiavimo kategorija suskirstyta į subkategorijas: *kuriantis bendruomenę bendradarbiavimas, pozityvus bendradarbiavimas, darantis įtaką vaiko ugdymuisi ir įstaigai bendradarbiavimas, teikiantis pagalbą tėvams bendradarbiavimas*. Dažniausiai ugdymo programose tai įvardijama kaip bendradarbiavimas (*Aktyvėja įstaigos darbuotojų ir tėvų bendradarbiavimas* (P17); *Pedagogai bendrauja ir bendradarbiauja su šeima* (P19)). Išryškėja ir akivaizdus suvokimas, jog ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenę sudaro vaikai, tėvai ir mokytojai. Tik visų bendruomenės narių pastangų dėka kuriama bendruomenė, o ne kai veikiama atskirai (*Bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis, kuriama bendruomenė, įstaigos kultūra, vertybės, tradicijos, užtikrinama ugdymo tąsa ir kokybė* (P36); *Buriama sąveika grįsta bendruomenė – vaikai, tėvai, pedagogai ir kiti šeimos nariai* (P27); *Vyksta glaudus bendradarbiavimas su grupių pedagogais ir vaikų tėvais* (P18; P30)). Barkauskaitė (2016) kaip tik ir teigia, kad nesant konstruktyvios ugdomosios sąveikos institucijose tarp bendraujančių partnerių edukacinis pozityvus poveikis sunkiai įmanomas (p. 51).

Disertacinio tyrimo metu išryškėjo, kad ugdymo programose tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas grindžiamas pozityviomis nuostatomis. Akcentuojamas tarpusavio pasitikėjimas, pagarba, dėmesys, konfidencialumas, dėmesys poreikiams (*Bendradarbiavimą grindžiamame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus* (P30); *Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba bei dėmesiu* (P4)). Tai įgalina pasiekti gerų tarpusavio sąveikos rezultatų (*Šeimos ir pedagogų sąveikos laukiami rezultatai: geresnis tarpusavio pažinimas ir pasitikėjimas; tėvų ir pedagogų lūkesčių ir tikslų, siejamų su vaiko pasiekimais pagrįstumas ir suderinamumas; ugdymo tikslų formavimas atsižvelgiant į tėvų prioritetus; bendras problemų sprendimas ir bendras sprendimų priėmimas* (P14)). Ugdymo programose išryškinami ir kiti teigiami bendradarbiavimo rezultatai: ***lengviau sprendžiamos kylančios problemos*** (*Nuolat tariamės dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių ir išgalių, kylančių problemų sprendimo būdų, veiksmingų ugdymo metodų taikymo* (P30)), ***tėvai gauna žinių*** (*Skatina švietėjišką pagalbą tėvams* (P10); *Konsultuojami tėvai, kurių vaikai nelanko logopedinių užsiėmimų. Vieną kartą per savaitę vaikams, pedagogams, tėvams teikiamos psichologo konsultacijos* (P20)), ***įveikiamos su vaiko***

ugdymusi susijusios kliūtys (Šiuo laikotarpiu [adaptacijos] siekiama svarbaus ir visapusio tėvų ir pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo bei keitimosi informacija (P27); Geranoriška, pagrįsta abipusiu pasitikėjimu bei pagarba šeimos ir pedagogų sąveika – viena iš pagrindinių sąlygų, nulemiančių greitą ir sėkmingą vaiko adaptaciją (P27)). Martišauskienė (2012), tyrinėjusi tėvų ir mokytojų bendradarbiavimą, padarė išvadą, kad reikšmingiausias veiksnys, lemiantis pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo kokybę, tiek paslaugos teikėjams, tiek vartotojams yra geranoriškas tėvų bendravimas ir dalyvavimas įstaigos veikloje bei pedagogų teikiama informacija ir patarimai tėvams.

Bendradarbiavimas siejamas su tėvų ir pedagogų galios pasidalijimu, abipusiu dialogu, formuluojant konkretaus vaiko ugdymo tikslus ir uždavinius, atsižvelgiant į vaiko poreikius (Westergard, Galloway, 2010). Atlikto tyrimo rezultatai patvirtino, jog tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas daro įtaką vaiko ugdymuisi ir visai ugdymo įstaigai. Bendradarbiaujant su tėvais yra *nustatoma ugdymo kryptis* (Aktyviai palaiko ir remia įstaigos sveikatos ugdymo kryptį, kartu su bendruomenės nariais dalyvauja vykdant programą (P10)), *kuriamos* edukacinės, vaikų ugdymosi poreikius atitinkančios *aplinkos* (Bendradarbiaujant su tėvais turtinamos esamos ir kuriamos naujos edukacinės erdvės, ugdymo priemonės (P36); *Vaikai <...> kartu su savo tėvais, auklėtojais, auklėtojų padėjėjais, kitais bendruomenės nariais kuria aplinką, kurioje skatinamas pažinimo ir atradimo džiaugsmas* (P54)).

Disertacinio tyrimo atveju išryškėjo, kad dalyje programų mokytojų ir tėvų santykiai grindžiami partnerystės idėjomis. Išskirtos trys subkategorijos: *aktyvi partnerystė, daranti įtaką ugdymo kokybei partnerystė* ir *lygiavertė partnerystė*. Akcentuojama aktyvi bendruomenės narių partnerystė, kai tėvai tampa lygiavėrciais vaikų ugdymo proceso dalyviais (<...> *siekti aktyvios partnerystės, užtikrinant kokybiško vaiko ugdymo sėkmę* (P19); *Šeima <...> aktyvus bendruomenės narys* (P36); *Šeima – ugdymo įstaigos partneris, lygiavertis ugdymo proceso dalyvis* (P36); *Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais* (P30)). Tokio pobūdžio bendruomenės narių partnerystė daro įtaką vaiko ugdymosi kokybei (*Įstaigos veiklos kryptis – ugdymo kokybė, sąlygojama trišalės (vaikų, tėvų ir pedagogų) partnerystės* (P41); *Kokybišką tėvų (globėjų) ir pedagogų bendravimą ir bendradarbiavimą* (P1)).

Kaip matyti, ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo programose deklaruoja santykių su tėvais modeliavimą. Warren, Hong, Rubin, Sychitkokhong (2009), aptardami įvairias mokslininkų pateikiamas mokyklos

ir šeimos bendradarbiavimo strategijas, išskiria kelis bendravimo modelius, kuriuose ypač pabrėžia bendruomeniškumą ir išskiria keturias veiklos sritis, padedančias siekti kokybiško rezultato: veiklos, orientuotos į partneriškus tarpusavio santykius, tėvų lyderių aktyvus įtraukimas į veiklos planavimą; tėvų pripažinimas ir jų pasijautimas kolektyvo nariais; sistemingas tėvų skatinimas; vertinimas už nuolatinį asmeninį tobulėjimą.

Ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė parodė, kad nemenkas dėmesys programose skiriamas tėvų *įsitraukimui*. Išskirtos trys subkategorijos: *įstaigos atvirumas tėvams, tėvų skatinimas įsitraukti, aktyvus dalyvavimas*. Akcentuojama, kad ugdymo įstaiga yra **atvira bendruomenei** (*Įstaiga atvira visiems: vaikams, pedagogams, ugdytinių tėveliams* (P27); *Darželio ir grupių erdvės atviros tėvams, kolegoms, studentams* (P22)), tėvai bet kada gali **įsitraukti į ugdymo procesą** (*Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais* (P14); *Dalyvauja teminėse savaitėse, lopšelio-darželio organizuojamuose renginiuose* (P41)), tėvai gali dalyvauti **bendruose projektuose** (*Tėvai aktyviai įsijungia į projektinę veiklą* (P41)), tėvai gali **diskutuoti tarpusavyje** ir **dalytis turimomis patirtimis** (*Vyksta tėvų tarpusavio diskusijos, dalijasi patirtimi apie vaikų ugdymą* (P41)).

Išskirti tėvų įsitraukimą skatinantys veiksniai: **galimybė** tėvams **dalyvauti renginiuose** (*Tėvai noriai dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose, prisideda juos organizuojant* (P17); *Šventėje <...> kviečiami dalyvauti ir ugdytinių tėveliai* (P19); *Ivairūs renginiai <...> artina ir stiprina vaikų, pedagogų ir tėvų santykius* (P54)), **pasirinkimas, kaip įsitraukti** į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas (*Jie [tėvai] turi galimybę rinktis, kiek ir kaip dalyvauti darželio veikloje (pvz., siūlant idėjas, teikiant patarimus, kuriant grupės aplinką, dalyvaujant renginiuose, išvykose)* (P14)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia ir kitų tyrėjų mintis, kad vienas reikšmingiausių mokytojų ir tėvų sąveikos veiksnių yra tėvų dalyvavimas grupės veikloje (Martišauskienė, 2012). Pagrindiniai ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojų profesionalizacijos elementų ir bendradarbiavimo su tėvais kokybę lemiančių veiksnių yra mokytojo gebėjimas įtraukti tėvus į vaiko ugdymosi ir ugdymo įstaigos veiklos procesus, gebėjimas nenuvertinti tėvų ir lygiavertiškai su jais bendrauti (*Vaiko šeima įtraukiama į ugdymo procesą, siekiant padėti tėvams pasijusti kompetentingais (įgalinčiais) ugdyti savo vaiką ir matyti prasmę pačiame ugdymo procese* (P14); *Renginiai atskleidžia visų vaikų, pedagogų ir tėvų kūrybinius gebėjimus ir talentus* (P54)).

Ugdymo programose akcentuojamas **aktyvus tėvų įsitraukimas** (*Mokyklos organizuojamose šventėse ir renginiuose aktyviai dalyvauja vaikų tėvai ir artimieji* (P12); *Vaikai kartu su tėveliais, kitais šeimos nariais aktyviai*

dalyvauja įvairiose įstaigos šventėse, renginiuose (P18)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog svarbu, kad tėvų įsitraukimas būtų aktyvus, nes tai yra puikus būdas padidinti mokyklos efektyvumą (Hoover-Dempsey, Walker, Sandler ir kt., 2005).

Pastebėta, kad tik į nedaugelį nagrinėtų ikimokyklinio ugdymo programų buvo įtraukta įstaigos vizija, misija ir filosofija. Šios vadybinės sąvokos atspindi plačiausią organizacijos veiklos ir gyvenimo apibūdinimą, t. y. kryptį, kuria linkme organizacija eina (kokia jos misija), ir viziją, kaip tą misiją reikia įgyvendinti. Filosofija nusako, kokiomis vertybėmis pasižymi organizacija, kokie yra esminiai organizacijos kultūros prioritetai. Šie vadybiniai elementai, perkelti iš įstaigų strateginio planavimo dokumentų, atspindi tam tikras ikimokyklinio ugdymo įstaigos nuostatas, susijusias su tėvais, kaip ikimokyklinio ugdymo paslaugų vartotojais (žr. 4 lentelę):

4 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos modeliuojamos sąveikos su tėvais kryptys

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Orientuota į tėvus	Tėvų pedagoginis švietimas	<...> šviečianti tėvus pedagoginiais-psichologiniais klausimais (P1); Tai kultūrinio ir dvasinio gyvenimo centras tėvams ir mažiesiems <...> (P41).
	Partnerystė su tėvais	<...> siekianti partnerystės su tėvais (P9); Užtikrinti <...> pasitikėjimu ir pagarba grįstą ugdytinių, tėvų (globėjų), bendruomenės narių <...> bendradarbiavimą (P29); Ugdytiniam – saugu. Tėvams – ramu. Darbuotojams – gera (P9).
	Tėvų lūkesčių atliepimas	<...> įstaiga, atliepianti tėvų lūkesčius ir norus <...> (P41).

Taigi, kaip matyti, tik nedidelė dalis ikimokyklinio ugdymo įstaigų savo misijose, vizijose ir filosofijoje pabrėžia tėvų švietimo, partnerystės su tėvais ir tėvų lūkesčių atliepimo aspektus. Vienintelė įstaiga savo darbe tiesiogiai akcentuoja pedagoginio tėvų švietimo vystymo kryptį (<...> šviečianti tėvus pedagoginiais-psichologiniais klausimais (P1)). Kitos ikimokyklinio ugdymo įstaigos tėvų pedagoginį švietimą akcentuoja netiesiogiai – deklaruoja partneriškus, pasitikėjimu ir pagarba, bendradarbiavimu grįstus santykius su tėvais (<...> siekianti partnerystės su tėvais (P9); Užtikrinti <...> pasitikėjimu ir pagarba grįstą ugdytinių, tėvų (globėjų), bendruomenės narių <...> bendradarbiavimą (P29); Ugdytiniam – saugu. Tėvams – ramu. Darbuotojams – gera (P9)) ir tėvų lūkesčių atliepimą (<...> įstaiga, atliepianti tėvų lūkesčius ir norus <...> (P41)). Kaip teigia

Juodaitytė (2001), tėvų švietimas ikimokyklinėse įstaigose tampa ne tik edukacinio pobūdžio paslauga, bet ir sistema, kurios pagrindu daroma įtaka tėvų sampratos pokyčiams (p. 152).

Ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė parodė, jog ugdymo programose deklaruojamas dėmesys tėvų poreikiams. Išskirtos penkios subkategorijos: *atitinkančios tėvų poreikius ugdymo programos, tinkama grupės komplektacija, įvairus neformalus vaikų ugdymas, paslaugų teikimas, ugdymo formų įvairovė* (žr. 5 lentelę):

5 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo programų struktūrinėje dalyje *Bendrosios nuostatos* deklaruojamas orientavimasis į tėvų poreikius

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Tėvų poreikiai	Atitinkančios tėvų poreikius ugdymo programos	<i>Programa parengta, atsižvelgiant į tėvėlių nuomonę (tėvų nuomonės apklausos, siekiant įstaigoje vykdomos ugdomosios veiklos vertinimo) (P27); Atsižvelgdami į pedagogų kompetencijas, šiuolaikinius tėvų ir vaikų poreikius <...> koreguojame darželio programą (P23); Įstaigos ugdymo programa atnaujinta atsižvelgiant į tėvų lūkesčius (P17); Programa atnaujinama, tobulinama, atsižvelgiant į <...> tėvų (globėjų) lūkesčius ir pageidavimus (P4); Kurdami lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programą pedagogai vadovaujasi tėvų nuostatomis, lūkesčiais ir poreikiais (P19); Ikimokyklinio ugdymo(-si) programa siekia įvertinti ir tenkinti individualius, vaiko raidą atitinkančius tėvų poreikius (P20).</i>
	Tinkama grupės komplektacija	<i>Grupės gali būti mišrios, komplektuojamos pagal vaikų amžių, tėvų poreikius (P40).</i>
	Įvairus neformalus vaikų ugdymas	<i>Atsižvelgiant į tėvų pageidavimus, lopšelyje-darželyje sudaromos sąlygos vaikų meninei saviraiškai, sportinei veiklai, anglų kalbai ugdyti (P17).</i>
	Paslaugų teikimas	<i>Tėvų pageidavimu, teikiamos papildomos paslaugos (P7).</i>
	Ikimokyklinio ugdymo formų įvairovė	<i>Tėvų pageidavimą rinktis alternatyvias, netradicines ikimokyklinio ugdymo formas savo vaikams (P4).</i>

Disertacinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad rengiant, atnaujinant ugdymo programas orientuojamasi į tėvų poreikius, kad programa atitiktų

vaiko raidą (*Ikimokyklinio ugdymo(-si) programa siekia įvertinti ir tenkinti individualius, vaiko raidą atitinkančius tėvų poreikius (P20); Įstaigos ugdymo programa atnaujinta atsižvelgiant į tėvų lūkesčius (P17); Programa atnaujinama, tobulinama, atsižvelgiant į <...> tėvų (globėjų) lūkesčius ir pageidavimus (P4)*). Teigiama, kad programos paskirtis yra <...> atliepti šios įstaigos vaikų, tėvų (globėjų) poreikius (P36); *Programa skirta laiduoti kokybišką ikimokyklinį vaiko ugdymąsi. Patobulinta, atsižvelgiant į <...> tėvų lūkesčius ir pageidavimus... (P42)*), programa tobulinama atsižvelgiant į tėvų lūkesčius (<...> tobulinama, atsižvelgiant į vaikų poreikių pasikeitimų analizės rezultatus, **tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas** (P25), (P41), (P44), (P48)). Ugdymo programose išryškinamas orientavimasis į tėvų poreikius ir lūkesčius, tačiau visi deklaruojami tėvų poreikiai tiesiogiai atliepia jų vaikų poreikius. Tėvams aktualu, kokioje grupėje bus ugdomas jų vaikas (*Grupės gali būti mišrios, komplektuojamos pagal vaikų amžių, tėvų poreikius (P40)*), kad vaikai lavintųsi papildomai, ugdymo įstaigoje organizuojamas neformalusis ugdymas (*Atsižvelgiant į tėvų pageidavimus, lopšelyje-darželyje sudaromos sąlygos vaikų meninei saviraiškai, sportinei veiklai, anglų kalbai ugdyti (P17)*), teikiamos papildomos paslaugos (*Tėvų pageidavimu, teikiamos papildomos paslaugos (P7)*), tėvai gali pagal poreikį rinktis ir ikimokyklinio ugdymo formą (*Tėvų pageidavimą rinktis alternatyvias, netradicines ikimokyklinio ugdymo formas savo vaikams (P4)*).

Martišauskienė (2010) teigia, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos įvardijamos kaip paslaugų teikėjos, o tėvai, kurie naudojami įstaigos teikiamomis paslaugomis, – vartotojais. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos vartotojai yra vaikai, lankantys darželį, ir jų tėvai, todėl, teikdama švietimo ir socialines paslaugas, švietimo institucija turi atsižvelgti būtent į jų poreikius. Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006) teigiama, kad šalies ekonominio, socialinio, kultūrinio gyvenimo kaita – globalizacija, darnus vystymasis, informacinės visuomenės plėtra, vertybių ir vertybinių nuostatų kaita – įpareigoja švietimo bendruomenę labai atidžiai derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės ir valstybės poreikiais (p. 7). Ikimokyklinio ugdymo metodinėse rekomendacijose (2015) teigiama, kad visiems tėvams svarbus ikimokyklinio ugdymo įstaigos aplinkos saugumas, pasitikėjimas ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėju, vaiko poreikių tenkinimas, personalo šiluma bendraujant su vaikais ir jų tėvais, gera ugdymo programa, saugumo ir sveikatos užtikrinimas, vaikams siūlomos socialinės ir fizinės veiklos įvairovė. Tėvai dažniausiai orientuojasi į tai, kas patinka jų vaikams, todėl mokytojai, bendraudami su tėvais, turi **orientuotis į**

vaikų poreikius. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga, skirianti didžiausią dėmesį vaiko poreikiams, yra patraukli tiek vaikams, tiek tėvams.

Atlikus ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizę paaiškėjo, jog bendrosiose nuostatose tik nedaugelyje programų deklaruojama, jog organizuojamas pedagoginis tėvų švietimas (*Didelis dėmesys skiriamas <...> tėvų švietimui (P14); Vykdomas tėvų švietimas (P36)*). Vienoje programoje pažymima, jog šiam tikslui pritaikyta ir ugdymo įstaigos aplinka (*<...> įkūrėme „Vaikų, tėvų ir pedagogų“ kambarį, kuriame organizuojami Pozityvios tėvystė mokymai tėvams, individualūs susitikimai, pokalbiai su šeimomis (P23)*). Ugdymo programose deklaruojama, kad tėvams teikiamos pedagoginio konsultavimo paslaugos (*Tėvams suteikiamos <...> konsultavimo paslaugos (P4); Teikia konsultacijas tėvams (P19)*), atliekamas ir prevencinis darbas (*Ieško šeimai aktualių, jų dominančių temų (P19); Numatomas prevencinis darbas, organizuojamos paskaitos, seminarai, rengiami lankstinukai, patarimai, atliekami tyrimai (P19)*). Martišauskienė (2010) pastebėjo, kad „šeima, kaip institucija, lemia vaikų ugdymo ikimokyklinėje įstaigoje sudėtingumą. Plėtojantis tėvų teisėms ir pareigoms, atsiranda būtinumas jiems gauti kvalifikuotą edukacinę pagalbą vaikų ugdymo srityje. Todėl ikimokyklinėse įstaigose sprendžiami ir tėvų švietimo klausimai <...>“ (p. 45).

Informavimas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje yra viena pagrindinių priemonių, įgalinančių tėvus aktyviai dalyvauti vaikų ugdymosi procesuose. Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo programų turinį paaiškėjo, kad tik dalies programų bendrosiose nuostatose užsimenama apie tėvų **informavimą** (*Tėvams teikiamos informavimo, <...> paslaugos (P4; P34)*). Atsižvelgiant į tai, kad šiuolaikiniai tėvai yra technologijų kartos atstovai, ugdymo programose minima, jog informavimui naudojamas interneto puslapis, elektroninis paštas, elektroninė sistema „Mūsų darželis“ (*Parengta internetinio puslapio <...> informacija tėvams, visuomenei apie įstaigos veiklą (P20); Įstaigos internetinis tinklapis, elektroninis paštas, elektroninis dienynas „Mūsų darželis“ padeda informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus, bendruomenę, visuomenę (P36)*). Tik vienoje ugdymo programoje pavyko atrasti, kad *įstaigoje sukurta informavimo sistema. Vyksta sisteminga sklaida (P42)*. Juodaitytė, Gaučaitė ir Kazlauskienė (2009) teigia, kad „tėvų informavimo ir švietimo sistema padeda suformuoti ugdymo institucijos ir tėvų partnerystės vertės suvokimą, apspręsti bendradarbiavimo formą ir turinį“ (p. 13).

Kaip jau minėta, plačiau bus analizuojama struktūrinės dalies „**Bendrosios nuostatos**“ potemė „Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai“. Šią potemę analizuoti atskirai nuspręsta todėl, kad joje išsamiau

įvardijami ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo programose deklaruojami tėvų įtraukimo į vaikų ugdymąsi ir ugdymo įstaigos veiklas tikslai, analizuojama, kaip mokytojų tikslai siejasi su tėvų poreikiais gerinti vaikų ugdymosi sąlygas ir aplinką. Potemėje išsamiau pateikiami tėvų ir mokytojų sąveikos aspektai, mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo kryptys, mokytojų naudojamos bendravimo su tėvais ir informavimo formos ir turinys.

Norint ikimokyklinio ugdymo įstaigoje organizuoti kokybišką bendradarbiavimo su tėvais procesą, svarbus yra pirminis etapas – *tėvų įtraukimas į vaikų ugdymą*. Išskirti pagrindiniai tėvų įtraukimo į vaikų ugdymą tikslai: *šeimoms pažinimas, tėvų ir mokytojų bendrų tikslų siekis, vaiko ugdymo galimybių gerinimas ir ugdymosi aplinkos kūrimas*.

Šeimoms pažinimo funkcijų kategoriją sudaro keturios subkategorijos: *vaiko gebėjimai, šeimos aplinka, tėvų lūkesčiai, tėvų švietimas* (žr. 6 lentelę):

6 lentelė. Šeimoms pažinimo funkcijos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Šeimoms pažinimas	Vaiko gebėjimai	<i>Surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus (P39).</i>
	Šeimos aplinka	<i>Susipažinti su šeimos gyvenimo būdu, tradicijomis (P34); Susipažinti su šeimos socialine, kultūrine aplinka, ugdymo tradicijomis, vaiko vystymosi ypatumais; vertinti ir gerbti šeimos vaidmenį vaiko ugdyme (P19); Pažinti įstaigą lankančių vaikų šeimas (P5); (P39); Taikant įvairias darbo su šeima bendravimo ir bendradarbiavimo formas, siekiama geriau pažinti ugdytinių šeimas (P12); Bendradarbiaudami su tėvais siekiame <...> susipažinti su šeimos kultūra, tradicijomis, požiūriu į vaiko ugdymą (P24); Rinkti formalius duomenis apie šeimą (P5); (P39).</i>
	Tėvų lūkesčiai	<i>Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai (P39); Didelis dėmesys skiriamas vaikų šeimos pažinimui, tėvų (globėjų) nuostatų išsiaiškinimui bei jų poreikių tenkinimui (P2); Bendradarbiaudami su tėvais siekiame <...> susipažinti su <...> požiūriu į vaiko ugdymą <...> atsižvelgti į tėvų nuomonę, pageidavimus (P24).</i>
	Tėvų pedagoginis švietimas	<i>Atskleisti šeimai vaiko gyvenimo raidos ypatumus (P19).</i>

Šeimos pažinimo procesas prasideda nuo mokytojo susipažinimo su šeimos narių požiūriu į vaiko gebėjimus (*Surenkama jų [tėvų] nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus* (P39)). Ši informacija padeda mokytojui modeliuoti ugdymo procesą, atsižvelgti į tėvų poreikius.

Sėkmingas ikimokyklinis ugdymas neįmanomas be šeimos pažinimo, be šeimos socialinės, kultūrinės aplinkos, ugdymo tradicijų, vaiko vystymosi ypatumų išsiaiškinimo, formalių duomenų apie šeimą surinkimo (*Susipažinti su šeimos socialine, kultūrine aplinka, ugdymo tradicijomis, vaiko vystymosi ypatumais; vertinti ir gerbti šeimos vaidmenį vaiko ugdyme* (P19); *Pažinti įstaigą lankančių vaikų šeimas* (P5); (P39); *Taikant įvairias darbo su šeima bendravimo ir bendradarbiavimo formas, siekiama geriau pažinti ugdytinių šeimas* (P12); *Bendradarbiaudami su tėvais siekiame <...> susipažinti su šeimos kultūra, tradicijomis, požiūriu į vaiko ugdymą* (P24); *Rinkti formalius duomenis apie šeimą* (P5); (P39)). Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006, p.16) teigiama, kad „šiuolaikinės ugdymo institucijos, dirbančios pagal ikimokyklinio ugdymo programą, paskirtis – padėti šeimai ugdyti vaiką, todėl rengiant programą aktualu remtis tėvų nuostatomis, lūkesčiais ir poreikiais“.

Ugdymo programų turinio analizė atskleidė, kad mokytojai turėtų rinkti ne tik formalius duomenis apie šeimą, bet ir išsiaiškinti tėvų lūkesčius, susijusius su ugdymo įstaiga (*Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai* (P39); *Didelis dėmesys skiriamas vaikų šeimos pažinimui, tėvų (globėjų) nuostatų išsiaiškinimui bei jų poreikių tenkinimui* (P2)). Nors dokumentai ir deklaruoja, jog svarbus yra pirminis šeimos pažinimas, pasigendama mokslinių tyrimų, kaip patys pedagogai suvokia šio bendradarbiavimo, pradinių ryšių užmezgimo su šeima reikšmę. Šeimos pažinimo procesas gali būti naudingas ir organizuojant tėvų pedagoginį švietimą: tėvai gali būti supažindinami su vaiko raidos ypatumais (*Atskleisti šeimai vaiko gyvenimo raidos ypatumus* (P19)). Gauti rezultatai atliepia ir kitų autorių mintis: Markström, Simonsson (2017) teigia, jog pedagogai ir tėvai turi susitarti dėl bendrų ugdymo tikslų, kad būtų kuo mažesnis atotrūkis tarp ugdymo namuose ir ugdymo įstaigoje.

Empirinis tyrimas atskleidė, kad ikimokyklinio ugdymo programose deklaruojamas tėvų ir mokytojų bendrų tikslų siekis. Šią kategoriją sudaro subkategorijos: *tėvų pagalbos pripažinimas, sėkmingo vaiko ugdymosi siekis, orientavimasis į vaiko poreikius* bei *mokytojų ir tėvų dialogas* (žr. 7 lentelę):

7 lentelė. Ugdymo programose deklaruojami tėvų ir mokytojų bendrų tikslų ugdymo įstaigoje siekiai

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Tėvų ir pedagogų bendrų tikslų siekiai	Tėvų pagalbos pripažinimas	<i>Tėvai yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo procese bei ugdomosios aplinkos kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, sveikatos stiprinimą (P25).</i>
	Sėkmingo vaiko ugdymosi siekis	<i>Derinant požiūrį į vaiką namuose ir ugdymo įstaigoje, užtikrinti sėkmingą vaiko vystymąsi (P1); Tėvai ir pedagogai turi pastebėti vaiko gebėjimus ir skatinti vaiko norą tobulėti (P25); Drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių (P34); Drauge su pedagogais sprendžiantys vaiko ugdymo turinio, vaiko ūgties vertinimo klausimus (P4); Stengtis įtraukti šeimą į individualios vaiko ugdymo programos kūrimą ir jos įgyvendinimą (P19).</i>
	Orientavimasis į vaiko poreikius	<i>Siekti, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas vadovautųsi principu – viskas, kas daroma, daroma vaiko labui (P13), (P15), (P34); Nuolatinis ryšys naudingas <..> vaikams (P6).</i>
	Mokytojų ir tėvų dialogas	<i>Siekiami konstruktyvaus abipusio dialogo, paslaugų kokybės bei interesų, poreikių ir lūkesčių derinimas (P54); Palanki pedagogų sąveika su vaikais ir tėvais (P35); Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį (P11). Bendradarbiaudami su tėvais siekiame: užmegzti ir palaikyti draugiškus, atvirus santykius (P24).</i>

Ugdymo programų analizė atskleidė, kad pedagogai ugdomojo poveikio priemonių ieško kartu su šeima, pripažįstama **tėvų pagalba** (*Tėvai yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo procese bei ugdomosios aplinkos kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, sveikatos stiprinimą (P25)*). Tėvai kartu su pedagogais kuria ne tik palankią vaikų ugdymo aplinką, bet ir siekia **sėkmingo vaiko ugdymosi** (*Derinant požiūrį į vaiką namuose ir ugdymo įstaigoje, užtikrinti sėkmingą vaiko vystymąsi (P1); Drauge su pedagogais sprendžia vaiko ugdymo turinio, vaiko ūgties vertinimo klausimus (P4); Tėvai*

ir pedagogai turi pastebėti vaiko gebėjimus ir skatinti vaiko norą tobulėti (P25); Drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių (P34)).

Kurdama ikimokyklinio ugdymo programą, įstaigos bendruomenė stengiasi įtraukti ir tėvus, išklausti jų nuomonę, atsižvelgti į jų pasiūlymus, palaikyti nuolatinį konstruktyvų dialogą. Visas šis procesas yra sąlygotas tėvų (globėjų) ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų bendro siekio – kokybiško ikimokyklinio ugdymo, orientuoto į vaiko poreikius (*Vadovaujamesi pagrindiniu principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaikų labui* (P13), (P15), (P34)). Trakšėlysis (2010) teigia, kad „sėkmingas pedagoginis bendradarbiavimas galimas tik palaikant dialogą, kai tėvai ir vaikai yra kaip nedalomas vienetas, o ugdymas švietimo įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo namuose“ (p. 65).

Akcentuojamas tėvų ir mokytojų – skirtingų kultūrų, požiūrių ir patirčių žmonių – dialogas, padedantis abiem pusėms paisyti vaiko interesų, siekti vaiko ugdymo tikslų (*Siekama konstruktyvaus abipusio dialogo, paslaugų kokybės bei interesų, poreikių ir lūkesčių dermės* (P54); *Palanki pedagogų sąveika su vaikais ir tėvais* (P35); *Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį* (P11); *Bendradarbiaudami su tėvais siekiame: užmegzti ir palaikyti draugiškus, atvirus santykius* (P24)). Disertacinio tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių tyrimų rezultatus. Vietienė (2017), nagrinėjusi tarpkultūrinio, hermeneutinio dialogo klausimus ugdymo aplinkose, pastebėjo, kad kai ugdymo procese susiduriama su skirtingomis tarpkultūrinėmis patirtimis, dažniausiai susiduriama su nežinojimu ir nemokėjimu priimti kitą (p. 56).

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo programas pastebėta, jog tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą vyksta būtent dėl vaikų ugdymosi sąlygų gerinimo. Išskirtos šios subkategorijos: *bendra tėvų ir mokytojų veikla, palankiausių ugdymo sąlygų sudarymas ir pagalba šeimai* (žr. 8 lentelę):

8 lentelė. Tėvų ir mokytojų galimybių gerinti vaikų ugdymosi sąlygas

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<i>Vaikų ugdymosi sąlygų gerinimas</i>	<i>Bendra tėvų ir mokytojų veikla</i>	<i>Drauge su šeima ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių (P13), (P39); Rūpintis vaiko gerove (P1);</i>
	<i>Palankiausių ugdymo sąlygų sudarymas</i>	<i>Numatyti vaiko ugdymo(si) darną garantuojančias sąlygas (P1), (P39).</i>
	<i>Pagalba šeimai</i>	<i>Tėvams pageidaujant, įstaigoje vyksta papildomi užsiėmimai (P7).</i>

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo programas paaiškėjo, kad viena iš galimybių gerinti vaikų ugdymosi sąlygas – bendra tėvų ir mokytojų veikla (*Drauge su šeima ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių* (P13), (P39); *Rūpintis vaiko gerove* (P1)). Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą programose deklaruojamas kaip efektyviausių ugdymo priemonių ir palankiausių ugdymo sąlygų sudarymas (*Numatyti vaiko ugdymo(si) darną garantuojančias sąlygas* (P1), (P39)), kaip pagalba šeimai (*Tėvams pageidaujant, įstaigoje vyksta papildomi užsiėmimai* (P7)). Galima išvelgti sąsajas su šios disertacijos kokybinio tėvų tyrimo rezultatais, atskleidusiais, jog tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas viena iš priežasčių yra galimybė įsitraukti į vaiko ugdymą: tėvų domėjimasis vaiko psichologine savijauta (*Man rūpi, kaip jaučiasi ten mano vaikas ir kokios ten sąlygos <...>*), pasiekimais (*<...> kokios problemos, kokie privalumai*), ugdymo kokybe (*<...> pagrindinis prioritetas būtų ugdomosios veiklos kokybė <...>*).

Empirinis tyrimas atskleidė, jog ugdymo programose deklaruojamas tėvų įtraukimo į vaikų ugdymą tikslas – ugdymosi aplinkos kūrimas. Išskirtos dvi subkategorijos: *vaiko poreikius atitinkanti aplinka* ir *aplinka visapusiškam vaiko tobulėjimui*.

Plungė (2010) teigia, kad vaikai yra viena pažeidžiamiausių gyventojų grupių, ypatinga socialinė struktūra, todėl būtina garantuoti palankias gyvenimo ir ugdymo(si) sąlygas, vaikui, ypač jaunesniojo amžiaus, privaloma užtikrinti pakankamai saugią aplinką (*Tėvai gerai vertina įstaigoje sukurtą aplinką, kuri užtikrina vaikų saugumą* (P9); (P48)). Anot Brofenbrennerio (1979), vaikui augant, sąveika su išskirtomis aplinkomis darosi vis sudėtingesnė, todėl visuomenės pareiga – užtikrinti vaikui palankią raidos aplinką. Tai akcentuojama ir Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijose (2015), kuriose teigiama, jog tėvams svarbus ikimokyklinio ugdymo įstaigos aplinkos saugumas, vaiko poreikių tenkinimas ir pasitikėjimas ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėju (*Sukurti vaikui <...> sveiką aplinką* (P1); *Tėvai gerai vertina įstaigoje sukurtą aplinką, kuri <...> tausuoja sveikatą* (P9), (P48)).

Vaikams ugdymo(si) aplinką ikimokyklinio ugdymo įstaigoje kuria pedagogai, bendradarbiaudami su tėvais (*Tėvai ir pedagogai kuria vaiko gyvenimo erdvę* (P11), (P13), (P15)). Ugdymo programose akcentuojama, kad su šiuo procesu tėvus (globėjus) būtinai reikia supažindinti, kad neliktų jokio nepasitikėjimo ugdymo įstaiga, kad tėvai jaustųsi ramūs palikdami savo vaikus visai ar daliai dienos (*Atskleisti šeimai vaiko gyvenimo lopšelyje-darželyje ypatumus ir supažindinti su sąlygomis* (P13), (P34); *[tėvus] supažindinti su ugdymosi sąlygomis* (P40)).

Plačiau analizuojant struktūrinės dalies „Bendrosios nuostatos“ potemę „Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai“, reikėtų detaliau aptarti ir papildyti ugdymo programose deklaruojamą tėvų poreikių tenkinimo klausimą. Struktūrinės dalies „Bendrosios nuostatos“ turinio analizė parodė, kad tėvams svarbi tinkama grupės komplektacija, atitinkančios tėvų poreikius ugdymo programos, įvairus neformalus vaikų ugdymas, paslaugų teikimas, ugdymo formų įvairovė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos orientuotos į tėvų poreikių tenkinimą tiek kuriant ar atnaujinant ugdymo programas, tiek organizuojant neformaliojo ugdymo paslaugas. Analizuojant potemę „Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai“, būtų galima išskirti šias kategorijas: *į vaiką orientuotas ugdymas ir paslaugos, tėvų pedagoginis švietimas, tėvų informavimas, pedagoginė pagalba tėvams.*

Į vaiką orientuotas ugdymas ir paslaugos suskirstytos į subkategorijas: **paslaugų įvairovė** (*Vaikų ir bendruomenės narių gerovė kuriama <...> plečiant paslaugas, ypač socialines, atitinkančias šeimų poreikius (P1); Teikiame papildomas paslaugas, atliepiančias vaikų ir tėvų poreikius, interesus ir galimybes: informuojame ir konsultuojame, pagal kompetencijas atliekame specialiųjų poreikių vertinimą, kuriame ir įgyvendiname individualias vaikų ugdymo programas (P7)), neformaliojo ugdymosi paslaugų įvairovė (*Tėvų (globėjų) poreikiai tenkinami organizuojant neformaliojo ugdymo paslaugas (P34)), ugdymosi testinumas* (*Užtikrinamas vienas iš svarbiausių tėvų poreikių – testinumas (P40)), visapusiškas vaiko ugdymasis* (*Pageidauja visapusiško vaikų ugdymo (si), kai yra ugdomos visos vaiko ugdymo (si) sritys (P10); Tėvai tikisi, jog vaikai: įgis gražius ir betarpiškus bendravimo įgūdžius; tobulins savarankiškumo įgūdžius (P4); Sąlygos vystymuisi ir visapusiškam ugdymuisi, bendravimui, tobulėjimui, saviraiškai, pasirengimui bendrajam ugdymui (P55); Tėvai pageidauja, kad vaikai <...> būtų ugdomi įvairiapusiškai (P25), (P38)), kompetentingi mokytojai* (*Jie pageidautų, kad jų vaikus lavintų kompetentingi, savo darbą išmanantys pedagogai (P3)), vaikų priežiūros sąlygos* (*Tėvų įvardijami lūkesčiai: priežiūra / saugumas, maitinimas, sveikatos saugojimas, specialiųjų ir išskirtinių poreikių turinčių vaikų poreikių tenkinimas (P55)), specialistų pagalba* (*<...> teikiama specialistų pagalba (P55)), paslaugų kokybė* (*Siekiama paslaugų kokybės, tenkinant tėvų (globėjų) poreikius (P12); Tėvai žino ko jie nori savo vaikams ir ko jie tikisi iš pedagogų. Tėvus tenkina vedamų renginių lygis darželyje (P15)).**

Ikimokyklinio ugdymo programose deklaruojamas pedagoginis tėvų švietimas: tėvai įvairiomis formomis **šviečiami** pedagogikos ir psichologijos klausimais (*Šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais (P13), (P15), (P34), (P39); Sukurtas įstaigos internetinis tinklalapis padeda*

informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus (P40); Bendradarbiaudami su šeimomis, siekiame <...> šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais (susirinkimai, specialistų paskaitos, informaciniai standai) (P29); Vykdomė tėvų švietimą ugdymo, mitybos, sveikatos ir kitais klausimais (P7); Mokyklos pedagogai ir specialistai <...> šviečia tėvus (P12)), stiprinama pozityvioji tėvystė (Atliepiant vieną iš įstaigos prioritetų, numatyta stiprinti pozityviąją tėvystę (P23)). Galima teigti, kad deklaruojamas tėvų švietimas yra vienkryptis, nekonstruktyvus, orientuotas į pedagoginės informacijos pateikimą (<...> šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais (susirinkimai, specialistų paskaitos, informaciniai standai) (P29)), neakcentuojamas grįžtamasis ryšys, tėvų tarpusavio bendravimas ir mokymasis iš patirties, nedetalizuojamas nei tėvų švietimo turinys, nei formos. Pabrėžiama, kad tėvų švietimo procesas vykdomas elektroninėje erdvėje (Sukurtas įstaigos internetinis tinklapis padeda informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus, bendruomenę, visuomenę). Akivaizdu, kad dažniausiai tėvų (globėjų) švietimas tapatinamas su tėvų informavimu, nes orientuojamasi į informacijos pateikimo priemones, bet nedetalizuojama tėvų švietimo tematika ir turinys.

Ugdymo programų turinio analizė atskleidė, kad labiausiai ikimokyklinio ugdymo programose akcentuojamas **tėvų informavimas**. Tėvai informaciją apie vaiko pasiekimus, savijautą darželyje ir kitą dominančią informaciją gauna iš pedagogų dažniausiai individualiai susitikimų metu ar pasitelkus informacines technologijas (*Tėvai (globėjai) su vaiko darbais, ugdymo(si) pasiekimais ir daroma pažanga gali susipažinti kiekvieną darbo dieną. Apie ikimokyklinio ugdymo auklėtojo pastebėtus vaikų ką tik įgytus gebėjimus tėvai (globėjai) informuojami nuolat atvedus ar pasiimant vaiką – individualūs pokalbiai, elektroninės informacinės priemonės (naudojant elektroninį paštą, programėlę „Skype“, socialiniame tinklalapyje „Facebook“ ir kt. (P39)). Kai kuriose ugdymo programose teigiama, kad informavimas vyksta nuolat, kiekvieną darbo dieną, atvedus ar pasiimant vaiką (Tėvai informuojami apie vaiko ugdymosi sėkmę įvairiai, pavyzdžiui, kalbamasi individualiai, siunčiami trumpi pranešimai ar laiškai elektroniniu paštu ar žinute ir pan. (P43); Nuolatos gauna informaciją apie lopšelio-darželio darbo organizavimą, veiklos tikslus, uždavinius, ugdymo(si) turinį (P6)). Pabrėžiamas informavimo konfidencialumas (Pedagogai tėvams (globėjams) teikia konfidencialią informaciją apie vaiko ugdymą(si), daromą pažangą <...> (P16)).*

Ikimokyklinio ugdymo programose deklaruojamas tėvų poreikio gauti *pedagoginę pagalbą šeimai* tenkinimas (*Tėvams teikiama pedagoginė, socialinė ir psichologinė pagalba*). Teigiama, kad pagalbos tėvams tikslas –

padėti ugdyti vaiką (*Ištaigos veiklos paskirtis – padėti šeimai, ugdyti visas vaiko galias... (P1); Veiklos paskirtis – padėti šeimai, ugdyti vaiką, atliepti tėvų lūkesčius ir poreikius (P30)*). Akcentuojama švietimo (*Tėvams (globėjams) organizuojama švietimo pagalba (P40); Ugdytinių tėvams (globėjams) organizuojama švietimo pagalba, kuri vykdoma taikant įvairias bendradarbiavimo su šeima formas ištaigoje (P30)*), socialinė (*Tėvams teikiama socialinė pagalba (P8); „Ištaigos bendruomenė siekia vykdyti socialinės paramos šeimai programą (P30)*) pagalba šeimai. Primenama apie ikimokyklinio ugdymo ištaigoje veikiančią Vaiko gerovės komisiją, kurios pagrindinė funkcija yra švietimo pagalbos teikimas, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimas <...> *turintiems specialiujų ugdymosi poreikių vaikams*. Tačiau pasigendama detalesnio pagalbos apibūdinimo šeimoms, susiduriančioms su laikinomis vaikų ugdymo problemomis.

Remiantis gautais ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizės rezultatais galima teigti, kad daugelyje ikimokyklinio ugdymo programų akcentuojama, jog atsižvelgiama į tėvų poreikius, tačiau ugdymo programose nepakankamai akcentuojamas tėvų švietimas, labiau orientuojamasi į tėvų informavimą. Tai leidžia daryti išvadą, kad pedagoginis švietimas ikimokyklinio ugdymo ištaigose vyksta nesistemiškai, stichiškai, todėl manytina, jog tėvų švietimas ikimokyklinio ugdymo ištaigose nepasiekia savo tikslo.

Atlikus ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizę pastebėta, jog dažniausiai deklaruojamas ikimokyklinėse ištaigose vykdomas mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas. Bendradarbiavimo procesas aktualizuojamas ne tik „**Bendrosiose nuostatose**“, bet ir kitose ugdymo programų struktūrinėse dalyse.

Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų apraše (2005) teigiama, jog struktūrinėje dalyje „**Tikslai ir uždaviniai**“ nurodomi konkretaus švietimo teikėjo vaikų ugdymo tikslai, grindžiami bendražmogiškais vertybinėmis nuostatomis (tautiškumo, pilietiškumo, demokratiškumo ir kt.). Uždaviniai turi būti formuluojami aiškūs, konkretūs, įgyvendinami, atitikti vaikų amžių, individualias jų ypatybes, tenkinti vaikų ir tėvų (globėjų) lūkesčius, atitikti realias švietimo teikėjo galimybes ir neprieštarauti šiuolaikinės pedagogikos nuostatomis. Struktūrinėje dalyje „**Ugdymo turinys, metodai ir priemonės**“ nurodomas ugdymo turinys, metodai ir priemonės, turintys padėti įgyvendinti išsikeltus uždavinius ir aprėpti visų vaikui reikalingų kompetencijų ugdymą. Struktūrinėje dalyje „**Ikimokyklinio ugdymo principai**“ aprašomi pedagoginiai principai, kurių laikomasi planuojant ugdymo turinį, metodus, parenkant priemones, kuriant ugdymo aplinką, organizuojant ugdymo procesą, numatant pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais

(globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais formas. Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo kryptis, aktualu analizuoti visas minėtas ugdymo programų struktūrines dalis. Išskirtos šios kategorijos: *į vaiką orientuoto ugdymo turinio planavimas, vaikų ugdymosi proceso įgyvendinimas, palankios vaikams ugdymosi aplinkos kūrimas mokykloje, bendruomenės narių sąveikos puoselėjimas, į tėvų poreikius orientuota mokyklos veikla, tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos veiklose, tėvų švietimas ir informavimas* (žr. 5 priedą).

Ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė atskleidė, kad pagrindinės mokytojų bendradarbiavimo su tėvais kryptys vienaip ar kitaip orientuotos į vaiko poreikių tenkinimą (*Siekti, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas vadovautųsi principu – viskas, kas daroma, daroma vaiko labui* (P13), (P15)), į vaiką orientuoto ugdymo turinio planavimą, vaikų ugdymosi proceso įgyvendinimą. Bendradarbiaujant su tėvais ugdomi **vaiko gebėjimai** (*Ugdomas kūrybiškumas, savarankiškumas, aktyvumas, pasitikėjimas savimi* (P13); *Dalyvaujama šventėse, projektuose, renginiuose, bendradarbiaujant su šeima, ugdant vaikų kūrybiškumą, saviraišką* (P13)), plečiamas **vaiko pasaulio suvokimas** (*Bendradarbiaujant su šeima, plėsti vaiko supratimą apie pasaulį, sudarant galimybes patirti pažinimo džiaugsmą, plėtoti intelektualius gebėjimus* (P13); *Bendradarbiaujant su šeima <...> padėti vaikui suprasti jį supantį pasaulį* (P1)), turtinama patirtis (*Turtinama vaikų socialinė patirtis, plečiama žinios apie visuomenės reiškinius* (P13)).

Ugdymo programose deklaruojama, jog bendradarbiaujant su tėvais **numatomi ugdymo tikslai** ir laukiami rezultatai (*Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, rezultatų, turinio, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį* (P20)), planuojamas ugdomosios **veiklos turinys** (*Temas ugdomajai veiklai siūlo vaikai, tėvai, pedagogai* (P17); *Vaikų ugdymo turinys formuojamas <...> atsižvelgiant į kiekvieno vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijas ir tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčius* (P17)), atnaujinamas **ugdymo programų turinys** (*Ikimokyklinio ugdymo programos turinys peržiūrimas ir atnaujinamas atsižvelgiant į įstaigos bendruomenės ir tėvų poreikius* (P48), (P55)). Bendradarbiaujant parenkami ir **ugdymo metodai** (*Ugdymo procesas planuojamas kryptingai ir lanksčiai, parenkant tinkamiausius ugdymo metodus, priemones* (P21)), **ugdymo turinio įgyvendinimo priemonės** (*Tėvų suinteresuotumas ir idėjos praplečia ir pajavirina ugdymo turinį naujomis formomis ir padeda rasti naujų ugdymo turinio įgyvendinimo priemonių* (P36), (P44)).

Igyvendinant vaikų ugdymosi procesą svarbus **pozityvus tėvų požiūris į ugdymą** (*Ugdymas grindžiamas vieningu ir pozityviu pedagogų, tėvelių (globėjų) požiūriu į vaiko ugdymą(si)* (P27)) bei **aktyvus tėvų dalyvavimas** vaiko ugdymosi procese (*Šeima aktyvus ugdymo proceso dalyvis, partneris* (P23); *Lanksčiai integruoti tėvus, kitus specialistus į ugdymosi procesą* (P24)). Vaiko ugdymosi procesas orientuojamas į tėvų poreikius ir lūkesčius: tėvams aktualu **ugdymo proceso lankstumas** – galimybė jį koreguoti pagal kylančius poreikius (*Ugdymo procesas planuojamas ir organizuojamas lanksčiai, koreguojamas pagal pedagogo ir vaiko sąveikos, ugdymo aplinkos kūrimo, partnerystės su tėvais ypatumus* (P21)), t. y. esant poreikiui ugdymo **programa gali būti individualizuojama** pagal vaiko raidos ypatumus (*Ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus, vaiko ar vaikų grupės ugdymo(si) poreikius, išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius* (P26); *Atsižvelgiant į vaiko išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius, rengiamos ir vykdomos individualios ugdymo programos* (P54)).

Palankią įvairiomis prasmėmis vaikų ugdymosi aplinką mokykloje gali ir turi kurti visa mokyklos bendruomenė. Labai svarbi šios bendruomenės dalis yra tėvai. LR švietimo įstatyme (2011) teigiama, jog vienas iš esminių mokyklos tikslų – kartu su tėvais kurti vaikams saugią ir palankią ugdymuisi mokykloje aplinką. Kategoriją *palankios ugdymosi aplinkos kūrimas mokykloje* sudaro subkategorijos: *ugdymosi aplinkos kūrimas bendradarbiaujant su tėvais* ir *ugdymosi aplinkos kūrimas atsižvelgiant į tėvų lūkesčius*. Ikimokyklinio ugdymo programose deklaruojama, jog bendradarbiaujant kartu su tėvais kuriama **vaikų poreikius atitinkanti** aplinka (*Pedagogai kartu su vaikais ir jų tėvais, bendruomenės, kuria jaukią, patogią, vaikų amžių ir poreikius atitinkančią bei įvairiapusį ugdymą skatinančią aplinką* (P1); (P8); (P13); (P37)), **užtikrinanti gerą vaiko savijautą** (*Laiduojanti gerą vaiko savijautą (emocinius santykius: vaikas-vaikas, vaikas-pedagogas ir vaikas-tėvai-pedagogai)* (P9)), **leidžianti siekti ugdymosi tikslų** (*Edukacinė aplinka (fizinė ir psichologinė) – dinamiška ugdymo ir ugdymosi erdvė, sukurta ir veikiama edukatoriaus (pedagogo, tėvo) numatytam ugdymo tikslui pasiekti* (P11)) bei **skatinanti vaiko saviraišką** (*Kartu su tėvais <...> kurti aplinką, skatinančią vaiko saviraišką* (P1)). Ugdymo programose deklaruojama, kad ugdymosi aplinkos kuriamos atsižvelgiant į tėvų lūkesčius (*Kuriama aplinka, atsižvelgiant į ugdymo turinio projektus, tėvų iniciatyvas ir pasiūlymus* (P14)). Tėvai pageidauja **saugios, sveikos** (*Sudaryti vaikui saugią, sveiką ir turiningą ugdymosi aplinką, atsižvelgiant į vaiko poreikius, gebėjimus, galias ir tėvų lūkesčius* (P55)), orientuotos į **vaikų poreikius**, skatinančios **vaiko gebėjimų** vystymąsi aplinkos (*Atsižvelgiant į vaiko poreikius, gebėjimus, galias, tėvų lūkesčius,*

sudaryti vaikui saugią, sveiką ir turiningą ugdymo(si), augimo ir judėjimo aplinką (P20)).

Disertacinio tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog tėvai švietimo paslaugų kokybę sieja su ugdymo proceso organizavimu, žinių ir įgūdžių perteikiamo turinio kokybe, t. y. su pačiu procesu. Tėvai orientuojasi į galutinį rezultatą – kokybiškų sąlygų sudarymą ugdymojoje aplinkoje. „Tėvai, išsakydami lūkesčius dėl švietimo paslaugų kokybės gerinimo, orientuojasi į vaiką, o ne į save, kaip paslaugų vartotoją“ (Martišauskienė, Trakšelys, 2017, p. 110). Kitų autorių tyrimų rezultatai rodo, kad tėvai dažnai abejoja dėl savo vaidmens kuriant mokykloje palankią aplinką ugdymuisi ir visą atsakomybę perduoda ugdymo įstaigai (Leliūgienė, Kaušylienė, 2012).

Kategoriją *bendruomenės narių sąveikos puoselėjimas* sudaro keturios subkategorijos: *bendruomenės kūrimas, pozityvių santykių su tėvais palaikymas, ugdymas, grįstas tėvų ir mokytojų sąveika ir tėvų ir mokytojų partnerystė*.

Brofenbrennerio (1979, 1993) ekologinė sistemų teorija, nagrinėjanti, kaip vaiko raidą veikia jį supanti aplinka, pabrėžia tėvų ir ugdymo įstaigų bendradarbiavimo būtinybę. Sėkmingam vaiko vystymuisi ypatingą reikšmę turi jį supanti mikrosistema – arčiausiai vaiko esanti aplinka. Ugdymo programose lyg ir deklaruojamas tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas ***kuriant ugdymo įstaigos bendruomenę*** (*Nuolatinis ryšys naudingas visai lopšelio-darželio bendruomenei: tėvams (globėjams), pedagogams, vaikams (P6); Bendradarbiaudami su tėvais siekiame: užmegzti ir palaikyti draugiškus, atvirus santykius (P24); Palanki pedagogų sąveika su vaikais ir tėvais (P35); Glaudus tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu ir pagarba (P2), (P16), (P39)).*

Analizuojant mokytojo ir tėvų bendradarbiavimo reiškinį, reikėtų atkreipti dėmesį į grįžtamąjį ryšį, apimantį tėvų ir mokytojo santykius. Svarbu sistemingo ir integruoto bendravimo principas. Abipusis žinojimas, kaip kuri pusė dalyvaus siekiant bendro tikslo, kokie bus jų lūkesčiai, turėtų būti puiki bendradarbiavimo pradžia (Zaclona, 2011). Disertacinis tyrimas atskleidė, kad pozityvūs tėvų ir mokytojų santykiai pagrįsti ***abipusiu pasitikėjimu ir pagarba*** (*Užtikrinti pozityvų, pasitikėjimu ir pagarba grįstą, tikslingą vaikų, ikimokyklinio ugdymo pedagogo, tėvų (globėjų), kiekvieno ir visų mokyklos ar kito švietimo teikėjo darbuotojų, kitų Programą įgyvendinančių asmenų bendradarbiavimą (P32), (P36); Įstaigoje pedagogo ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimas grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu (P52)), ***supratimu ir keitimusi patirtimi*** (*Palaiškoma ir puoselėjama abipusio supratimo, saugumo, pagarbos, keitimosi patirtimi ryšys: auklėtoja-vaikas-tėvai (P13); (P55)), išlaikomu **konfidencialumu** (<...> bendradarbiavimas grindžiamas <...>**

konfidencialumu (P52)), **atsakomybe** (Bendradarbiavimas grindžiamas atsakomybe (P52)), **poreikių paisymu** (<...> pagarba vienas kito poreikiams ir interesams (P52)).

Ugdymo programose deklaruojama, jog vaikų ugdymas ikimokyklinio ugdymo įstaigose grindžiamas tėvų bendradarbiavimu. Bendradarbiaudami tėvai ir mokytojai **keičiasi informacija** apie vaiką (Ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių <...> sąveika (keičiantis informacija, ir nuomonėmis, įžvalgomis, dalijantis patirtimi...) (P1), (P6), (P23), (P32), (P36)), **tariasi** dėl vaiko ugdymo (Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo (P1)), **aptariami vaiko poreikiai** (Sąveika su tėvais (globėjais) grindžiama nuolatinius vaiko ugdymosi poreikių ir galimybių aptarimu (P52)). Sėkmingo bendradarbiavimo rezultatas – **tėvų įsitraukimas** į ugdymo procesą (Namų užduotys – tai siekis įtraukti tėvus į ugdymo procesą, paskatinti juos bendrai veiklai su savo vaikais (P5); Į ugdymosi procesą įtraukiami tėvai, kiti šeimos nariai (P49); Tėvai aktyviai įsitraukia į vaikų ugdomąją veiklą (P52)), bendrai **sprendžiamos problemos** (Pedagogai, tėvai, o prireikus ir specialistai, daro didelę įtaką ugdymo ir kitų problemų sprendimui, kartu vykdydami projektinę veiklą (P37)), **priimami bendri sprendimai** (Siekama, kad tėvai (globėjai) aktyviai dalyvautų ugdymo procese, priimdami su vaiko ugdymu ir ugdymusi susijusius sprendimus (P52)), tėvai išmoksta dalytis atsakomybe už vaiko ugdymą (Siekama, kad tėvai <...> dalytųsi atsakomybe už vaiko ugdymo kokybę (P52)). Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas rodo, kad **mokytojai pripažįsta ir vertina tėvų vaidmenį** ugdant vaikus ([Mokytojai] vertina tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų vaidmenį ugdant vaiką, aptaria lūkesčius (M52)). Suvokiant tėvų vaidmens reikšmingumą (Pedagogai, tėvai – pagrindiniai vaikų ugdymo(si) partneriai (P11)); Ikimokyklinio ugdymo tikslų ir uždavinių įgyvendinimo partneriai – tėvai, kurie yra svarbiausi vaiko ugdytojai (P20)), tikimasi, kad bendradarbiavimas gali peraugti į **partnerystę**, todėl programose numatoma kurti šiuos santykius (Kurti partneriškus tėvų ir įstaigos bendruomenės santykius (P10), (P20), (P24)). Tik glaudžiai bendradarbiaujant galimi pokyčiai ir ugdymo įstaigoje (Pedagogų, ugdytinų ir tėvų bendradarbiavimas kuriant saugią, modernią organizaciją, kurioje savo vietą atranda kiekvienas bendruomenės narys (P46)). Tėvų ir mokytojų bendra veikla orientuota į vienu ir kitų veiklos palaikymą, papildymą, remiasi **bendrais susitarimais** (Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį (P11)). Tėvai, geriausiai pažįstantys savo vaikus, gali teikti mokytojams pasiūlymus vaiko ugdymosi klausimais ir **kartu priimti reikiamus sprendimus** (Šeimos

domisi savo vaikų ugdymu, stebi pažangą, teikia pasiūlymus darželio darbuotojams (P52); Kartu su šeima priimti bendrus sprendimus nutariant, kokios paslaugos bus teikiamos vaikui ir kokios paramos šeima pageidautų (P19); Drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių (P34)).

Šeimos ir ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimas – būtina sėkmingo vaiko ugdymo(si) sąlyga. Nūdienos mokyklos gyvenime stebima tėvų vaidmens kaita: iš stebėtojų tėvai tampa aktyvesniais ar pasyvesniais dalyviais, partneriais. Berčnik, Devjak (2017) teigia, kad tėvų, pedagogų ir ugdymo įstaigos partnerystė skatina bendrą vieno tikslo siekimą – kokybiško vaiko ugdymo įgyvendinimą.

Viena svarbiausių ir ugdymo programose deklaruojamų tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo krypčių yra tėvų **lūkesčių tenkinimas** (*Veiklos paskirtis – padėti šeimai, ugdyti vaiką, atliepti tėvų lūkesčius ir poreikius (P2), (P31)). Tėvai iš mokytojų tikisi **pozityvaus bendravimo, pagarbos, įsiklausymo ir konfidencialumo** (Bendradarbiavimą grindžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką (P40)). Tėvai tikisi **kokybiškų paslaugų** (Siekama konstruktyvaus abipusio dialogo, paslaugų kokybės bei interesų, poreikių ir lūkesčių dermės (P54)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų tyrėjų mintis, jog įtampa tarp tėvų ir mokytojų kyla tada, kai mokytojų darbas neatitinka tėvų lūkesčių (Kontautienė, 2006; Hourani, Stringer, Baker, 2012).*

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga, reaguodama į visuomenės socialinius užsakymus, vaikų, tėvų poreikius, teikia edukacines ir socialines paslaugas (*Ugdytinių tėvams (globėjams) organizuojama švietimo pagalba (P4), (P31), (40); Tėvams teikiama pedagoginė, socialinė ir psichologinė pagalba (P9); Mokyklos pedagogai ir specialistai teikia savalaikę pagalbą šeimai (P12)).* Ikimokyklinio ugdymo įstaigų programų turinio analizė atskleidė, kad programose deklaruojama, jog ugdymo įstaigos, atliepdamos tėvų ir vaikų poreikius, teikia pedagoginę ir švietimo pagalbą. Šias edukacines paslaugas teikia mokytojas ir kiti ugdymo įstaigų specialistai. Pedagoginė pagalba teikiama tėvams, kurių vaikai patiria sunkumų įgyjant tam tikrų įgūdžių (*Teikti pagalbą tobulinant socialinius įgūdžius (P55)), teikiama ne tik mokytojo, bet ir kitų ugdymo įstaigoje dirbančių specialistų pagalba (Atsižvelgiant į vaiko išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius, <...> taikoma speciali pedagoginė kitų specialistų pagalba (P54)).* Mokytojas, atsižvelgdamas į vaikų ir tėvų poreikius, rekomenduoja arba padeda organizuoti švietimo pagalbą (*Padėti specialiujų poreikių vaikams bei jų tėvams (P21); Prireikus ikimokyklinio ugdymo pedagogas rekomenduoja vaiko tėvams (globėjams) konsultuotis su švietimo pagalbos specialistais (P52)).* Ikimokyklinio ugdymo

programose dažnai vartojama sąvoka „švietimo pagalba“, nors realiai ikimokyklinio ugdymo mokytojas teikia pedagoginę pagalbą. Pedagoginė pagalba ugdymo programose traktuojama kaip tėvų **konsultavimas** įvairiais ugdymo klausimais, **informavimas** (*Informuoja ir konsultuoja tėvus (globėjus) įvairiais ugdymo klausimais* (P16)), **švietėjiška pagalba** (<...> *siekiant užtikrinti reikiamą švietėjišką pagalbą šeimai* (P16)). LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos dokumentuose teigiama, jog švietimo pagalba skiriama vadovaujantis Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininio ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašu (2011). Taigi ikimokyklinio ugdymo programose apie švietimo pagalbą dažniau kalbama kaip apie bet koki mokytojo vykdomą tėvų konsultavimą vaiko ugdymosi klausimais, informavimą.

Ikimokyklinio ugdymo programų analizės rezultatai leidžia teigti, kad deklaruojama mokytojų ir tėvų veikla orientuota į vaiko ugdymąsi, prigimtinių galių puoselėjimą. Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis. Kontautienė (2006) teigia, kad bendradarbiavimas yra bendro tikslo siekimas, tarpusavio pagarba ir atsakomybė, psichologinis kontaktas. Siekiant ugdyti visapusišką asmenybę būtina abiejų vaiko aplinkai svarbių socializacijos institucijų – šeimos ir ugdymo įstaigos – darni veikla, grįsta pasitikėjimu, pagarbos principais, atsižvelgiant pirmiausia į vaiko interesus (Burvytė, 2013).

Tėvų įtraukimas – nuolatinis komunikacijos procesas, apimantis ugdymąsi ir kitas mokyklos veiklas, nes tėvai turi būti visateisiai vaikų ugdymo partneriai, vaidinti pagrindinį vaidmenį vaikų ugdymo procese. Kategoriją *tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos veiklose* sudaro dvi subkategorijos: *tėvų įsitraukimas* ir *tėvų įtraukimas*. Ugdymo programose pažymima, kad tėvų įsitraukimas vyksta tėvams kartu su visa bendruomene dalyvaujant bendruose projektuose (*Vaikų, tėvų, pedagogų projektų įgyvendinimas* (P25), (P54)). Įsitraukdami tėvai daugiau sužino apie tai, ko jų vaikai mokosi ir kaip mokosi, ką jie geba ir ko negeba. Tai padeda jiems tikslingai formuoti reikiamus vaikų įgūdžius (Čiuladienė, Valantinas, 2016). Ikimokyklinio ugdymo programose rašoma, jog mokytojų pareiga yra **skatinti tėvus** įsitraukti (*Skatinti tėvus dalyvauti ugdymo procese siekiant darnos šeimoje ir grupėje* (P55)), **kviesti dalyvauti** bendruose renginiuose (*Sporto šventėse kviečiami dalyvauti ir tėveliai. Vyksta bendri tėvų ir vaikų žaidimai* (P48); *Išvykose dalyvauti kviečiami tėvai* (P48)). Renginiai turėtų **atitikti tėvų lūkesčius** (*Projektai numatomi, keičiami, atsižvelgiant į vaikų poreikius, vaikų amžių ir tėvų lūkesčius* (P25)). Martišauskienės, Trakšelio (2017) atlikti

tyrimai patvirtina, jog tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo kokybę lemia geranoriškas tėvų bendravimas, veiksmingas įtraukimas, suteikiant galimybę dalyvauti grupės veikloje, ir įsitraukimas.

Ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė atskleidė, jog programose nėra labai pabrėžiamas tėvų švietimas ir informavimas. Tėvų švietimo subkategorijos turinį sudaro tėvų **švietimo formos** (*Tėvams teikti <...> konsultavimo paslaugas* (P21); *Seminarai tėvams* (P7)). Kai kuriose programose apskritai nedetalizuojama, tik teigiama, kad **numatomas vykdyti** tėvų švietimas (*Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos sąveika grindžiama tėvų ir pedagogų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų ir visuomenės pedagoginiu švietimu* (P25), (P37); (P44)). Tėvų informavimo subkategorijos turinį sudaro **informavimo paslaugos** (*Tėvams teikti informavimo <...> paslaugas* (P21)), **informacinė pagalba** (*Pedagogas tėvams (globėjams) teikia informacinę pagalbą* (P52)). Teigiama, kad tėvai yra supažindinami su **vaiko pasiekimais, gebėjimais** (*Supažindinti tėvus su vaiko gebėjimais ir pasiekimais* (P24); *Apie vaiko ugdymą(si) ir jo vystymą(si) tėvams (globėjams, rūpintojams) ir su vaiku dirbantiems specialistams informacija teikiama individualiai* (P2), (P4), (P12), (P26)), **vaiko ugdymo sąlygomis** (*Tėvai (globėjai) informuojami apie vaiko ugdymo ir ugdymosi ypatumus ir sąlygas* (P52)). Taigi galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo programų struktūrinėse dalyse „Tikslai ir uždaviniai“, „Ugdymo principai“, „Ugdymo turinys“, „Ugdymo metodai ir priemonės“ tėvų švietimui ir informavimui skiriama nepakankamai dėmesio, nors, anot Martišauskienės, Trakšelio (2017), vienas iš mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo kokybę lemiančių veiksnių yra renginiai tėvams, tėvų informavimas ir konsultavimas (p. 113).

Ikimokyklinio ugdymo programose išskirtos deklaruojamos tėvų ir mokytojų aktyvaus ir pasyvaus bendradarbiavimo formos. Pasyvaus bendradarbiavimo, teikiančios informacijos formos suskirstytos į subkategorijas: *individualūs pokalbiai su tėvais, tėvų informavimas, padėkos tėvams* (žr. 6 priedą).

Ugdymo programose deklaruojama, kad plačiausiai taikomi tėvų ir mokytojų **individualūs pokalbiai** (*Iš anksto numatyti pokalbiai apie vaiko vystymąsi, pasiekimus, konsultavimas* (P5), (P19), (P23), (P34), (P39); *Individualūs pokalbiai su vaiko tėvais, vaiko pažangos įvertinimas, aplankų analizavimas (individualiu lygmeniu); konsultacijos, kurių metu direktorius, direktoriaus pavaduotojas, pedagogas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas konsultuoja tėvus* (P4), (P14), (P39)). Jų metu mokytojai pateikia informaciją apie vaiko pasiekimus, pažangą, sprendžiamos iškilusios problemos (*Probleminiai susitikimai* (P4), (P26), (P40), (P42); *Žinių apie vaiko daromą individualią pažangą, elgesį su bendraamžiais pateikimas*

(P34); *Individualūs pokalbiai (auklėtoja pateikia žinių apie vaiką, jo vystymąsi, elgesį su bendraamžiais)* (P3), (P9), (P26)). Programose įvardijami ir neformalūs pokalbiai (*Vyksta neformalūs tėvų (globėjų) ir pedagogų pokalbiai* (P16)), kasdienis ryšys (*Individualūs pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką* (P5), (P19), (P23), (P34), (P39); *Kasdieninis ryšys* (P14)). Individualūs pokalbiai gali vykti iš anksto sutartu laiku (*Iš anksto numatyti pokalbiai <...>* (P5), (P19), (P23), (P34), (P39)) arba ekspromtu, atvedus ar pasiimant vaiką (*<...> atvedant ir pasiimant vaiką* (P5), (P19), (P23), (P34), (P39)). Disertacinio tyrimo rezultatai atliepia kitų mokslininkų tyrimų išvadas, jog ikimokyklinio ugdymo mokytojai efektyviausia bendradarbiavimo su tėvais forma laiko individualius pokalbius su tėvais, akcentuojamas nuolatinis ryšys tarp komandos narių, pagrįstas kooperacija, dalijimusi patirtimi ir bendro teigiamo tikslo siekimu (Kontautienė, 2006).

Tėvų informavimas ikimokyklinio ugdymo programose dažnai akcentuojamas ir pateikiamas kaip viena efektyvesnių bendradarbiavimo su tėvais formų. Informacija perduodama tradicinėmis formomis, dažniausiai pasitelkiant skelbimų lentas (*Skelbimų lentos* (P19), (P34), (P39); *Skelbimai lentoje. Fotonuotraukos* (P4), (40), (P42); *Stendiniai vaizdiniai pranešimai* (P40), (P42); *Nuolatinis tėvų informavimas tėvų lentoje (aktualių temų straipsniai, informacija, darbų parodėlės ir kt.)* (P34)). Minimimi ir lankstinukai tėvams, grupės laikraščiai, rašteliai (*Teminiai lankstinukai. Videomedžiaga. Multimedijos pranešimai. Spaudos pranešimai* (P4), (P40), (P42); *Grupės laikraštis* (P19); *Informacinė medžiaga; rašteliai* (P19), (P39)). Juodaitytė, Gaučaitė ir Kazlauskienė (2009) pastebi, kad ugdymo įstaigose nemaža dalis problemų kyla dėl informacijos stokos, mokytojai dėl to kaltina tėvus pasyvumu, tėvų susirinkimų nelankymu. Šiuolaikinius tėvus informacija puikiai pasiekia naudojant informacines komunikacines technologijas (*Elektroninis paštas. Laiškai tėvams* (P19), (P40), (P42); *Įstaigos internetinė svetainė* (P4), (P24), (P40), (P42); *Internetinė platforma Facebook* (P40), (P42)). Kaip inovacinė informavimo priemonė pateikiami vaikų vertinimo apšankai (*Inovacinės bendradarbiavimo formos: Vaikų vertinimo apšankai* (P4), (P40), (P42)).

Tėvų aktyvumą skatina palanki ir rūpestinga ugdymo įstaigos aplinka, parodytas dėmesys, tėvų pastangų vertinimas (Bauch, Goldring, 2000; Grincevičienė, 2014) – tai tėvams leidžia pasijusti ugdymo įstaigos dalimi. Todėl padėkos tėvams už dalyvavimą ar pagalbą ruošiantis renginiams – tinkama priemonė tėvų **aktyvumui skatinti** ir **bendradarbiavimui** tarp mokytojo ir tėvų puoselėti (*Padėkos (raštu)* (P4), (P40), (P42); *Padėkos šeimos nariams (padėkos už pagalbą, paramą)* (P34)).

Galima apibendrintai teigti, kad ką tik aptartos ikimokyklinio ugdymo programose deklaruojamos pasyvaus bendradarbiavimo formos nesuteikia mokytojui pakankamai informacijos, kaip tėvai reaguoja į pateiktą informaciją, ar apskritai ją pastebi ir perskaito, ar pateikiama informacija daro kokį nors poveikį. Minėtos bendradarbiavimo formos neskatina bendruomeniškumo.

Aktyvaus bendradarbiavimo, skatinančio tėvų įsitraukimą ir bendruomeniškumą, formos suskirstytos į subkategorijas: *tėvų lankymasis grupėje, tėvų dalyvavimas tyrimuose, tėvų atsiliepimai apie mokytojus, tėvų dalyvavimas savivaldoje, diskusijos, grupės susirinkimai, bendri renginiai* (žr. 7 priedą).

Viena iš aktyvaus bendradarbiavimo, skatinančio tėvų įsitraukimą ir bendruomeniškumą, formų yra tėvų lankymasis grupėje. Šių apsilankymų metu tėvai turi galimybę tiesiogiai **įsitraukti į ugdymo procesą** (*Tėvų lankymasis grupėje, dalyvavimas ugdymo procese* (P19), (P39)), palaikyti savanorystės idėją ir drauge padėti **spręsti kylančias problemas** (*Savanoriavimas adaptacijos laikotarpiu* (P40), (P42)), **susipažinti su grupės veiklomis** bei pasiektais rezultatais (*Ugdytinių tėvai supažindinami su organizuojama veikla grupėje, veiklos rezultatais* (P10)). Apsilankymų ugdymo įstaigoje metu tėvai plečia savo patyrimą, susipažįsta su ugdymo sąlygomis darželyje ir taikomais ugdymo metodais (*Atvirų durų dienos, kurių metu tėvai susipažįsta su vaikų gyvenimo sąlygomis darželyje, su auklėtojų darbo metodais, vaikų įgūdžiais ir mokėjimais* (P39)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog tėvų lankymasis grupėje plečia tėvų žinias, prisideda prie harmoningo vaikų ugdymosi įstaigoje, puoselėja tėvų ir vaikų santykius (Kontautienė, 2006). Leliūgienė, Simonavičiūtė (2010) pabrėžia, kad mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas suprantamas ir taikomas kaip priemonė jau egzistuojančioms problemoms šalinti, bet nėra įrankis, leidžiantis išvengti problemos, t. y. taikomas pedagoginiam švietimui kaip prevencijai.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų programose deklaruojama, jog tėvai skatinami dalyvauti ugdymo įstaigų savivaldoje (*Grupės tėvų komitetas (auklėtojos pirmieji pagalbininkai rengiant įvairius grupės renginius, sprendžiant iškilusias problemas)* (P26); *Tėvų komitetas, padedantis spręsti vaikų auklėjimo, pedagoginius klausimus* (P39)). Kaip matyti, tėvų dalyvavimas savivaldoje atlieka **pagalbos mokytojui**, dalyvavimo **sprendžiant problemas** ir **atliekant vaikų auklėjimo** funkcijas.

Mokytojai, norėdami išsiaiškinti tėvų poreikius ir lūkesčius, remiasi tėvų apklausomis (*Anketinės apklausos, kurių metu aiškinamasi tėvų nuomonė įvairiais vaiko ugdymo klausimais; tėvų komitetas, padedantis spręsti vaikų*

auklėjimo, pedagoginius klausimus (P39); Šeimos dalyvavimas tyrimuose (žodinės apklausos, anketos) (P3), (P34); Tėvų nuomonių tyrimas (P14)). Be to, fiksuojami ir tėvų atsiliepimai apie mokytoją (<...> *tėvų knyga (tėvų atsiliepimai apie auklėtojų darbą) (P19), (P34)).*

Ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė atskleidė, kad programose deklaruojama, jog aktyvus tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas vyksta šiems bendruomenės nariams diskutuojant tarpusavyje, aktyviai dalyvaujant tėvų susirinkimuose (*Apskritieji stalai (P4), (P40), (P42); Grupės susirinkimai (grupės problemų aptarimas, supažindinimas su vaikų ugdymo programa, ugdymo variantų aptarimas) (P26), (P34); <...> diskusijos (P19)).* Tėvų susirinkimų metu galimai skatinamas aktyvus bendradarbiavimas su tėvais kelia abejonių, nes kiti tyrėjai (Leliūgienė ir Simonavičiūtė, 2010) teigia, jog sėkmingai tėvams ir mokyklai bendrauti ir bendradarbiauti labiausiai trukdo formalūs, nenaudingi susirinkimai, nes juose teaptariami vaiko mokymosi rezultatai ir drausmė.

Trakšelys (2010) teigia, kad partnerystė ir bendravimas ugdymo įstaigoje gali būti tiek formalūs, tiek ir neformalūs. Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo procese svarbią vietą užima neformalus bendravimas – bendri renginiai, kurių metu tėvai turi puikią galimybę neformaliai bendrauti su mokytojais, kitais tėvais, stebėti savo ir kitų vaikų tarpusavio santykius, elgesį, gebėjimus (*Bendri grupės vaikų-tėvų projektai: parodėlės, šventės, koncertai (grupės, bendruomenės lygmeniu) (P19), (P39); Grupių / darželio projektai (P40), (P42); Tėvai (globėjai) dalyvauja grupės veikloje: <...> vyksta grupių popietės, takos, išvykos, ekskursijos, akcijos, vakaronės, projektai ir kt. (P16), (P24); Vaikų darbų parodėlės grupėse, lopšelio-darželio mastu (P4), (40), (P42)).*

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo programų turinį paaiškėjo, jog deklaruojamas dėmesys pedagogų bendravimo su tėvais formoms. Tačiau visos nurodomos tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo formos yra tradicinės. Tyrėjų (Miltenienė, Balčiūnas ir kt., 2018) atliktų tyrimų rezultatai teigia, kad bendradarbiaudamos su tėvais ugdymo įstaigos turėtų rinktis inovatyvesnes priemones. Dalyje programų tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo formos apibūdinamos labai abstrakčiai, jos nekonkretinamos ir net neįvardijamos: *Bendraudamas ir bendradarbiaudamas pedagogas su šeima, taiko formalius, neformalius, netradicinius būdus ir formas (P19), (P34), (P39); <...> įstaigoje sudaromos sąlygos neformaliai bendravimui su tėvais, naudojant kuo įvairesnius bendravimo būdus, atitinkančius įvairių šeimų poreikius (P3)).* Pasitaikė programų, kuriose apskritai sudėtinga suvokti, kokios yra taikomos bendravimo su tėvais formos, teigiama: *Galimi ir kiti pedagogų ir šeimos bendravimo būdai (P34)).* Tik nedaugelyje ugdymo programų įvardyta, kad

naudojama bendravimo su tėvais forma – pedagoginis tėvų švietimas: *Edukacinis tėvų švietimas (konsultacijos, rekomendacijos, pranešimai, paskaitos, diskusijos)* (P19), (P39); <...> *tėvų švietimas (kviečiami psichologai, kiti lektoriai)* (P34)). Ikimokyklinio ugdymo programose neakcentuojama galimybė tėvams dalytis patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų. Vienintelėje programoje nurodoma: <...> *tėvų parama vieni kitiems ir kt.* (P19). Analizuojant ikimokyklinio ugdymo programas pastebėta, kad tėvų pedagoginis švietimas tapatinamas su informavimu: <...> *tėvų švietimas: medžiaga tėvų lentoje (informacine pedagogine, psichologine, sveikatos tematika)* (P3), (P26).

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo programose esančią struktūrinę dalį „**Ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimas**“ išryškėjo, kad visose analizuotose programose teigiama, jog vertindami vaikų pasiekimus ir pažangą mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, ugdymo įstaigos administracija bendradarbiauja su **tėvais (globėjais)** (*Vaiko pasiekimus ir pažangą vertina ne tik pedagogai, bet ir patys vaikai, tėvai (globėjai). Aplanke pateikti tėvų duomenys apie vaiką ir lūkesčiai* (P23); *Vertinimo procese dalyvauja veiklos ir žaidimų kambarėlių auklėtojos, tėvai, įstaigos logopedė, administracija ir visa bendruomenė* (P27); *Vertinime dalyvauja vaikų tėvai, jie suteikia informaciją apie vaiką, dalyvauja anketinėse apklausose, reiškia savo nuomonę apie pasiektą vaiko pažangą, padeda vaikams įveikti sunkumus ten, kur prasčiausiai sekasi* (P54)). Teigiama, kad **tėvai yra vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo partneriai**, arba stengiamasi sudaryti tam palankias sąlygas (<...> *sudaryti sąlygas tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo partneriais* (P4), (P8)). Pasiekimų ir asmeninės ugdymosi pažangos vertinimo ar įsivertinimo procese dalyvauja ir vaikai (*Vertinime dalyvauja vaikai, tėvai, įstaigos vadovai* (P3); *Pedagogai (vertina kiekvieno vaiko brandą, pasiekimus, pokyčius), vaikai (įsivertina savo pokyčius: koks esu? Kaip paaugau?)*, tėvai (*vertina savo vaiko pasiekimus* (P41)). Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše (2014) trumpai apibūdinama, jog tėvai, susipažinę su vaikų Pasiekimų aprašu, geriau supranta, ko galima tikėtis iš ikimokyklinio ugdymo, aktyviau išsako lūkesčius, susijusius su vaiko ugdymu ir jo ugdymosi pasiekimais, įsitraukia į vaiko ugdymo procesą įstaigoje. Pasiekimų aprašas padeda pedagogams vaiko ugdymą ir numatomus pasiekimus aptarti ir derinti su tėvais. Taigi Pasiekimų aprašas **skatina tėvų įsitraukimą** į ugdymo įstaigos veiklas, sudaro puikias tėvų ir vaikų **bendradarbiavimo prielaidas**, o tai savo ruožtu kuria geriausias vaiko ugdymosi galimybes.

Ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė atskleidė, kad, vertinant vaikų ugdymosi pasiekimus ir pažangą bei įtraukiant į šį vertinimą

tėvus, naudojami *individualūs pokalbiai su tėvais* (*Pokalbiai su vaiko tėvais* (P34); *Kalbantis su tėvais* (*suplanuoti individualūs pokalbiai su šeimos nariais*) (P4)); *pokalbiai su vaiku ir tėvais* (*Naudojami vaiko pasiekimų vertinimo metodai: <...> pokalbiai su vaiku ir vaiko tėvais* (P20); *Pokalbiai su vaiku, tėveliais* (P7), (P25)), *anketinės apklausos* (*Anketos tėvams* (P13), (P38), (P48); *Anketinės apklausos ir tėvų atsiliepimai* (P24)), *informacinės komunikacinės technologijos* (*Kalbėjimas su tėvais* (*suplanuoti individualūs pokalbiai, bendravimas elektroniniu paštu ir kt.*) (P27); *Apie auklėtojų pastebėtus vaikų ką tik įgytus pasiekimus tėvai gali būti informuojami nuolat* (*individualiais pokalbiais, elektroninėmis informacinėmis priemonėmis, telefoniniais skambučiais ir kt.*) (P27); *Pedagogai taip pat gali informuoti tėvus* (*globėjus*) *asmeniškai elektroniniu laišku* (*per lopšelio-darželio el. pašto informavimo sistemą, elektroninį dienyną „Mūsų darželis“*) *ar paprastu laišku* (P20)).

Skirtingai ikimokyklinio ugdymo programose pateikiami ne tik vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo būdai, bet ir periodiškumas. Dalyje programų teigiama, kad ši informacija pateikiama tėvams *nuolat* (*Apie auklėtojų pastebėtus vaikų ką tik įgytus pasiekimus tėvai gali būti informuojami nuolat* (*individualiais pokalbiais, elektroninėmis informacinėmis priemonėmis, telefoniniais skambučiais ir kt.*) (P27); *Tėvams reguliariai teikiama informacija apie vaiko ugdymo pasiekimus įvairiomis formomis: pokalbis, informacinis laiškėlis* (*rečiau įstaigoje apsilankantiems tėvams*), *tėvų dienos, susirinkimai*) (P14); *Apie auklėtojo pastebėtus vaikų ką tik įgytus pasiekimus tėvai gali būti informuojami nuolat, atvedus ar pasiimant vaiką* (P21)), kitose programose – periodiškai, *vieną* (*Tėvai supažindinami su vaiko pasiekimais per metus ir vertina vaiko „augimą“ grupėje* (P46)) arba *du kartus per mokslo metus* (*Mokslo metų pradžioje tėvai* (*globėjai*) *supažindinami su vaikų pasiekimų vertinimu, informuojami apie nustatytus vaiko gebėjimus. Mokslo metų pabaigoje tėvai* (*globėjai*) *informuojami apie įgytus vaiko gebėjimus ir ugdymosi pažangą, vaiko stipriąsias puses, ugdymosi poreikius ir tolesnio ugdymo gaires* (P34)), *kelis kartus per metus* (*Išsamią informaciją tėvams apie vaiko pasiekimus ir pažangą žaidimų auklėtojos individualių susitikimų metu pateikia kelis kartus per metus* (P27)).

Informavimo apie vaiko ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimo orientavimą ugdymo programose į tėvų poreikius atskleidžia dvi kategorijos: *orientuota į tėvų ir vaikų tarpusavio santykius, orientuota į tėvų ir mokytojų sąveiką* (žr. 8 priedą).

Ugdymo programų turinio kokybinė analizė atskleidė, kad tėvų įtraukimas į vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimą atliepia tam tikrus tėvų poreikius. Kategorija *orientuota į tėvų ir vaikų tarpusavio santykių ugdymą*

išplėtota į subkategorijas: *įsitraukimas į vaiko ugdymąsi mokykloje, tėvų ir vaikų ryšių stiprinimas, ugdymo tęstinumas namuose*. Deklaruojama, jog, **informavus apie vaiko pasiekimus**, tėvai įsitraukia į vaiko ugdymo procesą mokykloje (*Tėvai, susipažinę su vaikų Pasiekimų aprašu, įsitraukia į vaiko ugdymo procesą įstaigoje* (P27)). Panašus poveikis deklaruojamas ir dėl ugdymo tęstinumo namuose. Teigiama, jog būtent mokytojams ir tėvams bendradarbiavimas vertinant vaiko pasiekimus leidžia siekti ugdymo tęstinumo (*Vertinimas padeda <...> pasiekti darnos ir vieningumo tarp ugdymo namuose ir įstaigoje* (P54)). Šio bendradarbiavimo esmė – **tėvų informavimas** apie vaiko ugdymosi rezultatus (*Siekiant darnos ir vieningumo tarp ugdymo namuose ir darželyje tėvams ir pedagogams reikia keistis informacija apie vaiką, jo daromą pažangą* (P41); *Informacija padeda užtikrinti tęstinumą, tėvų informavimą apie vaiko ugdymo(si) rezultatus* (P31)). Informuojant apie vaiko pasiekimus, vyksta vaikų ir tėvų santykių stiprinimas (*Suteikti tėvams informaciją apie vaiko ugdymą(si), stiprinti ryšius tarp vaiko ir tėvų*“ (P13); (P46); *Gilinant tėvų supratimą apie tai, kad vaikų ugdymosi sėkmei didelę reikšmę turi kasdienis tėvų bendravimas su vaiku* (P30); *Padėti tėvų ir vaikų santykių stiprinimui* (P4); (P10)). Disertacinio tyrimo rezultatai atliepia kitų tyrėjų mintis, jog tėvų tikslingas informavimas skatina jų įsitraukimą į ugdymo procesą, nes tėvai tokiu būdu pajaučia, kad gali daryti įtaką vaiko ugdymui, o tai skatina tikėjimą savo vaiko galiomis (Pomerantz, Moorman, Litwack, 2007).

Kategoriją orientuota į tėvų ir mokytojų sąveiką sudaro keturios subkategorijos: *tėvų požiūrio į vertinimą nustatymas, partnerystės ir bendradarbiavimo užtikrinimas, lūkesčių dėl ugdymo išsiaiškinimas, tėvų švietimas ir informavimas*. **Informuojant** apie vaiko pasiekimus išsiaiškinamas tėvų požiūris į vertinimą (*Paaiškinant vertinimo reikšmę ir svarbą susitikimo su tėvais metu (susirinkimas, individualus susitikimas)* (P30); *Išsiaiškina tėvų požiūrį į vaiko pasiekimų vertinimą* (P8), (P13); *Trišalio vertinimo esmė – visų trijų pusių požiūrių darna* (P41)). Tik žinodamas tėvų požiūrį į vertinimą, išsiaiškinęs jų poreikius ir lūkesčius, mokytojas gali modeliuoti tokį ugdymo procesą, kuriame aktyviai dalyvautų ir tėvai. Šias mintis papildė ir subkategorija *partnerystės ir bendradarbiavimo užtikrinimas*. Svarbu, kad tėvai nesijaustų atstumti, neišmanantys (*Sudaryti sąlygas tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo partneriais* (P13), (P43)). Valantinas, Čiuladienė (2012) teigia, kad kuriant tėvų ir mokytojų bendradarbiavimą būtina mažinti neatitikimą tarp turimos mokytojų ir tėvų galios. Tik bendradarbiaujant vaiko ugdymosi problemos sprendžiamos konstruktyviausiai (*Pedagogai aptaria kartu su tėvais vaikų ugdymosi pasiekimus ir pažangą ir numato bendradarbiavimo būdus sprendžiant vaikui kylančias ugdymosi problemas*

(P20); *Informacija sukaupia aplanke taip pat naudojama, kryptingai ir tikslingai planuojant ikimokyklinio ugdymo pedagogo veiklą, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais) (P32); Vertinimo rezultatai panaudojami <...> tėvams teikti ir partnerystei stiprinti (P42)).*

Ugdymo programose akcentuojamas ir tėvų lūkesčių išsiaiškinimas (*Tėvai, susipažinę su vaikų Pasiekimų aprašu, geriau supranta, ko galima tikėtis iš ikimokyklinio ugdymo, aktyviau išsako lūkesčius dėl vaiko ugdymo ir jo ugdymosi pasiekimų (P8), (P13), (P21), (P27)).*

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo programų turinį, aktualizuojamas tėvų švietimas ir informavimas. Tėvų informavimas apie vaiko ugdymosi pasiekimus ne tik prisideda prie vaikų ir tėvų santykių gerinimo, vaikų ugdymosi optimizavimo, bet turi įtakos ir tėvų bei mokytojų santykiams. Akivaizdu, kad tinkamas ir laiku pateiktas (*Kad tėvai gautų aiškią ir savalaikę informaciją apie vaiką (P4)*) tėvų informavimas apie vaiko pasiekimus teikia grįžtamąjį ryšį: tėvai mokytojui irgi pateikia su konkretaus vaiko ugdymosi susijusios informacijos (*Auklėtoja sudaro sąlygas tėvams nuolat susipažinti su vaiko pasiekimų aplanku (P1); Vertinimas padeda tėvams ir pedagogams keistis informacija apie vaiką (P54); Suteikti tėvams informaciją apie vaiko ugdymą(si) (P4), (P6)*). Ugdymo programose deklaruojama, kad tėvų informavimas apie vaiko ugdymosi pasiekimus padeda gerinti tėvų švietimo situaciją (*Gerinti tėvų švietimo kokybę (P46)*). Mokytojai, teikdami informaciją apie pasiekimus ir pažangą, gali tėvus konsultuoti pedagoginiais ar psichologiniais klausimais, padėti spręsti kylančias problemas ar siekti geresnių rezultatų (*Auklėtoja vykdo švietėjišką veiklą (P8), (P13); Ugdymosi pasiekimų vertinimo rezultatai panaudojami <...> tėvų individualiai informacijai (žodžiu) (P1), (P48)*).

Apibendrinant galima teigti, kad, išanalizavus ikimokyklinio ugdymo įstaigų programas, buvo išskirtos modeliuojamos tėvų ir mokytojų sąveikos kryptys: bendradarbiavimas, partnerystė, įsitraukimas. Labiausiai išryškėjo ikimokyklinio ugdymo įstaigos santykių su tėvais modelis – bendradarbiavimas. Bendrųjų nuostatų struktūrinėje dalyje kontekstualizavosi ikimokyklinio ugdymo įstaigų deklaruojamas orientavimasis į tėvų poreikius ir lūkesčius vaikų poreikių kontekste.

Plačiau išanalizavus ikimokyklinio ugdymo programų struktūrinės dalies „Bendrosios nuostatos“ potėmę „Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai“ paaiškėjo ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo programose deklaruojami tėvų įtraukimo į vaikų ugdymąsi ir ugdymo įstaigos veiklas tikslai, mokytojų tikslų sąsajos su tėvų poreikiais gerinti vaikų ugdymosi sąlygas ir aplinką, mokytojų naudojamos tėvų informavimo ir aktyvaus bei pasyvaus bendradarbiavimo su tėvais formos. Aptarti šioje

potemėje deklaruojami tėvų poreikių tenkinimo aspektai: į vaiką orientuotas ugdymas ir paslaugos, tėvų pedagoginis švietimas, tėvų informavimas, pagalba tėvams. Išsikristalizavo mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo kryptys, pasyvaus ir aktyvaus bendradarbiavimo formos.

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programų turinį paaiškėjo, jog tik trys ugdymo įstaigos į ugdymo programas įtraukė vadybinius elementus: viziją, misiją ir filosofiją. Šie elementai pabrėžia tėvų švietimo, partnerystės su tėvais ir tėvų lūkesčių aspektus.

Struktūrinės dalies „Ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimas“ analizė atskleidė informavimo apie vaiko ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimo orientavimą į tėvų poreikius: orientuota į tėvų ir vaikų tarpusavio santykius, orientuota į tėvų ir mokytojų sąveiką.

Ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė parodė, kad tėvų pedagoginiam švietimui skiriama nepakankamai dėmesio. Ugdymo programose nedetalizuojamos tėvų švietimo formos, turinys. Tėvų pedagoginis švietimas dažniausiai tapatinamas su tėvų informavimu. Labiausiai ugdymo programose atsispindi tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas ir tėvų įtraukimas. Dalyje programų akcentuojama tėvų ir mokytojų partnerystė. Atskleista, kad dėmesys skiriamas tėvų poreikiams identifikuoti per šeimos pažinimą ir poreikiams tenkinti.

3.2. Tėvų, kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugų vartotojų, patirtys

3.2.1. Tėvų lūkesčiai, susiję su pedagoginiu švietimu

Empirinio tyrimo metu gauti informantų atsakymai apie tėvų švietimą ikimokyklinio ugdymo įstaigose padėjo identifikuoti pagrindines tėvų švietimo realizavimo formas ir tėvų švietimo tobulinimo galimybes.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų paklausus, *kas, jų nuomone, yra pedagoginis tėvų švietimas*, informantų nuomonės išsiskyrė. Todėl, analizuojant tėvų pateiktas mintis, jos buvo išskirtos į dvi kategorijas: *tėvų informavimas ir tėvų pedagoginis švietimas* (žr. 9 lentelę):

9 lentelė. Tėvų švietimo samprata

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Tėvų informavimas	Apie vaiko ugdymą	<i>Kai tiesiog mus informuoja apie vykstančias veiklas, ką mes turim atlikti (T2); Auklėtoja pasako, kokių priemonių reikia kažkokiai temai paaiškinti (T3); Informacijos perdavimas. Apie vaiką, apie renginius, apie veiklą (T6); Informacijos perdavimas. Apie programas ugdymo ir ugdymosi pasiekimus (T7); Visa informacija apie dabar naują ikimokyklinių pasiekimų pakabinta, pasiskaitom, ką to amžiaus vaikas sugeba. Jau švietimas, jau žinom, ką tas vaikas turi daryt savo amžiaus (T18); Informavimas labai paprastomis realiomis priemonėmis, kas tai yra ugdymo procesas: ką darželyje veikia vaikas (T21).</i>
	Apie problemas, susijusias su vaiku	<i>Auklėtoja plačiai visada papasakoja, kokius mato trūkumus, reikia padirbėti kažkur (T5); <...> kaip galima spręsti iškilusias problemas, kaip ugdyti tam tikrus įgūdžius, kaip padėti vaikui neatsilikti nuo grupės gebėjimų tuo tempu (T17).</i>
Tėvų pedagoginis švietimas	Pedagogų pagalba tėvams	<i>Padeda būti gerais tėvais, geresniais tėvais. Na o tai daro įvairiausiai ten būdais, tarkim, paskaitos mums, informaciniai standai (T8); <...> tai yra tam tikri pokalbiai. Ir, įsivaizduočiau, kad tie pokalbiai turėtų būti iš profesionalų pusės apie įvairiausias problemas, susijusias su vaikais, su jų ugdymu (T1); <...> kad na tos problemos, kurias tu turi pats, kaip profesionalas apie ja šnekėtų, na suprastum, kad tu ne vienintelis jų turi. Ir tada, galų gale, sprendimų būdai kokie nors pasiūlyti būtų (T15).</i>
	Įgūdžių ugdymo klausimais įgijimas	<i><...> informacijos įgijimas, ir tam tikrų įgūdžių įgijimas, ir jų taikymas praktikoje (T19).</i>

Iš informantų pateiktų pasisakymų išryškėjo, kad jie tėvų švietimą supranta kaip tradicinį tėvų informavimą apie ikimokyklinio ugdymo įstaigoje organizuojamą ugdomąją **veiklą** (*Kai tiesiog mus informuoja apie vykstančias veiklas, ką mes turim atlikti (T2)*), vaikų **ugdymosi pasiekimus** (*Informacijos perdavimas. Apie programas ugdymo ir ugdymosi pasiekimus (T7)*),

gebėjimus (*Visa informacija apie dabar naują ikimokyklinių pasiekimų pakabinta, pasiskaitom, ką to amžiaus vaikas sugeba. Jau švietimas, jau žinom, ką tas vaikas turi daryt savo amžiaus (T18)*), apie reikalingą materialinę pagalbą ugdymuisi (*Auklėtoja pasako, kokių priemonių reikia kažkokiai temai paaiškinti (T3)*). Informantai akcentuoja ir pedagogų teikiamą informaciją tėvams apie iškilusias problemas, susijusias su vaiko ugdymu (*Auklėtoja plačiai visada papasakoja, kokius mato trūkumus, reikia padirbėti kažkur (T5); <...> kaip galima spręsti iškilusias problemas, kaip ugdyti tam tikrus įgūdžius, kaip padėti vaikui neatsilikti nuo grupės gebėjimų tuo tempu (T17)*).

Dalis informantų tėvų švietimą supranta ne vien kaip informacijos jiems suteikimą, bet ir kaip galimybę įgyti žinių, pagalbos gavimą iš pedagogų ir specialistų sprendžiant kilusias problemas (*<...> tai yra tam tikri pokalbiai. Ir, įsivaizduočiau, kad tie pokalbiai turėtų būti iš profesionalų pusės apie įvairiausias problemas, susijusias su vaikais, su jų ugdymu (T1)*), susijusias su vaikų ugdymu. Ši tėvų dalis norėtų, kad žinių suteikimas nebūtų vienkryptis (*<...> kad na tos problemos, kurias tu turi pats, kaip profesionalas apie ją šnekėtų, na suprastum, kad tu ne vienintelis jų turi. Ir tada, galų gale, sprendimų būdai kokie nors pasiūlyti būtų (T15)*). Tėvai norėtų gautą informaciją išmokti taikyti praktikoje – įgyti įgūdžių (*<...> informacijos įgijimas, ir tam tikrų įgūdžių įgijimas, ir jų taikymas praktikoje (T19)*).

Analizuojant interviu dalyvių pateiktus atsakymus į klausimą, *kaip tėvų pedagoginis švietimas vyksta ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kurią lanko jų vaikas*, ryškėja ta pati tendencija kaip ir atsakant į pirmąjį interviu klausimą: ikimokyklinio ugdymo įstaigose dažniausiai vyksta tėvų informavimas, o ne pedagoginis švietimas. Išskirtos dvi kategorijos: *tėvų informavimas* ir *tėvų pedagoginis švietimas* (žr. 10 lentelę):

10 lentelė. Tėvų švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Tėvų informavimas	Įstaigos veikla	<i><...> metų pradžioje susirenka įstaigos vadovai – direktorė ir pavaduotoja, ir visi specialistai. Ir prisistato, kiekvienas savo veiklos barą pristato, kas už ką atsakingas (T3); Informuojam, pavyzdžiui, tarkim, apie įstaigos finansinę būklę, apie tai, sakykime, kas yra nupirkta ar nenupirkta, arba apie tai, kokie yra prioritetai dalyvavimo renginiuose ir pan. (T14).</i>
	Vaiko ugdymas	<i>Turbūt pagrindinė forma yra standai, kur ten yra truputėlį informacijos, tarkim, prasideda</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p>gripo sezonas, tai kad rankas ten reikia plauti (T16);</p> <p>Susirinkimo metu. Supažindinimas su ugdymo programa: Ką jūsų vaikas galėtų, ta prasme turėtų daryti ir ko nedaryti, tarkim, atitinkamame amžiuje (T3);</p> <p>Yra tekę dalyvauti vieną kartą pakviesto lektoriaus mokymuose. Bet tai irgi buvo iškomunikavimas tam tikros informacijos, bet pavyzdžiui, tarkim, tėvų įtraukimo arba, sakykim, per pavyzdžius iliustravimo tos informacijos, kuri buvo pateikta, tai tikrai nebuvo (T9);</p> <p><...> kai auklėtojos paklausi, tai gauni tikrai labai platų atsakymą apie vaiką. Ne tik va, kaip būtent šiandien sekėsi, bet ir kaip apskritai kaip yra, kur va mato kažkur reikia padėti vaikui, visada labai plačiai (T20);</p> <p>Asmeninis, pokalbis su auklėtojom (T10);</p> <p><...> stenduose informacijos, individualūs pokalbiai su auklėtojom, lankstinukai būna (T4).</p>
Tėvų pedagoginis švietimas	Specialistų pagalba	<p><...> logopedė dabar buvo per susirinkimą tą bendruomenės prisistatė ir paklausė, ar yra tėvelių, kurie norėtų vaikams, tarkim, pratimukus lavinimui, garsų tarimui. Tai mes pasakėm, kad norim. Tai va mums ten surinko, priešvietė medžiagos, sudėjo į spinteles. Mes dabar namie galim su vaikais užsiimti (T2);</p> <p>Logopedas davė tokį kaip ir pratimų rinkinį ant lapo <...> (T12).</p>
	Žinias suteikia mokytojas	<p><...> pas mus ten yra organizuojami bendri renginiai, tokie kaip, pavyzdžiui, indų gamyba su tėvais (T11).</p>

Kategoriją *tėvų informavimas* atskleidžia dvi subkategorijos: *įstaigos veikla* ir *vaiko ugdymas*. Kategoriją *pedagoginis švietimas* taip pat atskleidžia dvi subkategorijos: *specialistų pagalba*, *žinias suteikia mokytojas*. Informantų atsakymai išryškino, jog ikimokyklinio ugdymo įstaigose jie dažniausiai susiduria su tradicinėmis tėvų informavimo formomis: bendrais susirinkimais, individualiais pokalbiais su grupės mokytoja (*Asmeninis, pokalbis su auklėtojom* (T10)), informacijos pateikimu stenduose (<...> *stenduose informacijos, individualūs pokalbiai su auklėtojom, lankstinukai būna* (T4)). Tėvai informuojami apie ugdymo įstaigos veiklas: sužino apie **personalo atsakomybes** (<...> *metų pradžioje susirenka įstaigos vadovai – direktorė ir pavadootoja, ir visi specialistai. Ir prisistato, kiekvienas savo veiklos barą*

*pristato, kas už ką atsakingas (T3)), įstaigos **materialinę bazę** (Informuojam, pavyzdžiui, tarkim, apie įstaigos finansinę būklę, apie tai, sakykime, kas yra nupirkta ar nenupirkta, arba apie tai, kokie yra prioritetai dalyvavimo renginiuose ir pan. (T14)). Informacija tėvams pateikiama ir apie vaiko ugdymosi procesą: **socialinių įgūdžių formavimą** (Turbūt pagrindinė forma yra standai, kur ten yra truputėlį informacijos, tarkim, prasideda gripo sezonas, tai kad rankas ten reikia plauti (T16)), **raidos psichologijos žinias** (Susirinkimo metu. Supažindinimas su ugdymo programa: Ką jūsų vaikas galėtų, ta prasme turėtų daryti ir ko nedaryti, tarkim, atitinkamame amžiuje (T3)), vaiko **ugdymosi pasiekimus** (<...> kai auklėtojos paklausi, tai gauni tikrai labai platų atsakymą apie vaiką. Ne tik va, kaip būtent šiandien sekėsi, bet ir kaip apskritai kaip yra, kur va mato kažkur reikia padėti vaikui, visada labai plačiai (T20)). Viena informantė teigė, kad ugdymo įstaigoje organizuojamas pedagoginio švietimo procesas vis tiek virsta tėvų informavimu, t. y. tėvams pateikiama informacija be galimybės išmokti taikyti tas žinias praktiškai (Yra tekę dalyvauti vieną kartą pakviesto lektoriaus mokymuose. Bet tai irgi buvo iškomunikavimas tam tikros informacijos, bet, pavyzdžiui, tarkim, tėvų įtraukimo arba, sakykim, per pavyzdžius iliustravimo tos informacijos, kuri buvo pateikta, tai tikrai nebuvo (T9)).*

Čiuladienė, Valantinas (2016), taip pat analizavę su ugdymo įstaigomis susijusius tėvų lūkesčius, pastebėjo, kad vienas iš tėvų lūkesčių neatitinkančių mokyklos veiklos aspektų yra mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas informuojant tėvus. Siūloma, kad tėvų informavimas apie taikomus ugdymo metodus, ugdymosi pasiekimų vertinimo sistemą, informavimo principus turėtų būti vykdomas grupės susirinkimų metu mokslo metų pradžioje ir tai sudarytų sąlygas plėtoti prevencinę tėvų švietimo ir informavimo veiklą.

Tyrimė dalyvavusių tėvų nuomonių turinio analizė atskleidė, kad tėvai pedagoginį švietimą identifikuoja **per ugdymo įstaigos specialistų**, pvz., logopedo, **veiklą** (<...> *logopedė dabar buvo per susirinkimą tą bendruomenės prisistatė ir paklausė, ar yra tėvelių, kurie norėtų vaikams, tarkim, pratimukus lavinimui, garsų tarimui. Tai mes pasakėm, kad norim. Tai va mums ten surinko, priešvitė medžiagos, sudėjo į spinteles. Mes dabar namie galim su vaikais užsimti (T2); Logopedas davė tokį kaip ir pratimų rinkinį ant lapo <...> (T12)). Mokytojas tėvams žinias suteikia **įtraukdamas** juos į vaikų ugdymosi veiklas. Veiklų metu tėvai mokosi kartu žaisti su vaiku, skirti jam laiką, susipažįsta su žaidimų ir kitokių veiklų įvairove, pamato savo vaiką veikiantį ne namuose, o kitoje aplinkoje: kaip jis bendrauja, ką jis sugeba ir pan. (<...> *pas mus ten yra organizuojami bendri renginiai, tokie kaip, pavyzdžiui, indų gamyba su tėvais (T11)).**

Analizuojant interviu medžiagą paaiškėjo, kad kai kurie informantai apskritai neidentifikuoja vaiko lankomoje ugdymo įstaigoje jokio tėvų švietimo apraiškų: <...> *realiai, matyt, jis nelabai vyksta* (T12).

Interviu metu buvo klausama, *kokia užsiėmimų su tėvais forma yra priimtinausia ir efektyviausia*. Išskirtos trys kategorijos: *individualios formos, grupinės formos, kolektyvinės formos*. Interviu dalyvių atsakymų analizės rezultatai pateikti 11 lentelėje:

11 lentelė. Tėvų švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose formos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Individualios formos	Individualus bendravimas	<...> <i>kad ir kokie spartūs yra laikai mūsų, vis tiek man ta „akis į akį“ yra patraukliausia, ypač kai kalbam apie konkretų vaiką; Bet gal geriau tiesiogiai <...> (T6); Aš manau, kad pokalbiai ir grupiniai, ir individualūs (T13); Nu man tai efektyviausia – pokalbis. Kad pasakai ir žinai, nes tą skelbimą ne visada paskaitai ir ne visada matai (T18); Aš manau, kad pokalbiai ir grupiniai, ir individualūs (T21).</i>
	Individuali informacija raštu	<...> <i>galėtų gal būti kažkokia tai parengta ar padalomoji medžiaga, ar netgi <...> (T2), (T11), (T21).</i>
Grupinės formos	Saityno 2.0 įrankiai	<...> <i>kad ir tas Facebook, jau minėjau, mes grupes turim, bet tarkim darželio puslapis yra, bet jis visiškai neveikia <...> (T9).</i>
	Tėvų dalijimasis patirtimi	<i>Jeigu būtų, tai manau, kad tai būtų tokie, sakykim, diskusijų klubai, gal debatai kažkokie tai. Sprendžiant arba diskutuojant kažkokia tai aktualia tema, kuri iškyla grupėj <...> (T15); Aš manau, kad pokalbiai grupiniai (T20).</i>
	Grupės tėvų susirinkimai	<...> <i>susirinkimai, kada visa grupė tėvų kartu. Galima ir padiskutuoti, ir kažką išsiaiškinti (T7).</i>
Kolektyvinės formos	Elektroniniai dienynai	<i>Dabar turėtų būti įvedinėjami tie dienynai, kur apie vaiko visokius pasiekimus bus ten surašyta <...> (T1).</i>
	Edukaciniai renginiai kartu su vaikais	<i>Bet, ko gero, tėvų labiausiai mėgstama ir man labiausiai mėgstama veikla – tai yra ta laisva. Kai tu ateini į kažkokį renginį, tarkim, kaip ir pažaisti, tai nėra sudėtinga užduotis – pažaisti, ir tu dar pasisemi tų žinių ir apie žaidimus, apie viską nedėdamas didelių pastangų (T12).</i>
	Dalijimasis naudinga medžiaga	<...> <i>.nufilmuoja kažkas kažkokį renginį, kurio aš nemačiau, ir įmeta (T16).</i>

Informantai, atsakydami į šį klausimą, dažniausiai minėjo įvairias tėvų švietimo formas, kurias organizavo grupės mokytojas. Kaip efektyviausią ir priimtinausią švietimo formą informantai išskyrė *individualų bendravimą – pokalbius* (<...> *kad ir kokie spartūs yra laikai mūsų, vis tiek man ta „akis į akį“ yra patraukliausia, ypač kai kalbam apie konkretų vaiką; Bet gal geriau tiesiogiai* <...> (T6); *Aš manau, kad pokalbiai ir grupiniai, ir individualūs* (T13); *Nu man tai efektyviausia – pokalbis. Kad pasakai ir žinai, nes tą skelbimą ne visada paskaitai ir ne visada matai* (T18); *Aš manau, kad pokalbiai ir grupiniai, ir individualūs* (T21)). Mokytojas informaciją tėvams teikia ir *individualiai raštu* (<...> *galėtų gal būti kažkokia tai parengta ar padalomoji medžiaga, ar netgi* <...> (T2), (T11), (T21)).

Kategoriją *grupinės formos* atskleidžia trys subkategorijos: *saityno 2.0 įrankiai* (<...> *kad ir tas Facebook, jau minėjau, mes grupes turim, bet tarkim darželio puslapis yra, bet jis visiškai neveikia* <...> (T9)), *tėvų dalijimasis patirtimi* (*Jeigu būtų, tai manau, kad tai būtų tokie, sakykim, diskusijų klubai, gal debatai kažkokie tai. Sprendžiant arba diskutuojant kažkokia tai aktualia tema, kuri iškyla grupėj* <...> (T15)), *grupės tėvų susirinkimai* (<...> *susirinkimai, kada visa grupė tėvų kartu. Galima ir padiskutuoti, ir kažką išsiaiškinti* (T7)). Interviu dalyviai minėjo, jog labai efektyvus būtų tėvų dalijimasis turima patirtimi tarpusavio diskusijų metu.

Kategoriją *kolektyvinės formos* atskleidžia trys subkategorijos: *elektroniniai dienynai* (*Dabar turėtų būti įvedinėjami tie dienynai, kur apie vaiko visokius pasiekimus bus ten surašyta* <...> (T1)), *edukaciniai renginiai kartu su vaikais* (*Bet, ko gero, tėvų labiausiai mėgstama ir man labiausiai mėgstama veikla – tai yra ta laisva. Kai tu ateini į kažkokį renginį, tarkim, kaip ir pažaisti, tai nėra sudėtinga užduotis – pažaisti, ir tu dar pasisemi tų žinių ir apie žaidimus, apie viską nedėdamas didelių pastangų* (T12)), *dalijimasis naudinga medžiaga* (<...> *nufilmuoja kažkas kažkokį renginį, kurio aš nemačiau, ir įmeta* (T16)). Informantai įžvelgia dvejopą edukacinių renginių tėvams kartu su vaikais naudą: žinių apie edukacinius žaidimus išplėtimas ir naudingas laiko praleidimas kartu su vaiku.

Mažiausiai efektyvi priemonė interviu dalyviams atrodo savarankiškas tėvų švietimasis vaikų ugdymo klausimais: *kai skaitai rekomenduotą straipsnį – atrodo aišku, bet kai reikia pritaikyti praktiškai – nebepavyksta* (T17), *auklėtoja rekomenduoja literatūrą, bet, man atrodo, kad ji man nėra naudinga* (T6).

Interviu dalyvių buvo prašoma nurodyti, *kas organizuoja užsiėmimus tėvams*. Visi informantai nurodė, kad dažniausiai užsiėmimus tėvams organizuoja mokytoja (<...> *į susirinkimus kviečia auklėtoja* (T1), (T3), (T10) (T12), (T16)), tik renginį galbūt inicijuoja ikimokyklinės ugdymo įstaigos

administracija (*Veiklas planuoja ir mums informaciją perduoda auklėtoja, bet gal jai liepa pavaduotoja* (T18)).

Tyrimė dalyvavusiųjų buvo prašoma *prisiminti įsimintiniausius užsiėmimus tėvams*. Informantai sunkiai galėjo išskirti įsimintiniausią užsiėmimą, vykusį jų vaiko lankomoje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Dažniausiai buvo minimos įprastos darželyje grupės pedagogo organizuojamos šventės vaikams, į kurias kviečiami ir tėvai: *Tai Šeimos šventė. Kuriame buvo tiek tėveliai įtraukti, vaikai koncertavo* (T4), (T15); *Tai turbūt adventinis dabar, praeitais mokslo metais adventinis pavakarojimas, kada visa grupė, visos grupės tėveliai su vaikais kartu tą ramų vakarą pasėdėjom, kažkaip tai kaip šeimoj, jaukiai, prie žvakių šviesos, su diskusijomis, su pokalbiais, su žaidimais įvairiausiai* (T20).

Paminėta ikimokyklinio ugdymo įstaigos socialinės pedagogės iniciatyva kurti aktyvių tėvų grupes ir su jomis aptarti įvairias vaikų problemas. Tačiau, kaip minėjo interviu dalyvė, *<...> ta iniciatyva kaip gražiai gimė, tai va taip gražiai ir numirė* (T8).

Dalis interviu dalyvių nurodė, kad jie negali prisiminti išskirtinio ir įsimintino užsiėmimo – galbūt tokių užsiėmimų ir nebuvo (*<...> gal tokių net nebuvo... tokie patys visada* (T13); *Auklėtoja labai stengiasi, bet kad jau taip įstrigtų, tai...* (T19)).

Tyrimė dalyvavusiųjų buvo prašoma nurodyti, *kuo šie užsiėmimai buvo naudingi tėvams*. Išanalizavus interviu dalyvių atsakymų turinį išskirtos penkios kategorijos: *pasidalijimas patirtimi, naujos patirties įgijimas, požiūrio į ugdymo įstaigą formavimas, tėvų bendravimas, tėvų bendravimo pavyzdys vaikams* (žr. 12 lentelę):

12 lentelė. Užsiėmimų tėvams naudingumas

Kategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<i>Pasidalijimas patirtimi</i>	<i><...> būčiau galėjusi savo patirtimi pasidalinti, ir galbūt būčiau gavusi ir iš kitų tėvelių patirtį, tarkim, kurių vaikai jau vyresni <...> (T4); <...> grupinis darbas būtų kur kas naudingesnis, negu kiekvienam. Vienas taip pasiskaitė, vienai suprato tą patį straipsnį, kitas – kitaip. Manau, drauge dirbant rezultatas būtų geresnis. Galų gale pats išsišnekėjimas tėvų (T11); <...> diskusija, savų problemų išvelgimas kažkoks tai. Ar aptarimas grupės klimato. Ar kažkokia tai problema, ar naujų idėjų pasiūlymas (T19).</i>
<i>Naujos patirties įgijimas</i>	<i><...> dėl naujos patirties įgijimo (T5).</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Požiūrio į ugdymo įstaigą formavimas	<i><...> pamatai, kaip darželio veikla, kad jie stengiasi <...> (T13); Tuo, kad jie ateina į įstaigą <...> (T18); Tuo, kad jie ateina į įstaigą, įsijungia į veiklą, jie praleidžia linksmai laiką, naudingai, tada daug pozityviau žiūri į pačią ugdymo įstaigą (T16).</i>
Tėvų bendravimas	<i>Gal toks suartinimas, draugiškumas (T1); Bendravimas tarpusavy (T11).</i>
Tėvų bendravimo pavyzdys vaikams	<i>Kai tėvai rodo tą draugiškumą, artumą, ir tie vaikai gal kitaip vienas su kitu bendrauja. Gal toksai grupės ryšys atsiranda tarp vaikų. Kaip tėvai bendrauja, taip ir vaikai (T8).</i>
Neįžvelgia naudos	<i>Naudingi niekuo, informacija perduodama susirinkimų metu (T10), (T17).</i>

Tiriamieji akcentavo, kad labiausiai užsiėmimai tėvams naudingi dėl to, jog jie gali pasidalyti patirtimi su kitais tėvais (<...> būčiau galėjusi savo patirtimi pasidalinti, ir galbūt būčiau gavusi ir iš kitų tėvelių patirtį, tarkim, kurių vaikai jau vyresni <...> (T4); <...> grupinis darbas būtų kur kas naudingesnis, negu kiekvienam. Vienas taip pasiskaitė, vienaip suprato tą patį straipsnį, kitas – kitaip. Manau, drauge dirbant rezultatas būtų geresnis. Galų gale pats išsišnekėjimas tėvų (T11); <...> diskusija, savų problemų išžvelgimas kažkoks tai. Ar aptarimas grupės klimato. Ar kažkokia tai problema, ar naujų idėjų pasiūlymas (T19)). Kiti interviu dalyviai išžvelgė tiek galimybę patiems tėvams demonstruoti savo požiūrį į ugdymo įstaigą, tiek perteikti gražaus bendravimo su ugdymo įstaigos pedagogais pavyzdį savo vaikams: *Kaip tėvai bendrauja, taip ir vaikai.*

Paminėtina, kad tėvai organizuojamuose užsiėmimuose ne tik įgyja naujos patirties (<...> dėl naujos patirties įgijimo (T5)), bet ir gauna galimybę bendrauti tarpusavyje (*Gal toks suartinimas, draugiškumas (T1); Bendravimas tarpusavy (T11)*), taip formuojasi teigiamas požiūris į ugdymo įstaigą (<...> pamatai, kaip darželio veikla, kad jie stengiasi <...> (T13); *Tuo, kad jie ateina į įstaigą <...> (T18); Tuo, kad jie ateina į įstaigą, įsijungia į veiklą, jie praleidžia linksmai laiką, naudingai, tada daug pozityviau žiūri į pačią ugdymo įstaigą (T16)*), vaikai, matydami pozityvų tėvų požiūrį į ugdymo įstaigą, ir patys susiformuoja tokią pat pozityvią nuostatą (*Kai tėvai rodo tą draugiškumą, artumą, ir tie vaikai gal kitaip vienas su kitu bendrauja. Gal toksai grupės ryšys atsiranda tarp vaikų. Kaip tėvai bendrauja, taip ir vaikai (T8)*).

Vis dėlto ne visi interviu dalyviai išžvelgia teigiamą užsiėmimų su tėvais naudą. Interviu dalyviai minėjo, jog dalyvavimas užsiėmimuose jiems nėra naudingas – tai esąs tik informacijos gavimas (*Naudingi niekuo, informacija*

perduodama susirinkimų metu (T10), (T17)). Šie interviu dalyvių atsakymai labai glaudžiai koreliuoja su informantų samprata, kas yra tėvų švietimas ir kaip jis vyksta ikimokyklinėse ugdymo įstaigose: tai yra tėvų informavimas, o ne tėvų švietimas.

Atsakydami į klausimą, *kokių veiklų norėtų*, informantai išskyrė dvi kategorijas: *praktiniai užsiėmimai* ir *teoriniai užsiėmimai* (žr. 13 lentelę):

13 lentelė. Užsiėmimai, kurių norėtų tėvai

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Praktiniai užsiėmimai	Pokalbiai su specialistais	<i><...> labai patrauklu būtų, jeigu ateitų tikrai specialistas, tarkim, psichologas, pasikalbėti su mumis, kaip tėveliais. Ten paskaita galėtų būti trumpa, bet su tokiais praktiniais gal pavyzdžiais (T3).</i>
	Interaktyvūs užsiėmimai	<i><...> kad vėlgi, labiau būtų akcentuojamas ir realiai vykdomas tėvų įtraukimas (T12); Gal labiau norėtusi sudalyvauti kai būna tos atviros veiklos, kur būna pakviesta nueit į darželį ir pažiūrėti, ką daro vaikai (T14); Gal atėjus gal kartais norėtusi matyti tą vaiko dieną darželyje ir kartu pabūti. Per paprasčiausią ryto rato veiklą. Pažiūrėt, kaip ten mano vaiko elgiasi (T17); Tai aš kaip mama, tai labai norėčiau, kad mane įsileistų kaip savanorę (T21).</i>
	Tėvų diskusijos	<i>Bendri pokalbiai. Diskusijos. <...> ...kad neieškotim, ką blogai tas vaikas daro, gal pasidžiaukim, ką gerai jis daro (T20).</i>
Teoriniai užsiėmimai	Informaciniai seminarai	<i>Seminarai kokie informaciniai. O gal atitinkamai, pavyzdžiui, pagal vaikų ten gal darželyje problemų lygį (T6), (T12).</i>

Kategoriją *praktiniai užsiėmimai* atskleidžia trys subkategorijos: *pokalbiai su specialistais*, *interaktyvūs užsiėmimai*, *tėvų diskusijos*.

Dauguma interviu dalyvių norėtų interaktyvių užsiėmimų tėvams ir norėtų *tiesiogiai įsitraukti* į vaikų ugdymą įstaigoje, kurią lanko jų vaikas (*Gal labiau norėtusi sudalyvauti kai būna tos atviros veiklos, kur būna pakviesta nueit į darželį ir pažiūrėti, ką daro vaikai (T14)*). Tėvai norėtų *patys dalyvauti* vaiko grupės veikloje, kur galėtų pamatyti, kaip vyksta ugdymas, kaip elgiasi jų vaikas, kokios jo savybės išryškėja (*Gal atėjus gal kartais norėtusi matyti tą vaiko dieną darželyje ir kartu pabūti. Per paprasčiausią ryto rato veiklą. Pažiūrėt, kaip ten mano vaiko elgiasi (T17)*). Tėvai norėtų *aktyvesnio jų įtraukimo* (*<...> kad vėlgi, labiau būtų akcentuojamas ir realiai vykdomas tėvų įtraukimas (T12)*), galimybės *savanoriauti* (*Tai aš kaip mama, tai labai norėčiau, kad mane įsileistų kaip savanorę (T21)*).

Interviu dalyviai vertina tėvų tarpusavio diskusijas ir **nori pozityvesnio požiūrio** į vaiko gebėjimus (*Bendri pokalbiai. Diskusijos. <...> ...kad neieškotum, ką blogai tas vaikas daro, gal pasidžiaukim, ką gerai jis daro* (T20)), pasigenda specialistų konsultacijų ir **praktinių užsiėmimų** (<...> *labai patrauklu būtų, jeigu ateitų tikrai specialistas, tarkim, psichologas, pasikalbėti su mumis, kaip tėveliais. Ten paskaita galėtų būti trumpa, bet su tokiais praktiniais gal pavyzdžiais* (T3)). Interviu minimi ir teoriniai užsiėmimai – informaciniai seminarai (*Seminarai kokie informaciniai. O gal atitinkamai, pavyzdžiui, pagal vaikų ten gal darželyje problemų lygį* (T6), (T12)).

Interviu dalyvių buvo klausama, *kaip, jų nuomone, reikėtų tobulinti tėvams skirtus užsiėmimus, kad jie būtų naudingesni*. Gauti informantų atsakymai suskirstyti į dvi kategorijas: *laiko stoka* ir *formos tinkamumas* (žr. 14 lentelę):

14 lentelė. Užsiėmimų tėvams tobulinimo galimybės

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Laiko stoka	Optimalus laikas	<i>Kiek įmanoma, trumpinti, bet neprarandant turinio (T8); <...> naudingiausi jie būtų tada, kai tu ateini ir neturi kur nors skubėti (T7).</i>
	Saityno 2.0 įrankiai	<i><...> būtų galima filmuoti ir tą nufilmuotą paskaitėlę dėti į darželio svetainę, kur galbūt turėtume prisijungimus tik tėveliai, jei bijom, kad į viešumą neišeitų. Ir tiesiog galėtume pasižiūrėti, jeigu aš negalėjau ateiti į susirinkimą, o buvo labai įdomi paskaita, o aš negalėjau į ją ateiti (T13); <...> galbūt galėtumėm keistis, tarkim, kad ir kažkokiu straipsniu geru, jeigu internete aktyviau bendrautumėm vieni su kitais (T15).</i>
Formos tinkamumas	Su praktiniais pavyzdžiais	<i>Kad nebūtų tai vien teorijom kažkokiom tai grįsta, o dar kažkokį gal praktiką atsivesti, rodyti konkrečiais pavyzdžiais (T5); Į tą priimtina formą, tokią laisvalaikio, įterpti kuo daugiau naudingos informacijos (T19).</i>
	Inovatyvesnės formos	<i>Tai aš greičiausiai norėčiau, kad būtų pagalvota įvairesnių veiklų, galbūt atliepiančiam tam tikras tendencijas kažkokių tai pavyzdžiui, sveikatos dienų, sporto dienų ir t. t. (T14).</i>
	Tėvų įtraukimas	<i>Kažkokiu būdu įtraukiant ir tėvus, kad ir jie iniciatyvą rodytų tiems, tai veiklai bendrai (T16); Iš tikrųjų čia ne kiek tobulinti, kiek tėvus gal keisti, jų požiūrį į tą. Ne kiekvienas supranta pedagogo darbą (T8).</i>

Šiuolaikinių tėvų gyvenimo tempas yra didelis: ilgos darbo valandos, buitiniai rūpesčiai namuose ir pan. Todėl tėvai pageidautų, kad užsiėmimai būtų *kuo trumpesni, bet neprarandant turinio* (T8), būtų naudojamos informacinės komunikacinės technologijos: <...> *o kartais galima ir nufilmuoti vykusią paskaitą ar įdomesnę veiklą, ją patalpinti internete, kad bet kada tėvai galėtų peržiūrėti* (T15).

Kita kategorija, išryškėjusi iš interviu atsakymų, yra *užsiėmimo tėvams formos tinkamumas*. Užsiėmimų tėvai norėtų daugiau su praktiniais pavyzdžiais (*Kad nebūtų tai vien teorijom kažkokiom tai grįsta, o dar kažkokį gal praktiką atsivesti, rodyti konkrečiais pavyzdžiais* (T5)), inovatyvesnių (*Tai aš greičiausiai norėčiau, kad būtų pagalvota įvairesnių veiklų, galbūt atliepiančiam tikras tendencijas kažkokių tai pavyzdžiui, sveikatos dienų, sporto dienų ir t. t.* (T14)), labiau įtraukiančių tėvus (*Kažkokiu būdu įtraukiant ir tėvus, kad ir jie iniciatyvą rodytų tiems, tai veiklai bendrai* (T16)). Tai koreliuoja su interviu dalyvių atsakymais apie užsiėmimus (žr. 5 lentelę), kurių jie pageidautų ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.

Apibendrinant būtų galima teigti, kad dalis tėvų pedagoginio švietimo reiškinį identifikuoja kaip tradicinę informacijos apie vaikų ugdymą gavimą, rečiau – kaip žinių ir patirties gausinimą. Nedidelė dalis informantų akcentuoja tėvų dalijimąsi patirtimi, kas leistų jiems kur kas geriau prisidėti prie vaiko asmenybės ugdymo.

Ta pati tendencija išryškėjo ir tėvų atsakymuose apie švietimo veiklas, vykstančias ikimokyklinėse įstaigose, kurias lanko jų vaikai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose realizuojamas labiau informavimo tipo tėvų švietimas. Mokytojai naudoja tiek tradicines individualias, tiek grupines, tiek kolektyvines tėvų pedagoginio švietimo formas: individualius pokalbius su tėvais, informacinius standus, bendrus tėvų susirinkimus. Šios formos neužtikrina tėvams kylančių problemų, susijusių su vaikų ugdymu, sprendimo.

Tėvų pedagoginį švietimą inicijuoja ikimokyklinio ugdymo įstaigos administracija, o realizuoja grupės pedagogas. Tėvams priimtinausios ir efektyviausios užsiėmimų su tėvais formos yra tos, kurias naudoja mokytojai: informuoja tėvus individualiai apie vaikų ugdymosi pasiekimus, problemas, organizuoja diskusijas, teikia dalijamąją medžiagą, informacija dalijasi internete ir pan. Tėvai pasigenda inovatyvesnių tėvų švietimo formų. Tėvams labai praverstų ne tik mokytojų perteikiamos žinios apie vaikų ugdymą, bet ir interaktyvios tėvų švietimo formos, galimybė pasidalyti turima patirtimi diskutuojant su kitais tėvais. Tėvams bendraujant tarpusavyje keičiasi jų požiūris į ugdymo įstaigą. Tėvų bendravimas su pedagogais ir kitais tėvais ikimokyklinio ugdymo įstaigoje – teigiamas pavyzdys jų vaikams.

3.2.2. Tėvų pedagoginį švietimą įgalinančios edukacinės sąlygos

Empirinio tyrimo metu buvo siekiama išanalizuoti pedagoginiam tėvų švietimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose palankią aplinką lemiančias kompetencines sąlygas. Gauti informantų atsakymai padėjo identifikuoti kompetencines sąlygas sudarančius veiksnius: pedagogų ir tėvų tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą, pedagogų gebėjimą taikyti įvairias pedagoginio švietimo formas, gebėjimą teikti tėvams pedagoginę ir psichologinę pagalbą. Tyrimo metu išryškintos ir pedagogų asmeninės savybės, profesiniai gebėjimai.

Siekiant išsiaiškinti tobulintinas edukacinės aplinkos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje sritis, tėvų buvo klausama, *kaip galėtų būti tobulinama darželio aplinka, kad ji būtų naudingesnė tėvams*. Atlikus interviu duomenų analizę išskirtos dvi kategorijos: *pedagogų bendravimo su tėvais tobulinimas*, *materialinių sąlygų gerinimas*. Duomenys pateikiami 15 lentelėje:

15 lentelė. Palankios edukacinės aplinkos tėvams tobulinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Pedagogų bendravimo su tėvais tobulinimas	Aktyvi komunikacija	<i>Dažnai pasigendū iniciatyvos iš auklėtojų, direktorės, kuriant palankią aplinką bendravimui (T2); <...> informaciniai kanalai galėtų būti naudojami aktyviau, informacija dalinamasi dažniau (T10); Norėtųsi daugiau informacijos (T19), (T20); Auklėtojos galėtų dažniau imtis iniciatyvos dalintis informacija, pastebėjimais ir patarimais (T11).</i>
	Tėvų įtraukimas	<i>Norėtųsi daugiau veiklų, į kurias būtų įtraukti ir tėvai (T21); Galėtų auklėtoja pagalvoti, kaip mus įjungti (T6).</i>
	Pedagoginė pagalba tėvams	<i>Reikėtų daugiau dėmesio skirti tarpusavio tėvų santykių plėtotei. Daugiau reikėtų dirbti su šeimomis (T1); Konsultacijos tėvams irgi būtų vertingos (T7); Būtų labai naudingos psichologo ar logopedo paskaitos vaikų auklėjimo klausimais ir tėvų diskusijos po jų (T18).</i>
Materialinių sąlygų gerinimas	Erdvės tėvams	<i>Įstaigoje trūksta tik erdvės, kur galėtų vykti renginiai ir tilptų grupės tėvai be spūsties (T3); Jei sueina daugiau tėvų – sunku susitalpinti (T13);</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p><...> <i>kažkokios erdvės buvimą, bet koku atveju. Nes tai duoda laisvumą bendravimui, aiškumo (T8);</i></p> <p><i>Niekur nėra pagalvojama, kad reikia kokios patalpos tėvams, visi pokalbiai – kartu su vaikais vyksta (T15);</i></p> <p><...> <i>nėra net patalpos, kur realiai nusirengus galėtų atsisėsti, užsikaisti arbatos <...> kad tu nesijaustum pašalietis (T14).</i></p>
	Edukacinės aplinkos modernumas	<p><i>Vaikas turėtų augti modernioje, neatsilikusioje aplinkoje, kad žinotų, kas vyksta pasaulyje. Bet žaislai ir aplinka turi būti tokia, kad ugdytų vaiko kūrybinius gebėjimus (T16).</i></p>

Kategoriją *pedagogų bendravimo su tėvais tobulinimas* atskleidžia trys subkategorijos: *aktyvi komunikacija, tėvų įtraukimas, pedagoginė pagalba tėvams*. Tėvai pasigenda ugdymo įstaigos personalo, o ypač **mokytojų, iniciatyvų** kuriant palankią **bendravimo** aplinką (*Dažnai pasigendu iniciatyvos iš auklėtojų, direktorės, kuriant palankią aplinką bendravimui (T2)*), **teikiant informaciją** (<...> *informaciniai kanalai galėtų būti naudojami aktyviau, informacija dalinamasi dažniau (T10); Norėtusi daugiau informacijos (T19), (T20); Auklėtojos galėtų dažniau imtis iniciatyvos dalintis informacija, pastebėjimais ir patarimais (T11)*). Iniciatyvos pasigendama ir **įtraukiant tėvus** į ugdymo įstaigos veiklas ir vaiko ugdymąsi (*Norėtusi daugiau veiklų, į kurias būtų įtraukti ir tėvai (T21); Galėtų auklėtoja pagaltoti, kaip mus įjungti (T6)*).

Palankią edukacinę aplinką kuria ir pedagogų teikiama pagalba tėvams: tarpusavio **santykių skatinimas** (*Reikėtų daugiau dėmesio skirti tarpusavio tėvų santykių plėtotei. Daugiau reikėtų dirbti su šeimomis (T1)*), **konsultavimas** (*Konsultacijos tėvams irgi būtų vertingos (T7)*), šviečiamojo pobūdžio **renginių organizavimas** ir **diskusijų inicijavimas** (*Būtų labai naudingos psichologo ar logopedo paskaitos vaikų auklėjimo klausimais ir tėvų diskusijos po jų (T18)*).

Kategoriją *materialinių sąlygų gerinimas* atskleidžia dvi subkategorijos: *erdvės tėvams, edukacinės aplinkos modernumas*. Materialines sąlygas akcentavę interviu dalyviai įvardijo tobulintą ikimokyklinio ugdymo įstaigos sritį – erdvių tėvams nebuvimą. Tėvai pasigenda erdvės, kur jie galėtų susirinkti, netrukdomi padiskutuoti su pedagogais ir tarpusavyje (*Įstaigoje trūksta tik erdvės, kur galėtų vykti renginiai ir tilptų grupės tėvai be spūsties (T3); <...> kažkokios erdvės buvimą, bet koku atveju. Nes tai duoda laisvumą bendravimui, aiškumo (T8);*

Niekur nėra pagalvojama, kad reikia kokios patalpos tėvams, visi pokalbiai – kartu su vaikais vyksta (T15); <...> nėra net patalpos, kur realiai nusirengus galėtum atsisėsti, užsikaisti arbatos <...> kad tu nesijaustum pašalietis (T14)). Tėvams rūpi ir edukacinė aplinka, kurioje ugdomi jų vaikai, čia esantys žaislai (Vaikas turėtų augti modernioje, neatsilikusioje aplinkoje, kad žinotų, kas vyksta pasaulyje. Bet žaislai ir aplinka turi būti tokia, kad ugdytų vaiko kūrybinius gebėjimus (T16)). Dalis informantų mano, kad nereikia nieko tobulinti (Viskas man tinka (T17)).

Kitų autorių darbuose taip pat teigiama, kad tėvų poreikių tenkinimo trikdžiai yra techninės bazės trūkumai, neoptimalus veiklų paskirstymo laikas (Juškienė, Stasiulienė, 2019).

Siekiant išsiaiškinti, kaip tėvai skatinami tarpusavyje bendradarbiauti, interviu dalyvių buvo klausama, kokios sudaromos galimybės vaiko lankomos ikimokyklinio ugdymo įstaigos tėvams bendrauti tarpusavyje. Išskirtos dvi kategorijos: vyksta įstaigos iniciatyva, vyksta tėvų iniciatyva. Atsakymų rezultatai pateikiami 16 lentelėje:

16 lentelė. Tėvų tarpusavio bendravimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Vyksta įstaigos iniciatyva	Tėvų pedagoginio švietimo renginiai	Galima bendrauti per posėdžius (T1); <...> susirinkimų metu (T4), T(6), (T9); Tik <...> susirinkimų metu (T12), (T17), (T20); Didžioji dalis apsiriboja tėvų susirinkimais, kurių metų išrenkami oficialūs dalykai, kurie numatyti pagal statutą, kurie turi būti dokumentuose. Tėvų valdžia turi būti kaip viena iš savivaldos formų. Ties tuo ir baigiasi (T10).
	Renginiai vaikams	<...> kartu keliavome į teatrą (su auklėtojomis ir vaikais) (T18); Tai tik renginių metu (T14); <...> švenčių metu. Kitaip jokių galimybių sudaroma nėra (T9); Tik švenčių <...> metu (T3), (T9), (T17).
Vyksta tėvų iniciatyva	Saityno 2.0 įrankiais	Tėvai patys susikūrę grupę soc. tinkle paskyrą (T13).
	Aktyvių tėvų bendravimas tarpusavyje	Aktyviausi tėvai norėdami aptarti iškilusius klausimus savarankiškai inicijuoja bendravimą su kitais. Pedagogai į tai nesikiša (T19).

Kategoriją vyksta įstaigos iniciatyva atskleidžia dvi subkategorijos: tėvų pedagoginio švietimo renginiai, renginiai vaikams. Kategoriją vyksta

tėvų iniciatyva taip pat atskleidžia dvi subkategorijas: *saityno 2.0 įrankiais, aktyvių tėvų bendravimas tarpusavyje*.

Interviu su tėvais duomenų analizė atskleidė, kad tėvai bendrauja tada, kai mokytojai inicijuoja ir tėvų pedagoginio švietimo, ir vaikų ugdomuosius renginius. Dažniausiai minimi tradiciniai tėvų susirinkimai (*Tik <...> susirinkimų metu* (T12), (T17), (T20); *Didžioji dalis apsiriboja tėvų susirinkimais, kurių metų išrenkami oficialūs dalykai, kurie numatyti pagal statutą, kurie turi būti dokumentuose. Tėvų valdžia turi būti kaip viena iš savivaldos formų. Ties tuo ir baigiasi* (T10)), renginiai vaikams (*Tai tik renginių metu* (T14); *<...> švenčių metu. Kitaip jokių galimybių sudaroma nėra* (T9)), kurių metu tėvai susitinka. Interviu dalyviai minėjo, kad tėvai neretai pradeda bendrauti vaikų išleistuvių iš ugdymo įstaigos metu, kai tas bendravimas nebetenka prasmės. Tai rodo, kad tėvų tarpusavio bendravimas yra mažai skatinamas.

Analizuojant interviu medžiagą paaiškėjo, kad tėvai pastebi, jog ugdymo įstaiga kartais pati neinicijuoja tėvų tarpusavio bendravimo, apsiriboja tuo, kad perduoda reikiamą informaciją. Tėvai patys kuria grupes socialiniuose tinkluose (*Tėvai patys susikūrę grupę soc. tinkle paskyrą* (T13)), kartais tarpusavyje bendrauja tik patys aktyviausi tėvai (*Aktyviausi tėvai norėdami aptarti iškilusius klausimus savarankiškai inicijuoja bendravimą su kitais. Pedagogai į tai nesikiša* (T19)). Interviu dalyviai pasigenda ikimokyklinio ugdymo įstaigos organizuojamų renginių šeimai, per kuriuos užsimegztų tėvų santykiai, jie taptų šiltesni. Geri tėvų santykiai teigiamai veikia ir vaikų tarpusavio santykius.

Burvytė (2013) konstatuoja, jog teigiamą poveikį tėvams daro ne tik mokytojų rekomenduojama mokomoji medžiaga, edukaciniai renginiai, bet ir tėvų patirties sklaida, mokymasis vieniems iš kitų. Tėvų grupėse, kuriose dalijamasi savo patirtimi, kuriamas bendrystės jausmas, vienijantis grupės narius. Tėvai vieni iš kitų išmoksta pozityvių elgesio valdymo ir auklėjimo problemų sprendimo būdų, bendradarbiauti, sulaukia palaikymo ir pagalbos.

Siekiant atskleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų naudojamas bendravimo su tėvais formas, informantų buvo klausama, *kokias bendravimo formas naudoja darželio, kurį lanko jų vaikas, mokytojai*. Informantų nurodytos formos buvo suskirstytos į tris kategorijas: *individualios tėvų švietimo formos, grupinės tėvų švietimo formos ir kolektyvinės tėvų švietimo formos* (žr. 17 lentelę):

17 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų bendravimo su tėvais formos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<i>Individualios tėvų švietimo formos</i>	<i>Individualūs pokalbiai</i>	Žodžiu – tai pokalbiai (T1), (T19); Pagrindinė – žodinė (T6), (T21); Individualus pokalbis (T2), (T7), (T11), (T15), (T21); Individualiai kalbamės ir konsultuojamės (T20).
	<i>Informavimas telefonu</i>	Jei nenuėinu – paskambina (T3); Šnekamės telefonu ir žinutę parašo, kai reikia (T10); <...> bendravimas sms žinute, telefoniniu pokalbiu (T13).
	<i>Informacija stende</i>	<...> kabina informaciją stende (T4), (T14); Visos naujienos stende (T5), (T9), (T16); Auklėtoja primena, kad reikia į stendą pažiūrėti kartą nuo karto (T18).
	<i>Laiškas ugdytinio spintelėje</i>	<...> jei reikia parašo, laišką įdeda į dėžutę ar spintelę (T8); Laišką vaikas parneša (T12).
	<i>Saityno 2.0 įrankiai</i>	Retkarčiais elektroniniu paštu atsiunčia nuotraukų iš įvairių vaikų veiklų (T17); Nufilmuoja ir atsiunčia (T1).
<i>Grupinės tėvų švietimo formos</i>	<i>Socialiniais tinklais</i>	Tie tėvai, kurie norėjo, turėjo galimybę bendrauti ir elektronine forma: ir per Facebook`ą (T5), (T17); <...> dar yra dalis, Facebook`o kas turi grupę susikūrę ir ten talpina nuotraukas (T8); Turime grupę Facebooke (T21)
<i>Kolektyvinės tėvų švietimo formos</i>	<i>Tėvų susirinkimai</i>	Du kartus per metus organizuoja tėvų susirinkimus (T3); Tėvų susirinkimai. Būtinai ateinam... (T19)
	<i>Renginiai vaikams</i>	<...> kviečia dalyvauti kalėdinėje šventėje (T7); Visada su visais vaikais dalyvaujame kalėdinėje šventėje, velykinėje... (T13)
	<i>Elektroniniai dienynai</i>	<...> informacijos patalpinimas elektroniniame dienyne (T9); <...> elektroniniame dienyne visas (T16).
	<i>Įstaigos svetainė internete</i>	Yra įstaigos svetainė, tai čia yra privaloma, nu čia yra privaloma, nurodyta savivaldybės. Bet čia yra bendresnė informacija. Jei renginį tavo vaikas papuolė, tai papuolė (T10).

Dažniausiai buvo minimos individualios tėvų švietimo formos. Šią kategoriją atskleidžia penkios subkategorijos: *individualūs pokalbiai*, *informavimas telefonu*, *informacija stende*, *laiškas ugdytinio spintelėje*, *saityno 2.0 įrankiai*. Tėvai mano, kad bendrauti su mokytoja geriausia

individualiai žodžiu (*Pagrindinė – žodinė* (T6), (T21); *Individualus pokalbis* (T2), (T7), (T11), (T15), (T21); *Individualiai kalbamės ir konsultuojamės* (T20)). Mokytojai, informuodami tėvus, pasirenka ir jiems, ir tėvams patogiausias priemones: skambina (*Jeį nenuėinu – paskambina* (T3); *Šnekamės telefonu ir žinutę parašo, kai reikia* (T10); <...> *bendravimas sms žinute, telefoniniu pokalbiu* (T13)), rašo laiškus ir perduoda juos susitartu būdu (<...> *jei reikia parašo, laišką įdeda į dėžutę ar spintelę* (T8); *Laišką vaikas parneša* (T12)), informaciją kabina stenduose (<...> *kabina informaciją stende* (T4), (T14); *Visos naujienos stende* (T5), (T9), (T16); *Auklėtoja primena, kad reikia į stendą pažiūrėti karts nuo karto* (T18)), naudoja informacines komunikacines technologijas, kur pateikia įvairią medžiagą (*Retkarčiais elektroniniu paštu atsiunčia nuotraukų iš įvairių vaikų veiklų* (T17); *Nufilmuoja ir atsiunčia* (T1)).

Kaip priimtinausia grupinio tėvų švietimo forma mokytojams yra socialiniai tinklai (*Tie tėvai, kurie norėjo, turėjo galimybę bendrauti ir elektronine forma: ir per Facebooką* (T5), (T17); <...> *dar yra dalis, Facebooko kas turi grupę susikūrę ir ten talpina nuotraukas* (T8); *Turime grupę Facebooke* (T21)).

Pasak interviu dalyvių, bendraudami su tėvais nemažai pedagogų renkasi tik tradicinius tėvų susirinkimus (*Du kartus per metus organizuoja tėvų susirinkimus* (T3); *Tėvų susirinkimai. Būtinai ateinam* (T19)), renginius vaikams (<...> *kviečia dalyvauti kalėdinėje šventėje* (T7); *Visada su visais vaikais dalyvaujame kalėdinėje šventėje, velykinėje...* (T13)), kuriuose dalyvauja ir tėvai, ugdymo įstaigoje naudojamus elektroninius dienynus (<...> *informacijos patalpinimas elektroniniame dienyne* (T9); <...> *elektroniniame dienyne viskas* (T16)), įstaigos steigėjo – savivaldybės – patvirtintą privalomą kiekvienai ugdymo įstaigai interneto svetainę (*Yra įstaigos svetainė, tai čia yra privaloma, nu čia yra privaloma, nurodyta savivaldybės. Bet čia yra bendresnė informacija. Jei renginy tavo vaikas papuolė, tai papuolė* (T10)).

Įvertinus gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad interviu metu minėtos bendravimo formos yra priskiriamos prie tradicinių ir atlieka daugiau tėvų informavimo, o ne pedagoginio švietimo funkcijas.

Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų diskusijų su tėvais temas, informantų atsakymai į klausimą, *kokiomis temomis darželio, kurį lanko Jūsų vaikas, mokytojai diskutuoja su Jumis*, pateikiami 18 lentelėje. Išanalizavus interviu duomenis paaiškėjo, kad tėvų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojų diskusijų temos pasiskirstė į dvi kategorijas: *pedagoginė ir psichologinė pagalba* ir *materialinė pagalba*.

18 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų diskusijų su tėvais temos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Pedagoginė ir psichologinė pagalba	Vaiko savijauta įstaigoje	<i>Saugumas (T1), (T11), (T12), (T20);</i> <i><...> kaip vaikui sekasi, kaip vaikas jaučiasi (T1), (T10), (T19);</i> <i><...> pasiteirauju apie praėjusią dieną, kaip vaikas jautėsi darželyje (T15);</i> <i><...> nuo vaikų sveikatos, iki... (T16);</i> <i><...> ar neverkė (T18);</i> <i><...> ką valgė, ar nesipyko, ar neverkė (T13).</i>
	Vaiko elgesys	<i><...> elgesys (T2);</i> <i><...> bendravimo stilius (T21).</i>
	Ugdymo klausimai	<i><...> apie renginius. Kaip pasiruošti (T3);</i> <i><...> iki ugdymo proceso momentų (T19);</i> <i><...> kūrybiškumas (konsultuojasi, prašo pagalbos, patarimo) (T11);</i> <i><...> vaiko laisvalaikis (T15);</i> <i><...> vaiko pasiekimai („susikaupęs skaito“, „buvo išsiblaškę, nori visiems vadovauti“ ir pan.) (T17);</i> <i>Artėjančių švenčių temomis... (T4), (T19);</i> <i>Apie pasiekimus vaiko (T5), (T14);</i> <i><...> galbūt apie ugdymą, bet apie jį kalba mažiausiai (T18).</i>
Materialinė pagalba	Priemonės ugdymui	<i><...> ko trūksta vaikui, kokių reikia priemonių reikia nupirkti (T6);</i> <i>Apie <...> poreikį priemonių, vaikų aprangą (T13).</i>
	Vaiko priežiūra	<i>Dažniausios temos yra higiena, mityba (T2), (T8), (T13).</i>

Dažniausiai pedagogai su tėvais bendrauja pedagoginės ir psichologinės pagalbos vaikui teikimo klausimais. Šią kategoriją atskleidžia trys subkategorijos: *vaiko savijauta įstaigoje*, *vaiko elgesys*, *ugdymo klausimai*. Tėvams itin aktualu, kaip jų vaikas ugdymo įstaigoje jaučiasi (*Saugumas (T1), (T11), (T12), (T20); <...> kaip vaikui sekasi, kaip vaikas jaučiasi (T1), (T10), (T19); <...> pasiteirauju apie praėjusią dieną, kaip vaikas jautėsi darželyje (T15)*), kokios yra jo elgesio problemos (*<...> elgesys (T2); <...> bendravimo stilius (T21)*). Ypač interviu dalyviams aktualūs vaikų ugdymo klausimai (*<...> kūrybiškumas (konsultuojasi, prašo pagalbos, patarimo) (T11); <...> vaiko laisvalaikis (T15); <...> vaiko pasiekimai (susikaupęs skaito, buvo išsiblaškę, nori visiems vadovauti ir pan.) (T17)*). Tėvai su mokytojais aptaria ir renginių vaikams aktualijas (*Artėjančių švenčių temomis... (T4), (T19)*). Dalis informantų minėjo, kad, be pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo temų, su pedagogais diskutuojama apie vaiko

ugdymui reikalingas priemonės (<...> *ko trūksta vaikui, kokių reikia priemonių reikia nupirkti* (T6); *Apie <...> poreikį priemonių, vaikų aprangą* (T13)), kalbama apie kasdienes vaiko priežiūros klausimus (*Dažniausios temos yra higiena, mityba* (T2), (T8), (T13)).

Tėvų buvo klausama, *kurių ikimokyklinio ugdymo įstaigos specialistų pagalba jie naudojami*. Išanalizavus interviu duomenis paaiškėjo, kad tėvai labiausiai tikisi pagalbos iš visų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dirbančių specialistų: logopedo, psichologo, socialinio pedagogo, mitybos specialisto (*Su kuria galima pasitarti dėl vaiko mitybos darželyje ir namie klausimais* (T11)).

Interviu su tėvais turinio analizė atskleidė, kad labiausiai ***pasigendama psichologo pagalba*** (*Ateina iš visokių šeimų, ir šitie poreikiai* (suprask, socialinio pedagogo pagalba) *yra nepatenkinti* (T17), *Jeigu vaikas ar vaiko šeima turi psichologinių problemų, dėl ko kenčia interesai, raida – pagalba darželyje yra nesuteikia, ir net nėra užuominos apie tai, kur kreiptis* (T8)).

Informantai įvertino ir ikimokyklinio ugdymo mokytojo teikiamą pagalbą tėvams: *Žodiniai pakankamai buitiški patarimai daugiau iš asmeninės patirties nei profesionalūs* (T5). Pokalbiuose pasigendama teigiamo požiūrio į vaiką, kalbama tik apie problemų sprendimą, bet ne prevenciją: *Apie vaiko elgesio ydų šalinimą: kaip pripratinti, kad elgtųsi vienaip ar kitaip* (T10).

Remiantis gautais tyrimo rezultatais galima teigti, kad nėra sukurtos tėvų pedagoginio švietimo sistemos, nepakankamai sudaroma nuolatinio bendradarbiavimo su kitais pedagoginę ir psichologinę pagalbą teikiančiais specialistais galimybių. Pedagoginis tėvų švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose vyksta stichiškai, atsiradus konkrečiam poreikiui spręsti kilusias problemas, bet nevykdomas prevenciškai, kad tokių problemų nekiltų.

Siekiant išsiaiškinti pedagogų turimus profesinius gebėjimus, interviu dalyvių buvo klausama, *kokiais profesiniais gebėjimais pasižymi jų vaiko lankomos ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai*. Atlikus gautų duomenų analizę išskirtos dvi pedagogų profesinių gebėjimų kategorijos: *pedagoginis išprusimas* ir *ugdymo proceso organizavimo kompetencija* (žr. 19 lentelę):

19 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų profesiniai gebėjimai

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Pedagoginis išprusimas	Dalykinės žinios	<...> pedagogai labai aktyviai stengiasi paruošti vaikus mokyklai (T1); Savo darbą, kaip ugdyti vaikus, jie išmano (T11); <...> moko juos kultūringo bendravimo įgūdžių (T12).
	Ugdytinių pažinimas	Supratimas apie fizinę, emocinę, socialinę ir intelektualinę vaikų raidą (T3); Gebėjimu vertinti vaiko elgesį ir pasiekimus (T10); <...> adaptacijos dalykams: kaip priprasti, kaip atsiskirti nuo tėvų ir kaip įsilieti į kolektyvą (T21).
Ugdymo proceso organizavimo kompetencija	Veikla ugdymo įstaigoje	Geba gerai organizuoti įvairias veiklas vaikams (T2); <...> profesionaliai organizuojantis ugdomąją veiklą (T19).
	Veikla už ugdymo įstaigos ribų	<...> organizuoja veiklą „už darželio ribų“ (T17); Dažnai keliauja ir nebūna tik darželyje (T5).

Kategoriją *pedagoginis išprusimas* detalizuoja dvi subkategorijos: *dalykinės žinios*, *ugdytinių pažinimas*. Kategoriją *ugdymo proceso organizavimo kompetencija* atskleidžia irgi dvi subkategorijos: *veikla ugdymo įstaigoje* ir *veikla už ugdymo įstaigos ribų*.

Interviu dalyvių minimi pedagoginį išprusimą turintys mokytojai pasižymėjo dalykinėmis žiniomis: *paruošia vaikus mokyklai* (<...> *pedagogai labai aktyviai stengiasi paruošti vaikus mokyklai* (T1)), puikiai *išmano savo darbą* (*Savo darbą, kaip ugdyti vaikus, jie išmano* (T11)), *lavina vaikų gebėjimus ir įgūdžius* (<...> *moko juos kultūringo bendravimo įgūdžių* (T12)). Mokytojai geba pažinti ugdytinius: išmano *vaiko raidą* (*Supratimas apie fizinę, emocinę, socialinę ir intelektualinę vaikų raidą* (T3)), *atlieka vaiko vertinimą* (*Gebėjimu vertinti vaiko elgesį ir pasiekimus* (T10)), *padeda vaikams adaptacijos periodu* (<...> *adaptacijos dalykams: kaip priprasti, kaip atsiskirti nuo tėvų ir kaip įsilieti į kolektyvą* (T21)). Ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai, turintys ugdymo proceso organizavimo kompetencijų, pasižymėjo gebėjimu gerai organizuoti veiklą tiek įstaigoje (*Geba gerai organizuoti įvairias veiklas vaikams* (T2); <...> *profesionaliai organizuojantis ugdomąją veiklą* (T19)), tiek už įstaigos ribų (<...> *organizuoja veiklą už darželio ribų* (T17); *Dažnai keliauja ir nebūna tik darželyje* (T5)).

Interviu dalyviai minėjo, jog pastebi, kad mokytojai pasižymi profesiniais gebėjimais, tačiau jiems trūksta motyvacijos tuos gebėjimus tinkamai realizuoti. Pasigendama mokytojų noro <...> *įsigilinti ir analizuoti vaiko savijautą ugdymo įstaigoje ir tą analizę pateikti tėvams* (T2).

Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis: Jurašaitė-Harison (2004) mokslinių tyrimų pagrindu išskyrė ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinių kompetencijų modelį, kurį sudaro penki komponentai, tarp kurių yra ir šio disertacinio tyrimo metu išskirti komponentai.

Atliekant disertacinį tyrimą buvo analizuojami ne tik pedagogų profesiniai gebėjimai. Tyrimo dalyvių buvo klausama, *kokiomis asmeninėmis savybėmis pasižymi ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai*. Interviu dalyviai dažniausiai minėjo mokytojų gebėjimą lengvai bendrauti (T2), (T6), (T7), (T12), (T19), nuoširdumą (T1), (T2), (T11), (T21), pozityvumą (T8), (T10), (T20), draugiškumą (T3), (T17) ir mandagumą (T4), (T15). Vadinas, tėvams labai svarbu su pedagogu laisvai bendrauti, juo pasitikėti. Interviu dalyviai minėjo ir mokytojo profesijai labiausiai reikalingas asmenines savybes: empatiškumą, atvirumą, taktiškumą, ramumą, atsidavimą darbui, veiklumą. Ypač buvo akcentuojamas pedagogų kūrybiškumas.

Interviu dalyviai pabrėžė, kad jiems labai svarbus yra vaikų požiūris į mokytojus: *Vaikai sakydavo, kad auklėtoja tas pats kaip mama* (T13).

Apibendrinant galima teigti, jog tėvų pedagoginiam švietimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose palankią aplinką lemiančios edukacinės sąlygos yra mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas bei tėvų tarpusavio bendravimas, mokytojų gebėjimas taikyti įvairias pedagoginio švietimo formas bei teikti tėvams pedagoginę pagalbą. Vienas esminių veiksnių, lemiančių palankią tėvų švietimui edukacinę aplinką, – ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai, jų profesiniai ir asmeniniai gebėjimai taikyti konkrečioje situacijoje tinkamiausias bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais formas, pedagoginis išprusimas, ugdymo proceso organizavimo kompetencijos, dalykinės žinios ir gebėjimas pažinti ugdytinius, gebėjimas gerai organizuoti ugdymo procesą, veiklą tiek įstaigoje, tiek už įstaigos ribų. Didelę reikšmę tėvai teikia pedagogų gebėjimui palengvinti vaiko adaptaciją ugdymo įstaigoje. Akcentuojami ne tik profesiniai gebėjimai, bet ir pedagogo profesijai aktualios asmeninės savybės.

Labiausiai tobulintina tėvų švietimo edukacinės aplinkos sritis – pedagogų ir tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas. Tėvų tarpusavio bendravimą inicijuoja ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogai arba patys tėvai. Pedagogai su tėvais bendrauja pedagoginės ir psichologinės pagalbos vaikams teikimo klausimais.

Pedagogų naudojamos įvairios pedagoginio tėvų švietimo formos atlieka labiau tėvų informavimo, o ne tėvų švietimo funkcijas. Pasigendama aktyvesnės komunikacijos su tėvais ir tėvų įtraukimo į ugdymo įstaigos veiklą. Tėvų pedagoginis švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose vyksta nesistemiškai, atsiradus poreikiui.

3.2.3. Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas

Empirinio tyrimo metu buvo siekiama atskleisti, kaip vyksta tėvų įtraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą. Informantų atsakymų turinio analizė leido atskleisti tėvų įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas lemiančius veiksnius: tėvų dalyvavimo ugdymo įstaigos veikloje priežastis ir lygmenis, tėvų tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą. Tyrimo metu išryškėjo tėvų pagalbos pedagogui galimybės.

Siekiant išsiaiškinti tėvų dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje lygmenis, tėvų buvo klausiama, *kaip jie dalyvauja darželio veikloje*. Išskirtos dvi tėvų įsitraukimą apibūdinančios kategorijos: *dalyvavimas pakvietus mokytojams, savanoriškas įsitraukimas* (žr. 20 lentelę):

20 lentelė. Tėvų dalyvavimo ikimokyklinės ugdymo įstaigos veikloje lygmenys

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Dalyvavimas pakvietus mokytojams	Ateina į susirinkimus	<i>Kai vyksta susirinkimai, stengiuosi nepraleisti (T2); Dalyvauju tėvų susirinkimuose... (T7); Būna tie rytiniai pokalbiai, susirinkimai (T12).</i>
	Ateina į renginius	<i><...> buvo apklausa pačios ikimokyklinio ugdymo įstaigos administracijos apie tai, ką Jūs matytumėt ir siūlytumėt keisti pačioj įstaigoj. Tai per apklausą taip, dalyvavau... (T1); Kai yra kokia šventė, renginys – visada (T13); Dalyvauju renginiuose, jeigu nedirbu... (T21); Dalyvauju renginiuose, kuriuos jie organizuoja, dalyvauju tėvų susirinkimuose... (T20).</i>
Savanoriškas įsitraukimas	Tėvų pagalba mokytojui	<i>Dabar ėjom fotografuotis, kaip mama ėjau auklėtojai padėti apsirengti vaikus (T3); <...> esu suorganizavusi ekskursiją, tarkim, į universiteto Gamtos muziejų... (T4);</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<...> turiu galimybę, tarkim, gauti juodraščių, juodraščių popierių (T20).
	Tėvų dalyvavimas savivaldoje	<...> jeigu būna kažkokie susirinkimai darželio Tarybos, tai taip į tą veiklą įsitraukiam (T5); <...> priklausau tėvų tarybai darželio (T19); Kol priklausiau tėvų aktyvui, tai ir aktyvo susirinkimuose (T18).
	Domisi vaiko pasiekimais	<...> tai yra daugiau domėjimasis tikrai vaiko pasiekimais tos dienos, ar ten, sakykim, kažkokio kito laiko tarpo (T6).

Analizuojant, kaip tėvai įsitraukia ir dalyvauja ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje, paaiškėjo, jog dalis informantų į ugdymo įstaigą ateina tik pakviesti mokytojo, kai organizuojami **renginiai vaikams** (<...> buvo apklausa pačios ikimokyklinio ugdymo įstaigos administracijos apie tai, ką Jūs matytumėt ir siūlytumėt keisti pačioj įstaigoj. Tai per apklausą taip, dalyvavau (T1); Kai yra kokia šventė, renginys – visada (T13); Dalyvauju renginiuose, jeigu nedirbu... (T21); Dalyvauju renginiuose, kuriuos jie organizuoja, dalyvauju tėvų susirinkimuose... (T20)), arba kviečiami į **tėvų susirinkimus** (Kai vyksta susirinkimai, stengiuosi nepraleisti (T2); Dalyvauju tėvų susirinkimuose (T7); Būna tie rytiniai pokalbiai, susirinkimai (T12)). Tai rodo tėvų pasyvumą, nenorą bendradarbiauti su ugdymo įstaiga, kurią lanko jų vaikas.

Interviu dalyviai nurodo, kad savanoriškai įsitraukia į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą teikdami pagalbą mokytojui vaikų **ugdymo organizavimo** (Dabar ėjom fotografuotis, kaip mama ėjau auklėtojai padėti apsirengti vaikus (T3); <...> esu suorganizavusi ekskursiją, tarkim, į universiteto Gamtos muziejų... (T4)) ar **materialinių priemonių** išsigijimo klausimais (<...> turiu galimybę, tarkim, gauti juodraščių, juodraščių popierių (T20)).

Išryškėjo, kad tėvai savanoriškai dalyvauja ugdymo įstaigos savivaldoje – įstaigos taryboje (<...> jeigu būna kažkokie susirinkimai darželio Tarybos, tai taip į tą veiklą įsitraukiam (T5); <...> priklausau tėvų tarybai darželio (T19)), tėvų aktyvo susirinkimuose (Kol priklausiau tėvų aktyvui, tai ir aktyvo susirinkimuose (T18)), tiesiog domisi savo vaikų pasiekimais (<...> tai yra daugiau domėjimasis tikrai vaiko pasiekimais tos dienos, ar ten, sakykim, kažkokio kito laiko tarpo (T6)).

Disertacinio tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog tėvai yra neatsiejama ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenės dalis. Jų įtraukimas į darželio bendruomenę – pagrindinis įstaigos veiklos tobulinimo būdas. Vienas iš efektyviausių metodų, padedančių įtraukti tėvus į

ikimokyklinio ugdymo įstaigos valdymą, – savivalda: ugdymo įstaigos taryba, tėvų komitetas (Jorutytė, Budreikaitė, 2005).

Informantų buvo teiraujamosi, *kaip dažnai jie lankosi ugdymo įstaigoje, kurią lanko jų vaikas*. Paašškėjo, kad didžioji dalis interviu dalyvių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje lankosi kasdien ar bent kelis kartus per savaitę (<...> *kai reikia nuvesti arba parvesti* (T6), (T11), (T16); <...> *pasiimdama arba nuveddama vaiką visada pasiteirauju, kaip jam sekasi* (T13), (T17), (T20); *jeigu kalbėti apie lankymąsi – atvedimą į ikimokyklinę įstaigą* (T21)). Tik vienas interviu dalyvis akcentavo retesnius apsilankymus ugdymo įstaigoje: *Lankausi visuose iš esmės renginiuose, bet daugiau orientuojuosi į tuos, kuriuose yra teikiama informacija apie vaiką toje grupėje, jo lavinimosi, ugdymosi dalykus* (T14).

Interviu dalyvių teirautasi, *kaip dažnai jie įsitraukia į ikimokyklinio ugdymo įstaigoje organizuojamas veiklas*. Dauguma interviu dalyvių akcentavo ne įsitraukimą, o tik lankymąsi ugdymo įstaigoje: <...> *kur dabar einame į naująjį darželį, per pusę metų, tai renginių buvo keturi. Ir susirinkimų – du* (T8); *Tėvų susirinkimai, sakyčiau, matyt, iki 3 kartų per metus ir apie porą kartų - kartą du – per metus tėvų Tarybos susitikimas* (T1). Minimi tradiciniai tėvų susirinkimai, kurie pagal ugdymo įstaigos planus ir vyksta 2–3 kartus per metus.

Siekiant išsiaiškinti tėvų dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje priežastis, buvo klausama, *kas skatina tėvus dalyvauti darželio veikloje*. Išskirtos dvi kategorijos: *galimybė įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklą ir galimybė įsitraukti į vaiko ugdymąsi* (žr. 21 lentelę):

21 lentelė. Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo priežastys

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Galimybė įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklą	Pagalba mokytojui	<...> <i>gali pasiūlyti kažką nuo savęs, tarkim, ką aš galiu duoti darželiui: galėčiau pedagogams kažkokią paskaitą praveisti, ten su kitais tėvais pasikalbėti</i> (T11); <i>Žinau, kaip auklėtojai sunku įtraukti tėvelius į tą visą veiklą, į tą bendravimą...</i> (T17)
	Galimybė daryti įtaką	<...> <i>gali daryti įtaką tam tikrą darželio visai veiklai</i> (T11); <i>Gali labiau prisiliesti, kur lėšos, tarkim, yra išleidžiamos darželio...</i> (T8).
Galimybė įsitraukti į vaiko ugdymąsi	Domėjimasis vaiko psichologine savijauta	<...> <i>kad vaikas nepasijustų ta prasme vienišas</i> (T15); <...> <i>kad ir vaiko pati savijauta, psichologinė būseną, tarkim, būtų gera</i> (T7); <i>Man rūpi, kaip jaučiasi ten mano vaikas ir kokios ten sąlygos..</i> (T17);

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<...> bendravimas su vaiku, kad pabūt su juo tą dieną, pajaut, ką jis jaučia (T8); Sužinoti, kaip sekasi mano vaikui, pamatyti, kaip jis bendrauja su kitais vaikais. Pastebėti jo asmenines savybes, tokias kaip per renginius: kiek jis yra drąsus, kiek jis yra aktyvus išbandyti kažką, ką siūlo renginys, kaip jis reaguoja į masę žmonių, kuri susirenka į renginį (T14).
	Domėjimasis vaiko pasiekimais	<...> pačiai yra įdomu (T13); Tai pamatyti... <...> pažiūrėti, kiek išmokęs (T10); <...> dėl vaiko eini pasižiūrėti, kaip viskas vyksta (T18); <...> kokios problemos, kokie privalumai (T21).
	Domėjimasis vaikų ugdymosi kokybe	<...> pagrindinis prioritetas būtų ugdomosios veiklos kokybė... (T10); <...> paties ugdymosi rezultatas motyvuoja dar irgi dalyvauti tose veiklose (T12); Noras žinoti, kaip vyksta ugdymo procesas: ką jie mokosi, ką naudoja, kokias priemones, kokius žaidimus, kokias veiklas auklėtoja organizuoja (T18).

Kategoriją *galimybė įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklą* atskleidžia dvi subkategorijos: *pagalba mokytojui ir galimybė daryti įtaką*.

Informantai suvokia, kad mokytojui pakankamai sudėtinga įtraukti tėvus (Žinau, kaip auklėtojai sunku įtraukti tėvelius į tą visą veiklą, į tą bendravimą... (T17)), jie mano, kad ir patys galėtų padėti mokytojui (<...> gali pasiūlyti kažką nuo savęs, tarkim, ką aš galiu duoti darželiui: galėčiau pedagogams kažkokią paskaitą praveisti, ten su kitais tėvais pasikalbėti (T11)). Interviu dalyviai akcentavo, kad jiems įdomu, kas vyksta ugdymo įstaigoje, kaip panaudojamos lėšos: *Gali labiau prisiliesti, kur lėšos, tarkim, yra išleidžiamos darželio...* (T8). Labai svarbi ir galimybė <...> daryti įtaką visai darželio veiklai (T11).

Labiausiai informantai išreiškė norą įsitraukti į vaikų ugdymąsi. Kategoriją *galimybė įsitraukti į vaiko ugdymąsi* atskleidžia subkategorijos: *domėjimasis vaiko psichologine savijauta, domėjimasis vaiko pasiekimais ir domėjimasis vaikų ugdymosi kokybe*.

Interviu dalyviai, akcentavę galimybę įsitraukti į vaiko ugdymą, pabrėžė vaiko *psichologinę savijautą* ugdymo įstaigoje (<...> kad ir vaiko pati savijauta, psichologinė būseną, tarkim, būtų gera (T7); Man rūpi, kaip

*jaučiasi ten mano vaikas ir kokios ten sąlygos... (T17)), gebėjimą bendrauti su kitais (Sužinoti, kaip sekasi mano vaikui, pamatyti, kaip jis bendrauja su kitais vaikais. Pastebėti jo asmenines savybes, tokias kaip per renginius: kiek jis yra drąsus, kiek jis yra aktyvus išbandyti kažką, ką siūlo renginys, kaip jis reaguoja į masę žmonių, kuri susirenka į renginį (T14)). Tėvai pabrėžė ir vaiko **pasiekimų svarbą** (Tai pamatyti... <...> pažiūrėti, kiek išmokęs (T10); <...> dėl vaiko eini pasižiūrėti, kaip viskas vyksta (T18)). Tėvai skiria dėmesį vaikų **ugdymosi kokybei** (<...> pagrindinis prioritetas būtų ugdomosios veiklos kokybė... (T10)), **ugdymosi rezultatams** (<...> paties ugdymosi rezultatas motyvuoja dar irgi dalyvauti tose veiklose (T12)), **ugdymo procesui** (Noras žinoti, kaip vyksta ugdymo procesas: ką jie mokosi, ką naudoja, kokias priemones, kokius žaidimus, kokias veiklas auklėtoja organizuoja (T18)).*

Mokslininkai, tyrinėję mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo procesus, teigia, kad šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas yra daugiasluoksnė sąveika, padedanti tėvams ir mokytojams geriau pažinti vieniems kitus, planuoti, organizuoti, realizuoti ir valdyti bendrą veiklą. Bendradarbiaujanti bendruomenė įvardijama kaip mokyklos pažangai svarbi inovacija (Juškienė, Stasiulienė, 2019; Žibėnienė, 2020).

Siekiant atskleisti, kokiais būdais tėvai gali padėti pedagogams ugdymo procese, interviu dalyvių buvo klausama, *ką jie patys gali pasiūlyti grupės mokytojams, kad ugdymas būtų efektyvesnis*. Išskirtos trys kategorijos: *mokytojų veiklos efektyvinimas, tėvų siūloma pagalba, nieko nesiūlytų* (žr. 22 lentelę):

22 lentelė. Tėvų siūlomi ugdymo proceso efektyvinimo būdai

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Mokytojų veiklos efektyvinimas	Bendradarbiavimo formų įvairovė	<...> tai dažniau turbūt bendrauti su tėvais būtent vaikų ugdymo klausimais... (T9); Diskusijos, mokymai gal, seminarai arba kažkas tai tokio, arba pačios dalyvavimas kažkokiose tai veiklose (T11); Greičiausiai galėtų būti grupės susirinkimai ne bendri, bet grupės dažniau ir galėtumėm tam tikras problemas aptarti visi kartu (T15); Dagiau ir dažniau tėvelių pagalbos, kad, nes grupėj daug vaikų, vienom pedagogėm tikrai sunku yra.. (T16); <...> aš pati galėčiau pakalbėt su tėvais, minimali kažkokia ten paskaita, su kokiom problemoms mes susiduriame... (T21).
	Tėvų informavimas	<...> yra tėvų, kurie nepaklausia, tai jie ir nežino, nei ką ten tie vaikai tam darželyje veikia, nei kodėl jie ten kažką veikia (T2);

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<i>Norėtųs greičiausiai apie vaiką na tokio individualaus aptarimo apie vaiką norėtuši dažniau (T16).</i>
Tėvų siūloma pagalba	Materialinė pagalba	<i>Pasiūlyti padėti įsigyti kažkokių konkrečių priemonių, žaidimų, kokių jiems trūksta (T3); Atšviečiu padalomosios medžiagos (T19).</i>
	Naujos ugdymo galimybės	<i>Aš jau pasiūliau pagal naują programą dirbti. Kimochi“ (T4); <...> labiau ir stipriau individualizuoti tam tikras veiklas, užduotis... (T12); <...> norėtuši labai aiškios strategijos pačios ikimokyklinės ugdymo įstaigos, kokia linkme jiniai eina (T17); <...> gali būti gal netgi ir ugdomosios veiklos su vaikais, tarkim, grupėj dalyvaujant, prisidedant ir padedant auklėtojai (T20).</i>
	Nieko nesiūlytu	<i><...> pedagogai, tai jie yra labai užimti ir apkrauti. Ir manau, kiek jie padaro dabar, tai yra pakankamai (T14); Net nėra ką pasiūlyti, nes auklėtoja tikrai labai vaikus visur pastoviai ir išsiveda... (T13); Net nežinau, nežinau. Sunku kažką tai taip pasiūlyti (T5).</i>

Kategoriją *mokytojų veiklos efektyvinimas* apibūdina šios subkategorijos: *bendradarbiavimo formų įvairovė* ir *tėvų informavimas*. Tėvai siūlo mokytojams dažniau bendrauti (<...> *tai dažniau turbūt bendrauti su tėvais būtent vaikų ugdymo klausimais... (T9)*), organizuoti edukacinius užsiėmimus tėvams (*Diskusijos, mokymai gal, seminarai arba kažkas tai tokio, arba pačios dalyvavimas kažkokiose tai veiklose (T11)*), vengti bendrų susirinkimų (*Greičiausiai galėtų būti grupės susirinkimai ne bendri, bet grupės dažniau ir galėtumėm tam tikras problemas aptarti visi kartu (T15)*), kviestis į pagalbą tėvus (*Dagiau ir dažniau tėvelių pagalbos, kad, nes grupėj daug vaikų, vienom pedagogėm tikrai sunku yra (T16); <...> aš pati galėčiau pakalbėt su tėvais, minimali kažkokia ten paskaita, su kokiom problemoms mes susiduriam (T21)*). Tyrimo dalyviai akcentuoja ir tėvų informavimą: tikėtina, kad tėvams informacijos trūksta arba jie jos nepastebi, neišgiršta (<...> *yra tėvų, kurie nepaklausia, tai jie ir nežino, nei ką ten tie vaikai tam daržely veikia, nei kodėl jie ten kažką veikia (T2)*). Tėvai norėtų, kad informavimas vyktų dažniau (*Norėtųs greičiausiai apie vaiką na tokio individualaus aptarimo apie vaiką norėtuši dažniau (T16)*).

Kategoriją *tėvų siūloma pagalba* atskleidžia dvi subkategorijos: *materialinė pagalba*, *naujos ugdymo galimybės*. Anot informantų, tėvai galėtų

ne tik padėti pedagogams įsigyti materialinių priemonių (žaidimų) (*Pasiūlyti padėti įsigyti kažkokių konkrečių priemonių, žaidimų, kokių jiems trūksta (T3); Atšviečiu padalomosios medžiagos (T19)*), bet ir pasiūlyti naujų ugdymo galimybių: *Aš jau pasiūliau pagal naują programą dirbti. Kimochis (T4); <...> .gali būti gal netgi ir ugdomosios veiklos su vaikais, tarkim, grupėj dalyvaujant, prisidedant ir padedant auklėtojai (T20).*

Interviu dalyviai išreiškė nuomonę, kad jie vertina pedagogų darbą ir daugiau nieko konkretaus ugdymo procesui nesiūlytų: *<...> pedagogai, tai jie yra labai užimti ir apkrauti. Ir manau, kiek jie padaro dabar, tai yra pakankamai (T14).* Vienas informantas teigė, jog pasigenda aiškios ikimokyklinio ugdymo įstaigos strategijos: *<...> kokia linkme jinai eina (T8).*

Kitų autorių tyrimai rodo, kad vienos iš svarbiausių šeimos ir mokyklos komunikacijos tobulinimo krypčių yra grįžtamojo ryšio stiprinimas ir iniciatyvos tėvams suteikimas (Juškienė, Stasiulienė, 2019).

Interviu turinio analizė padėjo išsiaiškinti, kokiomis formomis tėvai bendrauja tarpusavyje. Tėvų buvo klausiama, *kaip jie bendraujate su vaiko grupės draugų tėvais.* Informantų nurodytos formos suskirstytos į dvi kategorijas: *informacinės komunikacinės technologijos* ir *tiesioginis bendravimas*. Tyrimo duomenys pateikiami 23 lentelėje:

23 lentelė. Tėvų tarpusavio bendravimo formos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Informacinės komunikacinės technologijos	Socialiniai tinklalapiai	<i><...> turim susikūrę Facebook grupę uždara ir tiesiog jeigu kažkas turim kažkokią informacijos, tai pasidalinam... (T1); Bendraujame. Mes turime Facebook`o grupelę. Tai kokie būna ten, ko nors reikia... ten tiesiog būna grupelėje surašyta (T8); <...> turim Facebook`ą, jeigu ten kažkokia svarbi informacija, tai... Bendra grupės ta informacija, ne šiaip, ką veiki... (T13); Mes turime Facebook grupę – ten susirašom svarbiausius dalykus (T15); <...> turim bendrą puslapį Facebook`e, kur aptariam. Ten skelbimai, ir auklėtojas talpina skelbimus. Erdvėj toj susirašinėjam... (T19); Internetu, jeigu susitinkam, apkalbam, tarkim, jeigu kažkokią tai problemas, ar taip informaciją kažkokią tai... (T21).</i>
	Pokalbiai telefonu	<i><...> dar su kai kurių vaikų tėvais dažnai bendraujam ir telefonu, pasikalbam, kaip jiems ten sekasi, ar susipyko, susitaikė, dėl ko susipyko, kokios problemas ten tam daržely kyla ir t. t. (T21);</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<i>Asmeninėm žinutėm susirašom (T5).</i>
Tiesioginis bendravimas	Pasidalijimas aktuali informacija	<i>Tai dalinomės, nuotraukas dėjom, rinkomės, kieno variantas geriausiai, ir iš antrinių žaliavų ten darėm... (T17).</i>
	Problemų sprendimas	<i><...> sprendžiam bendras grupės problemas (T7).</i>
	Bendrų sprendimų priėmimas	<i><...> kada būna susirinkimai ir tuo metu sprendžiam, vat tuo metu priimam kažkokius bendrus sprendimus (T11).</i>
	Formalus bendravimas	<i><...> tik per tėvų susirinkimus, kiek matai, kaip jie atrodo, kada vaikų ateina pasiimti. Laba diena ir viso gero... (T14).</i>

Dažniausiai buvo minimas bendravimas pasitelkiant informacines komunikacines technologijas – informacijos perdavimas socialiniuose tinkluose sukurtoms grupėms. Socialiniuose tinkluose tėvai **dalijasi informacija** (<...> turim susikūrę Facebook grupę uždara ir tiesiog jeigu kažkas turim kažkokios informacijos, tai pasidalinam (T1)), **bendrauja** (Bendraujame. Mes turime Facebook`o grupelę. Tai kokie būna ten, ko nors reikia... ten tiesiog būna grupelėje surašyta (T8)), **sprendžia problemas** (Internetu, jeigu susitinkam, apkalbam, tarkim, jeigu kažkokios tai problemos, ar taip informaciją kažkokią tai (T21)). Telefonu irgi **bendrauja** ir **sprendžia problemas** (<...> dar su kai kurių vaikų tėvais dažnai bendraujam ir telefonu, pasikalbam, kaip jiems ten sekasi, ar susipyko, susitaikė, dėl ko susipyko, kokios problemos ten tam daržely kyla ir t. t. (T21); Asmeninėm žinutėm susirašom (T5)). Į bendravimą socialiniuose tinkluose tėvai **įtraukia ir pedagogus** (<...> turim bendrą puslapį Facebook`e, kur aptariam. Ten skelbimai, ir auklėtojas talpina skelbimus. Erdvėj toj susirašinėjam (T19)). Galima daryti prielaidą, kad tėvai bendraudami dažniau renkasi informacines technologijas dėl laiko stokos, priemonių naudojimo patogumo.

Kategorijos *tiesioginis bendravimas* turinys plačiai išplėtotas, jį sudaro keturios subkategorijos: *pasidalijimas aktuali informacija, problemų sprendimas, bendrų sprendimų priėmimas, formalus bendravimas*. Tiesioginio bendravimo būdu tėvai **dalijasi informacija** (Tai dalinomės, nuotraukas dėjom, rinkomės, kieno variantas geriausiai, ir iš antrinių žaliavų ten darėm (T17)), **sprendžia problemas** (<...> sprendžiam bendras grupės problemas (T7)), **priima sprendimus** (<...> kada būna susirinkimai ir tuo metu sprendžiam, vat tuo metu priimam kažkokius bendrus sprendimus (T11)). Interviu dalyviai pažymi, kad kartais bendravimas **vyksta tik formaliai**: <...> tik per tėvų susirinkimus, kiek matai, kaip jie atrodo, kada vaikų ateina pasiimti. Laba diena ir viso gero... (T14).

Informantų buvo klausama, *kuo jiems naudingas bendravimas su vaiko grupės tėvais ugdant savo vaiką*. Tėvų tarpusavio bendravimo prasmę apibūdina viena kategorija – *konstruktyvus bendravimas*. Šią kategoriją atskleidžia dvi subkategorijos: *dalijimasis problemomis ir jų sprendimas* ir *dalijimasis informacija, požiūriu ir patirtimi* (žr. 24 lentelę).

24 lentelė. Tėvų tarpusavio bendravimo prasmė

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Konstruktyvus bendravimas	Dalijimasis problemomis ir jų sprendimas	<p><...> pasitikrinu ir suprantu, kad ne mano vienos vaikui tos problemos kyla, jos kyla ir kitiems vaikams (T4);</p> <p>Jeigu juntam, kad tenai grupėj daugiau problemų, daugiau vaikų tai tada tėvų kompanija susiburiam – nueinam pas auklėtoją, šnekamės (T11);</p> <p>Tiesiog tu gali palyginti, kiek tos problemos, kurias tu pajauti, yra realios. <...> Tai yra tiesiog informacijos patikrinimui (T12);</p> <p>Ir tiesiog mes tada bendraudami kalbamės: o kaip tu tą problemą sprendi (T15).</p>
	Dalijimasis informacija, požiūriu ir patirtimi	<p>Pasidalinimas informacija. Kiti tėvai kai kurios informacijos net nežino. O bendraudami vieni su kitais mes ja tiesiog pasidalinam (T1);</p> <p>Daugiau tai būtų su ugdymu šeimoj susiję (T3);</p> <p>Klausimams iškilus, labai gerai, kad va yra kažkieno paklausti, kad kažkas patartų (T14);</p> <p><...> galėtum pasimatuot, kiek kitų tėvų to paties amžiaus vaikai moka, kiek tavo moka (T18);</p> <p>Pasikalbam apie savo vaikus kažkaip, apie to amžiaus vaikus pasikalbi (T19);</p> <p>Kiekvieno tėvelio požiūris ir patirtis yra skirtinga. Kažko tai gali pasimokyti kiti iš kitų. Ar tarkim, iš klaidų, ar iš gerosios patirties (T20).</p>

Informantams bendrauti su kitais tėvais labai naudinga **identifikuojant vaikų problemas** (<...> pasitikrinu ir suprantu, kad ne mano vienos vaikui tos problemos kyla, jos kyla ir kitiems vaikams (T4)), **sprendžiant kylančias problemas** kartu su mokytoju (Jeigu juntam, kad tenai grupėj daugiau problemų, daugiau vaikų tai tada tėvų kompanija susiburiam – nueinam pas auklėtoją, šnekamės (T11)). Tėvų tarpusavio dalijimasis problemomis suteikia tėvams daugiau pasitikėjimo savo pedagoginiais gebėjimais.

Dažniausiai informantai akcentavo tėvų pasidalijimą **informacija** (*Pasidalinimas informacija. Kiti tėvai kai kurios informacijos net nežino. O bendraudami vieni su kitais mes ja tiesiog pasidalinam (T1)*), **patirtimi**, nes kiekvieno tėvo patirtis yra unikali, todėl kitiems labai vertinga (*Kiekvieno tėvelio požiūris ir patirtis yra skirtinga. kažko tai gali pasimokyti kiti iš kitų. Ar tarkim, iš klaidų, ar iš gerosios patirties (T20)*; <...> *galėtum pasimatuot, kiek kitų tėvų to paties amžiaus vaikai moka, kiek tavo moka (T18)*; *Pasikalbam apie savo vaikus kažkaip, apie to amžiaus vaikus pasikalbi (T19)*), **patarimais** (*Klausimams iškilus, labai gerai, kad va yra kažkienu paklausti, kad kažkas patartų (T14)*).

Apibendrinant galima teigti, kad tėvai dalyvauja mokyklos veikloje pakvietus mokytojus: ateina į tėvų susirinkimus ar kitus mokytojų organizuojamus renginius. Akcentuotas savanoriškas įsitraukimas į vaikų ugdymą kaip galimybė padėti pedagogui, dalyvauti tėvų savivaldoje.

Išryškėjo tėvų pagalbos pedagogams ugdymo procese būdai: dalis tėvų norėtų būti įtraukiami mokytojo pasitelkiant bendradarbiavimo formų įvairovę bei per tėvų informavimą, dalis – į vaikų ugdymą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje įsitraukia patys per teikiamą materialinę pagalbą ir siūlydami mokytojams naujas ugdymo realizavimo galimybes.

Identifikuotos tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą priežastys: noras padėti mokytojui ir galimybė daryti įtaką ugdymo įstaigai; domėjimasis vaiko psichologine savijauta ugdymo įstaigoje, vaiko pasiekimais ir ugdymo kokybe.

Tėvai tarpusavyje bendrauja pasitelkdami informacines komunikacines technologijas arba dalijasi aktualia informacija ir ieško iškilusių problemų sprendimo būdų bendraudami tiesiogiai. Tėvų tarpusavio bendravimo prasmė – konstruktyvus bendravimas: galimybė dalytis tarpusavyje vaikų ugdymo problemomis ir jų sprendimo galimybėmis, informacija, požiūriais ir patirtimi.

3.3. Mokytojų patirtis, susijusi su tėvų pedagoginio švietimo organizavimu ikimokyklinio ugdymo įstaigose

3.3.1. Šiuolaikiniai tėvai kaip paslaugų vartotojai

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo mokytojų atsakymus į pirmąjį tyrimo klausimą, kuriuo tyrimo dalyvių prašyta pasidalyti savo pedagoginėmis patirtimis, kilusiomis bendraujant su šiuolaikiniais tėvais kaip švietimo paslaugų vartotojais, buvo išskirtos tėvų teigiamos ir neigiamos

asmenybinės savybės, identifikuotas tėvų požiūris į mokytojus ir ugdymo įstaigą, tėvų lūkesčiai ir pageidaujama gauti informacija.

Ikimokyklinio ugdymo mokytojų patirčių analizė atskleidė, kad mokytojai tėvus vertina nevienareikšmiškai. Tyrimo dalyviai pastebi, kad *kiekviena vaikų ir tėvų karta labai skiriasi* (M20), *dabartinių ugdytinių tėvai dažniausiai Y kartos atstovai* (M2), *šiuolaikiniai tėveliai yra jauni* (M10). Tačiau, nepriklausomai nuo tėvų amžiaus ir priklausymo tam tikrai kartai, informantai akcentuoja, jog daugelis skirtumų atsiranda dėl to, kad *<...> tėvų yra visokių, turinčių skirtingų atskirų šeimų kultūros požymių <...>* (M3), *tėvų yra labai įvairių* (M18), o tai įpareigoja pedagogą *priimti juos tokius, kokie jie yra ir prie jų prisitaikyti (nors nėra lengva)* (M20), *pedagogas yra tas žmogus, kuris turi gebėti bendrauti su vieno ir kito tipo tėvais* (M11). Kaip teigia Targamadzė ir kt. (2015), remdamasi Hove and Strausso (2009) idėjomis, kad „kartų skirtumus lemia ne žmonių amžius, bet skirtingos įvairių kartų vertybių sistemos, kurios išlieka visą žmogaus gyvenimą“ (p. 4). Būtent „Y“ kartos atstovams būdingos kitokios vertybės ir elgsena nei iki to dominavusiai „X“ kartai (Stanišauskienė, 2015).

Tyrimo dalyviai patvirtino, kad šiuolaikiniai tėvai yra vartotojai: *jie ateina į ikimokyklinę įstaigą jau su požiūriu, kad jie yra paslaugų vartotojai, jie nori gauti tik paslaugą <...>* (M21). Reikėtų akcentuoti, jog šios kartos tėvai yra šiuolaikinės visuomenės, kuri apibūdinama ne tik kaip technologijų, bet ir kaip vartotojiška visuomenė, atstovai. Pruskus (2011), analizuodamas vartotojiškos visuomenės funkcionavimo pagrindus, akcentuoja trumpalaikių malonumų svarbą žmogaus gyvenime, prekių ir paslaugų įsigijimą čia ir dabar (p. 305).

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo mokytojų atsakymus, išskirtos dvi kategorijos: *šiuolaikinių tėvų teigiamos asmenybinės savybės* ir *šiuolaikinių tėvų neigiamos asmenybinės savybės*. Įvardytos savybės nėra būtinai susijusios su dalyvavimu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir bendravimu su mokytojais. Jos gali išryškėti ir bet kurioje kitoje su ugdymo įstaiga nesusijusioje situacijoje. Pirmosios kategorijos (*šiuolaikinių tėvų teigiamos asmenybinės savybės*) subkategorijos pateikiamos 25 lentelėje:

25 lentelė. Šiuolaikinių tėvų teigiamos asmenybinės savybės

Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Išsilavinimas	<i>Šiuolaikiniai tėvai, dauguma išprusę (M1); Dauguma tėvų yra išsilavinę (M6); Tėvai <...> išsilavinę (M12); Tėvai išsilavinę, apsiskaitę <...> (M22).</i>
IKT naudojimas	<i>Tai žmonės gimę pačiame kompiuterizacijos įkarštyje. Jie puikiai išmano naujausias technologijas <...> (M2); Jie labiau „kompiuterizuoti“, prisitaikę prie šiuolaikinių technologijų (M29).</i>
Santykis su kitais žmonėmis	<i>Reiklūs (M9; M12; M23); Daug reikalaujantys (M10; M20); Reiklūs įstaigoms, pedagogams ir savo atžaloms (M13); Reiklūs (lyginant su vyresnio amžiaus žmonėmis) (M29); Reiškiantys savo nuomonę (M9); Turi savo nuomonę bet kuriuo klausimu, užbaigia pradėtą kito kalbančiojo mintį, visada lieka prie savo nuomonės (M18); Komunikabilūs (M5); Organizuoti (M9; M26).</i>
Santykis su aplinka	<i><...> viskuo besidomintys (M1); <...> atviri naujovėms (M5); Atviri naujovėms ir pokyčiams (M9); Smalsūs (M9); Žingeidūs (M11); Nestinga tokių asmenybinių savybių kaip kūrybiškumo, iniciatyvumo, noro <...> kurti, organizuoti, „parodyti“ kažko naujo <...> (M26).</i>

Daugelis ikimokyklinio ir pradinio ugdymo mokyklas lankančių vaikų tėvų priklauso „Y“, t. y. vadinamajai tūkstantmečio kartai (angl. *Millennial Generation*). Informantai akcentuoja tokius du svarbiausius šiuolaikinių tėvų bruožus – išsilavinimą ir IKT naudojimą. Tai patvirtina ir kitų autorių tyrimai, kad tūkstantmečio kartos atstovai gimė globalizacijos, komunikacijos, technologijų ir belaidžio ryšio eroje, augo kitų kultūrų įvairovės ir poveikio aplinkoje. Šios kartos atstovai yra labiau išprusę ir turi geresnį išsimokslinimą nei prieš tai buvusios kartos (Zemke, Raines and Filipczak, 2000, p. 9). Jiems būdingas optimizmas, pasitikėjimas savimi, aukšta savivertė, gatvės išmintis, priklausomybė nuo interneto, kosmopolitiškumas, naivumas, technologinis sumanumas, įvairiapusiškumas (Codrington, 2008; McCrindle, 2014; Flagler, Thompson, 2014).

Vertinant santykius su kitais žmonėmis ir aplinka, šiuolaikiniai tėvai apibūdinami kaip (priešingai nei vyresnieji) itin **reiklūs** pedagogams, ugdymo įstaigai ir net savo vaikams (M9; M10; M12; M13; M20; M23; M29), **nebijantys išsakyti savo nuomonės**. Drauge jie ir smalsūs (M9; M11),

iniciatyvūs (M26), atviri naujovėms (M5; M9; M11), kūrybiški (M26), šiuolaikiški (M29), komunikabilūs (M5).

Tyrimo dalyviai įvardijo daug bendrų dominuojančių tėvų asmenybinių savybių: *labai aktyvūs, bendradarbiaujantys ir geranoriški* (M5; M9; M19), *draugiški, paslaugūs, smalsūs, aktyvūs, atsakingi, <...> patikimi* (M9), *<...> yra bendradarbiaujančių, lojalių, tolerantiškų tėvų, suprantančių* (M30), *pozityvūs, pasitikintys ir geranoriški, moka prisitaikyti prie įvairių sąlygų, reikalavimų* (M20), *Nuoširdūs, taktiški <...>* (M18), *Vieni tėvai – dėmesingi, nuoširdūs, supratingi* (M15).

Galima teigti, kad tyrimo dalyvių išvardytos teigiamos šiuolaikinių tėvų asmenybinės savybės iš dalies gali būti priskiriamos kaip apibūdinančios šiuolaikinius tūkstantmečio kartos tėvus: ***išsilavinimas, platus IKT naudojimas ir tam tikri santykio su kitais ir aplinka bruožai.***

Informantai daugiausia išskyrė neigiamų šiuolaikinius tėvus apibūdinančių asmenybinių savybių, kurios didžiausią įtaką daro santykiams su aplinkiniais žmonėmis ir vaikų ugdymui: tai ***nuolatinis skubėjimas ir didelis užimtumas: Vieni skubantys, mažai laiko skiriantys domėjimuisi vaiko ugdymu, veikla*** (M1); ***Šiuolaikiniai tėvai skubantys, užimti*** (M3), ***Tėveliai labiau skubantys*** (M7), ***Šiuolaikiniai tėveliai yra jauni, skubantys <...>*** (M10), ***Tėvai labai užimti, skubantys, turintys savo įvairių pomėgių*** (M14), ***Šiuolaikinių tėvų gyvenimo tempas greitas, dažniausiai neturi laiko*** (M16), ***Ugdymo procesui, jo kokybei kartais „kiša koją“ tėvų užimtumas darbe ir asmeniniame gyvenime, skubėjimas, jų laiko stoka*** (M17), ***vienų tikslas atvesti vaiką į ugdymo įstaigą ir kuo greičiau skubėti į darbus, nuolat skubantys ir neturintys laiko išklaudyti pedagogo teikiamos ar norimos perduoti informacijos*** (M19). Gauti tyrimo rezultatai atliepia Duchscher, Cowin (2004) mintis, jog šios kartos tėvai yra nuolat užimti, kartais pasinėrę į gyvenimą socialiniuose tinkluose arba daug dirbantys, siekiantys karjeros, todėl dažnai savo vaikų ugdymą visiškai atiduodantys ugdymo įstaigai.

„Y“ kartos atstovams labai svarbi karjera (Duchscher, Cowin, 2004, p. 497). Tai patvirtina ir atliktas disertacinis tyrimas. Tyrimo dalyviai pažymi, jog ne tik tėvų užimtumas kelia problemų, bet ir tai, kad *dažnai tėvai išvažiuoja uždarbiauti į užsienį, padidėja mamų užimtumas, papildomas psichologinis krūvis* (M25). Viena tyrimo dalyvė pažymėjo, jog *šiuolaikiniai tėvai labai užimti, kartais vaikų priežiūrą ir auklėjimą dalinasi su seneliais* (M2). Šiuo klausimu Čižauskaitė ir Gruževskis (2018) savo tyrime iškėlė prielaidą, kad šeimos, norėdamos išlaikyti užimtumą, tačiau neturėdamos priegios prie ikimokyklinio ugdymo paslaugų, buvo priverstos vaiko priežiūros klausimus perduoti artimiesiems.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad didelis šiuolaikinių tėvų skubėjimas ir užimtumas išryškina ir kitas neigiamas jų savybes – **kantrybės trūkumą** (jiems labai trūksta kantrybės (M2), *Iš to, kaip elgiasi su vaiku, matosi, kad neturi kantrybės, nuolat vaikus skubina, ragina, patys blaškosi. Per keletą minučių nuotaika kinta kelis kartus* (M18)). Tai patvirtina mokslininkų mintis, kad „Y“ kartos atstovai bręsdami nuolat patiria medijų ir pramogų perteklių, todėl sunkiai pakelia rutinines, kantrybės ir kruopštumo reikalaujančias užduotis (Stanišauskienė, 2015), yra nenuoseklūs, nesigilina į esmę (*dažnai yra nenuoseklūs, nesigilina į esmę* (M2)), **nenuoširdūs, netaktiški** (*užbaigia pradėtą kito kalbančiojo mintį, visada lieka prie savo nuomonės* (M15)), **įnoringi** (*<...> kiti tėvai įnoringi, daug reikalaujantys, „šaukiantys, verkiantys* (M20)), **arogantiški** (*Nemaža dalis tėvų arogantiški, tiesmukiški, nemokantys pripažinti teisybės* (M26)), **abejingi, pasyvūs** (*Nesidomi nei vaiko sėkmėmis, nei nesėkmėmis, nei siūlo pagalbą, nei reaguoja prašomi pagalbos* (M18), *<...> yra ir tokių tėvų, kurie džiaugiasi vaikus atvedę į ugdymo įstaigą, pasyvūs, nereaguoja į pedagogo siūlymus, prašymus, bet reiškia priekaištus* (M9)).

Turinio analizės metu išskirta šiuolaikinių tėvų požiūrio į mokytojus ir ugdymo įstaigą kategorija, kurią sudaro keturios subkategorijos: *pozityvus požiūris į mokytojus, pozityvus požiūris į ugdymo įstaigą, negatyvus požiūris į mokytojus ir negatyvus požiūris į ugdymo įstaigą*. Tyrimo rezultatai pateikiami 26 lentelėje:

26 lentelė. Šiuolaikinių tėvų požiūris į mokytojus ir ugdymo įstaigą

Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Pozityvus požiūris į mokytojus	<p>Šiuolaikiniai tėvai pageidauja, kad pedagogai taip pat būtų šiuolaikiški, domėtųsi, kas aktualu šiandien jų vaikams (kokie filmukų personažai šiuo metu populiarūs, žaislai, žaidimai, dainelės, kokios pasakų knygos dabar patrauklios) (M8);</p> <p><...> jie reikalauja ir iš pedagogų – šiuolaikiškumo, naujų metodų (M29);</p> <p>Nebijo pripažinti, kad pedagogas ugdymo(si) dalykus išmano geriau (M11);</p> <p>Palaiko labai pozityvius santykius su pedagogu (M19);</p> <p>Tėvai tikisi <...> nuoširdaus vaikų bendravimo su pedagogais (M25)</p> <p><...> nuolat bendrauja su grupės auklėtojomis (M6);</p> <p>Didžioji grupės tėvų noriai bendrauja ir bendradarbiauja (M9);</p> <p><...> palaiko labai pozityvius santykius su pedagogu (M19);</p> <p>Yra bendradarbiaujančių, lojalių, tolerantiškų tėvų, suprantančių, atsiliepiančių į darželio pedagogų pasiūlymus, patarimus (M30).</p>

Lentelės tęsinys.

Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Pozityvus požiūris į ugdymo įstaigą	<p><i>Turi suvokimą kaip vyksta ikimokyklinis ugdymas, ko reikalauji iš vaikų, turi savo požiūrį į ugdymą, gali išsakyti savo pageidavimus, lūkesčius, norus (M22);</i></p> <p><i>Dauguma tėvų pakankamai domisi tuo kas vyksta įstaigoje (M24);</i></p> <p><i>Informaciją randa <...> bendraudami su įstaigos administracija, pedagogais bei kitų vaikų tėvais (M24);</i></p> <p><i>Tėvai tikisi <...> pozityvios emocinės aplinkos ir saugumo (M25);</i></p> <p><i>Tėvai džiaugiasi darželio teikiamomis paslaugomis (M6);</i></p> <p><i>Siūlosi padėti, domisi, kas vyksta įstaigoje, bendrauja, bendradarbiauja (M18);</i></p> <p><i>nuolat įsilieja į grupės veiklą (M19);</i></p> <p><i>Yra <...> palaikančių įstaigos idėjas ir padedančių jas įgyvendinti (M30).</i></p>
Negatyvus požiūris į mokytojus	<p><i><...> mano, jog labai gerai išmano pedagogiką ir hodegetiką (M11);</i></p> <p><i>Jei yra kviečiami rasti laiko pasikalbėti <...> niekada tam neranda laiko (M18);</i></p> <p><i>Jie nori kontroliuoti kitus (šiuo atveju - pedagogus) (M2);</i></p> <p><i>daugiausiai dominuoja noras kontroliuoti, tai pasireiškia labai įvairių neigiamų pastabų išsakymu (M21);</i></p> <p><i>Vaiko kaip asmenybės sureikšminimas, menkinat pedagogo autoritetą (M4);</i></p> <p><i>Nelinkę dalintis savo vaiko patirtimis namuose (M12);</i></p> <p><i><...> nenorintys sutikti su pedagogo nuomone, vertinimu (M20).</i></p>
Negatyvus požiūris į ugdymo įstaigą	<p><i>Šiuolaikiniams tėvams darželis yra priemonė, kuri suteikia galimybę eiti į darbą ir saugiai palikti savo vaiką (M12);</i></p> <p><i>Didžioji dalis tėvų pageidauja, kad ikimokyklinė įstaiga būtų teiktų maitinimo paslaugas, ką reiškia, kad ugdymas nukeliamas į "antrą vietą" (M26).</i></p>

Tyrimo dalyviai akcentavo, kad tėvai pasiskirstę į kelias grupes (M1), <...> tėvų yra visokių (M3), <...> vyrauja dviejų tipų tėvai (M11, M13), Kaip ir vaikai, taip ir tėvai yra skirtingi (M14), Tėvų savybės skiriasi (M15), <...> tėvų yra labai įvairių. Galbūt galėčiau juos suskirstyti į tam tikras grupes pagal jų požiūrį, elgseną: tėvai vampyrai <...>, tėvai keliantys vaikus ant pjedestalo <...>, tėvai – abejingieji <...>, tėvai atsakingieji <...>, tėvai – nedrąsiejį <...>, tėvai – atvirieji <...>, tėvai – visažiniai <...> (M18), Šiuolaikiniai tėvai pasitaiko skirtingi (M19), <...> yra skirtingas tėvų suvokimas ir lūkesčiai bei nuostatos dėl vaikų ugdymo (M20), Yra dvi tėvų rūšys <...> (M30). Kaip teigė viena informantė, tėvai gana skirtingi, sudėtinga išrinkti vieną modelį ar išskirti keletą būdingų savybių visiems (M29). Taigi ir tėvų požiūris tiek į mokytojus, tiek į pačią ugdymo įstaigą

skiriasi. Dalies šiuolaikinių tėvų požiūris į mokytojus yra pozityvus: *tėvai nebijo pripažinti, kad mokytojas ugdymo dalykus išmano geriau, yra linkę bendrauti ir bendradarbiauti*. Tačiau tėvai iš pedagogų taip pat tikisi šiuolaikiškumo, domėjimosi vaikų aktualijomis. Kaip teigia Dodge, Colker, Heroman (2007, p. 187), pedagogai, kurie iš tikrųjų suvokia šeimos svarbą ugdant vaikus ir tiki, kad dirbdami su tėvais gali daug pasiekti, gali sukurti tikrą partnerystę. Tiek pedagogai, tiek tėvai turi vadovautis tomis pačiomis ar panašiomis vertybėmis ir siekti tų pačių tikslų – sukurti vaiko harmoningai asmenybės raidai tinkamą aplinką (Burvytė, 2013).

Jei tėvai kuria pozityvius santykius su mokytojais, tikėtina, kad ir jų požiūris į ugdymo įstaigą bus pozityvus. Atliktas tyrimas atskleidė, kad dalis tėvų *suvokia, kokia yra ikimokyklinio ugdymo įstaigos paskirtis* (M24), todėl *domisi tuo, kas vyksta ugdymo įstaigoje* (M22), *siūlo pagalbą* (M19), *palaiko ugdymo įstaigos idėjas, įsitraukia į veiklas* (M30). Tėvai *džiaugiasi ikimokyklinio ugdymo įstaigos teikiamomis paslaugomis* (M6). Tėvai tikisi *pozityvios emocinės aplinkos ir saugumo* (M25).

Yra tėvų, kurių požiūris į ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojus ir į įstaigą yra negatyvus. Tyrime dalyvavusieji pastebi, kad tokie tėvai mano gerai išmanantys su ugdymu susijusius dalykus, todėl yra linkę nesutikti su mokytojo nuomone, nenori surasti laiko pasikalbėti su mokytoju aktualiais klausimais, sureikšmina vaiko asmenybę. Išskiriamas tėvų noras kontroliuoti mokytoją, taip netgi menkinant jo autoritetą. Tikėtina, kad tėvai, linkę kontroliuoti mokytoją, juo nepasitiki. Negatyvų požiūrį į ugdymo įstaigą turintys tėvai nesuvokia tiesioginės ir svarbiausios ikimokyklinio ugdymo įstaigos paskirties – vaikų ugdymosi. Darželis jiems yra tik *priemonė, kuri suteikia galimybę eiti į darbą ir saugiai palikti savo vaiką* (M12), t. y. tik vaiko priežiūros funkcijai atlikti. Interviu dalyviai išsakė nerimą, jog tėvai labiau rūpinasi teikiamu maitinimu, o *ugdymas nukeliamas į antrą vietą* (M26). Kaip teigia Skučaitė ir Karmazė (2011), jei tėvų nuostatos yra neigiamos, tikėtina, kad jie ignoruos mokytojų pastabas ir rekomendacijas, netgi patys formuos neigiamą vaikų požiūrį į mokyklą ir mokymosi procesą.

Interviu su ikimokyklinio ugdymo mokytojais metu išryškėjo tėvų požiūris ne tik į mokytojus ir ugdymo įstaigą, bet ir į savo vaikų ugdymą. Analizuojant tėvų požiūrį į mokytojus buvo užsiminta, kad *tėvai pervertina vaiko galimybes, itin sureikšmina vaiko asmenybę* (Kai kurie tėvai perdėtai žiūri į savo vaiko galimybes (M6), *Vyresni tėveliai linkę pervertinti savo vaiko gabumus* (M10), *Tėvai, keliantys vaikus ant pjedestalo. Švenčių, pramogų metu nori matyti vaikus tik lyderių pozicijoje. Jei vaikas atlieka antraeilį vaidmenį, rodo nepasitenkinimą* (M18), *Vaiko kaip asmenybės sureikšminimas* (M4), *kiti tėvai <...> norintys girdėti tik teigiamus*

atsiliepimus apie vaiką (M20)). Informantai pastebi, kad tėvai **kelia aukštus reikalavimus ir vaikams** (<...> *net kartais neatsižvelgdami į savo vaiko norus ir poreikius* (M21), *kaip ir sau, taip ir savo vaikams kelia ambicingus tikslus, be pasirinkimo* <...> (M2)). Šį tyrimo rezultatą būtų galima paaiškinti tuo, kad tūkstantmečio kartos atstovai yra labiau išprusę ir turi geresnį išsimokslinimą nei prieš tai buvusi karta (Zemke, Raines and Filipczak, 2000, p. 9), augo apgaubti besąlygišku tėvų rūpesčiu, todėl stengiasi taip elgtis ir su savo vaikais, tuo labiau kad šių dienų ekonomika ir socialinės sąlygos leidžia siekti maksimalių rezultatų, geriausio išsilavinimo. Tai tėvai realizuoja versdami vaikus lankyti kuo daugiau ir įvairesnių būrelių (*skatina lankyti visus darželyje (ar mieste) esančius būrelius, sąmoningai ir perdėtai rūpinasi vaikų užimtumu, organizuoja jų laisvalaikį* (M2)).

Interviu su ikimokyklinio ugdymo mokytojais turinio analizės metu identifikuoti **šiuolaikinių tėvų su ikimokyklinio ugdymo įstaiga susiję lūkesčiai**, kuriuos sudaro septynios subkategorijos: *teikiamų paslaugų įvairovė, kasdienės vaiko priežiūros paslaugos, neformaliojo ugdymo paslaugos, kokybiško ir įvairiapusio vaiko ugdymo paslaugos, švietimo pagalbos specialistų teikiamos paslaugos, šviečiamojo pobūdžio paslaugos tėvams, žinojimas, kokios paslaugos priklauso* (žr. 9 priedą).

Ugdymo įstaigų praktika rodo, kad tinkamas paslaugų vartotojų poreikių tyrimas turi tiesioginės įtakos įstaigos kokybės valdymo sistemai ir ugdymui. Todėl, vertinant ugdymo įstaigų teikiamų paslaugų kokybę, dažniausiai remiamasi paslaugų gavėjo, kaip vartotojo, kokybės vertinimu (Martišauskienė, Trakšelys, 2013). Interviu metu atskleisdami savo patirtis informantai išskyrė tėvų kaip vartotojų **lūkesčius gauti kuo įvairesnes, kokybiškas, su vaiko ugdymu ir priežiūra susijusias paslaugas**, pvz., <...> *vaiko priežiūra, jo saugumas, kol tėvai dirba arba yra užsiėmę* (M25); *Daugelis tėvų pirmenybę teikia visapusiškam vaiko ugdymui, t. y. kad jie įgytų jų tolesnei raidai būtinų gebėjimų* (M17). Visuomenės požiūriu ikimokyklinio ugdymo įstaigos teikia dvi pagrindines paslaugas: ugdymo ir priežiūros. Šios paslaugos yra dviejų – švietimo ir socialinės – politikų sandūroje (Neifachas, 2007). Anot tyrime dalyvavusių mokytojų, tėvams labai aktualios kuo įvairesnės ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teikiamos paslaugos, o ypač – paslaugos, susijusios su vaiko priežiūra (vaiko saugumas, mityba, miegas ir pan.) (*Daugeliui svarbu maistas, ar kas neskriaudė* (M27)). Priežiūros svarba tėvams gali rūpėti dėl kelių priežasčių: vieni tėvai **nesuvokia ikimokyklinio ugdymo paskirties ir reikšmės** (*Tėvai nesuvokia (kadangi dirbu kaimiškoje vietovėje), kokia yra ikimokyklinio ugdymo paskirtis* (M11)), o kitiems tai **galimybė dirbti** (<...> *priemonė, kuri suteikia galimybę eiti į darbą ir saugiai palikti savo vaiką* (M12)). Priežiūros paslaugos suteikia galimybę

abiem tėvams (ypač motinai) derinti šeiminius ir darbinius klausimus. Tai savo ruožtu mažina skurdo paplitimą, pašalpų gavėjų skaičių (Neifachas, 2007; Čižauskaitė, Gruževskis, 2018).

Išanalizavus tyrimo medžiagą išaiškėjo, jog **tėvai gerai žino, kokios švietimo paslaugos jiems priklauso, ir tai demonstruoja pedagogams** (*Jie reikalauja, mojuoja dokumentais, ką turi padaryt darželis, „išmano“ visus įstatymus* (M30)).

Vis dėlto daugiausia tėvų lūkesčiai susiję su **kokybiško ir įvairiapusio vaiko ugdymo, neformalaus vaiko ugdymo, švietimo pagalbos specialistų teikiamų paslaugų** poreikiu. Tyrimo dalyviai vardija tėvų pageidavimus, kad pedagogai taikytų naujausius ugdymo metodus, kad vaikai būtų sudominti įvairiomis veiklomis. Akcentuoja, jog tėvai nori kokybiško ir įvairiapusio ugdymo, kuris padėtų įgyti *vaikų tolesnei raidai būtinų gebėjimų* (M17), padėtų pasirengti mokyklai (*[Pageidauja] Visapusiško ugdymo, vaiko parengimo mokyklai paslaugų* (M9)). Ypač, anot tyrimo dalyvių, daug tėvų tikisi kuo įvairesnių neformaliojo ugdymo paslaugų – kuo įvairesnių būrelių, kitokios veiklos (*Pageidauja įvairių būrelių, kurie taipogi prisideda prie atžalų ugdymo* (M8; M13); *Tėvai klausia dėl papildomo ugdymo paslaugų, kokie būreliai yra darželyje, jau nuo ankstyvojo amžiaus nori vaikus leisti mokytis anglų kalbos, į sportinės, meninės veiklos būrelius* (M23)). Viena tyrimo dalyvė pažymėjo, jog tėvai *pageidauja būrelių: dailės, šokių, užsienio klb., sporto ir kt., už kuriuos noriai moka pinigus, nereikalaudami įgytų žinių patikrinimo vienai ar kitai kompetencijai* (M20). Šis teiginys suponuoja mintį, kad tėvų noras leisti vaikus į būrelius tampa tarsi lenktynėmis, kas lankys daugiau ir įvairesnių būrelių, nebesigilinama į jų teikiamą naudą. Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų tyrėjų išvadas, kuriose teigiama, kad galima pastebėti šiuolaikinių tėvų norą gauti daug ir įvairių paslaugų, o jų vaikų ugdymo rezultatas turi būti greitai ir aiškiai pastebimas. Šios kartos tėvai yra nuolat užimti, kartais pasinėrę į gyvenimą socialiniuose tinkluose arba daug dirbantys, siekiantys karjeros, todėl dažnai ugdymą visiškai perleidžia ugdymo įstaigai (Duchscher, Cowin 2004; Dodge, Colker, Heroman, 2007; Pruskus, 2011).

Išanalizuotos informantų patirtys atskleidė, jog tėvai pageidauja ir švietimo pagalbos specialistų – logopedo, psichologo, socialinio pedagogo, mokytojo padėjėjo – teikiamų paslaugų, ypač tie, kurių vaikai turi individualių ugdymosi poreikių (*Jeigu grupę lanko specialiujų poreikių turintis vaikas, tėvai nori, kad dirbtų jam reikalingi specialistai: logopedas, psichologas, mokytojo padėjėjas* (M22)).

Vienas informantas pažymėjo, jog tėvai pasigenda šviečiamojo pobūdžio paslaugų patiems tėvams, nes *nori informacijos apie vaikų elgesio*

formavimą, jo korekciją, nes grupėje yra daugiau berniukų nei mergaičių, vaikai labai aktyvūs ir sunkūs (M9), nors, pasak Kairienės (2012), švietimo pagalbos specialistai, dirbantys ikimokyklinių įstaigų interprofesinėse komandose, tėvų konsultavimą laiko vienu iš bendradarbiavimo su tėvais tikslų.

Turinio analizės metu, be pageidaujamų teikti ikimokyklinio ugdymo įstaigose paslaugų, identifikuoti ir kiti šiuolaikinių tėvų lūkesčiai: **pozityvi vaiko emocinė savijauta ugdymo įstaigoje ir grįžtamasis ryšys iš pedagogų**. Tyrimo dalyviai pastebi, kad tėvai dažnai teiraujasi, kaip vaikas jautėsi (*Domisi] kaip sekasi vaikui (M25); Dažnai tėvai nori sužinoti <...> kaip jam sekasi bendrauti su kitais, mokytis, dalyvauti veiklose (M22); Tėvai domisi vaikų dienos ritmu, kaip jautėsi jų vaikas (M17)*), akcentuoja, kad vaikas gerai jausis ugdymo įstaigoje, jei jaus pedagogo pagarbą, sulauks individualaus dėmesio (*Reikia, kad mokytojas vaikus gerbtų, su jais sutartų, rastų bendrą kalbą (M29); kad <...> vaikams būtų skiriama daug individualaus dėmesio (M23)*). Norėdami gauti informaciją, kaip vaikas jautėsi ugdymo įstaigoje, ką veikė, kaip jam sekėsi, tėvai nori gauti grįžtamąjį ryšį iš mokytojų (*Šiuolaikiniai tėvai reikalauja nuotraukų, filmukų, grįžtamojo ryšio, ką vaikas veikė ugdymo įstaigoje (M29); Individualios informacijos apie savo vaiką (M9); Nuotraukų iš ugdomųjų veiklų, renginių, išvykų (M9)*).

Tyrimo metu ikimokyklinio ugdymo mokytojų buvo teirujamasi, kokios informacijos pageidauja šiuolaikiniai tėvai. Išskirtos trys pageidaujama informaciją siejančios kategorijos: *informacija apie dienos įvykius, informacija apie vaiko gebėjimus, informacija apie vaiko socialinius santykius su kitais vaikais* (žr. 27 lentelę):

27 lentelė. Informacija, kurią pageidauja gauti šiuolaikiniai tėvai

Kategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Informacija apie bendrus dienos įvykius	<i>[Apie] prabėgusios dienos aktualijas (M7); Kaip jis praleido dieną darželyje (M9); Nuotraukų iš ugdomųjų veiklų, renginių, išvykų (M9); Daugiausia nori informacijos, apie savo vaiką (M14); Klausia tėvai, ką vaikas veikė per visą dieną darželyje? Kaip sekėsi? Kas nepavyko veikloje? Ką valgė? (M15); Tėvai domisi vaikų dienos ritmu, kaip jautėsi jų vaikas, ką veikė, kaip maitinosi, valgė, kaip miegojo (M17); <...>kaip valgė, miegojo (M18); Kaip buvo aprengtas einant pasivaikščioti į lauką (M18) Jų noras kuo daugiau gauti informacijos iš kasdienės vaiko veiklos (M19);</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
	<i>Tėvai nori, kad jiems būtų teikiama informacija apie maitinimo organizavimą darželyje, kokie renginiai vyksta, domisi, ką vaikai veikia per dieną darželyje, kaip jaučiasi (M23); Kas vyksta darželyje, grupėje, kaip sekasi vaikui (M25); Dar daugeliui svarbu maistas, ar kas neskriaudė (M27); Dominuoja klausimai, kaip vaikai maitinasi, kaip miega/užmiega (M11).</i>
Informacija apie vaiko ugdymosi pasiekimus	<i>Kokie gebėjimai, pažanga (M5); Apie vaiko pažangą (M7); Kas vaikui sekasi gerai, kur reikia pasitempti (M9); Didžioji grupės tėvų dalis domėjosi vaiko pasiekimais ir norėjo dalyvauti individualiuose pokalbiuose (M11); Labiausiai tėvai domisi ko vaikai išmoko, kaip sekėsi atlikti darbelius (M18); Dažnai tėvai nori sužinoti apie savo vaiko gebėjimus (M22); [Klausia] vaiko pasiekimų (M19); Kaip sekasi vaikui, vaiko pažanga, asmenybės ūgtis, ugdymosi sunkumai (M25); Tėvams įdomūs vaiko gebėjimai, pasiekimai (M29); Tėvai mažai domisi vaikų atliekamomis veiklomis (M26).</i>
Informacija apie vaiko socialinius santykius su kitais vaikais	<i>Koks buvo vaiko elgesys, bendravimas (M9); Kaip jam sekasi bendrauti su kitais (M22); Kaip elgiasi (M11); Mažiausiai klausimų kyla apie vaikų bendravimą su bendraamžiais, elgesį (M18).</i>

Kaip teigia Čiuladienė ir Valantinas (2016), veiksmingas tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas reiškia vienodas galimybes gauti reikiamą informaciją – dalijimąsi ja. Keitimasis informacija, anot Juodaitytės ir kt. (2009), skatina tėvų ir pedagogų partnerystės ryšius siekiant bendro tikslo – kokybiškesnės vaikystės. Todėl neatsitiktinai tyrimo dalyviai konstatuoja, jog šiuolaikiniams tėvams svarbi visa informacija apie bendrus dienos įvykius ugdymo įstaigoje: kaip vaikas praleido dieną, ką valgė, kaip miegojo, ką veikė ir pan. Tėvams aktualu, kaip mokytojai aprenkia vaiką vesdami į lauką (*Tėvai domisi vaikų dienos ritmu, kaip jautėsi jų vaikas, ką veikė, kaip maitinosi, valgė, kaip miegojo (M17)*). Tėvams svarbi ir informacija apie vaiko ugdymosi pasiekimus: *Kokie gebėjimai, pažanga (M5); Kaip sekasi vaikui, vaiko pažanga, asmenybės ūgtis, ugdymosi sunkumai (M25)*. Jie nori žinoti, kaip vaikams sekasi ugdymo įstaigoje bendrauti su kitais vaikais (*Koks buvo vaiko elgesys, bendravimas (M9); Kaip jam sekasi bendrauti su kitais (M22)*). Tyrimo dalyvių patirčių analizė atskleidė, kad ne visi tėvai domisi vaiko ugdymosi pasiekimais (*Tėvai mažai domisi vaikų atliekamomis veiklomis (M26)*), ne visiems tėvams rūpi vaiko bendravimas su kitais vaikais

(Mažiausiai klausimų kyla apie vaikų bendravimą su bendraamžiais, elgesį (M18)).

Patirčių turinio analizė atskleidė, kad kai kurie tėvai iš pedagogo reikalauja informacijos apie savo vaiką <...> čia ir dabar, ir kuo dažniau (M2). Tai dar kartą patvirtina Pruskaus (2011) mintį, jog vartotojiškos visuomenės atstovai yra įpratę gauti paslaugą čia ir dabar.

Išryškėjo pagrindiniai šiuolaikinių tėvų (turint mintyje, kad tai skaitmeninė ir labai užsiėmusi karta) informacijos gavimo būdai: **čia ir dabar, virtualiai, patogiu laiku, individualiai, vaizdžiai** (Būdami aukšto skaitmeninio raštingumo, dažnai iš pedagogo reikalauja informacijos apie savo vaiką, perduodamos virtualiai: čia ir dabar, ir kuo dažniau (M2), Pateikti veiklas, informaciją internetu (M4), Mieliau informaciją gauna – greitai – internetu (M12), Nori greitos informacijos per individualius pokalbius, asmeniškai, jiems patogiu metu (M16), Tėvai aktyviai seka grupės Facebook (uždara grupė) paskyroje įkeltą veiklą (M17), Pokalbis nebėra tas metodas, kuris tinka apibūdinti gebėjimams, tėvai labiau vertina vaizdą (M29)).

Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojų patirtys dirbant su šiuolaikiniais, daugiausia „Y“ kartos, tėvais yra įvairios dėl tėvų individualių kultūrinių skirtumų. Išskirtos teigiamos ir neigiamos šiuolaikinių tėvų asmenybinės savybės ir vyraujantis pozityvus ir negatyvus tėvų požiūris į ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojus ir pačią ugdymo įstaigą.

Identifikuoti šiuolaikinių tėvų lūkesčiai, susiję su ikimokyklinio ugdymo įstaiga: akcentuojama teikiamų paslaugų įvairovė, kasdienė vaiko priežiūra, neformalusis ugdymas, kokybiškas ir įvairiapusis vaiko ugdymas, švietimo pagalbos specialistų teikiama pagalba, šviečiamojo pobūdžio paslaugos tėvams, išmanymas, kokios paslaugos jiems priklauso. Identifikuota tėvų pageidaujama gauti informacija apie vaikų ugdymąsi ir priežiūrą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, išryškinti pagrindiniai informacijos gavimo būdai.

3.3.2. Tėvų pedagoginis pasirengimas

Antruoju tyrimo klausimu informantų buvo prašoma išsakyti savo patirtis apie pedagoginį tėvų pasirengimą: kokių pedagoginių žinių tėvams labiausiai trūksta, ar tėvų pedagoginių žinių trūkumas turi įtakos vaiko ugdymo kokybei.

Analizuojant tėvų pedagoginio pasirengimo trūkumus, buvo išskirtos penkios kategorijos: *bendrosios pedagoginės žinios*, *žinios apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus*, *žinios apie vaikų raidos psichologiją*, *žinios apie ikimokyklinio ugdymo paskirtį*. Konstatuota, jog tėvams žinių *netrūksta* (žr. 28 lentelę):

28 lentelė. Tėvų pedagoginio pasirengimo trūkumai

Kategorijos	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<i>Bendrosios pedagoginės žinios</i>	<i>Ko reikėtų prašyti iš vaiko, o kas vaikui per sunku (M1); Trūksta bendro ugdymo kompetencijos (M4); Pedagoginių žinių trūkumas (M7; M9); Trūksta tėvams ne tik žinių (M15); Pedagoginių žinių trūkumas (M16); Elementarių pedagoginių žinių ugdant savo vaiką (M20); Tėvai pedagogiškai tikrai nėra pasirengę (M23); Vienareikšmiškai - taip. Pedagoginių žinių trūkumas (M26); Pedagoginis pasirengimas bent jau mūsų įstaigoje tėvų silpnas (M27); Trūksta elementarių tėvystės gebėjimų, žinių (M30)</i>
<i>Žinios apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus</i>	<i>Trūksta žinių tėveliams auginantiems vaikus su emocijų ir elgesio sutrikimais (M2)</i>
<i>Žinios apie vaikų raidos psichologiją</i>	<i>Trūksta psichologinių žinių (M3); Trūksta žinių apie esamo amžiaus tarpsnio gebėjimus (M4); Trūksta žinių apie vaikų psichologiją, elgesį (M8); Trūksta psichologinių žinių (vaiko raidos ypatumai) (M10); Trūksta auklėjimo ir psichologinių žinių apie vaikų raidą (M11); Sunkiausiai tėvams sekasi susitarti su besikaprizijančiu, supykusiu vaiku (M18); Trūksta žinių kaip elgtis su vaiku, kai jis turi elgesio ir emocijų sunkumų, kaip padėti jiems įveikti kylančias problemas (M19); Suvokimo apie vaikų raidą, ką kokio amžiaus vaikas turi gebėti daryti. <...> sunkiai suvokia vaiko raidos etapus ir kartais auklėja/elgiasi ne pagal juos (M29)</i>
<i>Žinios apie ikimokyklinio ugdymo paskirtį</i>	<i>Trūksta informacijos apie ikimokyklinio ugdymo paskirtį, vaikų pažangos vertinimo aspektus (M11); Nesuvokia visų pedagogų pareigybių (M17); Tėvams trūksta žinių apie vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos raišką, raidą, įvairių ugdymo metodų taikymą ugdymo procese (M23)</i>
<i>Žinių netrūksta</i>	<i>Daugumai tėvų pedagoginių žinių netrūksta (M5); Didžioji dalis tėvų pedagoginių žinių turi pakankamai (M9);</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorijos	Pagrindžiantys pavyzdžiai
	<p><i>Tėvai turi daug teorinių žinių apie vaiko raidą, žino kur rasti informacijos norint ugdyti vaiką (M12);</i> <i>Tėvai turi pakankamai akademinį žinių mokant savo vaikus (M13);</i> <i>Dauguma tėvų turi žinių apie vaiką, jo ugdymą (M14);</i> <i>Šiuolaikiniai tėvai yra labai apsiskaitę (M21);</i> <i>Tėvai daug žino (M22);</i> <i>Vieni – kurie turi pakankamai pedagoginių žinių (M24)</i></p>

Tyrimo dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojų patirčių analizė atskleidė pagrindinius tėvų pedagoginio pasirengimo trūkumus. Konstatuota, jog dalis tėvų stokoja apskritai bet kokių **pedagoginių žinių**² (*Pedagoginių žinių trūkumas (M7; M9); Elementarių pedagoginių žinių ugdant savo vaiką (M20); Pedagoginis pasirengimas bent jau mūsų įstaigoje tėvų silpnas (M27)*), **pedagoginių gebėjimų**³ (*Trūksta elementarių tėvystės gebėjimų <...> (M30)*). Informantai išskyrė ne tik tėvų stokojamas pedagogines žinias ir gebėjimus, bet ir akcentavo, jog tėvams trūksta **pedagoginių kompetencijų**⁴ (*Trūksta bendro ugdymo kompetencijos (M4)*). Disertacinio tyrimo rezultatai atliepia 2009 m. mokslininkų atlikto tyrimo rezultatus, jog „didžioji tėvų populiacijos dalis stokoja bent minimalaus pedagoginio išprusimo, jų žinios apie vaiko ugdymą remiasi tik asmenine patirtimi ir labai subjektyviu supratimu, kurį sąlygoja viešas diskursas“ (Ruškus ir kt., 2012, p. 115). Taigi galima teigti, kad realiai situacija per dešimt metų nepasikeitė.

Turinio analizės metu išskirta, jog tėvams labiausiai trūksta žinių apie vaiko raidos psichologiją (*Trūksta auklėjimo ir psichologinių žinių apie vaikų raidą (M11); Sunkiausiai tėvams sekasi susitarti su besikaprizijančiu, supykusiu vaiku (M18); Trūksta žinių kaip elgtis su vaiku, kai jis turi elgesio ir emocijų sunkumų, kaip padėti jiems įveikti kylančias problemas (M19)*). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių (Juodaitytė, Gaučaitė ir Kazlauskienė, 2009; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010) tyrimų rezultatus,

² **Žinios** – tai, ko pasiekta mokymosi metu įsisavinant informaciją, dinamiškas patirties, vertybių, intuicijos, kontekstinės informacijos ir ekspertinės išvalgos derinys, sudarantis pagrindą įvertinti ir integruoti naują patirtį ir informaciją (Davenport, Prusak, 1998).

³ **Gebėjimai** – gebėjimas taikyti žinias ir naudoti praktinę patirtį atliekant užduotis ir sprendžiant problemas (Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtotės centras. Prieiga per internetą: <https://www.kpmc.lt/kpmc/apie-mus-2/>).

⁴ **Kompetencija** – gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma (LR švietimo įstatymas, 2011); Kompetencija – tai individo žinios, gebėjimai, patirtis, požiūriai, vertybės ir kitos asmenybės savybės, sąlygojančios jo sėkmingą veiklą (Jucevičienė, 2007).

kuriuose nustatyta, kokios pedagoginio švietimo temos mokyklose aptariamose ir kurių labiausiai pageidauja tėvai. Tačiau, kaip nurodo informantė, *kai organizuojami susitikimai su psichologais, ateina vienas kitas* (M3).

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad tėvams aktualios žinios ir apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus (*Trūksta žinių tėveliams auginantiems vaikus su emocijų ir elgesio sutrikimais* (M2)). Tai patvirtina ir kitų autorių tyrimai apie tėvų gebėjimą tinkamai dalyvauti ikimokyklinio amžiaus vaikų emocinės raidos ir elgesio sutrikimų korekcijos procesuose (Kaffemanienė, Tereikienė, 2003). Anot autorių, „kai kurie tėvai negali paaiškinti vaiko elgesio nukrypimo priežasčių. Jie į tai nesigilina ir su niekuo nesieja“ (p. 22).

Informantų patirčių analizė atskleidė, kad kai kuriems tėvams stinga žinių apie ikimokyklinio ugdymo paskirtį: tėvams trūksta informacijos apie **vaiko pažangos vertinimo sistemą** (*Trūksta informacijos apie ikimokyklinio ugdymo paskirtį, vaikų pažangos vertinimo aspektus* (M11)), apie **mokytojo veiklos tikslus** (*Nesuvokia visų pedagogų pareigybių* (M17)). Tai patvirtina mokslininkų (Čiuladienė, Valantinas, 2016) mintis, kad tėvams trūksta informacijos apie vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo sistemos pobūdį, dažnumą, paskirtį. Tėvai galimai neįvertina visos mokytojų atliekamos veiklos, kurią sudaro ne tik tiesioginis kontaktas su vaiku, jo poreikių tenkinimas, tačiau ir pasirengimas darbui, dokumentacijos pildymas, kvalifikacijos kėlimas ir tobulinimasis ir pan.

Išryškėjo, jog *pedagoginių žinių trūksta tėvams, auginantiems pirmą vaiką* (M1), t. y. tada, kai tėvai dar **turi mažai patirties**, bei **pasikeitus įprastoms ugdymo sąlygoms: pedagoginių žinių trūkumas išryškėjo karantino laikotarpiu** (M3) (COVID-19 pandemijos laikotarpiu). Informantai pažymėjo, jog ir turimą pedagoginę informaciją tėvai interpretuoja labai įvairiai (*Šiuolaikiniai tėvai yra labai apsiskaitę, tačiau pedagoginę informaciją interpretuoja labai įvairiai, kartais neįsiskaito iki galo, ar vadovaujasi vienos knygos patarimais, neatsižvelgdami į visą visumą* (M21)). Burvytė (2013) pastebėjo, jog ne visų tėvų požiūris į ugdymą gali būti toks, koks numatytas darželio ugdymo programoje, ar toks, kokį suvokia mokytojas (p. 126). Čiuladienė, Valantinas (2016) konstatavo, jog netgi tais atvejais, kai tėvams trūksta pedagoginių žinių, vaikams teikiama pagalba sudaro sąlygas veiksmingiau mokytis iš savo įgyjamo patyrimo, o vaikas kartu su tėvais mokosi valdyti ugdymosi procesą (p. 54).

Analizuojant mokytojų patirtis, susijusias su tėvų pedagoginiu pasirengimu, išsiaiškinta, jog dalis mokytojų pastebi, kad tėvams vis dėlto netrūksta pedagoginių žinių: *Didžioji dalis tėvų pedagoginių žinių turi pakankamai* (M9); *Tėvai turi daug teorinių žinių apie vaiko raidą, žino kur*

rasti informacijos norint ugdyti vaiką (M12), tačiau kartais jiems jas sunkiau sekasi pritaikyti praktiškai (M9), kyla sunkumų perteikiant jas vaikams. Nežino formų ir būdų kaip suprantamai pateikti medžiagą (M13). Taigi **tėvai turi žinių, bet negeba jų pritaikyti praktiškai**.

Išryškėjo, jog tėvai neišnaudoja savo turimų pedagoginių žinių arba nesiekia jų kaupti, nes **atsakomybę už vaiko ugdymą perkelia ugdymo įstaigai**: pastangų į vaikų ugdymą nededa, tikisi, kad vaikas pakankamai išsiugdys ugdymo įstaigoje (M9); ugdyti vaiko kasdienius gyvenimo įgūdžius tėvai atrodo, kad <...> tai ikimokyklinės ugdymo įstaigos pareiga (M12); Jie tikisi kokybiško paruošimo mokyklai (M20). Tyrimo rezultatai atliepia kitų tyrėjų gautą išvadą, kad dauguma ugdymo dalyvių, tarp jų ir tėvų, tenkinasi vaiko minimalaus ugdymo lygio užtikrinimu: svarbu tai, kad vaikas užimtas ir saugus, prižiūrimas ugdymo patirtį bei kvalifikaciją turinčių žmonių – pedagogų (Ruškus, Žvirdauskas, 2010, p. 67).

3.3.1. poskyryje konstatuota, jog šiuolaikiniai tėvai pasižymi užimtumu ir kantrybės stoka. Analizuojant mokytojų patirtis, susijusias su tėvų pedagoginiu pasirengimu, išryškėjo, jog tėvai ne tik perduoda vaiko ugdymo atsakomybę ikimokyklinio ugdymo įstaigai ir mokytojams, bet yra ir **labai užimti** (neturi laiko su jais užsiimti (M14), Poreikiai keičiasi, tėvų užimtumas didėja, tad kartais pasigendu harmonijos, partnerystės <...>. Kai kurie tėvai nevykdo savo tėviškų įsipareigojimų, nejaučia atsakomybės, trūksta laiko <...> yra labai užimti, dirba užsienyje (M20)), **neturi kantrybės** (Trūksta tėvams ne tik žinių, bet ir kantrybės (M15); tėvams trūksta kantrybės – kantrumo išlaukti, kol vaikas savarankiškai ką nors padarys (M29)). Tyrimo dalyvė teigė, kad ši tėvų savybė (kantrybės neturėjimas) pasireiškė ekstremaliose ugdymo situacijoje, karantino (COVID-19 pandemijos) laikotarpiu: ne visiems tėveliams užtekdavo kantrybės skirti laiko vaiko ugdymui, gebėti išlaukti, neskubinti, motyvuoti (M3). Tikėtina, kad šios tėvų savybės liudija netinkamą pedagoginį pasirengimą ir ribotą ugdymo tikslų suvokimą.

Analizuojant interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogais turinį išsiaiškinta, jog tėvų pedagoginių žinių trūkumas daro vienareikšmiškai neigiamą įtaką vaikų ugdymo kokybei. Išskirtos kategorijos: *socialiniams emociniams įgūdžiams, elgesio formavimuisi, motyvacijai mokytis* (žr. 29 lentelę):

29 lentelė. Tėvų pedagoginių žinių trūkumo įtaka vaikų ugdymo kokybei

Kategorijos	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Socialiniams emociniams įgūdžiams	<i>Juntamas perdėtas rūpinimasis, kuris neleidžia vaikui būti savarankišku (M1); Namuose kai (kuriems vaikams ribų nėra – tėveliai viską leidžia M8); Vaikams trūksta savarankiškumo (M16); <...> kartais auklėja/elgiasi ne pagal juos. Pavyzdžiui, jei vaikas geba apsirengti pats, tėvai jį vis tiek rengia (M29); Reikia vaikui būti savarankišku, o tėvai patys už vaiką padaro. Tai ką jis išmoks? (M15); Kad nesukeltų vaikų pykčio tėvai tenkina bet kokius vaikų norus, vaikams neapibrėžtos taisyklės ir ribos, nesuteikia vaikams jokių pareigų (M16).</i>
Elgesio formavimuisi	<i>Tėvai neigia problemą, ją „nurašydami“ judrumui, išlepinimui arba elementariu paaiškinimu „ir aš toks buvau“ (M2); Dažnai vaikai nemoka tinkamai bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais, todėl kyla įvairių bendravimo problemų (M13); Atsiranda vienas ar keli vaikai turintys elgesio ir emocinių sutrikimų. <...> kai tėvai tokio elgesio nepripažįsta, ar slepia ir labiausiai nukenčia pats vaikas (M20); Sunkiausiai tėvams sekasi susitarti su besikaprizijančiu, supykusiu vaiku. Manau, kad to priežastys yra nuolaidžiavimas, taisyklių nesilaikymas, grasinimai, papirkinėjimas, neadekvačios bausmės. Vaikai nemokomi išklausti, susitarti, dalintis, padėti kitam, susikaupti, pabaigti pradėtą darbą (M18).</i>
Motyvacijai mokytis	<i>Dažniausiai iš tokios šeimos ugdytinis būna mažiau motyvuotas (M7).</i>

Aptariant pedagoginių žinių trūkumą konstatuota, kad tėvams trūksta įvairių pedagoginių ir vaiko psichologijos žinių. Nemaža dalis tyrimo dalyvių dalijasi patirtimi, jog šių žinių trūkumas vienaip ar kitaip turi neigiamos įtakos **ugdymosi kokybei**, tačiau neįvardija, kuriam aspektui konkrečiai (*Žinių, patirties stoka turi įtakos vaiko ugdymosi kokybei (M1; M4; M7; M13; M16; M19; M26; M27); Blogėja vaiko ugdymo kokybė (M9); Jei tėvai turėtų bazinį pedagoginį pasirengimą, ir konstruktyviai bendradarbiautų su ugdymo įstaiga, vaikų ugdymo kokybė žymiai pagerėtų (M23)*). Įvardijama neigiama įtaka **ugdymo procesui** (M4)).

Informantė teigė, kad tėvai daro **auklėjimo klaidas** (M2). Tėvai perdėtai rūpinasi savo vaikais, **nesuteikia galimybės jiems būti savarankiškiems** (*Reikia vaikui būti savarankišku, o tėvai patys už vaiką padaro. Tai ką jis išmoks? (M15)*), nenubrėžia ribų (*Kad nesukeltų vaikų pykčio tėvai tenkina bet kokius vaikų norus, vaikams neapibrėžtos taisyklės ir ribos, nesuteikia vaikams jokių pareigų (M16)*). Tokiu būdu formuojasi neteisingi socialiniai emociniai įgūdžiai.

Tėvų pedagoginio pasirengimo trūkumai formuoja negatyvų vaikų elgesį. Tėvai **negeba atpažinti** esamų problemų: *Tėvai neigia problemą, ją „nurašydami“ judrumui, išlepinimui arba elementariu paaiškinimu „ir aš toks buvau“ (M2), nepripažįsta* esamų problemų (*Atsiranda vienas ar keli vaikai turintys elgesio ir emocinių sutrikimų. <...> kai tėvai tokio elgesio nepripažįsta, ar slepia ir labiausiai nukenčia pats vaikas (M20); nemoko* tinkamo tarpusavio bendravimo (*<...> Vaikai nemokomi išklaudyti, susitarti, dalintis, padėti kitam, susikaupti, pabaigti pradėtą darbą (M18)*).

Išskiriama tėvų pedagoginių žinių trūkumo įtaka ir vaiko motyvacijai mokytis (*Dažniausiai iš tokios šeimos ugdytinis būna mažiau motyvuotas (M7)*).

Tyrimo dalyviai įvardijo, kokiais būdais tėvai gauna reikiamų žinių. Dažniausiai pedagogines **žinias** ir informaciją apie vaiką tėvams **suteikia mokytojai** (*Bendradarbiaujant su tėvais, pasidaliname pedagoginėmis žiniomis (M5); <...> bendraujant su grupės pedagogėmis, gauna išsamią informaciją apie vaiką (M6); Tėvelius informuoju apie grupės taisykles, kad tų konfliktų nebeliktų ar bent sumažėtų (M8); Aiškiname tėvams kaip reikia elgtis su vaiku, norint, kad vaikas išmokytų kasdieninių darbų (nusirengti, apsirengti ir t. t.) (M15); Manau, kad profesionalus, nuolat besimokantis pedagogas, dirbantis su vaikais, nuolat bendraudamas su tėvais gali suteikti jiems būtinų pedagoginių žinių, patarimų (M25)*), tėvai pedagoginių **žinių kaupimu rūpinasi patys** (*Dalis tėvų domisi vaikų ugdymu darželyje, programa, metodika pagal kurią dirbama, skaito pasiūlytą literatūrą, diskutuoja (M18); Tėvai konsultuojasi dėl adaptacijos, miego įpročių, valgymo, raidos ypatumų, vaiko auklėjimo klausimais, dėl drausmės ribų nustatymo, bei kitų problemų. Nuolat teikiamos žinios apie vaiko vystymąsi, jo trūkumus, patariama tėvams, kaip toliau elgtis su vaiku namuose (M20)*).

Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai pastebi, jog dauguma tėvų turi pedagoginio pasirengimo trūkumų: trūksta pedagoginių žinių ir gebėjimų. Labiausiai trūksta bendrujų pedagoginių žinių, žinių apie specialiujų ugdymosi poreikių turinčius vaikus, vaikų raidos psichologiją, ikimokyklinio ugdymo paskirtį: vaiko pažangos vertinimo sistemą, mokytojų ugdomosios veiklos tikslus. Pedagoginio pasirengimo trūkumai labiausiai išryškėja tada, kai tėvai turi mažai patirties arba pasikeitus įprastoms ugdymo sąlygoms. Vis dėlto dalis tyrimo dalyvių pripažįsta, kad kai kurie tėvai turi reikiamų žinių, tačiau dažnai nemoka jų pritaikyti praktiškai. Dėl didelio užimtumo ir išryškėjusio kantrybės trūkumo tėvai linkę atsakomybę už ugdymą perkelti ikimokyklinio ugdymo mokytojams. Pedagoginio pasirengimo trūkumai neabejotinai daro neigiamą įtaką ugdymo kokybei ir pačiam ugdymo procesui. Tėvai dėl savo pedagoginių žinių stygiaus

negeba atpažinti vaikų socialinių emocinių, elgesio problemų, nemoko tinkamo tarpusavio bendravimo, jaučiama neigiama įtaka ir vaiko motyvacijai mokytis.

3.3.3. Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo mokytojų patirtis siekta atkleisti šiuolaikinių tėvų įsitraukimo raišką ir įsitraukimo skirtumus kasdienėse ir ekstremaliose situacijose, tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo organizavimą patiriamus sunkumus, įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo veiklas skatinančias sąlygas. Minėti aspektai nagrinėti analizuojant ikimokyklinio ugdymo mokytojų interviu duomenis.

Informantų patirtys apie tėvų įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas kasdienėse situacijose suskirstytos į dv. kategorijas – *tėvų įsitraukimo teigiamos tendencijos* ir *tėvų įsitraukimo neigiamos tendencijos* (žr. 10 priedą).

Kategoriją *tėvų įsitraukimo teigiamos tendencijos* sudaro trys subkategorijos: *įsitraukimas į ugdymo įstaigos veiklas*, *įsitraukimas į grupės veiklas* ir *tėvų pagalba mokytojui*.

Tyrimo dalyviai pažymėjo, jog tėvai įsitraukia į ugdymo įstaigos veiklas: projektus, renginius, veiklas, susijusias su aplinkos tvarkymu (*Dalyvauja įvairiuose projektuose* (M1); *Dauguma tėvų noriai sutinka dalyvauti veiklose, renginiuose ir pan.* (M4; M16; M22, M28)). Viena informantė nurodė, kad tėvai įsitraukia į veiklas tada, kai jiems yra patogus laikas (*Sėkmingai įsitraukia į įstaigos veiklas (jei jos vyksta jiems patogiu metu)* (M2)). Pažymima, kad *tėvams yra suteikiamos visos galimybės įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklas* (M26). Tačiau šie tyrimo rezultatai neišryškino aktyvaus *tėvų dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigos savivaldoje, rengiant ugdymo programas, savanorystės veiklose*. Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog tėvų dalyvavimas mokykloje apima tėvų ir mokytojų susirinkimus, susitikimus, dalyvavimą mokyklos renginiuose dienos metu ar vakare (Leithwood ir kt., 2004). Pomerantz, Moorman, Litwack (2007) šį dalyvavimo tipą apibrėžė kaip *tiesioginį ir tradicinį* tėvų dalyvavimą. Šiuo atveju tėvai netenka galimybės pasidaryti aktyvia švietimo įstaigos bendruomenės dalimi ir prisidėti prie vaikų darželio vadybos, patys neįgyja veiklos planavimo, koordinavimo, organizavimo ir vertinimo kompetencijų (Haynes, Comer, 1996; Jorutytė, Budreikaitė, 2005). Tačiau, kaip teigia Ruškus ir kt. (2012), tėvų įtraukimas į vaiko ugdymo

procesą nereiškia, jog tėvai turi kiekvieną dieną būti mokykloje. Jeigu tėvai gali praleisti šiek tiek laiko ugdymo įstaigoje, tai jie gali užmegzti veiksmingus ryšius, o jų kontaktai su kitomis šeimomis suteikia ugdymo įstaigai papildomą būdą perduoti svarbią informaciją (p. 21).

Informantų požiūriu, tėvai įsitraukia į vaikų ugdymo procesą, vykstantį grupėje (<...> *įsijungia į <...> grupės veiklas* (M1, M13); *Grupėje visada yra dalis tėvų, kurie aktyviai dalyvauja įvairiose <...> grupės veiklose* (M9); *Tėveliai mielai įsijungia į kasdienes veiklas* (M10)). Buvo vardijamos **tradicinės veiklos**: renginiai, šventės, kelionės, projektai, pedagogo vedamos atviros veiklos, edukacinės išvykos ir pan. (*Džiaugiuosi savo tėvų įsitraukimu į ugdymo procesą, veiklas grupėje, edukacinius užsiėmimus, išvykas* (M14); *25% tėvų noriai įsitraukia į kasdienes vaikų veiklas, aktyviai jose dalyvauja* (M25); *Vykdomi projektai su tėvais. Popietinėje dienos pusėje dalyvauja grupės suorganizuotoje veikloje. Kartu žaidžia, skaito, siuva, piešia ir t. t. Pedagogų didelių pastangų dėka projektai vyksta* (M27)).

Pasak tyrimo dalyvių, tėvai dalyvauja grupės **veiklose** (*Aktyvus tėvų komitetas, rūpinasi ugdymo priemonėmis, padeda puoselėti ir kurti grupės aplinką, aprūpina priemonėmis, reikalingomis veikloms* (M17)), patys aktyviai **dalyvauja vaikų ugdyme**: konsultuojasi, organizuoja veiklas, dalyvauja ugdomojoje veikloje, aprūpina priemonėmis, aptaria vaikų pažangą, reaguoja į mokytojo pastebėjimus (*Tėvai prisideda prie vaikų mokymo, atsižvelgia į pedagogo rekomendacijas. Kartu aptaria vaiko pažangą ir tobulintinas sritis* (M13); *Tėvai aktyvūs, domisi vaikų ugdymu, individualiai konsultuojasi, išsako savo lūkesčius* (M17); *organizuoja išvykas, kepa keksiukus, kūrybinės dirbtuvėlės, profesijos pristatymas, kt.* (M25); *Tėvai įsitraukia į ugdymo procesą dalyvaujant atvirose veiklose, taip pat susirinkimuose, atvykdami į individualius pokalbius apie ugdytinių pasiekimus* (M29); *Atvyksta į įstaigą papasakoti apie savo profesiją ar namuose auginamus gyvūnėlius. Kiti atvyksta praveisti koką veiklą. Mūsų darželyje vienos grupės tėvai visada kartu veda kalėdinius pasirodymus (kai patys tėvai irgi persirengia, sako scenarijaus žodžius), improvizuoja* (M30)).

Kaip teigiamą įsitraukimo aspektą informantai akcentavo tėvų **pagalbą mokytojui**. Jie ne tik **padeda prašomi** (*Visuomet atsišaukia į prašymus paskolinti, padėti sumeistrauti, suorganizuoti ir kt.* (M2)), bet ir **rodo savo iniciatyvą**: *siūlo idėjas, dalyvauja kūrybiniuose darbuose, paruošia vaikus renginiams (Nedrąsiai siūlo savo idėjas, pastebėjimus dėl ugdymo* (M16); *50% tėvų mielai prisijungia savo darbais: kala inkilus, kuria įvairias puokštes parodėlėms, dovanoja vaiko nenaudojamus žaislus* (M25); *Noriai atlieka darbelius parodoms, paruošia vaikus šventėms* (M30)).

Kategoriją *tėvų įsitraukimo neigiamos tendencijos* sudaro dvi subkategorijos: *žemas tėvų įsitraukimas* ir *pedagogo iniciatyvos nebuvimas*.

Pastebėta, jog dalis tėvų patys *neieško galimybių įsitraukti* nei į ugdymo įstaigos, nei į grupės veiklas (*Patys tėvai neieško galimybių įsitraukti į vaikų ugdymą veiklą* (M25); *Tėvų įsitraukimo galimybių teoriškai yra daug, tačiau jomis naudotis nesuinteresuoti nei patys tėvai* (M23); *Jaučiama bendradarbiavimo su pedagogais stoka* (M26)). Anot vienos tyrimo dalyvės, tėvai *linkę būti vertintojais, o ne dalyviais* (*Kasdienėse situacijose tėvai įsitraukia mažiau į ugdymo įstaigos veiklas – pasąmoningai jie renkasi vertintojo vaidmenį* (M12)). Į veiklas kai kurie tėvai įsitraukia tik *inicijuojant mokytojai* (*Pedagogų didelių pastangų dėka projektai vyksta* (M27); *Kad ir kokiais kanalais būtų paskleista informacija, tačiau 100 proc. tėvų neįsitraukia niekada* (M29)). Galima daryti prielaidą, kad žemas tėvų įsitraukimas gali reikšti menką tėvų pedagoginį pasirengimą. Tėvų įsitraukimas, kaip pastebi Daniel, Wang, Berthelsen (2016), apibrėžiamas kaip tėvų aktyvus įsipareigojimas skirti laiko akademiniam ir bendram savo vaiko vystymuisi.

Kalbėdami apie neigiamas tėvų įsitraukimo tendencijas, tyrimo dalyviai įvardijo, jog prie žemo tėvų įsitraukimo prisideda ir *mokytojo iniciatyvos nebuvimas*. Mokytojams *stinga motyvacijos ir interesų įtraukti tėvus, apsiribojama formaliu bendravimu ir informavimu* (*Tėvų įsitraukimo galimybių teoriškai yra daug, tačiau jomis naudotis nesuinteresuoti nei patys tėvai, nei pedagogai. <...> pedagogams trūksta bendradarbiavimo su tėvais motyvacijos, apsiribojama formaliu bendravimu ir bendradarbiavimu, pageidaujamos informacijos teikimu* (M23)). Mokslininkai (Miller, Lines, Sullivan, Hermanutz, 2013) teigia, kad mokytojai gali daug pasiekti kurdami, skatindami tarpusavio santykius su tėvais. Į ugdymo įstaigos renginius tėvai ateina tada, kai juos pakviečia tas asmuo, kurį jie gerai pažįsta. Taigi ugdymo įstaigoms labai svarbu užmegzti partnerystę ir veiksmingai bendrauti su šeimomis.

Apibendrinant galima teigti, jog tikėtina, kad žemas tėvų įsitraukimas, pasak Flynn, Nolan (2008), yra todėl, kad tiek tėvai, tiek mokytojai nesuvokia, jog tėvų įsitraukimas į ugdymo įstaigos veiklas ir vaiko ugdymąsi tiesiogiai koreliuoja su ugdytinių akademinė sėkme, tėvai ir mokytojai per mažai turi informacijos apie tėvų įsitraukimo naudą. Tėvai nesijaučia saugūs ateidami į ugdymo įstaigą, o pedagogai nesijaučia saugūs, kai veiklose dalyvauja tėvai.

Analizuojant mokytojų patirtį apie tėvų įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo veiklas ekstremaliose situacijose, kaip ir analizuojant tėvų įsitraukimą kasdienėse situacijose, išskirtos dvi kategorijos – *tėvų įsitraukimo teigiamos tendencijos* ir *tėvų įsitraukimo neigiamos tendencijos* (žr. 11

priedą). Analizuoti tėvų įsitraukimo kasdienėse ir ekstremaliose situacijose skirtumus sumanyta norint įvertinti, kaip tam tikros aplinkybės gali paveikti įsitraukimo procesą.

Kategoriją *tėvų įsitraukimo teigiamos tendencijos* ekstremaliose situacijose (nuotolinio ugdymosi metu) sudaro keturios subkategorijos: *tėvų įsitraukimas, tėvų įtraukimas, mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas* ir *stiprus grįžtamasis ryšys*. Disertacinio tyrimo atveju tėvų įsitraukimas ekstremalioomis sąlygomis yra analizuojamas kaip tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymąsi namuose. Altschul (2011) nurodė, kad pedagogai tėvų dalyvavimą apibrėžia įvairiais būdais ir skirsto į dvi kategorijas: dalyvavimas namuose ir dalyvavimas mokykloje. Toren (2013) tėvų įsitraukimą į vaikų ugdymąsi namuose apibrėžė kaip namų darbų atlikimo pagalbą vaikams, kalbėjimą su vaikais apie mokyklos reikšmę ir vaikų skatinimą mokytis (p. 644).

Informantai pažymėjo, jog tėvai ekstremaliose situacijose (vykstant nuotoliniam ugdymui, COVID-19 pandemijos metu paskelbus karantiną) ir patys įsitraukia į ugdymo įstaigos veiklas, ir yra įtraukiami mokytojų. Išryškėjo *tėvų požiūris į ugdymą ir į galimybę patiems maksimaliai dalyvauti ugdant vaikus* (*Dauguma savo pareigą ugdyti, užimti vaiką priėmė labai atsakingai* (M12); *Dalyvavo organizuojamame visuotiniame susirinkime, teikė savo siūlymus* (M12); *Į nuotolinį ugdymą įsitraukė visi* (M14)). Pastebėta, jog kai kurių tėvų šis *požiūris nepasikeitė* (*Tie, kurie nuolat domisi vaikų ugdymu, tie ir buvo patys aktyviausi* (M18)), o dalies tėvų dėmesys vaiko ugdymui ir jo pažangai dar labiau *suaktyvėjo* (*Patys siūlo įvairias kūrybines idėjas, ypač aktyviai domisi vaiko pažanga, pageidauja individualių užduočių vaikams* (M10); *Karantino metu padidėjo tėvų susidomėjimas vaiko pažanga ir ugdymu – ypač tėvai stengėsi pagerinti vaikų skaičiavimo ir skaitymo mokymosi gebėjimus* (M12); *Maksimalus tėvų aktyvumas, kurio metu įdėta daug darbo, pastangų atliekant užduotis. <...> Mokėsi kartu su vaikais, kaip nenuobodžiauti, ką veikti, įvertinti vaiko pasiekimus* (M20)). Galima daryti prielaidą, kad kai kuriems tėvams dėl nuotolinio darbo arba galimybės nedirbti atsirado daugiau laisvo laiko ir jie galėjo skirti daugiau dėmesio vaikams. Gauti rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog dauguma tėvų supranta tėvų dalyvavimo svarbą ir yra įtraukiami į savo vaikų ugdymą, o nedidelė dalis tėvų bent jau palaiko minimalų ryšį su vaikų mokytojais ir dalyvauja mokyklos renginiuose (Bartel, 2010).

Nuotolinio ugdymo metu pagrindiniu vaikų *ugdymosi organizatoriumi tapo mokytojas*: rengė užduotis, jas siuntė elektroniniu paštu ir per specialias elektronines platformas organizavo užsiėmimus, konsultavo vaikus ir tėvus nuotoliniu būdu, vertino atliktas užduotis, teikė grįžtamąjį ryšį ir pan. (*Pasiūlydavau užduotis pagal savaitės temą, o tėveliai su vaikais jas*

atlikdavo. Iškilus klausimams, gaudavau atsakymus per individualius pokalbius tiek telefonu, tiek žinutėmis (M8); Buvo dedamos didelės pastangos, kad tėvai būtų suinteresuoti namuose prižiūrėti nuotolinį ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymą(si) (M11)). Tėvų funkcija šiuo atveju buvo **vaiko ugdymas ir pagalba** atliekant mokytojo pateiktas užduotis ir **grįžamojo ryšio teikimas** mokytojui (Per karantiną nuotolinio ugdymo metu į ugdymą įsitraukė 80% tėvų <...> (M8); Atlieka pateiktas užduotis (M10)). Pedagogas tapo savotišku tarpininku tarp tėvų ir vaikų (Pedagogas tapo tarpininku tarp tėvų ir vaikų, informacinių technologijų dėka (M13)).

Remiantis EBPO PISA tyrimais galima teigti, kad tėvų skatinimas vaikams padėti namuose yra rečiausiai naudojamas tėvų į(si)traukimo būdas. Pagalba namuose neturi būti suprantama kaip užduočių atlikimas už vaiką. Neužtenka tik siūlyti tėvams įsitraukti į darbą namuose, bet reikėtų tėvams surengti mokymus, kaip tai turėtų būti atlikta. Nuodugni analizė parodė, kad egzistuoja ir atvirkštinis ryšys tarp pagalbos atliekant namų darbus ir vaiko pasiekimų. Dažnai tėvams tiesiog trūksta mokymo įgūdžių (*Ar mokyklos rodo dėmesį personalui ir mokinių tėvams?*, 2012). Wilder (2013), Rogers ir kt. (2009) mano, jog dauguma tėvų nežino tinkamų mokymo metodų – vietoj paaiškinimo, kaip užduotis turėtų būti atlikta, jie tiesiog pataiso vaiko atsakymus. Dažnai tėvams ne tik trūksta reikiamų žinių arba įgūdžių, bet kartu jie nedrįsta patys siūlyti savo pagalbos.

Tyrimo dalyviai pabrėžė, kad daugeliu atvejų vyko sklandus bendradarbiavimas su tėvais (*Su nuotolinio ugdymo iššūkiu pavyko susidoroti tik bendromis pedagogų ir tėvų pastangomis* (M2); *Gražus ir šiltas bendradarbiavimas tiek su grupės tėveliais ir vaikučiais, parodė, kad bendromis pastangomis galima dirbti* (M6)). Mokytojai jautė tėvų pagalbą ([tėvai] *stengėsi padėti man, kaip pedagogei* (M12); *siūlė savo idėjas* (M17)), mokytojai, tėvai ir vaikai buvo viena komanda įveikiant nuotolinio ugdymosi sunkumus (*Nuolat vyravo komandinis darbas tarp pedagogo-tėvo-vaiko* (M12)).

Viena iš ikimokyklinio ugdymo mokytojo funkcijų yra sistemingas vertinimas, vaikų daromos pažangos ir pasiekimų fiksavimas, analizavimas, pagrindžiančios vaikų pasiekimus medžiagos kaupimas, todėl mokytojai nuotolinio ugdymo metu tėvų prašė pateikti vaikų atliktas užduotis, kūrybinius darbelius ir kt. Tėvai **teikė mokytojams grįžtamąjį ryšį**: siuntė nuotraukas, vaizdo medžiagą (*Vieni siuntė nuotraukas, video* (M1); *Visada į pateiktas užduotis atsakydavo vaikų darbais, video* (M6)), virtualiai dalyvavo projektuose (*Tėvai siuntė nuotraukas, vaizdelius, dalyvavo akcijose, projektuose, renginiuose* (M20)), dalijosi informacija (*Atsiųsdavo nuotraukas per Mesendžerį, kurias sukeldavau į sukurtą albumą toje pačioje grupėje ir*

elektroniniame dienyne (M8)), ką pavyko atlikti, kas nesisekė (Siųsdavo vaizdo medžiagą, komentarus, kaip sekėsi atlikti užduotį, su kokioms kliūtimis ar sunkumais susidūrė (M12)).

Informantų patirtys, susijusios su tėvų įsitraukimu į vaikų ugdymo veiklas namuose karantino laikotarpiu, išsiskyrė. Dalis tėvų įsitraukė į vaikų ugdymą, pagalbos teikimą jiems atliekant užduotis, bendradarbiavo su mokytojais, teikė jiems grįžtamąjį ryšį. Atlikus interviu turinio analizę buvo išskirta ir neigiama tėvų įsitraukimo tendencija. Šią kategoriją sudarė trys subkategorijos: *žemas įsitraukimas, silpnas grįžtamasis ryšys, bendradarbiavimo stoka*. Norėdami paaiškinti neįsitraukimo lygį, tyrimo dalyviai bandė netgi procentiniais dažniais ar skaičiais įvardyti, kiek tėvų neįsitraukė į vaikų nuotolinį ugdymą (*Apie 2% šeimų visiškai nerodė susidomėjimo, nors kitų vaikų atsiųstas nuotraukas su atliekamais darbais peržiūrėdavo (M18); Nuotolinis ugdymas mažai domina tėvus, išskyrus vieną, kitą šeimą iš 10-ies (M27)*). Akcentuota, jog **nuotolinis ugdymosi procesas sumažino įsitraukimo galimybes** (*Ekstremali situacija tėvų įsitraukimo galimybes šiek tiek sumažino, nes nebegalėjome turėti fizinio kontakto (M22)*).

Analogiškai informantų patirtys išsiskyrė ir kalbant apie grįžtamojo ryšio iš tėvų gavimą. Dalis mokytojų akcentavo, kad buvo ne tik žemas tėvų įsitraukimo lygis, bet ir silpnas grįžtamasis ryšys (*Grįžtamas ryšys buvo prastas (M15); Tik kartas nuo karto el. dienyne pedagogui parašydavo vidines žinutes kokias rekomenduojamas veiklas kartu su vaiku atliko (M9)*). Viena informantė grįžtamojo ryšio buvimą išreiškė procentiniais dažniais (*Nuolatinis grįžtamasis ryšys buvo su 50% ugdytinių, 25% – kartą į savaitę, kiti – kartą į mėn. (M25)*). Mokytojų patirtys rodo, kad nuotolinio ugdymosi metu buvo jaučiama bendradarbiavimo stoka (*Jaučiama bendradarbiavimo su pedagogais stoka (M26)*).

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo mokytojų patirtis, susijusias su šiuolaikinių tėvų pedagoginiu pasirengimu, buvo išsiaiškinta, jog tėvai yra labai užsiėmę, daug dėmesio skiria karjerai, sunkiai suderina tėvystės pareigas su profesine veikla. Situacija karantino Lietuvoje laikotarpiu COVID-19 pandemijos metu leido nemenkai daliai tėvų dirbti nuotoliniu būdu, kai kurie tėvai turėjo nedarbingumo pažymą, kad galėtų namuose prižiūrėti vaikus. Todėl buvo aktualu išsiaiškinti tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo organizavimą nuotoliniu būdu sunkumus. Buvo išskirtos trys kategorijos: *nuo tėvų nepriklausantys trukdžiai, bendrųjų technologinių kompetencijų stoka, tėvų pedagoginio pasirengimo stygius* (žr. 30 lentelę):

30 lentelė. Tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo organizavimą nuotoliniu būdu trukdžiai

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Nuo tėvų nepriklausantys trukdžiai	Tėvų profesinė veikla	<p><i>Buvo tokių tėvelių, kurie iš darbo vietos negalėjo pasitraukti karantino metu, todėl ir jų vaikų įsitraukimas į veiklas, deja buvo labai ribotas (M2);</i></p> <p><i>Vaikai buvo palikti senelių priežiūrai, tėvai turėjo vykti į darbus (M9);</i></p> <p><i>Tėvams sudėtinga buvo derinti darbą iš namų ir vaikų mokymą (M29);</i></p> <p><i>Tėvai patys dirbo nuotoliniu arba nenuotoliniu būdu, tėvams buvo sudėtinga suderinti laiką dėl užimtumo (M9);</i></p> <p><i>Tėvai pageidavo, kad rekomenduojamas ugdomąsias veiklas su vaikais galėtų atlikti jiems patogiu laiku (M9);</i></p> <p><i>Nespėjo atlikti visų rekomenduojamų veiklų, siūlomų muzikos, šokių, logopedo ir spec. pedagogo, nes patys dirba nuotoliniu būdu, atlieka namų ruošos darbus, tad stengiasi daugiau atlikti tai ką rekomenduoja auklėtoja (M9).</i></p>
	Materialiniai veiksniai	<p><i>Mažai siuntė atliktų veiklų nuotraukų, kad nesimatytų skurdesnė namų aplinka (M9);</i></p> <p><i>Visi šeimos nariai buvo drauge, reikėjo dalinti turimomis IT priemonėmis (M3);</i></p> <p><i>Šeima gyvena vieniemyje ir ne visada turėjo interneto ryšį (M9).</i></p>
	Psichologiniai veiksniai	<p><i>Ekstremali situacija tėvų įsitraukimo galimybes šiek tiek sumažino, nes nebegalėjome turėti fizinio kontakto (M22).</i></p>
Bendrujų technologinių kompetencijų stoka	Nepakankamos tėvų informacinių technologijų žinios	<p><i>Pedagogams teko įvaldyti naujas informacines technologijas, bei įtraukti į šį procesą tėvus ir vaikus (M13);</i></p> <p><i>Reikėjo „susidraugauti“ su elektroninėmis priemonėmis kuriant užduotis vaikams, tai užėmė tikrai daug laiko. Mokėmės dirbti su padlet, zoom sistemomis (M21).</i></p>
	Nepakankamos mokytojų informacinių technologijų žinios	<p><i><...> reikėjo paruošti tėvus, kurie taip pat tapo mokiniais įvaldant naujas informacines platformas (M13);</i></p> <p><i><...> Su tėvais daugiau bendravome elektroniniais paštais, nors iki šiol to nedarėme (M21).</i></p>
Tėvų pedagoginio pasirengimo stygius	Tėvų atsakomybės stoka	<p><i>Nuotoliniu būdu daugumai tėvų sunku įtraukti vaikus į veiklas, dirbti individualiai (M4);</i></p> <p><i>Iššūkis nuotoliniame ugdyme buvo suburti tėvus, įtraukti juos į ugdymą (M5);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p><i>Buvo dedamos didelės pastangos, kad tėvai būtų suinteresuoti namuose prižiūrėti nuotolinį ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymą(si) (M11);</i></p> <p><i>Aktyvumas nuolat kito – jis mažėdavo esant geresniems orams (M12);</i></p> <p><i>Ant tėvų pečių užgulė pakankamai didelė atsakomybė vaikų ugdyme. Visi tėvai buvo priversti būti atsakingais už kokybišką vaikų ugdymą. <...> tėvams dar didesnis iššūkis buvo nuolatinis būvimas kartu su savo vaikais, bei iššūkis užimti po veiklų savo atžalas (M13);</i></p> <p><i>Pradžia buvo sunki nuotolinio ugdymo <...>, bet vėliau tėvai tikriausiai susimąstė, kad reikia dirbti su vaiku (M15);</i></p> <p><i>Aktyvumas [įsitraukimo] nuolat kito – jis mažėdavo ilgėjant karantino laikotarpiui (M12);</i></p> <p><i>Apie 2% šeimų visiškai nerodė susidomėjimo (M18);</i></p> <p><i>Nuotolinis ugdymas mažai domina tėvus, išskyrus vieną, kitą šeimą iš 10-ies. Laukia kada greičiau į įstaigą (M27).</i></p>
	<p><i>Tėvų negebėjimas paskirstyti dėmesį</i></p>	<p><i>Kai kuriose šeimose buvo daugiau nei 1 vaikas, kuriems reikėjo dėmesio ir pagalbos besimokinant (M9);</i></p> <p><i>Šiek tiek kliūčių tiems tėvams kurie augina 2-3 vaikus (M20).</i></p>

Analizuojant nuo tėvų nepriklausančius įsitraukimo į vaikų ugdymąsi trukdžius buvo išskirtos keturios subkategorijos: *tėvų profesinė veikla, materialiniai veiksniai ir psichologiniai veiksniai*. Tyrimo dalyviai akcentavo, kad ne visi tėvai turėjo galimybę dirbti nuotoliniu būdu ir būti namuose, o ikimokyklinio amžiaus vaikai patys dar nevaldo informacinių technologijų (*Buvo tokių tėvelių, kurie iš darbo vietos negalėjo pasitraukti karantino metu, todėl ir jų vaikų įsitraukimas į veiklas, deja buvo labai ribotas (M2)*). Nors dalis tėvų ir turėjo galimybę dirbti nuotoliniu būdu, tačiau tai nereiškė, kad jie bet kada galėjo įsitraukti į vaikų ugdymosi procesą, atlikti užduotis – jie turėjo dirbti (*Tėvams sudėtinga buvo derinti darbą iš namų ir vaikų mokymą (M29)*). Be to, nuotolinis ugdymasis turėjo ir kitą pusę: kai kuriems tėvams galbūt jis ir suteikė galimybę daugiau pabūti su savo vaikais, įsitraukti į jų ugdymosi procesą tiesiogiai, bet buvo ir tokių tėvų, kurie neturėjo galimybės dirbti namuose. Vaikų jie negalėjo vesti į ikimokyklinio ugdymo įstaigą, o vykti į darbo privalėjo, tad šią užimtumo problemą sprendė vaiką palikdami

seneliams (*Vaikai buvo palikti senelių priežiūrai, tėvai turėjo vykti į darbus* (M9)). Taigi į vaikų ugdymosi procesą įsitraukti galėjo nebent seneliai. Kaip trukdis tėvams įsitraukti į vaiko nuotolinį ugdymosi procesą, susijęs su jų profesine veikla, buvo **netinkamas užduočių atlikimo laikas** (*Tėvai patys dirbo nuotoliniu arba nenuotoliniu būdu, tėvams buvo sudėtinga suderinti laiką dėl užimtumo* (M9); *Tėvai pageidavo, kad rekomenduojamas ugdomasis veiklas su vaikais galėtų atlikti jiems patogiu laiku* (M9)), per didelis vaikams skiriamų **užduočių skaičius** (*Nespėja atlikti visų rekomenduojamų veiklų, siūlomų muzikos, šokių, logopedo ir spec. pedagogo, nes patys dirba nuotoliniu būdu* (M9)). Šie trukdžiai, tikėtina, atsirado todėl, kad nuotolinis ugdymas, ypač ikimokyklinio ugdymo įstaigose, nebuvo taikomas arba buvo, bet labai retai taikomas, mokytojams ir pagalbos šeimai specialistams trūko patirties, gebėjimo įvertinti tėvų ir vaikų galimybes. Panašios tendencijos dėl užduočių pateikimo vaikams išryškėjo ir kitų autorių atliktuose tyrimuose (Čiuladienė, Valantinas, 2016).

Atliekant tyrimo duomenų analizę išryškėjo materialiniai veiksniai, darę įtaką tėvų įsitraukimui į vaikų ugdymąsi namuose. Tyrimo dalyvė pastebėjo, jog kai kurie tėvai vengė siūsti mokytojai veiklų nuotraukas dėl skurdžios namų aplinkos (*Mažai siuntė atliktų veiklų nuotraukų, kad nesimatytų skurdesnė namų aplinka* (M9)). Sunkumų kėlė ir nepakankamas skaičius šeimoje turimos kompiuterinės technikos įrangos, interneto ryšio neprieinamumas (*Visi šeimos nariai buvo drauge, reikėjo dalinti turimomis IT priemonėmis* (M3); *Šeima gyvena vieniemyje ir ne visada turėjo interneto ryšį* (M9)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog šeimos socialinis ir ekonominis statusas, darbo grafikai ir ankstesnė tėvų patirtis mokykloje yra svarbūs veiksniai, darantys įtaką tėvų įsitraukimui (LaRocque, Kleiman, Darling, 2011). Atliktas tyrimas neišryškino tik tėvų ankstesnės patirties įtakos į įsitraukimo procesą. Trakšelys (2010) pastebi, kad dirbant su šeimomis ir tėvais būtina atsižvelgti į įvairius susijusius kontekstus, vaiko ir jo šeimos aplinką.

Išskirtas psichologinis veiksnys – **fizinis kontaktas**, kuris, anot tyrimo dalyvių, daro įtaką tėvų įsitraukimo intensyvumui (*Ekstremali situacija tėvų įsitraukimo galimybes šiek tiek sumažino, nes nebegalėjome turėti fizinio kontakto* (M22)).

Informantų patirčių apie tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo organizavimą nuotoliniu būdu trukdžius analizės metu identifikuota mokytojų ir tėvų **bendrųjų technologinių kompetencijų stoka**. Ši ekstremali situacija atskleidė, kad ne visi mokytojai ir tėvai yra gerai įvaldę informacinių technologijų naudojimą (*Pedagogams teko įvaldyti naujas informacines technologijas, bei įtraukti į šį procesą tėvus ir vaikus* (M13); <...> reikėjo

paruošti tėvus, kurie taip pat tapo mokiniais įvaldant naujas informacines platformas (M13)). Mokytojai susidūrė su sunkumais rengiant vaikams elektronines užduotis (Reikėjo „susidraugauti“ su elektroninėmis priemonėmis kuriant užduotis vaikams, tai užėmė tikrai daug laiko. Mokėmės dirbti su padlet, zoom sistemomis (M21). Išryškėjo, kad ne visi mokytojai siūsdami informaciją naudojami elektroniniu paštu (<...> su tėvais daugiau bendravome elektroniniais paštais, nors iki šiol to nedarėme (M21)).

Tėvų pedagoginio pasirengimo stygiaus kategoriją sudarė dvi subkategorijos: tėvų atsakomybės stoka ir tėvų negebėjimas paskirstyti dėmesį. Tėvų atsakomybės stoka pasireiškė tuo, kad mokytojams **kilo daug sunkumų įtraukti tėvus** į nuotolinį ugdymą (Nuotoliniu būdu daugumai tėvų sunku įtraukti vaikus į veiklas, dirbti individualiai (M4); Iššūkis nuotoliniame ugdyme buvo suburti tėvus, įtraukti juos į ugdymą (M5)). Pastebėta, kad **tėvai nejaučia jokie intereso padėti vaikui** dalyvauti nuotolinio ugdymosi procese (Buvo dedamos didelės pastangos, kad tėvai būtų suinteresuoti namuose prižiūrėti nuotolinį ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymą(si) (M11)), nesijaučia atsakingi už vaikų ugdymą (Ant tėvų pečių užgulė pakankamai didelė atsakomybė vaikų ugdyme. Visi tėvai buvo priversti būti atsakingais už kokybišką vaikų ugdymą (M13); Pradžia buvo sunki nuotolinio ugdymo <...>, bet vėliau tėvai tikriausiai susimąstė, kad reikia dirbti su vaiku (M15)), apskritai nesidomi nuotoliniu vaikų ugdymu (Apie 2% šeimų visiškai nerodė susidomėjimo (M18); Nuotolinis ugdymas mažai domina tėvus, išskyrus vieną, kitą šeimą iš 10-ies. Laukia kada greičiau į įstaigą (M27)). Tai, kad tėvams nuotolinis ikimokyklinis ugdymas atrodė nereikšmingas, liudija informanto išsakytos mintys apie tėvų įsitraukimo aktyvumo svyravimą (Aktyvumas nuolat kito – jis mažėdavo esant geresniems orams (M12)). Tikėtina, kad esant palankiems orams tėvai geriau užsiimdavo kur kas jiems malonesne veikla nei buvimu prie kompiuterio ar pagalba vaikui atliekant mokytojo pateiktas užduotis.

Kaip pedagoginio pasirengimo stoką galima būtų įvardyti tėvų **negebėjimą paskirstyti dėmesį** ir vienu metu teikti ugdymosi pagalbą ne vienam savo vaikui (Kai kuriose šeimose buvo daugiau nei 1 vaikas, kuriems reikėjo dėmesio ir pagalbos besimokinant (M9); Šiek tiek kliūčių tiems tėvams kurie augina 2–3 vaikus (M20)).

Interviu su mokytojais turinio analizės metu išskirtos tėvų įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo veiklas skatinančios sąlygos. Šią temą sudaro dvi kategorijos: mokytojo sukuriamos sąlygos ir nuo mokytojo nepriklausančios sąlygos (žr. 12 priedą).

Kategoriją mokytojo sukuriamos sąlygos sudaro šešios subkategorijos: tinkamos įtraukimo formos, mokytojų dėmesys tėvams, palanki atmosfera, patogus laikas, grįžtamasis ryšys ir bendradarbiavimo periodiškumas. Šią

kategoriiją pagrindžia daugiausia informantų teiginių. Tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių tyrimų rezultatus, kuriuose išryškėjo, jog, bendraudami su mokykla ir mokytojais, tėvai patys nesiima iniciatyvos, nesijaučia esantys mokyklos bendruomenės sudedamoji dalis (Grincevičienė, 2014).

Labiausiai tėvai ***pasigenda įdomesnių veiklų ir formų, nemėgsta rutinos*** (*Auklėtojoms siūlyti kitokias veiklas, draugiškai paskatinant šeimas prisijungti* (M3); *Įprastinė rutina, besikartojantys užsiėmimai, veiklos ir kt. entuziastiškumą smukdo. Būtina vis kintanti, naujesnė, įdomesnė bendradarbiavimo forma* (M7)). Kaip matyti iš tyrimo dalyvių atsakymų, tėvai dalyvauja ir tradiciniuose renginiuose (*Jau kelinti metai grupėje vykdomi projektai su tėvais. Popietinėje dienos pusėje dalyvauja grupės suorganizuotoje veikloje* (M27); *Tėvai įsitraukia į ugdymo procesą dalyvaudami atvirose veiklose, taip pat susirinkimuose, atvykdami į individualius pokalbius apie ugdytinių pasiekimus* (M29)). Nepraranda populiarumo individualūs pokalbiai (*Tiesiogiai bendraujant pasiekiamas apčiuopiamesnis rezultatas* (M5); *Kasdieninėse situacijose viskas vyksta gyvu bendravimu* (M21)). Kitų tyrėjų (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Valantinas, Čiuladienė, 2012, 2013; Čiuladienė, Valantinas, 2016) manymu, tėvų įsitraukimo lygis yra nepakankamas, skurdokos tėvų įsitraukimo į mokinių ugdymą ir apskritai į ugdymo įstaigos veiklas formos, vyrauja individualistinis mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo pobūdis, dominuoja vienakryptė komunikacija iš viršaus žemyn, informacinio pobūdžio renginiai, kurie gali būti vertinami tik kaip kvietimas bendradarbiauti, o formalių ir mažai naudingų susirinkimų metu aptariamai tik ugdymosi rezultatai ir drausmės problemos. Taigi sprendžiamos jau kilusios problemos, bet tai nėra prevencijos priemonė, kad panašių problemų nekiltų.

Tyrimo dalyviai kalbėjo apie tai, kad tėvams labai reikšmingas mokytojo ***dėmesys***, tinkamas ***pakvietimas*** (<...> *pakvietus įsijungia* (M1); *Šeimoms reikalingas dėmesys, pagalba* (M18); *Tėvams patinka pedagogo dėmesys* (M9); *Priklausomai nuo auklėtojų gebėjimo įtraukti tėvus, jie dalyvauja darželio ugdymo procese* (M30)), ***paskatinimas ir padėka*** (<...> *reikalingas dėmesys <...>, padėka* (M18); *Įsitraukė į nuotolinio ugdymo procesą, nes gavo paskatinimą ir teigiamą požiūrį į jų pastangas ugdyti savo vaikus namuose* (M19)), ***pasitikėjimas*** (*Labai svarbu skatinti pasitikėjimą* (M18)). Tėvai pageidauja, kad jiems būtų pasakyta, *kaip ir kur [tėvai] gali pagelbėti* (M18). Ypač akcentuotas mokytojo gebėjimas tinkamai su tėvais ***bendrauti ir bendradarbiauti*** (*Tėvų įtraukimas iš dalies priklauso nuo to, kaip tarpusavyje bendraujama* (M9); *Priklauso nuo pedagogo mokėjimo tinkamai su jais bendrauti, bendradarbiauti* (M10)).

Dar vienas aspektas, anot informantų, kaip gali mokytojas paskatinti įsitraukti tėvus, – palankios atmosferos kūrimas. Tėvai vertina nuoširdų **bendravimą, nuomonės išklausimą** ([Jei] bendraudami bei bendradarbiaudami gerai jaučiasi bei sulaukia adekvačios refleksijos, tada sėkmė garantuota (M18); Tėvų įtraukimas iš dalies priklauso nuo to, kaip tarpusavyje bendraujama (M9); Gražus ir šiltas bendradarbiavimas tiek su grupės tėveliais ir vaikučiais (M6)). Išryškėjo, jog teigiamą atmosferą kuria ir teigiamus tarpusavio santykius formuoja **pozityvūs mokytojų atsiliepimai apie vaiką** (Visada matyti teigiamas perspektyvas, pastebėti tik vaiko pasiekimus (M28)). Teigiamai tėvų įsitraukimą veikia pirmasis tėvų apsilankymas ir vaiko veiklos ugdymo įstaigoje stebėjimas iš arti (Kai pirmą kartą apsilanko grupėje, pabendrauja su vaikais, atsiliepia labai šiltai ir mielai lankosi dažniau (M25)). Visos šios sąlygos leidžia pasiekti, kad tėvai pasijustų bendruomenės dalimi (Tėvai turi pasijusti bendruomenės dalimi (M3)). Tik nuo mokytojo kompetencijų ir meistriškumo bei motyvacijos priklauso, kaip šie tėvų įtraukimo į ikimokyklinio ugdymo veiklas aspektai bus įgyvendinti realioje praktikoje. Gauti tyrimo rezultatai koreliuoja su kitų autorių mintimis: Bauch, Goldring (2000) pabrėžė, kad tėvai labiau įsitraukia, kai mokyklos sukuria rūpestingą ir palankią aplinką.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad tėvų įsitraukimą mokytojai gali paskatinti teikdami jiems **grįžtamąjį ryšį** (Jvairių veiklų ir renginių akimirku įamžinimas, jų viešas nuoširdus ir gražus, kaip padėka už dalyvavimą pateikimas virtualioje erdvėje (M9)). Pažymima, jog tėvų įsitraukimą skatina **veiklų periodiškumas** (Pedagogų bendradarbiavimas plėtojamas kiekvieną dieną (M11)). Įsitraukimas bus veiksmingesnis, kai renginiai bus organizuojami ne pavieniui, bet vyks nuolatinis sistemingas darbas, tėvų ir mokytojų santykiai bus grindžiami bendradarbiavimu.

Informantų patirčių analizė atskleidė, kad tėvų įsitraukimui į ugdymosi veiklas didelę įtaką daro **veiklos laikas**. Tėvams svarbu, kad veiklos **nesidubliuotų su jų profesine veikla**. Informantai pastebėjo, jog dažniau įsitraukia tie tėvai, kurie yra mažiau užimti (Lengviausiai įsitraukia nedirbančios arba trumpesniu grafiku dirbančios mamytės (M8); Aktyviau dalyvauja tie, kurie yra mažiau užimti darbe arba visai nedirbantys (M9)). Analizuojant informantų patirtis paaiškėjo, jog ir tuo laikotarpiu tėvai pageidautų, kad užduotis vaikai galėtų atlikti tėvams **patogiu laiku** (Tėvai pageidavo, kad rekomenduojamas ugdomasis veiklas su vaikais galėtų atlikti jiems patogiu laiku (M9)). Individualus bendravimas su tėvais irgi dažniau vyksta vakarais, po darbo (Yra šeimų, kurios randa laiko vakare, prieš pasiimant vaikus pabendrauti, pasiūlo savo paslaugas (M18)). Kontautienė (2000), analizuodama mokytojų ir tėvų pedagoginį bendradarbiavimą,

pastebėjo, jog viena dažniausiai naudojamų bendradarbiavimo formų yra kasdieniai iš anksto neplanuoti pašnekesiai atėjus tėvams parsivesti vaiko iš ugdymo įstaigos. Redding (2000) akcentuoja tėvų įsitraukimui didelę įtaką darantį netinkamą laiko planavimą.

Kategoriją *nuo mokytojo nepriklausančios sąlygos* sudaro dvi subkategorijos: *kitų tėvų pavyzdys* ir *vidiniai tėvus skatinantys motyvai*.

Tyrimo dalyviai teigė, kad tėvus pozityviai veikia ir skatina įsitraukti *kitų tėvų pavyzdys* (*Geras grupės draugų pavyzdys visus tėvelius skatino pasitemti* (M3)). Tėvai atkreipia dėmesį į kitų tėvų veiklas, pamatytas virtualioje erdvėje (*Kiti tėvai matydami virtualioje erdvėje, kitų tėvų aktyvų dalyvavimą, jais džiaugiasi, jiems dėkoja ir taip pat susidomi ir įsitraukia į kitas grupės įvairias veiklas* (M9)). Tai dar kartą įrodo, koks yra svarbus mokytojo teikiamas grįžtamasis ryšys ir vykstančių veiklų viešinimas. Informantai pastebėjo, jog tėvų bendruomeniškumui įtaką daro *gyvenamoji aplinka* ir glaudžių tarpusavio ryšių puoselėjimas už mokyklos ribų (*Tarp tėvų taip pat vyrauja artimi santykiai, kadangi šie visi gyvena mažame miestelyje, vieni kitus pažįsta* (M11)).

Tėvus įsitraukti skatina ir vidiniai motyvai: *noras padėti vaikui* (*Tėvai, kurie nori padėti vaikui, įsitraukia į įstaigos, grupės organizuojamus renginius, veiklas, projektus, parodas* (M13, M16)), galimybė *pamatyti, ką vaikas sugeba* (*Tėvai labai aktyviai dalyvauja renginiuose, kuriuose pasirodo jų vaikai* (M9)), *suinteresuotumas vaiko ugdymu* ir tinkama priežiūra ugdymo įstaigoje (*Aktyviau dalyvauja tie, <...> kurie domisi ir jiems rūpi vaikų gyvenimas ugdymo įstaigoje* (M9)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, pvz., Trakšėlysis (2010) pastebi, jog vaiko vertinimas yra svarbus tėvams, kurie siekia suvokti vaiko elgesio, sėkmės ir nesėkmių priežastis (p. 61).

Apibendrinant galima teigti, jog mokytojų patirtys atskleidė tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas kasdienėse ir netipinėse situacijose raišką. Tėvų dalyvavimą galima apibrėžti kaip tiesioginį ir tradicinį įsitraukimą į kasdienes tradicines veiklas: renginius, išvykas, pedagogo vedamas atviras veiklas ir pan., tačiau neišryškėjo tėvų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos savivaldoje, rengiant ugdymo programas, savanorystės veiklose. Tėvai dažniau dalyvauja grupės veiklose: konsultuojasi vaiko ugdymo klausimais, dalyvauja ugdomojoje veikloje, aptaria vaiko pasiekimus ir pažangą, paprašyti arba savo iniciatyva teikia pagalbą mokytojui.

Atskleistos ir neigiamos įsitraukimo tendencijos: dalis tėvų nieško galimybių įsitraukti nei į vaiko ugdymą, nei į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas, labiau linkę būti ne dalyviais, o vertintojais. Į veiklas tėvai linkę

įsitraukti inicijuojant mokytojui. Tačiau ir ne visi mokytojai rodo iniciatyvą įtraukti tėvus, jiems stinga motyvacijos, apsiribojama formaliu bendravimu, informacijos pateikimu.

Išryškėjo ir teigiamos, ir neigiamos tėvų įsitraukimo tendencijos, kai susidaro netipinės situacijos, t. y. nuotolinio ugdymosi metu. Nuotolinio ugdymosi metu išryškėjo tėvų požiūris į ugdymo procesą. Pastebėta, jog dalies tėvų požiūris į ugdymą nepasikeitė, dalis tėvų suaktyvėjo ir labiau įsitraukė į ugdymą. Pagrindinis ugdymo organizatorius buvo mokytojas, o tėvų funkcija – vaiko ugdymas ir pagalba jam bei grįžtamojo ryšio teikimas mokytojui. Tačiau dalies tėvų įsitraukimas vykusio nuotolinio ugdymosi metu sumažėjo, motyvuojant tai fizinio kontakto nebuvimu. Konstatuota, jog ir grįžtamasis ryšys buvo silpnas. Kai kuriems tėvams buvo sunku suderinti vaiko ugdymą ir profesinę veiklą.

Išskirti nuotolinio ugdymosi metu išryškėję tėvų įsitraukimo trukdžiai: nuo tėvų nepriklausantys trukdžiai, bendrųjų kompetencijų stoka ir tėvų pedagoginio pasirengimo stoka. Dėl profesinės veiklos išryškėjo netinkamas užduočių atlikimo laikas, per didelis užduočių skaičius. Atskleista tėvų ir mokytojų bendrųjų kompetencijų – informacinių technologijų išmanymo – stoka: pedagogams buvo sunku parengti užduotis, reikėjo išmokti dirbti su naujomis vaizdo konferencijų platformomis, parengti su jomis dirbti tėvus.

Išryškintas itin svarbus tėvų įsitraukimo į nuotolinio ugdymo procesą trukdis – tėvų pedagoginis nepasirengimas ir negebėjimas paskirstyti dėmesį. Tyrimas atskleidė, jog dalis tėvų nėra suinteresuoti padėti vaikui: nesijaučia atsakingi už vaiko ugdymą, nesidomi nuotoliniu ugdymu. Kai kurie tėvai susidūrė su problema, kai nuotoliniu būdu šeimoje ugdytis turėjo ne vienas vaikas.

Kaip skatinančios tėvų įsitraukimą sąlygos buvo išskirtos tinkamos įtraukimo formos ir laiko parinkimas, palankios atmosferos kūrimas, grįžtamojo ryšio teikimas, bendravimo periodiškumas. Tėvai pageidauja įdomesnių veiklų, nemėgsta rutinos. Ypač vertina mokytojo pakvietimą, rodomą dėmesį, paskatinimą, pasitikėjimą, malonų bendravimą ir bendradarbiavimą, teikiamą grįžtamąjį ryšį. Išryškėjo nuo mokytojo nepriklausančios sąlygos: tėvų įsitraukimui įtaką daro kitų tėvų teigiamas pavyzdys ir pačių tėvų vidiniai motyvai: suinteresuotumas vaiko ugdymu, noras jam padėti ir pamatyti, ką jis geba.

3.3.4. Tėvų pedagoginio švietimo situacijos gerinimas

Informantų buvo prašoma pasidalyti savo patirtimis, susijusiomis su pedagoginio tėvų švietimo situacijos gerinimu: kokiomis formomis tėvų švietimas turėtų būti realizuojamas, kokiomis iniciatyvomis pasižymi tėvai, koks yra mokytojų indėlis gerinant pedagoginio tėvų švietimo situaciją.

Tyrimo dalyvių patirtys, susijusios su pedagoginio tėvų švietimo situacijos gerinimo formomis, suskirstytos į dvi kategorijas: **realaus bendravimo formos** ir **virtualaus bendravimo formos** (žr. 13 priedą).

Kategoriją **realaus bendravimo formos** sudaro šešios subkategorijos: *individualus bendravimas, šviečiamieji renginiai, praktinė veikla, informavimas, netradiciniai renginiai, grupiniai renginiai*.

Informantai pažymėjo, jog labai dažnai ikimokyklinio ugdymo mokytojai naudoja individualaus bendravimo su tėvais formą (*Individualūs pokalbiai, žinutės* (M1)) – **pokalbius ir konsultacijas**. Individualių pokalbių metu mokytojai **pateikia informaciją** apie vaiko pasiekimus, pažangą, gebėjimus, elgesį (*Individualių pokalbių apie vaikų veiklos vertinimą vykdymas* (M11); *Pokalbiai su tėvais, kurių metu auklėtoja pateikia žinių apie vaiko vystymąsi, jo pažangą* (M25); *<...> aptaria vaiko gebėjimus, elgesį, savijautą darželyje* (M30)). Pokalbių metu mokytojai ne tik informuoja, bet ir **konsultuoja tėvus** (*pataria tėvams kaip toliau elgtis su vaiku* (M25); *Daugiau dėmesio vertėtų skirti individualioms konsultacijoms „išgryninant“ trūkstamas tėvų žinias* (M26); *<...> organizuojame individualias konsultacijas* (M30)), atlieka individualią šviečiamąją funkciją – **suteikia žinių** (*<...> auklėtoja pateikia žinių apie vaiko vystymąsi* (M25)), **sprendžia problemas** (*Kasdieninis bendravimas, atvedus ir pasiimant vaiką, kurio metu sprendžiamos netikėtai kilusios problemos* (M25)). Tyrimo duomenų analizės metu išryškėjo, jog ikimokyklinio ugdymo mokytojai kaip individualaus bendravimo funkciją suvokia ir galimybę parodyti tėvams dėmesį ir pagarbą (*Pasitelkiant individualius pokalbius ir tam nuolat randant laiko, parodyti, kad visi šeimos nariai yra laukiami ir vertinami* (M20)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių tyrimų metu gautus rezultatus, jog pagrindinis tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas vyksta individualiomis ir kolektyvinėmis formomis (Kontautienė, 2000).

Turinio analizės metu kaip tėvų pedagoginio švietimo situaciją gerinanti forma išskirti šviečiamieji renginiai tėvams. Buvo vardijamos plačiai naudojamos tėvų švietimo formos: **paskaitos, seminarai, diskusijos, mokymai** (*Pagal galimybes vykdyti nemokamas paskaitas* (M4); *Dalyvautų organizuojamose paskaitose, seminaruose, mokymuose, skirtuose tėvams*

(M10); <...> įvairios paskaitos, seminarai, diskusijos, individualaus ar grupinio darbo formos, kur skleidžiama jaunosios kartos ugdymosi tikslai, uždaviniai ir metodai (M20)). Šviečiamojo pobūdžio renginius tėvams organizuoja pats **mokytojas** (Aktyviai organizuojame seminarus, paskaitas. Jas rengiame tiek patys, tiek kviečiame kitus specialistus (M11)), ikimokyklinio ugdymo **įstaigoje dirbantys švietimo pagalbos specialistai** (Paskaitos, seminarai, susitikimai su socialinėmis pedagogėmis, logopedėmis, psichologėmis (M5)), **išorės švietimo pagalbos specialistai** (Organizuoti paskaitas, diskusijas su įvairių sričių specialistais (M16); <...> organizuojami seminarai tėvams, įvairūs susitikimai su psichologais (M21)), **kviestiniai lektoriai** (Pakviesti lektorius į darželį praveisti paskaitas ar mokymus (M8)). Viena informantė pažymėjo, jog tėvai šviečiamojo pobūdžio renginiuose dalyvauja pasyviai (Pas mus vyko psichologės paskaitos, kartais kviečiame specialistus paskaityti paskaitą, tačiau mūsų darželio tėvai į tokias paskaitas neina – susirenka vos kelios mamos (M30)). Tyrimo dalyvių darbe naudojamos tradicinės šviečiamojo pobūdžio formos rodo, kad vis dėlto ikimokyklinio ugdymo įstaigose organizuojant pedagoginį tėvų švietimą mažai kas keičiasi. Trakšelys (2010) teigia, kad nors tėvai dažnai yra kaltinami pasyvumu, tačiau ir patys mokytojai negeba ir nemoka įtraukti tėvų į bendruomenės veiklas, naudojamos formos neatitinka laikmečio ir tėvų lūkesčių.

Tyrimo dalyviai atskleidė, kad tėvų pedagoginio švietimo situaciją labiausiai gerina tėvų įtraukimas į praktines veiklas (*Manau tik per praktines veiklas. <...> Daugiau bendrų veiklų su šeimomis, pačių įvairiausių* (M3); <...> *šėimos narių lankymasis grupės veiklose, grupės ir bendruomenės šventėse* (M20)). Praktinių veiklų metu tėvai turi galimybę **iš arti stebėti savo vaikų ugdymo procesą įstaigoje** (*Šėimos narių lankymasis grupės veiklose* (M20); *Organizuoti apsilankymus grupėje, kurių metu tėvai geriau, išsamiau suvokia vaiko ugdymo procesą, pamato daug būdų vaiko patyrimui plėsti* (M25)), patys **įsitraukti į veiklas ar jas organizuoti** (*Patys [galėtų] supažindinti su savo profesijomis, kartu apsilankytų bibliotekose, dalyvautų kūrybinėse dirbtuvėlėse* (M10); *Pas mus ateina tėčiai, praveda sporto kokį nors renginį, pvz., futbolo turnyrą, papasakoja apie kareivio profesiją, mama – anglų kalbos pamokėlę, ar kita mama surengia savo rankų darbo lėlių parodą* (M30)). Kaip galimybę praktiškai įtraukti tėvus į vaiko ugdymą mokytojai įvardijo pasiekimų stebėjimo dokumentų pildymą (*Duodame tėvams vaikų gebėjimų ir pasiekimų anketas, kad įvertintų, tokiu būdu pasitikrina, ką turi mokėti jų vaikas* (M30)). Tokiu būdu tėvai gali patys analizuoti vaiko gebėjimus, pamatyti pokyčius, įvertinti, kaip jie patys galėtų padėti vaikui.

Išryškėjo, jog *tėvų informavimas* tyrimo dalyvių traktuojamas kaip galimybė gerinti tėvų pedagoginio švietimo situaciją. Tėvų informavimas vykdomas tiek **raštu**, tradiciškai rengiant lankstinukus aktualiomis temomis, ugdymo įstaigos laikraštį (*Informaciniai lankstinukai (M1)*; <...> *informacijos skelbimas įstaigos laikraštyje (M13)*; *Įvairi informacija gali būti perteikiama skrajutėse <...> (M13)*; *Skelbiame pranešimus, lankstinukus tėvams vaikų ugdymo klausimais (M30)*), tiek **žodžiu**, informaciją pateikiant tėvams susirinkimų metu (*Įvairi informacija gali būti perteikiama: <...> susirinkimuose supažindinant tėvus su darbo planais, informuojant apie veiklas, prisidedant prie ugdymo ir ugdymosi turinio, rengimo ir įsitraukimo jį įgyvendinant (M13)*; [*Tėvų susirinkimuose*] *pristatomos numatomos veiklos, projektai, šventės. Supažindinami su vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimu. Supažindinami su pagalbos vaikams specialistais, numatomais papildomo ugdymo būreliais (M18)*). Lyginant gautus disertacinio tyrimo rezultatus su Valantino ir Čiuladienės (2012) atliktais išorinio mokyklų vertinimo ataskaitų turinio analizės rezultatais galima teigti, kad tėvų informavimas – labiausiai įprasta ir įvairi savo raiškos būdais mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo forma. Informavimo turiniu tampa vaikų pasiekimai, pažanga, elgesys, ugdymo turinys ir pan. Šia informacija mokyklos dalijasi mokyklos interneto svetainėje, lankstinukuose, laikraščiuose, tėvų susirinkimų metu (p. 408).

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad tik du informantai paminėjo netradicines renginių formas kaip galimybę gerinti tėvų pedagoginį švietimą (*Tėvai įsitraukia į netradicinius, šiuolaikinius ir įdomius renginius (M9)*; *Organizuojami diskusijų klubai (M18)*). Tokį rezultatą būtų galima interpretuoti kaip mokytojų nenorą arba nepasirengimą imtis pokyčių, vis dar stipriai išreikštą tradicinį institucinio ugdymo modelį, į vaiką orientuotų ugdymo principų suvokimo stoką. Šiuo atveju mokytojai lyg ir nėra suinteresuoti tuo, kad tėvai labiau įsitrauktų ir taptų visaverčiais vaiko ugdymo įstaigoje dalyviais. Analogiška situacija išryškėja ir kitų autorių tyrimuose (Ruškus ir kt., 2012).

Mokytojų patirčių analizė atskleidė, kad kaip priemonę gerinti tėvų pedagoginio švietimo situaciją mokytojai dažniausiai suvokia ir naudoja **tradicinių grupinių renginių formas**: susirinkimus, šventes, išvykas, ekskursijas, popietes, vakarones, spektaklius, sporto šventes, akcijas, parodas, projektus ir pan. (*Bendri renginiai, šventės ir išvykos: spektakliai, popietės, vakaronės, kalendorinės šventės, tautinės šventės, ekskursijos (M13)*; *Rengti bendrus grupės projektus, išvykas su vaikais (M16)*; *Svarbūs tėvų susirinkimai (M20)*; *Kartu su tėvais organizuojame bendruomenės sporto šventę, akcijas, parodas (M21)*). Išvardytuose renginiuose dalyvauja vaikai, pedagogai, tėvai.

Informantai teigia, kad bendri renginiai padeda formuoti bendruomenės narių ryšį ir pozityvius santykius, skatina partnerystę ir tarpusavio pasitikėjimą (*Bendri renginiai, vysto artimą ryši tiek tarp tėvų, tiek tarp visos ugdymo įstaigos bendruomenės* (M11); *Išvykos, kelionės skatina partnerystę, pozityvius santykius, tarpusavio pasitikėjimą* (M20)).

Išskiriami *tėvų susirinkimai*, kurių metu tėvai **gauna informaciją** apie ugdymo programas, ugdymo metodus, ugdymo įstaigos veiklas (*Tėvų susirinkimai, kurių metu tėvams pristatoma programa ugdymo būdai, metodai <...>. Informuojami apie veiklą darželyje* (M18)). Susirinkimuose tėvai **gauna žinių** vaiko raidos psichologijos temomis (*Supažindinami su amžiaus raida* (M18); *Kalbame susirinkimų metu apie vaikų raidos ypatumus* (M30)), **aptariami su numatomu ugdymu susiję klausimai** (*Du kartus per mokslo metus su tėvais darome susirinkimus, aptarti įvairiems su ugdymu susijusiems klausimams (išgirstame tėvų lūkesčius, aptariame prioritetus, vaikų pasiekimus, edukacines išvykas ir pan.)* (M21)), **aptariamos problemos** (<...> *tėvų susirinkimai, kurių metu aptariamos grupės problemos, tvarka* (M25)), tėvai dalijasi turima patirtimi (<...> *tėvai dalijasi patirtimi* (M25)). Galima teigti, kad tokiais aptarimais nevykdoma problemų atsiradimo prevencija, nevyksta ir problemų sprendimo monitoringas. Galima daryti prielaidą, kad tėvų susirinkimai vis dar yra viena pagrindinių pedagoginio tėvų švietimo formų, kurių metu tėvai informuojami įvairiais klausimais, geriausiu atveju gauna tik kai kurių žinių, kurių reikalingumą nustato mokytojas. Kaip teigia Juodaitytė (2001), ikimokyklinio ugdymo įstaigose taikomas saikingas konstruktyvus tėvų švietimas siejamas su tam tikromis pedagoginėmis žiniomis ir taikomas tik tam tikrais momentais, kai atsiranda galimybė turimas teorines žinias pritaikyti praktiškai, ir tai tėvus parengia spręsti tik kai kurias ugdymo problemas. Išorinio mokyklų vertinimo rezultatus analizavę Čiuladienė ir Valantinas (2016) teigia, kad tėvų įtraukimo į vaikų ugdymąsi formos yra skurdokos, vyrauja individualistinis mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo pobūdis, dominuoja vienakryptė komunikacija iš viršaus žemyn, informacinio pobūdžio renginiai. Leliūgienė, Simanavičiūtė (2010) tyrimais atskleidė, kad formalūs, nenaudingi susirinkimai, kurių metu aptariami tik vaiko ugdymosi rezultatai, drausmės klausimai, kenkia sėkmingam tėvų ir mokytojų bendradarbiavimui.

Kategoriją *virtualaus bendravimo formos* sudaro keturios subkategorijos: *keitimasis informacija, šviečiamieji renginiai, informavimas, grįžtamasis ryšys*.

Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad keistis informacija su vaikų tėvais šiuolaikiniams tėvams yra labai patogu virtualiomis priemonėmis: per įvairias platformas, pasitelkiant išmaniąsias technologijas (*Apspręstas bendras –*

visiems priimtinas ir tinkamas bendravimo būdas: pvz.: tam tikra platforma – kurioje būtų visa išsami informacija – laisvai prieinama kiekvienam tėveliui (M24); Daugiau pasitelkti išmaniąsias technologijas bendraujant su tėvais (M29)). Šios formos naudojimas labiausiai pasiteisino nuotolinio ugdymo metu ir tai ateityje galėtų būti naudojama plačiau (Tėvams karantino metu labai tiko bendravimas nuotoliniu būdu. Ir manau zoom susirinkimus tėvams tokia forma daryti taps norma (M12)). Informantai pažymėjo, jog virtualios bendravimo formos galėtų būti sėkmingai panaudotos ir organizuojant tėvų pedagoginį švietimą (Šiuolaikiniams tėvams būtų tinkamas virtualus būdas pedagoginiam švietimui organizuoti (M2)). Kai kurie tyrimo dalyviai dalijosi patirtimi, kad jie ir dabar pedagoginį švietimą organizuoja virtualiai (Kviečiau tėvus dalyvauti nemokamuose nuotoliniuose webinaruose – seminaruose (M9); Tėvams pateikiu savo organizuojamų atvirų veiklų video pristatymus (M9)).

Atlikus gautų duomenų analizę paaiškėjo, kad mokytojai plačiai naudoja *virtualių tėvų informavimą*: dalijasi įvairiomis nuorodomis ir informacija *socialiniuose tinkluose* (<...> Facebook grupėje (M1); Tėvai rūpimais vaikų auklėjimo, organizaciniais ir kitais su vaikais susijusiais klausimais dalinasi virtualiose paskyrose, kuria įvairias facebook pokalbių grupes (M2); Internete uždaroje „Facebook“ tėvų grupėje pasidalinu susirinkimo metu pateiktais pristatymais, pranešimais, lankstinukais, bendrai priimtais sprendimais (M9)), skelbia informaciją ugdymo *įstaigos tinklalapyje* (Informacijos skelbimas įstaigos <...> tinklalapyje (M13)), naudoja *informacinę sistemą „Mūsų darželis“*⁵ (Informacijos sklaida per sistemą „Mūsų darželis“ (M1); daug informacijos teikiame „musudarzelis.lt“ sistemoje, kuria tėvai labai noriai naudojasi (M22)). Virtualiomis formomis mokytojai tėvams teikia ir grįžtamąjį ryšį, t. y. tėvai gali pamatyti nuotraukas ar vaizdo įrašus iš ugdomųjų veiklų, išvykų ir kitų renginių (*Labai aktyviai dalinuosiu ugdomųjų veiklų, išvykų, renginių nuotraukomis, nuotraukų pristatymais (M9); Daugiau nuotraukų, vaizdo įrašų, kaip vaikai dalyvauja ugdyme, rodo savo pasiekimus (M28)).*

Analizuojant mokytojų patirtis, susijusias su pedagoginio tėvų švietimo situacijos gerinimo galimybėmis, išskirta tėvų pedagoginio švietimo situaciją gerinančios mokytojo veiklos tema (žr. 31 lentelę). Išskirtos dvi kategorijos: *tėvų įsitraukimą sąlygojantys veiksniai* ir *tėvų įsitraukimą palaikantys veiksniai*.

⁵ <https://musudarzelis.lt/>

31 lentelė. Pedagoginio tėvų švietimo situaciją gerinanti mokytojo veikla

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
<i>Tėvų įsitraukimą sąlygojantys veiksniai</i>	<i>Pakvietimas</i>	<i>Kviesti dalyvauti, prisijungti prie grupės (M1); [Prisijungti prie] įstaigos organizuojamų renginių (M1) Kviečiu tėvelius dalyvauti grupės ugdomojoje veikloje, bendruomenės renginiuose, šventėse (M17); Tėvai kviečiami dalyvauti šventėse, ekskursijose, veiklose grupėje, parodose kaip dalyviai ir kaip organizatoriai (M18).</i>
	<i>Padėkos</i>	<i>Padėkoti už dalyvavimą (M1); Padėkos šeimos nariams už pagalbą, sveikinimai (M20).</i>
	<i>Apklauso</i>	<i>O gal reikėtų apklausti ugdytinių tėvus koks būdas ar forma būtų priimtinausia jiems (M2); Kurti anketas (M16); Galima būtų tėvus apklausti kokios temos juos domina (M8); Vykdau nuotolines apklausas (M9); Galima ir anketinė apklausa (M20); Tėvų nuomonių tyrimas (M25); Būtina matyti, ko tėvams labiau reikėtų, kas labiau domina, ko jie pageidautų (M28).</i>
<i>Tėvų įsitraukimą palaikantys veiksniai</i>	<i>Mokytojo kompetencijos</i>	<i>Čia atsiskleidžia pedagogo asmeninės savybės ir profesiniai gebėjimai (M13); Pedagogas turi rodyti tėvams teigiamas savo savybes, būti maloniu (niekuomet nestatyti sienos tarp savęs ir tėvų), gerbti tėvus ir jų vaiką (M19); Pedagogo mandagumas, dorovingumas, kūrybingumas, pagarba tėvams (M20); Supratingumas <...> teigimas, bet ne reikalavimas, paprašymas, bet ne įsakymas (M28); Kuo pedagogas geriau geba įtraukti tėvus, tuo tėvų švietimas tampa malonesnis, reikšmingesnis ir natūraliai suprantamas (M13); Nuolat ieškoti būdų kaip <...> juos įtraukti (M19).</i>
	<i>Informavimas</i>	<i>Nuolat ieškoti būdų kaip maksimaliai suteikti visiems tėvams informaciją apie ugdymo procesą (M19); Laiku teikiama informacija (M28).</i>
	<i>Bendradarbiavimas</i>	<i>Taip pat iniciatyvos turėtų būti iš pedagogų (M3);</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
		<i>Pedagogai aktyviai turėtų bendrauti ir bendradarbiauti su tėvais (M11); Labai daug priklauso nuo pačio pedagogo, jo iniciatyvos (M14); Manau pedagogas turi ieškoti būdų kaip su kiekvienu tėvu individualiai bendrauti ir paskatinti aktyviai bendradarbiauti (M19).</i>
	Pedagoginė pagalba	<i>Suteikti prieinamus būdus savišvietai, dėl vaikų auklėjimo (M4); Mes galime pasidalinti patirtimi, duoti patarimų (M7).</i>

Kategoriją *tėvų įsitraukimą sąlygojantys veiksniai* sudaro subkategorijos: *pakvietimas, apklausos, mokytojo kompetencijos*.

Kaip teigia Halsey (2005), Walker ir kt. (2005), ikimokyklinio ugdymo įstaigos organizuoja renginius, tačiau į juos ateina labai mažai tėvų. Šiuo atveju išryškėja esminė mokytojo funkcija siekiant įtraukti tėvus – gebėjimas tinkamai juos pakviesti. Tėvai linkę ateiti ir dalyvauti tada, kai juos pakviečia jiems gerai pažįstamas žmogus – būtent jų vaiko mokytojas. Tėvai mieliau renkasi asmeninius kvietimus, kuriuose pateikiama išsami informacija apie įvykį. Skatinant tėvus įsitraukti, ateiti į organizuojamus renginius, svarbus mokytojo kvietimo turinys, teigiami komentarai apie vaiką (Halsey, 2005). Priešingu atveju, kaip pastebi Shajith, Erchul (2014), tėvai gauna informaciją iš ugdymo įstaigos, tačiau nesigilina į informacijos turinį ir komunikacijos svarbą. Atliktas tyrimas atskleidė, kad mokytojai suvokia **tėvų pakvietimo** reikšmę (*Tėvai kviečiami dalyvauti šventėse, ekskursijose, veiklose grupėje, parodose kaip dalyviai ir kaip organizatoriai (M18)*). Tėvai kviečiami į **grupės renginius** (*Kviesti dalyvauti, prisijungti prie grupės (M1); Kviečiu tėvelius dalyvauti grupės ugdomojoje veikloje (M17)*), į visos **ugdymo įstaigos bendruomenės renginius** (*[Prisijungti prie] įstaigos organizuojamų renginių (M1); <...> bendruomenės renginiuose, šventėse (M17)*).

Tyrimo dalyvių patirčių analizė atskleidė, jog tėvai vertina ne tik pakvietimą, bet ir **padėką už dalyvavimą** (*Padėkoti už dalyvavimą (M1); Padėkos šeimos nariams už pagalbą, sveikinimai (M20)*). Tai yra tarsi įrodymas, kad jų dalyvavimas pastebimas ir yra mokytojui ar visai ugdymo įstaigai labai reikšmingas.

Dar vienas tėvų įsitraukimą sąlygojantis veiksnys yra tėvų **apklausos**. Kvietimai ir padėkos tėvams gali būti ne tokios efektyvios, jei mokytojas nežinos, kokie yra tėvų poreikiai, kokios pedagoginio švietimo temos jiems tuo metu aktualios. Mokytojai gali šį klausimą spręsti organizuodami tiesiogines arba virtualias apklausas (*Galima būtų tėvus apklausti kokios*

temos juos domina (M8); *Vykdu nuotolines apklausas* (M9); *Galima ir anketinė apklausa* (M20); *Tėvų nuomonių tyrimas* (M25). *Būtina matyti, ko tėvams labiau reikėtų, kas labiau domina, ko jie pageidautų* (M28)). Šiuo metodu mokytojas gali sužinoti tėvų nuomonę bet koku aktualių vaikų ugdymo klausimu (*O gal reikėtų apklausti ugdytinių tėvus koks būdas ar forma būtų priimtinausia jiems* (M2)).

Itin didelę reikšmę gerinant pedagoginio tėvų švietimo situaciją turi mokytojo kompetencijos (*Čia atsiskleidžia pedagogo asmeninės savybės ir profesiniai gebėjimai* (M13)). Pastebima, kad įvairių autorių darbuose išsiskiria nuomonės dėl kompetencijos sampratos: vieni autoriai labiau akcentuoja žinias ir gebėjimus (Erpenbeck, Heyse, 2007; Laužackas, Stasiūnaitė, Teresevičienė, 2005), kiti gebėjimus veikloje (Jurašaitė-Harison, 2004; Martišauskienė, 2010; Malinauskienė, 2010), dar kiti – asmenines savybes ir vertybes (Jucevičienė, Lepaitė, 2000). Atlikto tyrimo rezultatai parodė, jog tyrimo dalyviams yra svarbios šios mokytojo *asmeninės savybės*, padedančios gerinti pedagoginio tėvų švietimo situaciją: malonus, mandagus, dorovingas, kūrybingas, supratingas (*Pedagogas turi rodyti tėvams teigiamas savo savybes, būti maloniu (niekuomet nestatyti sienos tarp savęs ir tėvų)* (M19); *Pedagogo mandagumas, dorovingumas, kūrybingumas* (M20); *Supratingumas <...>* (M28)). Aktualizuojami mokytojų *pedagoginiai gebėjimai* (<...> *teigimas, bet ne reikalavimas, paprašymas, bet ne įsakymas* (M28)), šiame tyrime itin reikšminga mokytojo *vertybė* – pagarba tėvams (*gerbti tėvus ir jų vaiką* (M19); <...>*pagarba tėvams* (M20)). Smit ir kt. (2007) teigia, kad tam, jog būtų galima veiksmingiau bendrauti su tėvais, dažnai mokytojams reikia naujų žinių, įžvalgų apie galimas kliūtis, naujų įgūdžių.

Kategoriją *tėvų įsitraukimą palaikantys veiksniai* sudaro trys subkategorijos: *informavimas, bendradarbiavimas, pedagoginė pagalba*. Analizuojant pedagoginio švietimo situaciją gerinančias darbo su tėvais formas jau buvo konstatuota, kad viena iš dažniausiai naudojamų formų – tėvų informavimas. Remiantis gautais tyrimo rezultatais galima teigti, kad viena iš pagrindinių mokytojo funkcijų siekiant palaikyti ir tęsti pradėtą tėvų įtraukimo procesą yra informavimas. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog informacija turi būti pateikiama *laiku ir išsami, prieinama tėvams* (*Nuolat ieškoti būdų kaip maksimaliai suteikti visiems tėvams informaciją apie ugdymo procesą* (M19); *Laiku teikiama informacija* (M28)).

Tyrimo dalyviai akcentavo, jog, norint palaikyti santykius su tėvais, reikia nuolat su jais *bendradarbiauti, rodyti iniciatyvą, ieškoti patrauklių bendravimo su tėvais būdų* (*Taip pat iniciatyvos turėtų būti iš pedagogų* (M3); *Pedagogai aktyviai turėtų bendrauti ir bendradarbiauti su tėvais*

(M11); *Labai daug priklauso nuo pačio pedagogo, jo iniciatyvos (M14); Manau pedagogas turi ieškoti būdų kaip su kiekvienu tėvu individualiai bendrauti ir paskatinti aktyviai bendradarbiauti (M19)*). Kaip vienas iš tėvų įsitraukimą palaikančių veiksnių išskirta pedagoginė pagalba tėvams – **pedagoginių žinių suteikimas** (*Mes galime pasidalinti patirtimi, duoti patarimų (M7)*).

Analizuojant pedagoginio tėvų švietimo situaciją gerinančias sąlygas, išskirtos dvi kategorijos: **įstaigos iniciatyva** ir **tėvų iniciatyva**. Kategoriją *įstaigos iniciatyva* sudaro trys subkategorijos: *pozityvių santykių kūrimas, pedagoginio tėvų švietimo būdai, palankus laikas* (žr. 32 lentelę):

32 lentelė. Pedagoginio tėvų švietimo situaciją gerinančios sąlygos

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
Įstaigos iniciatyva	Pozityvių santykių kūrimas	<p>Tėvai turėtų pajusti, kad jų vaikai ir jie svarbūs įstaigai (M1);</p> <p>Pozityvus, nuoširdus ir atviras tarpusavio bendravimas, kuria gerus santykius tarp tėvų ir pedagogų. Pedagogai turi sudaryti tokias sąlygas, kad tėvai jais pasitikėtų (M11);</p> <p>Manau viskas priklauso nuo pedagogo, kaip tu elgsies su vaiku, taip elgsis tėvai (M15);</p> <p>Turime grupės tradicijų, renginių, švenčiame vaikų gimtadienius, pramogaujame išvykose (M17);</p> <p>Asmeninis pozityvaus santykio kūrimas ir priveda prie kokybiško ir rezultatyvaus tėvų pedagoginio švietimo (M19);</p> <p>Surasti tinkamiausius bendravimo būdus (M20);</p> <p>Būtinai domėjimasis šeima (M20);</p> <p>Parodyti, kad visi šeimos nariai yra laukiami ir vertinami (M20);</p> <p>Pristatomi pedagogų lūkesčiai šeimoms ir šeimos išsako savo lūkesčius (M18);</p> <p>Gerinat tėvų švietimą svarbus bendradarbiavimas (M13);</p> <p>Glaudus ryšys su tėvais ir globėjais (M28).</p>
	Pedagoginio tėvų švietimo būdai	<p>Taikomas „Kompleksinės pagalbos vaikui ir šeimai modelis“ (M17);</p> <p>Būtų galima parengti tėvų ugdymo programą pedagoginiams igūdžiams tobulinti (M7);</p> <p>Įgyvendinama „Tėvų ir Lopšelio-darželio mokymosi programa“ (M17);</p> <p>Tam parengti mentoriai. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas nėra parengtas apmokyti suaugusius (M7);</p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
		<i>Susitarta dėl „Bendradarbiavimo su šeima formų ir metodų“ (M17).</i>
	Palankus laikas	<i>Visiems patogiu laiku, po darbo valandų (M8); Tėvai įsitraukia <...>, kuomet sudaroma galimybė atvykti ir sudalyvauti renginyje bet kuriuo jiems patogiu laiku (M9); Tam nuolat randant laiko (M20); Konkrečiu skirtu laiku tėvai su auklėtoja aptaria vaiko gebėjimus, elgesį, savijautą darželyje (M30).</i>
	Tėvų iniciatyva	<i>Sudaryti sąlygas tėvams siūlyti iniciatyvas (M3); Siekiant pagerinti tėvų įsitraukimą į kasdienes ugdymo veiklas, paskatinti jų iniciatyvumą (M5); Labai svarbi tėvų iniciatyva. Tėvai susikūrę facebooko grupes ir iniciatyvių tėvų pagalba išsprendžia nemažai svarbių klausimų. Jei grupėje yra keletas aktyvių šeimų, auklėtojai pakanka būti tik idėjų generatoriumi (M18); Gerinant tėvų pedagoginio švietimo situaciją didžiausią reikšmę turi tėvų iniciatyva (M23); Turėtų ir patys tėvai norėti. Įstaigoje daug vyksta įvairių renginių, o tėvai renkasi vangiai (M27); Tėvų iniciatyva čia labai svarbi (M29); Visada labai vertiname tėvų siūlymus ir iniciatyvas (M30).</i>

Tyrimo dalyvių patirčių analizė atskleidė, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos administracija ir mokytojai, norėdami pagerinti pedagoginio tėvų švietimo sąlygas, pirmiausia turėtų kurti pozityvius santykius su tėvais. Tėvai turi jausti, kad ugdymo **įstaigai yra svarbūs** ir vaikai, ir tėvai (*Tėvai turėtų pajusti, kad jų vaikai ir jie svarbūs įstaigai (M1); Pozityvus, nuoširdus ir atviras tarpusavio bendravimas, kuria gerus santykius tarp tėvų ir pedagogų (M11); Glaudus ryšys su tėvais ir globėjais (M28)*). Tai turėtų atspindėti **mokytojų elgesys** (*Manau viskas priklauso nuo pedagogo, kaip tu elgsies su vaiku, taip elgsis tėvai (M15)*), kuris **skatintų pasitikėjimą** ugdymo įstaiga ir mokytojais (*Pedagogai turi sudaryti tokias sąlygas, kad tėvai jais pasitikėtų (M11)*). Pozityvūs santykiai, anot interviu dalyvių, kuriami **puoselėjant tradicijas** (*Turime grupės tradicijų, renginių, švenčiame vaikų gimtadienius, pramogaujame išvykose (M17)*), **domintis šeima** (*Būtinai domėjimasis šeima (M20)*), **išsiaiškinant vienų ir kitų lūkesčius** (*Pristatomi pedagogų lūkesčiai*

šeimoms ir šeimos išsako savo lūkesčius (M18)), ieškant priimtinausių bendravimo ir bendradarbiavimo būdų (Surasti tinkamiausius bendravimo būdus (M20); Gerinat tėvų švietimą svarbus bendradarbiavimas (M13)). Šių sąlygų išpildymas leidžia pagerinti pedagoginį tėvų švietimą (Asmeninis pozityvaus santykio kūrimas ir priveda prie kokybiško ir rezultatyvaus tėvų pedagoginio švietimo (M19)). Tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių tyrimų išvadas, kad mokytojams ir tėvams sėkmingai bendradarbiauti trukdo mokytojų nesidomėjimas tėvų lūkesčiais (Leliūgienė, Siamanavičiūtė, 2010). Kvietimas tėvus išsakyti savo lūkesčius, pateikti klausimus leidžia visapusiškai plėtoti dialogą (Dale, 2000). Tuo neabejoja Smit ir kt. (2007), teigiantys, kad labai svarbu skirti daugiau dėmesio tėvų rūpesčiams, bendravimo kokybei, iniciatyvos skatinimui.

Išryškėjo ir dar viena itin svarbi ikimokyklinio ugdymo įstaigos sąlyga, galinti pagerinti pedagoginio tėvų švietimo situaciją, – tėvų ugdymo **programos ar modelio parengimas** (Taikomas „Kompleksinės pagalbos vaikui ir šeimai modelis“ (M17); Būtų galima parengti tėvų ugdymo programą pedagoginiams įgūdžiams tobulinti (M7); Įgyvendinama „Tėvų ir Lopšelio-darželio mokymosi programa“ (M17)). Informantai mano, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogai nėra pasirengę mokyti suaugusiuosius, todėl šią funkciją turėtų atlikti **specialiai parengti mentoriai** (Tam parengti mentoriai. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas nėra parengtas apmokyti suaugusius (M7)). Tai galimai rodo kai kurių pedagogų siaurą požiūrį į ikimokyklinio ugdymo įstaigų paskirtį – kaip tik į ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo instituciją. Juodaitytė (2001), analizuodama ikimokyklinio ugdymo sisteminę kaitą, akcentavo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos stiprėja kaip organizacijos, teikiančios visuomenei kokybiškas suaugusiųjų ir vaikų ugdymo paslaugas, plėtojančios sociokultūrinės ikimokyklinių įstaigų funkcijas ją supančioje bendruomenėje (p. 154).

Pedagoginio tėvų švietimo situaciją pagerintų tėvams patogaus renginių, pokalbių su mokytojais ir lankymosi ugdymo įstaigoje laiko suderinimas (Tėvai įsitraukia <...>, kuomet sudaroma galimybė atvykti ir sudalyvauti renginyje bet kuriuo jiems patogiu laiku (M9)). Tėvai pageidauja, kad mokytojas visada rastų laiko arba būtų specialiai paskirtas laikas susitikti su mokytoju po darbo (Visiems patogiu laiku, po darbo valandų (M8); Tam nuolat randant laiko (M20); Konkrečiu skirtu laiku tėvai su auklėtoja aptaria vaiko gebėjimus, elgesį, savijautą darželyje (M30)). Tai aktualu šiuolaikiniams, nuolat užimtiems tėvams.

Nebejotinai svarbi ir tėvų iniciatyva. Pedagoginis tėvų švietimas nebus kokybiškas, jei tėvai nebus suinteresuoti dalyvauti ugdymo įstaigos organizuojamuose renginiuose (Turėtų ir patys tėvai norėti. Įstaigoje daug

vyksta įvairių renginių, o tėvai renkasi vangiai (M27)). Tai pabrėžia ir tyrimo dalyviai. Jie mano, kad tėvų iniciatyvą reikia skatinti (*Siekiant pagerinti tėvų įsitraukimą į kasdienines ugdymo veiklas, paskatinti jų iniciatyvumą* (M5); *Gerinant tėvų pedagoginio švietimo situaciją didžiausią reikšmę turi tėvų iniciatyva* (M23)), leisti tai iniciatyvai pasireikšti (*Sudaryti sąlygas tėvams siūlyti iniciatyvas* (M3)). Informantai suvokia tėvų rodomų iniciatyvų reikšmę kaip savo darbo palengvinimą (*Labai svarbi tėvų iniciatyva. Tėvai susikūrę facebooko grupes ir iniciatyvių tėvų pagalba išsprendžia nemažai svarbių klausimų. Jei grupėje yra keletas aktyvių šeimų, auklėtojai pakanka būti tik idėjų generatoriumi* (M18)).

Analizuojant tyrimo duomenis dėmesys buvo skiriamas tėvų įsitraukimui į pedagoginį tėvų švietimą aptarti. Išskirta kategorija **tėvų įsitraukimo lygis**. Kategoriją sudaro dvi subkategorijos: *pasyvūs tėvai* ir *aktyvūs tėvai* (žr. 33 lentelę):

33 lentelė. Tėvų įsitraukimas į pedagoginio tėvų švietimo realizavimą

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
Tėvų įsitraukimo lygis	Pasyvūs tėvai	<i>Tėveliai galėtų aktyviau įsijungti į vaiko veiklas ikimokyklinėje įstaigoje (M10); Švietimo įstaigos bendruomenę sudaro ir tėvai, tai turėtų suvokti ir jie (M11).</i>
	Aktyvūs tėvai	<i>Jiems rūpi ir nori turtinti savo žinias vaikų ugdymo klausimais (M11); Tėvai aktyviai įsijungia į šias veiklas (M11); Įsitraukdami tėvai į veiklas ir jas inicijuodami prisideda prie reikšmingo ir malonaus santykių kūrimo tiek su pedagogu, tiek su savo vaiku (M13); Tėveliai pristato savo profesijas, supažindina su savo specialybe, darbo specifika (M17).</i>

Tyrimo dalyvių patirčių analizė parodė, kad mokytojai susiduria su dviejų tipų tėvais – **pasyviais ir aktyviais**. Mokytojai, suvokdami tėvų įsitraukimo naudą, pageidavo, kad tėvai įsitrauktų į veiklas aktyviau (*Tėveliai galėtų aktyviau įsijungti į vaiko veiklas ikimokyklinėje įstaigoje* (M10)), akcentavo, jog tėvai yra ugdymo įstaigos bendruomenės dalis (*Švietimo įstaigos bendruomenę sudaro ir tėvai, tai turėtų suvokti ir jie* (M11)), tačiau galima daryti prielaidą, kad patys tėvai ta dalimi nesijaučia.

Aktyvūs tėvai įsitraukia į ugdymo įstaigos organizuojamas veiklas, inicijuoja veiklas patys (*Tėvai aktyviai įsijungia į šias veiklas* (M11));

*Įsitraukdami tėvai į veiklas ir jas inicijuodami prisideda prie reikšmingo ir malonaus santykių kūrimo tiek su pedagogu, tiek su savo vaiku (M13)). Bendra veikla su mokytojais ir vaikais prisideda prie pozityvių visos bendruomenės tarpusavio **santykių kūrimo** ir **plečia tėvų žinias** (Jiems rūpi ir nori turtinti savo žinias vaikų ugdymo klausimais (M11)).*

Analogiškos tyrimo išvados pastebimos ir kitų autorių darbuose. Smit ir kt. (2007) taip pat išskiria tėvų, linkusių ir nelinkusių įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklas ir vaikų ugdymą, tipus. Tėvų įsitraukimo naudą vaikų ugdymui, pozityvių santykių kūrimui pastebėjo ir kiti autoriai (Epstein, 2001, 2007; Pomerantz, Moorman, 2007; Emerson, Fear, Fox, Sanders, 2012; Valantinas, Čiuladienė, 2013; Iruonagbe, Chiazor, Foluke, 2013).

Apibendrinant tyrimo duomenų analizės rezultatus pastebėta, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai kaip pedagoginio tėvų švietimo situacijos gerinimo formas labiausiai pripažįsta ir plačiausiai naudoja tradicines, individualaus bendravimo formas: pokalbius ir konsultacijas, kurių metu atlieka ne tik informavimo, konsultavimo funkcijas, bet ir plėtoja šviečiamąją veiklą, sprendžia problemas ir tokiu būdu skiria dėmesio tėvams. Nebuvo išskirtų inovatyvesnių šviečiamojo pobūdžio renginių formų. Paminėtos paskaitos, seminarai, diskusijos, mokymai, kuriuos organizuoja mokytojai, ugdymo įstaigos švietimo pagalbos specialistai, išorės specialistai, lektoriai. Tradiciškai mokytojai naudoja tėvų informavimo žodžiu ir raštu formas, nepateikia įdomesnių grupinių renginių formų. Kaip plačiausiai naudojamą ir labiausiai tinkamą grupinį renginį mokytojai įvardijo tėvų susirinkimus, kurių metu tėvai informuojami, gauna žinių aktualiomis temomis, aptariami įvairūs ugdymo klausimai ir kilusios problemos.

Dėl šiuolaikinių tėvų užimtumo buvo akcentuojamas virtualus bendravimas su tėvais, informacijos pateikimas ir grįžtamojo ryšio teikimas virtualiomis priemonėmis: socialiniuose tinkluose, įstaigos tinklalapyje, informacinėje sistemoje „Mūsų darželis“.

Išskirta pedagoginio tėvų švietimo situacijos gerinimo galimybė – tėvų įtraukimas į praktines veiklas, kuriose dalyvaujant tėvai gali iš arti pamatyti, ką jų vaikas veikia ugdymo įstaigoje.

Išanalizavus tėvų įsitraukimą sąlygojančius veiksnius išskirtos tokios atliekamos mokytojo funkcijos siekiant tėvų įsitraukimo: tinkamas pakvietimas, dėmesio tėvams demonstravimas padėkojant jiems už dalyvavimą, lūkesčių išsiaiškinimas rengiant apklausas. Pastebėta, kad itin reikšmingos yra mokytojų asmeninės savybės, pedagoginiai gebėjimai. Tyrimo duomenų analizė parodė, kad, pasiekus tam tikro tėvų įsitraukimo lygmens, būtinas tėvų įsitraukimo palaikymas: tinkamas informavimas,

gebėjimas nuolat skatinti bendradarbiavimą taikant patrauklius bendravimo su tėvais būdus.

Analizuojant pedagoginio tėvų švietimo situaciją gerinančias sąlygas išskirtas įstaigos iniciatyva vykstantis pozityvių santykių su tėvais kūrimas, inovatyvesnių pedagoginio tėvų švietimo formų paieška. Išryškintas šiuolaikiniams tėvams aktualus dalyvavimo ugdymo įstaigos veiklose laikas. Kadangi pedagoginis tėvų švietimas nėra vienkryptis procesas, išryškėjo tėvų iniciatyvos aktualumas. Mokytojai susiduria ir su aktyviais, ir su pasyviais tėvais. Pasyvūs tėvai nesijaučia bendruomenės dalimi. Aktyvūs tėvai įsitraukia į ugdymo įstaigos veiklas ir savo vaikų ugdymą – tuo būdu jie prisideda prie pozityvių santykių kūrimo ir savo pedagoginių žinių plėtros.

3.3.5. Tėvų pedagoginio švietimo organizavimo inovacijos

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojų buvo prašoma pasidalyti turimomis patirtimis, susijusiomis su praktinėmis inovacijomis organizuojant pedagoginį tėvų švietimą. Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokias inovatyvias pedagoginio tėvų švietimo formas naudoja mokytojai, kokias išvelgia jų taikymo prasmes.

Turinio analizės metu išskirta viena reikšmingesnių tyrimo dalyvių patirčių buvo **nuotolinis ugdymas**. Kaip žinia, Lietuvoje paskelbus karantiną dėl koronaviruso ir sustabdžius ugdymo procesą, ikimokyklinio ugdymo įstaigos perėjo prie nuotolinio vaikų ugdymo: mokytojai rengė 15–20 min. teminę vaizdo ar kitokią mokomąją medžiagą su vaiko amžių atitinkančiomis užduotėlėmis. Mokytojai vaizdo įrašus galėjo skelbti įstaigos tinklalapyje ar pasirinktoje elektroninėje platformoje. Tėvai atliktų užduočių nuotraukas galėjo atsiųsti nurodytu el. paštu, įdėti į susitartą platformą, kad mokytojas galėtų stebėti vaiko pasiekimus ir pažangą. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai, padedami tėvų, turėjo galimybę naudotis konferenciniais skambučiais, kad palaikytų ryšį su visais grupės vaikais. Taigi **tyrimo dalyviai nuotolinį ugdymą nurodė kaip pedagoginio tėvų švietimo organizavimo inovaciją** (*Inovacija – tai paskutinis išbandymas nuotoliniu ugdymu* (M1); *Manau, kad tai buvo nuotolinis ugdymas (jų aktyvumas, geranoriškumas)* (M10); *Didžiausios sėkmės sulaukė nuotolinis ugdymas* (M19); *Tikra tėvų pedagoginė inovacija – nuotolinis ugdymas, kurį praėjo kartu su savo vaiku* (M25); *Labiausiai pasiteisinusių tėvų pedagoginio švietimo inovaciją galėčiau įvardinti – darbą nuotoliniu būdu* (M26)). Informantai atskleidė, kad ši įvardyta pedagoginio tėvų švietimo inovacija leido mokytojams sužinoti **tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymą namuose** lygį (*Leido pažinti, kiek tėvai deda*

pastangų ugdydami vaiką (M1)), atsiskleidė tėvų **kompetencijos** (<...> pasirodė jų nuosirdumas, kūrybiškumas (M1)). Tėvai turėjo galimybę patys **įgyti tam tikrų žinių: kompiuterinio raštingumo** (Jie pasimokė iš mūsų <...> (M1); Supažindinimas su įvairiomis kompiuterinėmis programomis (M26)), **vaiko psichologijos** (Leido suprasti, kaip svarbu vaikams socializacija, bendravimas su bendraamžiais ir jų stoka (M1); Puiki priemonė [nuotolinis ugdymasis] bent dalele prisidėti prie pačių tėvų pedagoginio švietimo, parodymo, kaip skirtingo amžiaus vaikai „priima“ informaciją (M26)), vaiko ugdymo (Supažindinimas <...> mokomąja medžiaga, galimais veiklų atlikimo būdais, mokomosios medžiagos ieškojimas (M26)). Tyrimo dalyviai paminėjo, jog vyko glaudus **bendradarbiavimas**, nes ir **mokytojai galėjo iš tėvų išmokti** kai kurių dalykų (Leido suprasti, kur jie stiprūs ir kur mums reikia pasitempti (M1)), **daugiau bendrauti**, nors ir virtualiai (Kasdieninis susirašinėjimas virtualioje erdvėje (M10); <...> dar labiau įtraukiau tėvus į aktyvų bendradarbiavimą (M19); Dalijausi gerąja patirtimi, praktika, grįžtamuju ryšiu, kūrybingumu su ugdytinių tėveliais (M20)), gauti **grįžtamąjį ryšį** (Šiuo [elektroniniu paštu] būdu tėvai noriau dalinasi veikla kuria užsiima namie su vaikais (M21)). **Padidėjo tėvų domėjimasis vaiko ugdymu** (Didelis domėjimasis vaiko pasiekimais, pažanga (M10)). Nuotolinis ugdymasis parodė, kad kai kurie **tėvai nesidomi vaiko ugdymo turiniu, ugdymo tikslais, vaiko galimybėmis** (Tėvai nustebė, kiek daug žino jų vaikas, kokios įdomios gali būti užduotys, nes pasibaigus nuotoliniam ugdymui tėvai pasigedo užduočių, viktorinų, filmukų, dėlionių (M25)). Mokytojai turėjo galimybę daugiau pedagoginės **informacijos siųsti elektroniniu paštu** (Karantino metu daug informacijos tėvams siūsdavome elektroniniu paštu: apie įvairius seminarus, įdomius straipsnius ir kitą svarbią informaciją (M21)). Paaiškėjo, kad ne visi mokytojai aktyviai išnaudoja elektroninį pašta informuodami tėvus. Tas pats informantas teigė, kad <...> tai tęsime ir toliau, nes stendinės informacijos tėvai dažniausiai neskaito, o elektroniniu paštu nusiųstą medžiagą paskaito bei atsiunčia savo surastos ir mums aktualios (M21).

Nuotolinis ugdymas, mokytojų įvardytas kaip viena labiausiai pasiteisinusių pedagoginio tėvų švietimo inovacijų, atskleidė ne tik pridėtinę vertę organizuojant pedagoginį tėvų švietimą: **tėvai įgijo naujų žinių ir patirčių, padidėjo tėvų suinteresuotumas vaiko ugdymu, suaktyvėjo tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas**, bet ir išryškino neigiamus dalykus – **tėvų pedagoginį nepasirengimą**: tėvams buvo savotiška naujiena, ką vaikas moka ar turi mokėti. Nuotolinis ugdymas išryškino mokytojų ir tėvų **bendrujų kompetencijų (kompiuterinio raštingumo) stygių**. Anot Merriam, Caffarella, Baumgartner (2007), ne visiems suaugusiems žmonėms nuotolinis

mokymasis gali būti tinkamas dėl netinkamų sąlygų, asmens gebėjimų, pvz., techninių mokymosi proceso įgūdžių neturėjimo.

Tyrimo dalyviai akcentavo, kad ši patirtis jiems yra labai svarbi, šią naują ketina taikyti ir ateityje (*Manau ir toliau plėsiu ir taikysiu šias naujoves ugdyme, bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis* (M20)). Viena informantė nuotolinio ugdymo tiesiogiai nesiejo su pedagoginiu tėvų švietimu, tačiau ketina jį taikyti kaip vaikų ugdymo naujovę (*Tolimesniame darbe matau galimybę nuotolinį ugdymą taikyti vaikams sergant, išvykus ilgesniam laikui* (M25)). Tikėtina, kad, šiai ugdymo formai pasiteisinus, ji bus pritaikyta ir pedagoginio tėvų švietimo srityje. Gautų tyrimo rezultatų nėra galimybės palyginti su kitų autorių darbais, nes kol kas pasigendama tyrimų apie nuotolinį pedagoginį tėvų švietimą ikimokyklinėse ugdymo įstaigose.

Toliau analizuojant informantų patirtis, susijusias su pedagoginio tėvų švietimo organizavimo inovacijomis, tyrimo dalyvių vardijamos pedagoginio tėvų švietimo formos suskirstytos į keturias kategorijas: **pedagoginių žinių suteikimas, informavimas, bendradarbiavimas** (žr. 34 lentelę):

34 lentelė. Inovatyvios pedagoginio tėvų švietimo formos

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
Pedagoginių žinių suteikimas	Diskusijos	<...> labai pavykusi praktika - apskrito stalo diskusija iš anksto pateikta tema. <...> pakreipė diskusiją tinkama linkme ir suteikė dalyviams tam tikrų pedagoginių žinių (M2); Grupės tėvų diskusijos klubas (M3).
	Pedagoginiai straipsniai	Tėvams siunčiame (per socialiniame tinkle esančias grupes) įvairius pedagoginio švietimo straipsnius: atitinkančius vaikų amžių, aktualius, naujus, patikimų šaltinių (M5).
	Paskaitos ir seminarai	Siekiant tėvų švietimo, ugdymo įstaigoms siūlau, organizuoti seminarus bei paskaitas (M11); Pasiteisino, kai tėvams mokymus veda savo srities specialistai (pvz. psichologai) (M12).
Informavimas	Individualūs pokalbiai	Individualūs pokalbiai (M4); Dažniausias ir patikimiausias individualūs pokalbiai (M7); Pasiteisina individualūs pokalbiai su tėvais apie vaikų pasiekimus (M8); Tėvai kilus klausimams gali tiesiogiai ir individualiai komentais, „Messenger“ programėle ar video skambučiu tiesiogiai tarpusavyje ir su pedagogu bendrauti (M9); Mano sėkmė darbo praktikoje dažniausiai būna, kai bendrauju individualiai su kie

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
		<i>kvienu. <...> būtinas individualus bendravimas (M19); Man norisi labiausiai kalbėtis (M28); Individualūs pokalbiai ugdytinių pasiekimams aptarti rudenį ir pavasarį (M29).</i>
	Tėvų susirinkimai	<i>Labiausiai pasiteisina tėvų pedagoginis švietimas per pirmus susirinkimus prieš mokslo metus <...> (M8);</i>
	Socialiniai tinklai ir elektroninės priemonės	<i>Labai pasiteisinusį yra socialinio tinklapio „Facebook“ tėvų uždaros grupės sukūrimas (M9); Pasiteisino informacinių technologijų taikymas, t. y. privačios grupės facebook platformoje sukūrimas (M11); Labai svarbu ir šiuolaikinės technologijos, ypačiai Facebook grupės (M19); Labai pasiteisino sistema „Mūsųdarželis.lt“ (M22); Naujienu ir informacijos siuntimas tėvams asmeniškai elektroniniu paštu (M23); Tėvų siūlymas – video susitikimai (M24); Grupės tėvų informavimas vyksta per žinutes, facebook (M25); Kiekvienos savaitės temos aprašymas ir nuotraukų iš ugdymo kėlimas tėvams į internetinę pasirinktą platformą (M29).</i>
	Informacinė medžiaga	<i>Įstaigos/grupės laikraštukas (M23); Priminti pateiktą informaciją, esančią darželyje, informacinėje lentoje – laiku ir daug kartų (M28).</i>
Bendradarbiavimas	Dalyvavimas ugdomojoje veikloje	<i>Vedame bendras veiklas pagal savaitės temas kartu su mamytėmis (M8); Tai tėvų įtraukimas į ugdomąsias veiklas (M14); Vieną mėnesio dieną, vyksta tėvų dienos (M27).</i>
	Grupės bendruomenės renginiai	<i>Tai įvairūs grupės projektai į kuriuos įtraukiami tėvai (M13; (M14)); Edukacinis išvykas (M14); Vykdomi bendri projektai su tėvais (M16); Mano grupės tėveliai noriai įsijungia į mano organizuojamas kūrybines dirbtuvėles (M17); Savo darbe sėkmingai taikau šeimos savanorystės idėją, kuomet rengiame kartu su mamomis pvz. vilnos vėlimo vakarą ar adventinių vainikų pynimo vakarą (M30).</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
	Šeimos pažinimas ir įtraukimas	<i>Tė vų skatinimas dalintis su pedagogais ir kitais grupės tėvais apie savo šeimos gyvenimą, džiugius įvykius, šventes, išvykas, ugdymo būdus ir pasiekimus (M14); Rūpinuosi ir domiuosi vaikų emocijomis ir fizine sveikata (M19); Sesių brolių dalyvavimas ryto veikloje, darželio vaikams labai būna svarbus, įdomus, motyvuojantis (M30).</i>
	Elgesio problemų sprendimas	<i>Tėtis aktyviai įsijungė į „sutarties“ vykdymą ir džiaugėsi, kad vaikas pamažu emė kontroliuoti savo kalbą (M18).</i>
	Tėvų lūkesčių identifikavimas	<i>Tėvai ir pedagogai be didelių pastangų, greitai sukuria apklausas (M9).</i>

Informantų patirčių analizė atskleidė, kad jiems nebuvo lengva išskirti labiausiai pasiteisinusių inovatyvią pedagoginio tėvų švietimo formą dėl tėvų individualių skirtumų (<...> *išskirti vieną sunku. Tai gana individualu. Vieni tėvai mėgsta aktyvią veiklą, kiti klausyti(s), bet dalyvauti renginiuose. Kiti mažai klausia, mažai renka informacijos, bet nustebina savo sumanymais, pasiūlymais (M28).*

Kategoriją **pedagoginių žinių suteikimas** sudaro trys subkategorijos: *diskusijos, pedagoginiai straipsniai, paskaitos ir seminarai.*

Diskusija – itin naudinga bendravimo forma, kurios tikslas yra išgauti maksimalią informaciją apie diskutuojamą dalyką, pasidalyti nuomonėmis ir priimti sprendimus. Tyrimo dalyviai teigia, kad tėvai pedagogines žinias kaupia dalyvaudami organizuojamose ir tinkamai moderuojamose diskusijose (<...> *labai pavykusi praktika – apskrito stalo diskusija iš anksto pateikta tema. <...> pakreipė diskusiją tinkama linkme ir suteikė dalyviams tam tikrų pedagoginių žinių (M2).*) Išryškėjo, kad kai kurios mokytojos organizuoja ne vienkartinę diskusiją, bet suburia grupės tėvų diskusijų klubus (*Grupės tėvų diskusijos klubas (M3)*). Tai rodo šios formos naudojimo tęstinumą.

Įvairios pedagoginės literatūros rekomendavimą tėvams galima traktuoti kaip tėvų pedagoginės savišvietos skatinimą. Tačiau, kaip pastebi Leliūgienė ir Simanavičiūtė (2010), tėvai nėra linkę savarankiškai šviestis vaikų ugdymo klausimais. Disertacinio tyrimo dalyviai pažymėjo, kad tėvams siunčia pedagoginius straipsnius (*Tėvams siunčiame (per socialiniame tinkle esančias grupes) įvairius pedagoginio švietimo straipsnius: atitinkančius vaikų amžių, aktualius, naujus, patikimų šaltinių (M5)*), organizuoja paskaitas ir seminarus (*Siekiant tėvų švietimo, ugdymo*

įstaigoms siūlau, organizuoti seminarus bei paskaitas (M11); Pasiteisino, kai tėvams mokymus veda savo srities specialistai (pvz. psichologai) (M12)). Remiantis kitų autorių tyrimais galima teigti, kad šios formos yra orientuotos tik į tėvų, kaip ikimokyklinio ugdymo paslaugų gavėjų, žinių, o ne į patirties gausinimą, požiūrių ir vertybių peržiūrėjimą, kompetencijų formavimąsi (Leliūgienė ir Simanavičiūtė, 2010).

Kategorija *informavimas* suskirstyta į keturias subkategorijas: *individualūs pokalbiai, tėvų susirinkimai, socialiniai tinklai ir elektroninės priemonės bei informacinė medžiaga*.

Dažniausiai interviu minima ir mokytojų aktyviai naudojama **individualių pokalbių forma** (*Individualūs pokalbiai* (M4); *Dažniausias ir patikimiausias individualūs pokalbiai* (M7); *Mano sėkmė darbo praktikoje dažniausiai būna, kai bendrauju individualiai su kiekvienu. <...> būtinas individualus bendravimas* (M19)). **Mokytojai su tėvais naudoja individualius pokalbius aptardami vaiko pasiekimus** (*Pasiteisina individualūs pokalbiai su tėvais apie vaikų pasiekimus* (M8); *Individualūs pokalbiai ugdytinių pasiekimams aptarti rudenį ir pavasarį* (M29)). **Individualūs pokalbiai vyksta įvairiomis priemonėmis, ne tik gyvai** (*Tėvai kilus klausimams gali tiesiogiai ir individualiai komentarais, „Messenger“ programėle ar video skambučiu tiesiogiai tarpusavyje ir su pedagogu bendrauti* (M9)). Remiantis kitų autorių tyrimais galima teigti, kad individualus bendravimas su tėvais buvo ir yra viena svarbiausių ir dažniausiai naudojamų formų (Kontautienė, 2006; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė ir kt., 2008; Čiuladienė, Valantinas, 2016). Tačiau šios formos realizavimo laikas, trukmė, periodiškumas, naudojamos papildomos priemonės gali skirtis priklausomai nuo tėvų poreikių. Turint galvoje, kad šiuolaikiniai tėvai yra labai užimti, tačiau puikiai įvaldę elektronines komunikacines priemones, mokytojai gali su tėvais individualiai bendrauti pasinaudodami šiomis priemonėmis. Todėl vienokia individualaus bendravimo forma gali netikti vienai tėvų grupei, o bendravimo priemonių, laiko ir kiti pakeitimai gali tapti inovacija mokytojui, tėvams ir visai ugdymo įstaigai.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad mokytojams itin patogi tėvų informavimo forma yra tėvų susirinkimai (*Labiausiai pasiteisina tėvų pedagoginis švietimas per pirmus susirinkimus prieš mokslo metus <...>* (M8)). Kitų autorių tyrimai atskleidė, kad nors nemaža dalis tėvų ir mano, jog tėvų susirinkimai yra viena iš pedagoginio tėvų švietimo formų (Leliūgienė ir Simanavičiūtė, 2010, p. 118), bet pastebi, kad tėvų susirinkimai yra formalūs, nenaudingi, juose aptariami tik vaiko pasiekimai ir drausmės klausimai. Pateikiama daug informacijos, kuri puikiausiai galėtų būti teikiama tėvams ir

kitomis formomis. Tokia situacija kenkia tėvų ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimui. Tėvų susirinkimuose dažnai kalbama ne apie tai, kas bus ateityje, bet kas yra įvykę praityje (Čiuladienė ir Valantinas, 2016). Oyserman, Brickman ir Rhodes (2007) pastebi, kad tėvai ir mokytojai į tėvų susirinkimus ateina su kardinaliai skirtingomis nuostatomis. Mokytojai mano, kad ne jiems tų susirinkimų reikia, tik tėvams. Tėvai atėję į susirinkimus girdi tik nuolat kalbantį mokytoją, jų pačių žinios apie vaiką nėra vertinamos – nėra pusiausvyros tarp tėvų ir mokytojų galių.

Informuodami tėvus mokytojai dažnai pasitelkia socialinius tinklus (*Labai pasiteisinusi yra socialinio tinklapio „Facebook“ tėvų uždaro grupės sukūrimas* (M9); *Pasiteisino informacinių technologijų taikymas, t. y. privačios grupės facebook platformoje sukūrimas* (M11); *Labai svarbu ir šiuolaikinės technologijos, ypatingai Facebook grupės* (M19)), informacinę sistemą „Mūsų darželis“ (*Labai pasiteisino sistema „Mūsųdarželis.lt“* (M22)), elektroninį paštą (*Naujienu ir informacijos siuntimas tėvams asmeniškai elektroniniu paštu* (M23)). Informantai pažymėjo, jog populiarėja ir vaizdo susitikimai (*Tėvų siūlymas – video susitikimai* (M24)), grįžtamojo ryšio ir su ugdymu susijusios informacijos teikimas pasirinktoje platformoje (*Kiekvienos savaitės temos aprašymas ir nuotraukų iš ugdymo kėlimas tėvams į internetinę pasirinktą platformą* (M29)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog šiuolaikiniams tėvams itin aktualu informaciją apie vaiko ugdymą gauti elektroninėmis priemonėmis (Martišauskienė, 2012).

Nors teigiama (Stanišauskienė, 2015; Targamadzė ir kt., 2015), kad šiuolaikiniai tėvai priklauso technologijų kartai, tačiau interviu dalyviai kaip pasiteisinusią tėvų informavimo formą pažymi skelbimų lentas (*Priminti pateiktą informaciją, esančią darželyje, informacinėje lentoje – laiku ir daug kartų* (M28)) ir ugdymo įstaigos laikraštį (*Ištaigos/grupės laikraštukas* (M23)). Analizuojant informantų atsakymus galima daryti prielaidą, kad skelbimų lentoje esančios informacijos tėvai dažnai nepastebi, todėl jiems nuolat reikia priminti. Tyrimo dalyviai pažymėjo, kad įstaigos informacinis laikraštukas turi didesnę informacinę poveikį, kai jį tėvams perduoda vaikai (*Geriausia perduoti/platinti per vaikus, tuomet tėvai labiau atkreipia dėmesį* (M23)). Tai galima traktuoti kaip mokytojo surastą inovaciją, kad informacija pasiektų tėvus.

Tyrimo duomenų analizė leido išskirti mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą skatinančias pedagoginio švietimo formas. Išskirtos keturios subkategorijos: *dalyvavimas ugdomojoje veikloje, grupės bendruomenės renginiai, šeimos pažinimas ir įtraukimas, elgesio problemų sprendimas ir tėvų lūkesčių identifikavimas*.

Kad tėvai geriau suvoktų, kokios veiklos vyksta ugdymo įstaigoje, ką veikia, ką geba vaikas, mokytojai sudaro galimybes tėvams dalyvauti ugdomosiose veiklose: ne tik stebėti, bet ir patiems praktiškai pabandyti (*Vedame bendras veiklas pagal savaitės temas kartu su mamytėmis* (M8); *Tai tėvų įtraukimas į ugdomąsias veiklas* (M14)). Ugdymo įstaigose organizuojamos atvirų durų dienos. Jų metu tėvai taip pat turi galimybę jiems patogiu laiku iš arti pamatyti, kokios veiklos vyksta ugdymo įstaigoje (*Viena mėnesio dieną, vyksta tėvų dienos* (M27)).

Tėvų dalyvavimo ugdomosiose veiklose naudą išvelgia ir kiti tyrėjai: Pakėnienė, Ramanauskienė, Tarasonienė (2005), Černius (2006) teigia, kad bendradarbiavimą skatina šeimos pažinimas ir visų šeimos narių įtraukimas į veiklas. Disertacinio tyrimo dalyviai kaip reikšmingą formą įvardijo šeimos pažinimą (*Tėvų skatinimas dalintis su pedagogais ir kitais grupės tėvais apie savo šeimos gyvenimą, džiugius įvykius, šventes, išvykas, ugdymo būdus ir pasiekimus* (M14)), pagarbą ir nuoširdų rūpestį vaiku ir jo emocine būsena (*Rūpinuosi ir domiuosi vaikų emocine ir fizine sveikata* (M19)), visų šeimos narių įtraukimą į bendras ugdymo įstaigos veiklas (*Sesių brolių dalyvavimas ryto veikloje, darželio vaikams labai būna svarbus, įdomus, motyvuojantis* (M30)).

Tyrimo dalyviai kaip inovatyvias bendradarbiavimą skatinančias pedagoginio tėvų švietimo formas išskiria *grupės bendruomenės renginius: projektus* (*Vykdomi bendri projektai su tėvais* (M16); *Tai įvairūs grupės projektai į kuriuos įtraukiami tėvai* (M13); (M14)), *edukacines išvykas* (*Edukacines išvykas* (M14)), *kūrybines dirbtuves* (*Mano grupės tėveliai noriai įsijungia į mano organizuojamas kūrybines dirbtuves* (M17)), *savanorišką tėvų veiklą* (*Savo darbe sėkmingai taikau šeimos savanorystės idėją, kuomet rengiame kartu su mamomis pvz. vilnos vėlimo vakarą ar adventinių vainikų pynimo vakarą* (M30)). Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių mintis, jog šiuolaikinėje visuomenėje keičiasi tėvų funkcijos – iš pasyvių paslaugų vartotojų į aktyviai veikiančius, reiškiančius, siūlančius įvairias idėjas, pagalbą, pasirengusius tartis, diskutuoti dėl veiksmingų vaikų ugdymo būdų (Vietienė, Malinauskienė, 2015). Pasitelkdami savo kūrybiškumą ir gerai pažinodami ugdytinių šeimas, mokytojai gali pasirinkti jiems priimtinausias bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais formas, padėsiančias užtikrinti šio bendradarbiavimo raišką.

Efektyvi ir inovatyvi bendradarbiavimą skatinanti forma – ***bendras tėvų ir mokytojo darbas sprendžiant vaiko elgesio problemas***. Informanto patirties aprašymas puikiai tai atskleidė: *Grupėje buvo berniukas X. Jis kalboje nuolat vartojo necenzūrinius žodžius. Kartu su visais grupės vaikais mokėmės gražių, kultūrinių žodžių, juos rašėme, puošėme, džiaugėmės jais.*

Nepadėjo. Vaikas X kartais juos vartojo net pasimėgaudamas. Kalbėjau su tėčiu, bandžiau išsiaiškinti, kur vaikas girdi tokią kalbą. Tėtis dievagojosi, kad jis kalboje nenaudoja necenzūrinių žodžių. Pasikalbėjome su vaikais apie jų taupomus pinigėlius (buvome priešmokyklinėje grupėje). Visi pasigyrė, kad turi taupykles ir turi svajonių ką nors įsigyti. Berniukas X irgi džiaugėsi taupyklėje esančiais centais ir pasidalino, kad nori nusipirkti dviratuką. Vakare pasikalbėjome su X, pasirašėme „sutartį“, kurioje buvo parašyta, kad necenzūrinis žodis kainuoja 10 centų ir, jei vaikas vartos netinkamus žodžius, iš savo taupyklės turės atnešti reikalingą sumą. Iš atneštų X pinigėlių pirkime grupei knygelę. Po „sutartimi“ vaikas pasirašė, su ja supažindintas tėtis, kuris pritarė šiai iniciatyvai ir pats pasirašė po „sutartimi“. Sutarėme, kad tiek darželyje, tiek namuose vaiko kalba bus stebima ir nukreipiama tinkama linkme. Sekančią dieną berniukas su ašaromis akyse atnešė 20 centų, vakare tėtį informavome, kad už dienos „žodyną“ jis skolingas dar 30 centų. Tėtis aktyviai įsijungė į „sutarties“ vykdymą ir džiaugėsi, kad vaikas pamažu ėmė kontroliuoti savo kalbą. Maždaug po savaitės kalba beveik visai pasikeitė ir, jei koks žodelis išsprūsdavo, X stengėsi atsiprašyti draugų. Už pastangas nupirkome ir padovanojome berniukui knygelę. Šeima džiaugėsi, kad taip greitai atsikratė besiformuojančio blogo įpročio (M18).

Tyrimo dalyvių patirčių analizė atskleidė, kad bendradarbiavimą skatina ir tėvų lūkesčių identifikavimas (*Tėvai ir pedagogai be didelių pastangų, greitai sukuria apklausas (M9)*). Tyrimo rezultatai koreliuoja su kitų tyrėjų mintimis, kad pedagoginis tėvų švietimas, bendradarbiavimo formų ir metodų parinkimas turėtų prasidėti nuo tėvų lūkesčių išsiaiškinimo (Valantinas, Čiuladienė, 2012).

Turinio analizės metu buvo išsiaiškinta, kokias inovatyviomis laikomų pedagoginio tėvų švietimo formų prasmes išskiria informantai. Išryškėjo, jog **naujoms žinioms suteikti** mokytojai renkasi tėvams organizuojamas **diskusijas** (*Suteikė dalyviams tam tikrų pedagoginių žinių (M2)*; *Diskusijos eigoje patys išsiaiškino ir rado jiems naudingus atsakymus (per kitų gyvenimišką patirtį) (M3)*), **paskaitas ir seminarus** (*Tėvams nuolat įkeliami nemokami ar mokami seminarai leidžia pasirinkti jiems domimas temas, kuriuose ji jaučiasi silpnesni, ar turintys klausimų (M12)*). Naujų žinių tėvams suteikia ir **elgesio problemų sprendimas** (*Šeima džiaugėsi, kad taip greitai atsikratė besiformuojančio blogo įpročio (M18)*). Remiantis kitų autorių (Comer, Haydnes, 1991; O’Toole, Kiely, McGillacuddy, O’Brien, O’Keeffe, 2019) atliktais tyrimais galima teigti, kad naujas žinias suteikiančios formos sąlygoja du pedagoginio tėvų švietimo tipus: konstruktyvųjį, t. y. aktyvų švietimą, ir nekonstruktyvųjį, t. y. formalų. Disertacinio tyrimo atveju konstruktyvus švietimas – mokytojų

organizuojamos diskusijos ir elgesio problemų sprendimas, kai tėvai įtraukiami į aktyvią veiklą, sudaromos praktinės konstruktyvaus dalyvavimo vaikų ugdymo procese sąlygos.

Tėvų informavimo ir grįžtamojo ryšio teikimo funkcijai atlikti mokytojai renkasi **socialinius tinklus, elektronines priemones ir informacinę medžiagą**. Tėvai pageidauja gauti vizualizuotą informaciją apie vaiko ugdymą, veiklas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (*Tėvams buvo lengva dalintis grįžtamoju ryšiu, kuriuo galėjo džiaugtis ne tik pedagogas, bet visi grupės tėvai ir vaikai. Visiems matomas viešas grįžtamasis ryšys skatino visų aktyvumą* (M9); *Tėvai supažindinami su įvairia informacija, gali stebėti vykdomas veiklas ir pan.* (M11); *Dauguma tėvų išreiškė norą gauti informaciją tokiu būdu* (M23)). Informaciją, pasitelkus informacines technologijas, lengva perteikti tėvams patogiu laiku (*Patalpina nuotraukėles, video, ar kitą svarbią informaciją jiems patogiu laiku* (M9); *Dabar tėvai skubantys, užsiėmę, gerai valdo IT įrankius, jie informaciją nori gauti čia ir dabar* (M25)). Grupės laikraštukuose pateikiama įvairi informacija (*Periodiškai patraukliai pateikiama įvairi, aktuali informacija* (M23)). Taigi kokybiška informavimo sistema yra svarbi paramos šeimai sistemos dalis. Tėvų informavimo ir švietimo sistema padeda suformuoti ugdymo įstaigos ir tėvų partnerystės vertės suvokimą, bendradarbiavimo formas ir turinį. Atsižvelgiant į visuomenės daugiasluoksniškumą, technines galimybes, ieškoma tėvams patraukliausių informavimo priemonių (Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009).

Kurdami **pozityvius santykius** su tėvais, mokytojai renkasi individualius pokalbius (*Išlaikau pozityvų santykį* (M19); *Kalbantis – viskas išsprendžiama* (M28)), bendras veiklas su tėvais – kūrybinių dirbtuvėlių formas (*Kūrybinių dirbtuvėlių metu vyksta šiltas bendravimas, diskusijos, situacijų aptarimas prie kavos ar arbatos puodelio, tinkamos atmosferos bei palankios aplinkos* (M17)). Pozityvių santykių formavimas ir tolesnis bendradarbiavimas vyksta išsiaiškinus tėvų lūkesčius (*Atliekant apklausas, taip pat labai pasiteisino virtualių apklausų būdai* (M11)).

Bendradarbiavimą su šeima labiausiai skatina **šeimos pažinimas** (*Tai geranoriškas visų – pedagogų, vaikų, tėvų, net senelių bendravimas ir bendradarbiavimas* (M14); *Tai tėvams labai svarbu* (M19); *Tokiu būdu iš vyresniųjų, tėvai gali iš arčiau sužinoti apie tai kaip ir ką veikia jų vaikas darželyje, kaip elgiasi, ko mokosi, kaip bendrauja* (M30)), **bendri projektai** (*Projektas naudingesnis kai vyksta grupėje ir namų aplinkoje. Tada tėvai patys nejučiomis į jį įsitraukia* (M13); *Per projektus kartą į mėnesį kviečiame tėvelius į bendrą veiklą su vaikais. Tėvai bendrauja, žaidžia, piešia, siūna, vaidina, skaito pasakas ir t. t. su grupės vaikais, tėveliai pabendrauja*

tarpusavyje, išsako savo pastebėjimus, pasiūlymus (M16)), **atvirų durų dienos** (Su jais dirbama, bendraujama, bendradarbiaujama (M27)).

Išskirtos inovatyvių pedagoginio tėvų švietimo formų kategorijos: pedagoginių žinių suteikimas, informavimas, bendradarbiavimas.

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo mokytojų patirtis remtasi kitų tyrėjų apibendrintu požiūriu, jog inovatyvia pedagoginio tėvų švietimo forma gali būti nebūtinai unikali, išskirtinė ir būtinai susijusi su moderniomis technologijomis forma. Mokytojams dėl tėvų individualių skirtumų buvo sunku išskirti vieną praktiškai taikomą ir labiausiai pasiteisinsią inovatyvią pedagoginio tėvų švietimo formą. Vis dėlto reikšmingiausia pedagoginio tėvų švietimo inovacija buvo nuotolinis ugdymas. Ši forma mokytojams suteikė galimybę išsiaiškinti tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymą namuose lygį, kompetencijas. Nuotolinis ugdymas leido tėvams suteikti kompiuterinio raštingumo, vaiko psichologijos žinių. Suaktyvėjo tėvų virtualus bendravimas ir bendradarbiavimas su mokytojais, dalis tėvų susidomėjo vaiko ugdymu, įgavo naujų patirčių. Išryškėjo ir kai kurių tėvų pedagoginis nepasirengimas: trūkumas bendrųjų kompetencijų ir žinių apie vaiko gebėjimus.

MOKSLINĖ DISKUSIJA

Tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose situacija reikalauja išsamių tyrimų ir plačių mokslinių diskusijų. Iki šiol atlikta daug tyrimų, kuriuose analizuojami tėvų pedagoginio švietimo klausimai. Tačiau minėtuose tyrimuose publikuojamos mokslinės išvalgos neatspindi nūdienos besikeičiančių politinių, socialinių, ekonominių sąlygų veikiamo tėvų pedagoginio švietimo. Be to, užsienio šalių moksliniuose tyrimuose analizuojami veiksniai (žemas tėvų išsilavinimas, rasiniai skirtumai, etninė priklausomybė ir pan.) neatitinka Lietuvos socialinio, kultūrinio konteksto. Dėl minėtų skirtumų parengtomis užsienio šalių tėvų švietimo programomis nėra prasminga remtis ar tuo labiau vadovautis. Daugelis tėvų pedagoginį švietimą, bendradarbiavimą ar įtraukimą skatinančių programų ir modelių parengti ir taikomi bendrojo ugdymo, bet ne ikimokyklinio ugdymo mokyklos kontekste (Hoover-Dempsey, Sandler, 1997; Epštein, 2001, 2007; Dobranskienė, 2004; Kontautienė, 2006; Pomerantz, Moorman, Litwack, 2007; Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010; Warren, Hong, Rubin, Sychitkokhong, 2009; Goodall, Montgomery, 2014; Epstein, Sheldon, 2016; Harri, Robinson, 2016; Čiuladienė, Valantinas, 2016; O'Toole, 2017). Ikimokyklinio ugdymo kontekste į šias problemas gilinosi Jurašaitė-Harbisson (2004), Jorutytė, Budreikaitė (2005), Malinauskienė (2010); Burvytė (2013), Čižauskaitė, Gruževskis (2018) ir kt. Didesnę dėmesį tėvų pedagoginiam švietimui yra skyrusi Juodaitytė (2001, 2003), informavimui – Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė (2009). Todėl vertėtų plačiau analizuoti Lietuvos socialinį ir kultūrinį tėvų pedagoginio švietimo kontekstą ir jo realizavimą užtikrinančias edukacines sąlygas.

Remiantis humanistinio ugdymo teorijos idėjomis, viena svarbiausių tėvų pedagoginiam švietimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose palankią aplinką lemiančių edukacinių sąlygų – bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais. Tai galima pasiekti išskiriant keturias bendruomeniškumą skatinančias veiklos sritis: veiklos, orientuotos į partneriškus tarpusavio santykius, aktyviausius tėvus įtraukiant į įstaigos veiklos planavimą; tėvų pripažinimas ir įgalinimas pasijusti bendruomenės nariais; sistemingas tėvų skatinimas; vertinimas už nuolatinį asmeninį tobulėjimą. Bendradarbiavimas yra darni veikla, bendro tikslo siekimas atsižvelgiant pirmiausia į vaiko interesus, tarpusavio pagarba ir atsakomybė, pasitikėjimas vienu kitais. Nesant konstruktyvios ugdomosios sąveikos įstaigoje tarp bendraujančių partnerių, edukacinis pozityvus poveikis sunkiai pasiekiamas. Be to, kaip teigia Westergard, Galloway (2010), bendradarbiavimas siejamas su tėvų ir pedagogų galios pasidalijimu, abipusiu dialogu, formuluojant konkrečius

vaiko ugdymo tikslus ir uždavinius, atsižvelgiant į vaiko poreikius. Minėtos mokslinės įžvalgos skatina tirti, kurios bendruomeniškumą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje skatinančios veiklos sritys yra labiausiai tobulintinos ir kaip turėtų būti puoselėjama abipusė tėvų ir mokytojų dialogo kultūra.

Atlikus ikimokyklinio ugdymo programų analizę išryškėjo, jog programose tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas grindžiamas pozityviomis nuostatomis, akcentuojamas tarpusavio pasitikėjimas, pagarba, dėmesys tėvų ir vaikų poreikiams. Tačiau išanalizavus ugdytinių tėvų patirtis gautas priešingas rezultatas: paaiškėjo, jog tai, kas deklaruojama ikimokyklinio ugdymo programose, praktiškai nėra įgyvendinama. Todėl tolesni tyrimai galėtų koncentruotis į neatitikimo priežasčių tarp deklaruojamų teiginių oficialiose įstaigos ugdymo programose ir esamos ugdymo realybės paieškas, taip pat ir sprendimo galimybių paieškas.

Tyrimo metu nustatyta, kad ikimokyklinio ugdymo programose tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas orientuotas į tėvų poreikius ir pedagoginę pagalbą šeimai – dažnai vartojama sąvoka „švietimo pagalba“, nors realiai ikimokyklinio ugdymo mokytojas teikia pedagoginę pagalbą. Pedagoginė pagalba ugdymo programose traktuojama kaip tėvų konsultavimas įvairiais ugdymo klausimais, informavimas, švietėjiška pagalba. LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos dokumentuose teigiama, jog švietimo pagalba skiriama vadovaujantis Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininu ir socialiniu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašu. Taigi ikimokyklinio ugdymo programose apie švietimo pagalbą dažniau kalbama kaip apie bet kokią mokytojo vykdomą tėvų konsultavimą vaiko ugdymosi klausimais, informavimą. Gauti tyrimo rezultatai sudaro pagrindą švietimo dokumentuose aiškiau apibrėžti švietimo ir pedagoginės pagalbos sąvokas.

Sėkmingam tėvų pedagoginiam švietimui organizuoti ypatingą reikšmę turi ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogų naudojamos bendradarbiavimo su tėvais formos. Disertacinis tyrimas atskleidė, kad formos yra naudojamos labai įvairios, tačiau jos yra tradicinės ir atlieka daugiau tėvų informavimo, o ne į tarpusavio bendradarbiavimą orientotą funkciją. Tai leidžia daryti išvadą, kad pedagoginis švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose vyksta nesistemiškai, stichiškai.

Ikimokyklinio ugdymo programose akcentuojama, kad plačiausiai taikomi ir labiausiai įstaigos bendruomenėse paplitę yra tėvų ir mokytojų individualūs pokalbiai. Tyrime dalyvavę mokytojai pripažįsta, jog naudoja tradicines individualaus bendravimo formas – pokalbius ir konsultacijas,

kurių metu atlieka informavimo, konsultavimo funkcijas, plėtoja šviečiamąją veiklą, sprendžia problemas ir tokiu būdu skiria dėmesio tėvams. Šio tyrimo rezultatai dera su kitų autorių (Kontautienė, 2006; Juodaitytė, Gaučaitė, Kazlauskienė, 2009; Ušėckienė, Bakutytė, 2008; Čiuladienė, Valantinas, 2016; O'Toole, 2017; Yngvesson, Garvis, 2019) mokslinėmis išvaidomis, jog individualus bendravimas su tėvais buvo ir yra viena svarbiausių ir dažniausiai naudojamų formų. Tačiau šios populiaros pedagoginio švietimo formos realizavimo laikas, trukmė, periodiškumas, naudojamos papildomos priemonės gali skirtis priklausomai nuo tėvų poreikių. Nors šiuolaikiniai tėvai yra labai užimti, bet jie gerai valdo informacines komunikacines technologijas, todėl mokytojas puikiai gali su jais individualiai bendrauti pasinaudodamas šiomis technologijomis. Ne visos individualaus bendravimo realizavimo formos gali tikti visiems tėvams, todėl bendravimo priemonių paieška, susitikimų laiko derinimas gali tapti nauja patirtimi mokytojui, tėvams ir visai ugdymo įstaigai.

Diskusijas kelia ir dar viena disertacinio tyrimo metu išryškėjusi tradicinė tėvų pedagoginio švietimo ir bendradarbiavimo forma – tėvų susirinkimai. Tyrėjai (Haynes, Comer, 1996; Jorutyte, Budreikaitė, 2005; Pomerantz, Moorman, Litwack, 2007; Leliūgienė, Simonavičiūtė, 2010; Čiuladienė, Valantinas, 2016) tėvų susirinkimus apibrėžia kaip galimai skatinančius aktyvų bendradarbiavimą su tėvais, pastebi tiesioginį, formalų, tradicinį, mažai naudingą tėvų dalyvavimą susirinkimuose, kuriuose aptariami tik vaikų ugdymosi rezultatai ir drausmės problemos, bet tai nėra prevencijos priemonė, kad panašių problemų nekiltų ateityje. Šiuo atveju tėvai dažniausiai būna tik pasyvūs klausytojai ir netenka galimybės būti aktyvia švietimo įstaigos bendruomenės dalimi, prisidėti prie vaikų darželio vadybos, patys neįgyja veiklos planavimo, koordinavimo, organizavimo ir vertinimo kompetencijų.

Atlikta ikimokyklinio ugdymo programų turinio analizė atskleidė, jog programose deklaruojamas aktyvus tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas šiems bendruomenės nariams aktyviai dalyvaujant tėvų susirinkimuose. Taigi galima daryti prielaidą, kad tėvų susirinkimai yra vis dar viena pagrindinių pedagoginio tėvų švietimo formų. Tačiau, remiantis konstruktyvizmo teorijos nuostatomis, akcentuojančiomis edukacinės aplinkos organizavimą taip, kad besimokantysis galėtų įsigilinti į savo ankstesnes žinias ir patirtį, aktyviai apdorotų žinias ir susietų naują informaciją su autentišku ir prasmingu kontekstu, natūraliai kyla klausimas dėl tėvų susirinkimų, kurių metu tėvai informuojami įvairiais klausimais, geriausiu atveju gauna tik kai kurių žinių, kurių reikalingumą nustato mokytojas, naudingumo. Tyrimas atskleidė, jog tėvai labiausiai pasigenda įdomesnių veiklų ir formų, nemėgsta rutinos. Todėl

ikimokyklinio ugdymo įstaigose palankią aplinką tėvų pedagoginiam švietimui lemiančių edukacinių sąlygų tyrimas galėtų būti plėtojamas išgilinant į dar nepakankamai analizuotus aspektus: pedagogų naudojamų bendradarbiavimo su tėvais formų efektyvumą, tėvų ir ikimokyklinės įstaigos pedagogų bendradarbiavimo su tėvais įtaką vaikų visuminiam ugdymui ir kt.

Disertacinis tyrimas su ikimokyklinio ugdymo mokytojais buvo atliekamas COVID-19 pandemijos laikotarpiu, kai Lietuvoje pereita prie nuotolinio ugdymosi. Tai leido įvertinti veiksmingą tėvų pedagoginio švietimo naują galimybę – nuotolinį ugdymąsi, padėjusį mokytojams išsiaiškinti, kaip tėvai įsitraukia į vaikų ugdymą(si) ne tik mokyklos aplinkoje, bet ir namų sąlygomis, kokią pagalbą teikia vaikui, kokių turi kompetencijų. Ši netipinė situacija ypač suaktyvino virtualų tėvų bendradarbiavimą su mokytojais, paskatino juos labiau domėtis vaikų ugdymusi, suaktualino grįžtamojo ryšio poreikį.

Vis dėlto dalis tėvų į vaikų ugdymąsi neįsitraukė dėl savo profesinės veiklos nesuderinimo su vaikų ugdymusi namuose, dėl materialinių (skurdi namų aplinka) ir psichologinių (trūko fizinio kontakto) veiksnių. Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų autorių (LaRocque, Kleiman, Darling, 2011) mintis, jog šeimos socialinis ir ekonominis statusas, darbo grafikas, ankstesnė tėvų patirtis mokykloje yra svarbūs veiksniai, darantys įtaką tėvų įsitraukimui į vaikų ugdymosi procesus. Svarbu ir tai, kad „Y“ kartos atstovams, kurie šiame tyrime buvo dominuojanti tiriamųjų imtis, labai svarbi karjera (Duchscher, Cowin, 2004, p. 497). Šiuo klausimu Čižauskaitė ir Gruževskis (2018) iškėlė prielaidą, kad šeimos, norėdamos neprarasti užimtumo galimybių, tačiau neturėdamos priegios prie ikimokyklinio ugdymo paslaugų, buvo priverstos vaiko priežiūros klausimus perduoti artimiesiems. Disertacinis tyrimas neišryškino tėvų ankstesnės patirties įtakos įsitraukimui, kitų šeimos narių įsitraukimo į vaiko ugdymąsi nuotoliniu būdu. Tai galėtų būti tolesnių tyrimų aptariant vaikų ugdymosi netradicinėmis sąlygomis ir namų aplinkose objektas. Be to, nuotolinis ugdymas, ypač su ikimokyklinio amžiaus vaikais, dar yra naujas reiškinys, todėl rasti tyrimų, galimai patvirtinančių ar paneigiančių šios formos privalumus ar trūkumus, nepavyko. Manytina, kad tokio pobūdžio tyrimai gali būti labai aktualūs ir ateityje aktyviai vykdomi.

Remiantis ekologinių sistemų teorijos nuostatomis tėvų įsitraukimas apibrėžiamas kaip tėvų aktyvus įsipareigojimas skirti laiko akademiniam ir bendram savo vaiko vystymuisi. Dėl to svarbu, kad tėvų įsitraukimas būtų aktyvus, nes tai yra puikus būdas padidinti mokyklos veiklos efektyvumą.

Tyrimo metu išryškėjo, jog viena iš galimybių gerinti vaikų ugdymosi sąlygas – tėvų įsitraukimas į ugdymo įstaigos edukacines veiklas. Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymąsi ikimokyklinio ugdymo programose

deklaruojamas kaip efektyviausių ugdymo priemonių ir palankiausių ugdymo sąlygų sudarymas ir pagalba šeimai. Galima išvelgti sąsajas su atlikto disertacinio kokybinio tyrimo su tėvais rezultatais, atskleidusiais, jog tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas viena iš priežasčių yra tėvų domėjimasis vaiko psichologine savijauta, jo poreikiais ir galimybėmis, pasiekimais ir pažanga, ugdymosi kokybe.

Tyrimas atskleidė žemą tėvų įsitraukimą ir pedagogo iniciatyvos nebuvimą. Pastebėta, jog dalis tėvų patys neieško galimybių įsitraukti į ugdymo įstaigos ar į grupės veiklas, linkę būti vertintojais, o ne dalyviais, į veiklas kai kurie tėvai įsitraukia tik inicijuojant mokytojai. Gauti tyrimo rezultatai atliepia ir kitų tyrėjų mintis, jog žemas tėvų įsitraukimas, pasak Flynn, Nolan (2008), yra todėl, kad tiek tėvai, tiek mokytojai nesuvokia, jog tėvų įsitraukimas į ugdymo įstaigos veiklas ir vaiko ugdymąsi tiesiogiai koreliuoja su ugdytinių akademinė sėkme, tėvai ir mokytojai per mažai turi informacijos apie tėvų įsitraukimo naudą. Tėvai jaučiasi nepakankamai užtikrintai ateidami į ugdymo įstaigą, o pedagogai jaučiasi nepakankamai pasitikintys savimi, kai veiklose dalyvauja tėvai.

Tyrimas atskleidė su tėvų įsitraukimu susijusias problemas – mokytojams kilo sunkumų įtraukti tėvus, tėvai nerodė noro padėti vaikams. Ne visų tėvų požiūris į ugdymą gali būti toks, koks numatytas darželio ugdymo programoje, ar toks, kokį suvokia mokytojas. Žemas tėvų įsitraukimas gali liudyti žemą tėvų pedagoginį pasirengimą. Disertacinio tyrimo rezultatai atliepia 2009 m. mokslininkų (Ruškus ir kt., p. 115) atlikto tyrimo rezultatus, jog „didžioji tėvų populiacijos dalis stokoja bent minimalaus pedagoginio išprusimo, jų žinios apie vaiko ugdymą remiasi tik asmenine patirtimi ir labai subjektyviu supratimu, kurį sąlygoja viešas diskursas“. Taigi galima teigti, kad realiai situacija per dešimtmetį nepasikeitė.

Remiantis įgalinimo teorijos nuostatomis galima teigti, kad edukacinei aplinkai didelį poveikį daro edukatorius (mokytojas ar kitas ugdymo poveikį kuriantis asmuo, net visa įstaiga). Edukatorius (asmuo) turėtų turėti tam tikrų kompetencijų, padedančių besimokantiems, arba vaikams, efektyviausiai pasiekti mokymosi tikslų ar bendrųjų gebėjimų. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad tėvų įsitraukimą, bendradarbiavimą su ikimokyklinio ugdymo įstaiga inicijuoja ir skatina patys mokytojai. Išryškėjo mokytojo profesijai reikalingos asmeninės savybės: empatiškumas, atvirumas, taktiškumas, atsidavimas darbui, veiklumas ir kūrybiškumas. Tyrėjai (Jurašaitė-Harbisson, 2004; Malinauskienė, 2010), analizuodami ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesines kompetencijas, išskyrė penkis

komponentus, tačiau disertacinio tyrimo metu išskirtos tik dvi pedagogams būdingos profesinių gebėjimų kategorijos: pedagoginis išprusimas ir ugdymo proceso organizavimo kompetencijos. Ateityje būtų galima analizuoti, ar ir kodėl tėvams reikšminga pedagogų veiklos prognozavimo ir planavimo (teleologinė) bei ikimokyklinio ugdymo kaitos kompetencija. Šie tyrimo rezultatai skatina nagrinėti, kodėl tėvai, manydami, kad tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas yra tobulintina sritis, neakcentavo jų vaikų lankomos ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojų pedagoginio bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencijos stokos. Be to, būtų galima ateityje tirti ir analizuoti, kokią įtaką tėvų pedagoginio švietimo organizavimui, palankių sąlygų sudarymui turi ikimokyklinio ugdymo įstaigos administracija.

Tyrimo ribotumai ir rekomendacijos tolesniems tyrimams

Ikimokyklinio ugdymo programų analizei pasirinktos valstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programos, todėl nėra aišku, ar tyrimo rezultatai gali būti pritaikyti ir nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų vertinimo kontekste. Norint plačiau atskleisti tiriamą problemą, tikslinga būtų analogišką tyrimą atlikti privačiose Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Atliekant disertacinį tyrimą su ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojais, LR teritorijoje dėl COVID-19 situacijos buvo įvestas karantinas. Ši situacija apsunkino numatytą atlikti kokybinį tyrimą naudojant interviu metodą, todėl buvo pasitelktas interviu raštu metodas, nors su tėvais buvo atliktas interviu žodžiu. Tikėtina, kad, užmezgant gyvą kontaktą su informantu ir atliekant interviu žodžiu, tyrimo duomenys su ikimokyklinio ugdymo mokytojais galėtų būti praturtinti autentiška jų kalba ir įvairiomis informantų patirtimis.

Tyrimas atliktas su ikimokyklinio ugdymo mokytojais. Tikslinga būtų analogišką tyrimą atlikti ir su ikimokyklinio ugdymo įstaigų administracija, atskleidžiant ne tik tėvų pedagoginio švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose raišką ir organizavimą, bet ir tėvų atstovavimo įstaigai galimybes nacionaliniuose ir tarptautiniuose švietimo renginiuose ar forumuose.

Disertaciniame tyrime dalyvavo tik „Y“ kartos tėvai, tačiau, remiantis kartų teorija ir įvertinus esminius „Y“ ir „Z“ kartų skirtumus, galima numatyti tolesnių lyginamųjų tyrimų perspektyvą, kai būtų galima analizuoti ir „Z“ kartos tėvų patirtis bei su pedagoginiu švietimu susijusius lūkesčius, įgalinančias edukacines sąlygas, įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas ir kitus aspektus.

Kaip atlikto tyrimo ribotumą galima įvardyti tai, kad disertacinis tyrimas su ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojais atliktas karantino metu ir tai atskleidė jų patirtis apie tėvų pedagoginį švietimą netipinės situacijos – nuotolinio ugdymo – metu. Tolesnės mokslinės studijos galėtų apimti ir tėvų patirčių tyrimą apie jų pedagoginio švietimo situaciją, bendradarbiavimą su ikimokyklinio ugdymo mokytojais netipinėse situacijose.

IŠVADOS

1. Teorinių šaltinių analizė atskleidė:

- Tėvų pedagoginis švietimas apibrėžiamas nevienareikšmiškai. Tai gali būti suvokiama kaip edukacinė paslauga ar jų sistema, kaip vaiko ugdymo tobulinimo sąlyga, žinių suteikimas ir tėvų požiūrio į vaiką bei vertybių formavimas, tėvų ir mokytojų sąveika, pedagoginis poveikis ir tėvų įgalinimas, tėvų pedagoginės kultūros formavimas. Skiriami du tėvų pedagoginio švietimo tipai: konstruktyvus (aktyvus švietimas „dalyvaujant“) ir nekonstruktyvus (formalus).
- Tėvų pedagoginį švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose įvairiais aspektais kontekstualizuojami ikimokyklinio ugdymo įstaigos, mokytojų ir visos bendruomenės ryšiai su tėvais, akcentuojama švietimo pagalba šeimai, tačiau nėra tiesioginių gairių, kaip tai turėtų būti padaryta. Dokumentuose dažniausiai apsiribojama tik tėvų funkcijų apibrėžimu, reglamentuojama tėvų atsakomybė ir rūpinimas visapusišku vaiko ugdymu, akcentuojamas dėmesys tėvų įtraukimui į ugdymo įstaigos veiklas, bendradarbiavimui, tėvų ir visos bendruomenės informavimui. Dalis dokumentų orientuoti į kompleksinių paslaugų šeimai reglamentavimą. Užsimenama ir apie tai, kad mokyklose dar labai menkai vyksta mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas, tėvų įtraukimas į veiklas, dar labai tobulintina yra pozityvios tėvystės įgūdžių stiprinimo sritis.
- Sėkmingo tėvų pedagoginio švietimo pagrindą sudaro įgalinančios edukacinės sąlygos: įvairios ir inovatyvios mokytojų bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais formos, tėvų poreikius atitinkantis tėvų pedagoginio švietimo turinys. Labai svarbus ir paties mokytojo (kaip edukatoriaus) vaidmuo, jo profesinės kompetencijos, asmeninės savybės.
- Tėvų įsitraukimas į ugdymo įstaigos edukacines veiklas apibrėžiamas labai įvairiai: tėvų konsultavimas(is), tėvų savanorystė ugdymo įstaigoje, pagalba mokytojams, ugdymo tęstinumas namuose ir pan. Todėl tėvų įsitraukimas į vaiko ugdymosi procesą galimas tiek per namuose vykstančias veiklas, tiek per dalyvavimą ugdymo įstaigos veiklose. Tėvų įsitraukimas į ugdymosi veiklų kūrimą namuose padeda siekti ne tik veiksmingo vaiko ugdymosi tęstinumo ir glaudesnės tėvų ir vaikų tarpusavio sąveikos, bet ir reikšmingos abipusės patirties įgijimo.

2. *Ikimokyklinio ugdymo programų kokybinė turinio analizė atskleidė, jog:*

- Analizuotose ikimokyklinio ugdymo programose deklaruojamos tėvų ir mokytojų sąveikos kryptys *bendradarbiavimas, partnerystė, įsitraukimas*. Labiausiai išryškėjo ikimokyklinio ugdymo įstaigos santykių su tėvais modelis – bendradarbiavimas. Dalis ikimokyklinio ugdymo įstaigų į ugdymo programas įtraukė vadybinius elementus: viziją, misiją ir filosofiją, kurie taip pat pabrėžia ikimokyklinio ugdymo programose modeliuojamos įstaigos sąveikos su tėvais kryptis, tačiau pabrėžiami ne tie patys aspektai, akcentuojamas tėvų pedagoginis švietimas, partnerystė su tėvais ir tėvų lūkesčių atliepimas.
- Ikimokyklinio ugdymo programose deklaruojamas dėmesys *tėvų įtraukimui* į vaikų ugdymą. Empirinio tyrimo rezultatai parodė, kad galima išskirti šiuos pagrindinius tėvų įtraukimo į vaikų ugdymą tikslus: šeimos pažinimą, tėvų ir mokytojų bendrų tikslų siekį, vaiko ugdymo galimybių gerinimą ir ugdymosi aplinkos kūrimą. Šeimos pažinimas padeda identifikuoti vaiko gebėjimus, šeimos aplinką, tėvų lūkesčius, realizuoti tėvų pedagoginį švietimą. Tėvų ir mokytojų bendrų tikslų siekis realizuojamas pripažįstant tėvų pagalbą, siekiant sėkmingo vaiko ugdymosi, orientuojantis į vaiko poreikius, vystant mokytojų ir tėvų dialogą. Vaikų ugdymosi sąlygos gerinamos bendra tėvų ir mokytojų veikla, sudarant palankiausias ugdymosi sąlygas, teikiant pagalbą šeimai.
- Ikimokyklinio ugdymo programose kreipiamas dėmesys į tėvų poreikius: nurodoma, jog tėvams svarbu tinkama grupės komplektacija, atitinkančios tėvų poreikius ugdymo programos, įvairus neformalus vaikų ugdymas, paslaugų teikimas, ugdymo formų įvairovė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos programose orientuojamasi į tėvų poreikių tenkinimą kuriant ar atnaujinant ugdymo programas, organizuojant neformaliojo ugdymo paslaugas. Jose išryškinamas siekis orientuotis ne tik į vaiką orientuoto ugdymo ir paslaugų gavimą, bet ir tėvų pedagoginį švietimą, tėvų informavimą, pedagoginę pagalbą tėvams. Tėvų švietimas čia suprantamas kaip vienkryptis, nekonstruktyvus, orientuotas į pedagoginės informacijos pateikimą.
- Ikimokyklinio ugdymo programose labiausiai akcentuojamas mokytojų ir tėvų *bendradarbiavimas*. Bendradarbiavimas projektuojamas įvairiais aspektais: planuojant į vaiką orientuoto ugdymo turinį, įgyvendinant vaikų ugdymosi procesą, ugdymo įstaigoje kuriant palankią vaikams ugdymosi aplinką, puoselėjant

bendruomenės narių sąveiką, ugdymo įstaigos veiklą orientuojant į tėvų poreikius, skatinant tėvų dalyvavimą ugdymo įstaigos veiklose, realizuojant tėvų pedagoginį švietimą ir informavimą. Ugdymo programose išskirtos tradicinės tėvų ir mokytojų aktyvaus ir pasyvaus bendradarbiavimo formos.

3. Tėvų patirčių analizė atskleidė:

- Tyrime dalyvavę tėvai skirtingai suvokia tėvų pedagoginio švietimo esmę: vieni jį traktuoja kaip *informavimą*, kiti kaip *švietimą*, kai gaunama naujų žinių, patirties ir formuojami įgūdžiai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose organizuojamas daugiau *informavimo tipo* tėvų švietimas: individualūs pokalbiai su tėvais, informaciniai standai, bendri tėvų susirinkimai. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog pasigendama aktyvesnės komunikacijos su tėvais, tėvų įtraukimo į ugdymo institucijos veiklą. Tėvų pedagoginis švietimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose vyksta nesistemiškai.
- Informantai pasigenda *inovatyvesnių* tėvų švietimo formų, žinių apie vaikų ugdymą, galimybės pasidalyti patirtimi diskutuojant su kitais tėvais, įgyti trūkstantų įgūdžių ugdant savo vaiką.
- Tyrimo dalyviai nurodė šias pedagoginiam švietimui ikimokyklinio ugdymo įstaigose palankią aplinką lemiančios edukacinės sąlygos: mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą, tėvų tarpusavio bendravimą, mokytojų gebėjimą taikyti įvairias pedagoginio švietimo formas, gebėjimą teikti tėvams pedagoginę pagalbą. Kaip labiausiai tobulintiną tėvų pedagoginio švietimo edukacinės aplinkos sritį jie įvardijo mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą.
- Tiriamieji kaip vieną iš esminių veiksnių, lemiančių palankią tėvų pedagoginio švietimo edukacinę aplinką, įvardijo ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytoją, jo profesinius ir asmeninius gebėjimus – pedagoginį išprusimą, ugdymo proceso organizavimo kompetenciją. Tėvams svarbios mokytojų turimos dalykinės žinios ir gebėjimai pažinti ugdytinius, tinkamai organizuoti ugdymo procesą tiek įstaigoje, tiek už jos ribų, palengvinti vaiko adaptaciją ugdymo įstaigoje.

4. Tyrime dalyvavusių mokytojų patirčių analizė atskleidė, jog:

- Tėvams trūksta pedagoginio pasirengimo. Mokytojai teigia, kad labiausiai tėvams stinga žinių apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus, vaikų raidos psichologijos, vaiko pažangos vertinimo sistemą, ikimokyklinio ugdymo paskirtį, mokytojų veiklos

tikslus. Dalis tėvų turi reikiamų žinių, tačiau dažnai nemoka jų pritaikyti praktiškai. Tėvų pedagoginių žinių spragos labiausiai išryškėja tada, kai tėvai turi mažai patirties arba pasikeitus įprastoms ugdymo sąlygoms.

- Informantai tėvų dalyvavimą apibrėžia kaip tiesioginį įsitraukimą į kasdienes tradicines veiklas: renginius, išvykas, pedagogo vedamas atviras veiklas ir pan. Tėvai dalyvauja mokytojo inicijuotose grupės veiklose: konsultuojasi vaiko ugdymo klausimais, dalyvauja ugdomojoje veikloje, aptaria vaiko pasiekimus ir pažangą, paraginti teikia pagalbą mokytojui. Dalis tėvų neieško galimybių įsitraukti į vaiko ugdymą, į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklas, jie labiau linkę būti ne dalyviais, o *vertintojais*. Mokytojai pripažįsta ir naudoja tradicines individualaus bendravimo formas – pokalbius ir konsultacijas, kurių metu atlieka informavimo, konsultavimo funkcijas, plėtoja šviečiamąją veiklą, sprendžia problemas ir tokiu būdu skiria dėmesio tėvams.
- Nustatytos teigiamos ir neigiamos tėvų įsitraukimo tendencijos netipinėse situacijose. Dalies tėvų įsitraukimas vykusio nuotolinio ugdymosi metu sumažėjo motyvuojant tai fizinio kontakto nebuvimu. Mokytojai konstatavo ir silpną grįžtamąjį ryšį. Tėvams buvo sunku suderinti vaiko ugdymą(si) ir profesinę veiklą. Išskirti šie nuotolinio ugdymosi metu tėvų *įsitraukimo trukdžiai: tiesiogiai nuo tėvų nepriklausantys (negalėjimas derinti profesinės veiklos ir vaiko ugdymo(si) namuose, materialiniai ir psichologiniai veiksniai), bendrųjų technologinių kompetencijų stoka (nepakankamas tėvų ir mokytojų informacinių technologijų išmanymas), tėvų pedagoginio pasirengimo stygius (tėvų atsakomybės stoka ir negebėjimas paskirstyti dėmesio)*.
- Nustatytos tėvų įsitraukimą skatinančios sąlygos: *tinkamos tėvų įtraukimo formos parinkimas (tėvai pasigenda įdomesnių veiklų, nemėgsta rutinos), mokytojo dėmesys tėvams (tinkamas pakvietimas, paskatinimas, padėka, pasitikėjimas, bendradarbiavimas), palankios aplinkos kūrimas (nuoširdus bendravimas, nuomonės išklausymas, pozityvūs mokytojų atsiliepimai apie vaiką), patogaus laiko tėvams parinkimas (kad veiklos ugdymo įstaigoje nesidubliuotų su profesine veikla), grįžtamojo ryšio teikimas, bendravimo periodiškumas*.
- Kaip reikšmingiausia pedagoginio tėvų švietimo inovacija pripažintas nuotolinis ugdymas. Ši forma mokytojams suteikė galimybę išsiaiškinti tėvų įsitraukimo į vaikų ugdymą namuose lygį, kompetencijas, suaktyvino tėvų virtualų bendradarbiavimą su

mokytojais, paskatino tėvų susidomėjimą vaiko ugdymu, suteikė naujų patirčių.

- Tėvų pedagoginio švietimo reali situacijos gerinimo galimybė – tėvų įtraukimas į praktines veiklas, tinkamai juos pakviečiant, rodant dėmesį, padėkojant už dalyvavimą, išsiaiškinant tėvų lūkesčius, palaikant tėvų įsitraukimą.

LITERATŪRA

1. Ahmed, J. U. (2010). Documentary Research Method: New Dimension. *Indus Journal of Management & Sociel Sciences*. 4(1), 1–14.
2. Ailicai, R., Weil-Baraisb, A. (2013). Parenting education: which intervention model to use? *4th International Conference on New Horizons in Education*. Prieiga per internetą: https://www.academia.edu/10401320/Parenting_Education_Which_Intervention_Model_to_Use
3. Aleknaitė-Bieliauskienė, R. (2009). Lietuvos suaugusiųjų ugdymo sistemos ypatumai. *Socialinis darbas*. 8(1). 46–57.
4. Altschul, I. (2011). Parental involvement and the academic achievement of Mexican American youths: What kinds of involvement in youths' education matter most? *Social Work Research*, 35(3), 159-170. <https://doi.org/10.1093/swr/35.3.159>
5. Aluwihare-Samaranayake, D. (2012). Ethics in qualitative research: a view of the participants' and researchers' world from a critical standpoint. *International Journal of Qualitative Methods*, 11(2), 64–81.
6. Akhmestshina, I., Loseva, A., Zemsh, M., Gulevich, T. Selezneva, E., Egorova, G. (2019). Psychological and pedagogical education of parents in the educational institution. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.09.02.2>, 9–17
7. Ar mokyklos rodo dėmesį personalui ir mokinių tėvams? (2014). *Švietimo problemos analizė*. 6(111). Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/vlm_Ar-mokyklos-rodo-demesi-personalui-ir-mokiniu-tevams.pdf
8. Aramavičiūtė, V. (2005). *Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda*. Vilnius: Gimtasis žodis.
9. Arnautova, E. P. (2012). Planning work of a pre-school educational institution with the family. *Preschool educational institution management*, 4, 12–18.
10. Athey, C. (2007). *Extending thought in young children: A parent-teacher partnership* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Paul Chapman Publishing.
11. Auškelis, R. (2012). *Problemų sprendimas stiprinant mokyklos ir šeimos partnerystę*. Skaidrės. Vilnius.
12. Awad, E. M., Ghaziri, H. M. (2004). *Knowledge Managment*. India: Sheep Print N Pack.

13. Bagdonas, A., Jucevičienė, P. (2002). Švietimo subjektų interesai, jų laukai bei jiems įtaką darantys veiksniai. *Socialiniai mokslai*, 1(33), 54–61.
14. Bailey, K. D. (1987). *Methods of social research*. New York: Free Press.
15. Bailey, L. B., Silvern, S. B., Brabham, E., & Ross, M. (2004). The effects of interactive reading homework and parent involvement on children's inference responses. *Early Childhood Education Journal*, 32(3), 173–178.
16. Baker, T. L., Wise, J., Kelley, G., Skiba, R. J. (2016). Identifying Barriers: Creating Solutions to Improve Family Engagement. *School Community Journal*, 26(2), 161–184. Prieiga per internetą: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1124003.pdf>
17. Bakker, J., Denessen, E., Brus-Laeven, M. (2007). Socio-economic background, parental involvement, and teacher perceptions of these in relation to pupil achievement. *Educational Studies*, 33(2), 177–192.
18. Balčytienė, A. (1997). Information Society, Media and New Forms of Learning. *Nuolatinis mokymasis besikeičiančioje visuomenėje: prielaidos ir prieštaravimai: tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: VDU.
19. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
20. Barkauskaitė, M. (2016). Šeimos ir mokyklos ugdomųjų galių integracijos problemos. *Pedagogika*, 122(2), 49–59.
21. Bartel, V. B. (2010). Home and school factors impacting parental involvement in a Title I elementary school. *Journal of Research in Childhood Education*, 24, 209–228. <https://doi.org/10.1080/02568543.2010.487401>
22. Bauch, P. A., & Goldring, E. B. (2000). Teacher work context and parent involvement in urban high schools of choice. *Educational Research and Evaluation*, 6(1), 1–23.
23. Baum, A. C., & Swick, K. J. (2008). Dispositions toward families and family involvement: Supporting preservice teacher development. *Early Childhood Education Journal*, 35, 579-584.
24. Bednarska, M. (2014). School-house relationships on different stages of children and teenagers (youth) development. *Pedagogika*, 114(2). 106–115.
25. Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos sampratos, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją. (2018). *Tyrimo*

- ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2018/09/Tyrimo-ataskaita-%E2%80%9EBendrojo-ugdymo-mokykl%C5%B3-bendruomen%C4%97s-mokyklos-pa%C5%BEangos-samprata-orientuojantis-%C4%AF-Geros-mokyklos-koncepcij%C4%85%E2%80%9C..pdf>
26. Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybė, *Nacionalinės mokykla vertinimo agentūros metinis pranešimas*. (2012). Prieiga per internetą: <http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/MOKYKL%C5%B2-vertinimo-agent%C5%ABros-metinis-prane%C5%A1imas1.pdf>
 27. Berčnik, S., Devjak, T. (2017). Cooperation between parents and preschool institutions through different concepts of preschool education. *CEPS Journal*, 7(4), 207–226.
 28. Beresford, P., Coft, S. (1993). *Citizen Involvement: A Practical Guide for Change*. London: Macmillan.
 29. Berger, P. L., Luckmann, Th. (1999). *Socialinis tikrovės konstravimas. Žinojimo sociologijos traktatas*. Vilnius: Pradai.
 30. Berns, R. M. (2009). Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
 31. Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Suffolk: St Edmundsbury Press.
 32. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
 33. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
 34. Borgonovi, F., Montt, G. (2012). *Parental Involvement in Selected PISA Countries and Economies, OECD Education Working Papers, 73*, Paris, France: OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k990rk0jsjj-en>
 35. Brazdeikis, V. (2009). Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis papildytų edukacinių aplinkų kaita. *Informacijos mokslai*, 50, 57–63.
 36. Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
 37. Bronfenbrenner, U. (1993). The Ecology of Cognitive Development: Research Models and Fugitive Findings. In R. H. Wozniak and K. Fischer (Eds.), *Scientific Environments*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
 38. Bronfenbrenner, U. (1995). The Bioecological Model from a Life Course Perspective: Reflections of a Participant Observer. In P. Moen,

- G. H. Elder, Jr., and K. Luscher (Eds.), *Examining Lives in Context: Perspectives on the Ecology of Human development*, Washington DC: American Psychological Association. 599–618.
39. Bronfenbrenner, U. and Morris, P. A. (2006). The Bioecological Model of Human Development. In R. M. Lerner and W. E. Damon (Eds.), *Handbook of Child Psychology: Vol 1, Theoretical Models of Human Development*. West Sussex: John Wiley and Sons.
 40. Bruzgelevičienė, R. (2007). Lietuvos švietimo reforma ugdymo paradigų kaitos aspektu 1988-1997. *Daktaro disertacija*. Vilnius: VPU leidykla.
 41. Bubnys, R. (2009). Reflektyvus mokymasis kaip edukacinis fenomenas ugdant specialiuosius pedagogus aukštojoje mokykloje. *Daktaro disertacija*. Šiauliai.
 42. Buhl, H. M., Hilkenmeier, J. (2017). Professionalism in parent-teacher conversations: Aspects, determinants, and consequences. A competence-oriented discussion. *Journal for educational research online*. 9(3). 102–113.
 43. Burškaitienė, R. (2014). Ikimokyklinio ugdymo įstaigos lauko ugdomosios aplinkos turinio konceptualizavimas. *Daktaro disertacija*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
 44. Burvytė, S. (2013). Šeimos ir ikimokyklinių ugdymo institucijų bendradarbiavimas: pozityviosios tėvystės skatinimo aspektas. *Socialinis ugdymas*, 3(35), 122–136.
 45. Burvytė, S., Ralys, K., Ilgūnienė, R. (2012). Ugdymo šiuolaikinėje šeimoje konceptas. *Mokslo studija*. Vilnius: Edukologija.
 46. Calfee, R. (1999). Social science methodology: qua vadis. *Issues in Education*, 5(2), 307–318.
 47. Ceka, A., Murati, R. (2016). The Role of Parents in the Education of Children, *Journal of Education and Practice*, 7 (5), 61–64. Prieiga per internetą: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1092391.pdf>
 48. Christenson, S. L. (2004). The family-school partnership: An opportunity to promote the learning competence of all students. *School Psychology Review*, 33, 83–104.
 49. Cohen, L., Manion, L. (2007). *Research methods in education*. London: Routledge.
 50. Comer, J. P., Haydnes, N. M. (1991). Parent involvement in schools: An ecological approach. *The Elementary School Journal*, 91, 271–278.
 51. Compani, M.-L., Lang, P. (2015). *Valdorfo darželis šiandien*. Kaunas.
 52. Coughlin, P. A., Hansen, K. A., Heller, D., Kaufmen, R. K., Stolberg,

- J. R., Walsh, K. B. (1997). *Į vaiką orientuotų grupių kūrimas: auklėtojų knyga*. Vilnius: Lietus.
53. Creswell, J., W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
 54. Černius, V. (1997). *Tėvų ir mokytojų pagalbininkas*. Kaunas.
 55. Černius, V. J. (2006). *Žmogaus vystymosi kelias*. Kaunas: Pasaulio lietuvių centras.
 56. Čiuladienė, G., Valantinas, A. (2016). Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo gairės: ką atskleidžia kritiškai tėvų atsiliepimai apie ugdymo procesą. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 37, 45–57, Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2016~1491918944811/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
 57. Čiužas, R. (2013). Mokytojo kompetencijų nuolatinė kaita. *Mokslo darbų apžvalga*. Vilnius: Edukologija. Prieiga per internetą: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:14447469/datastreams/MAIN/content>
 58. Čižauskaitė, A., Gruževskis, B. (2018). Ikimokyklinių ugdymo paslaugų įtaka tėvų užimtumui Lietuvoje. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*. 17. 74–91, <https://doi.org/10.15388/STEPP.2018.17.11932>
 59. Dale, M. (2000). *Working with Families of Children with Special Needs-Partnershi and Practice*. London: Routledge.
 60. Daniel, G. R., Wang, C., Berthelsen, D. (2016). Early school-based parent involvement, children's self-regulated learning and academic achievement: An Australian longitudinal study. *Early Childhood Research Quarterly*, 36, 168–177. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.12.016>
 61. Darling-Hammond, L., Banks, J., Zumwalt, K., Gomez, L. etc. (2005). Educational Goals and purpose: Developing a curricular Vision, Ed. Darling-Hammond L., Bransford D. *Preparing Teachers for a Changing World*. USA: Jossey Bass.
 62. Davenport, T. H., Prusak, L. (1998). *Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know*. Harvard Business School Press, Boston.
 63. De Kock, A., Slegers, P., Voeten, J. M. (2004). New Learning and the Classification of Learning Environments in Secondary Education. *Review of Educational Research*, 74(2), 141–170.
 64. Dewey, J. (2014). *Demokratija ir ugdymas. Įvadas į ugdymo filosofiją*. Klaipėda: Baltic Printing House.

65. Dobranskienė, R. (2004). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
66. Dockett, S., Perry, B. and Kearney, E. (2012). Family transitions as children start school. *Family Matters*, 90, 57–67. Prieiga per internetą: https://www.academia.edu/26422032/Family_transitions_as_children_start_school
67. Doctoroff, G., Arnold, D. (2017). Doing homework together: The relation between parenting strategies, child engagement and achievement. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 48, 103–113.
68. Dodge, T. D., Colker, J. L., Heroman, C. (2007). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Vilnius: Presvika.
69. Dor, A. (2012). Parents` Involvement in School: Attitudes of Teachers and School Counselors. *US-China Education Review*, 11, 921–935.
70. Dosbenbetova, A., Bitemirova, A., Zhapbarov., A., Zhapbarova, G., Tuimebayeva, G. (2020). The process of socialization of the child`s personality in the conditions of interaction of family and preschool educational institution. *Hournal if Critical Reviews*, 7(7), 561–566. Prieiga per internetą: <http://jcreview.com/fulltext/197-1589530455.pdf?1590219864>
71. Douglas, P. D., Zimmerman, M. A. (1995). Empowerment theory, research, and application. *Journal of Community Psychology*, 23(5). 569–580.
72. Driessen, G., Smit, F., Slegers, P. (2005). Parental Involvement and Educational Achievement. *British Educational Research Journal*, 31(4). 509–532. Prieiga per internet1: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01411920500148713>
73. Duchscher, J. E., Cowin, L. (2004). Multigenerational nurses in the workplace. *Journal of Nursing Administration*, 34(11), 493–501.
74. Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. (2010). (Eds.) *The Nature of learning. Using research to inspire practice*. Paris: OECD Publishing. P. 341.
75. Eccles, J. S. (2005). Influences of Parents` Education on Their Children`s Educational Attainments: The Role of Parent and Child Perceptions. *London Review of Education*, 3(3), 191–204. Prieiga per internetą: <https://eric.ed.gov/?id=EJ821179>
76. Emerson, L., Fear, J., Fox, S. and Sanders, E. (2012). *Parental engagement in learning and schooling: Lessons from research*. Canberra, Australia: Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY) for the Family-School and Community Partnerships

- Bureau. Prieiga per internetą: [http://www.aracy.org.au/publicationsresources/area?command=record&dandid=10].
77. Epstein, J. L. (2001). *Effects on Parents of Teacher Practices of Parent Involvement*. Prieiga per internetą: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED237500.pdf>
 78. Epstein, J. L. (2007). *Improving family community involvement in secondary schools. Condensed from Principal leadership*, 8. Published by the National Association of Secondary Schools Principals (NASSP).
 79. Epstein, J. L., Sanders, M. G. (2006). Prospect for change: Preparing educators for school, family, and community partnerships. *Peabody Journal of Education*, 81(2), 81–120.
 80. Epstein, J. L., Sheldon, S. B. (2016). Necessary but Not Sufficient: The Role of Policy for Advancing Programs of School, Family, and Community Partnerships. *Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences*, 2(5), 202-219. Prieiga per internetą: <https://www.rsfjournal.org/content/2/5/202>
 81. Erpenbeck, J., Heyse, V. (2007). Die Kompetenzbiographie. Strategien der Kompetenzentwicklung durch selbstorganisiertes Lernen und multimediale Kommunikation. Münster: Waxmann Verlag.
 82. Flagler, W., Thompson, T. (2014). *21st Century Skills: Bridging the Four Generations in Today's Workforce*. Prieiga per internetą: <http://cannexus.ca/wp-content/uploads/2014/04/21st-Century-Skills-Bridging-the-FourGenerations-in-Todays-Workforce-Flager-Thompson.pdf>
 83. Flynn, G., Nolan, B. (2008). What Do School Principals Think About Current School-Family Relationships? *NASSP Bulletin*. 92(3). 173–190. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0192636508322663>
 84. Flouri, E. (2006). Parental interest in children's education, children's self-esteem and locus of control and later educational attainment: Twenty-six year follow-up of the 1970 British Birth Cohort. *British Journal of Educational Psychology*, 76, 41–55.
 85. Flouri, E. and Buchanan, A. (2004). Early father's and mother's involvement and child's later educational outcomes. *British Journal of Educational Psychology*, 74, 141–153.
 86. Fuertes, M., Sousa, O., Lockiewicz, M., Nunes, C., & Lino, D. (2018). How different are parents and educators? A comparative study of interactive differences between parents and educators in a

- collaborative adult-child activity. *PLOS ONE*, 1–15.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0205991>
87. Fullan, M. (1998). *Pokyčių jėgos: skvarbimasis į ugdymo reformos gelmes*. Vilnius: Tyto alba.
 88. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N., (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: VĮ Registrų centras.
 89. Galindo, C., Sheldon, S. B. (2012). School and home connections and children`s kindergarten achievement gains: The mediating role of family involment. *Early Childhood Research Quarterly*, 27, 90–103.
 90. Gall, M., Borg, W., Gall, J. (1996). *Educational Research. An Introduction*. New York.
 91. Gerulaitis, D. (2007). Tėvų įsitraukimo į vaiko ugdymo(si) procesą plėtotė specialiojoje mokykloje. *Daktaro disertacija*. Šiauliai.
 92. Gilleece, L. (2015). Parental involvement and pupil reading achievement in Ireland: Findings from PIRLS 2011. *International Journal of Educational Research*, 73, 23-36.
 93. Goodall, J., Montgomery, C. (2014) Parental involvement to parental engagement: A continuum. *Educational Review*, 66(4), 399–410. DOI: 10.1080/00131911.2013.781576
 94. Goodall, J., Vorhaus, J. (2011). *Review of best practice in parental engagement*. London: Department for Education. Prieiga per internetą: www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/182508/DFE-RR156.pdf
 95. Gordon, I. J. (1979). *Parents: Parents and School*. Washington, DC: AFSCD.
 96. Gray, J. (2001). *Vaikai kilę iš dangaus*. Vilnius: Alma littera.
 97. Gražienė, V. (1998). *Artyn vaiko 2. „Egmonta“ projektas vaikų darželiams*. Vilnius: Poliglotas.
 98. Gražienė, V., Rimkienė, R. (1993). *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. Vilnius: Leidybos centras.
 99. Green, Ch. L., Walker, J. M. T., Hoover-Dempsey, K. V., Sandler, H. M. (2007). Parents` Motivations for Involvement in Children`s Education: An Empirical Test of a Theoretical Model of Parental Involvement. *Journal of Educational Psychology*, 99(3), 532–544. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.99.3.532>
 100. Grincevičienė, V. (2014). Mokyklos ir šeimos sąveikos ypatumai S. Šalkauskio filosofijoje ir ugdymo tikrovėje. *Filosofija. Sociologija*, 25(3), 174–180.
 101. Grk, M., Čokorilo, R. (2012). Pedagogical competence and pedagogical education of parents. *Practice and Theory in Systems of Education*,

- 7(3). 319–326. Prieiga per internetą: http://epa.oszk.hu/01400/01428/00021/pdf/EPA01428_ptse_2110Mila naGrk-RadovanCokorilo.pdf
102. Grolnick, W., Slowiaczek, M. (1994). Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development*, 65, 237–252.
 103. Guščinskienė, J. (2002). *Taikomoji sociologija: struktūrinės loginės schemas ir komentarai*. Kaunas: Technologija.
 104. Habig, J. (2015). Cooperation between parents and schools from a student perspective. *Studia paedagogica*, 20(4), 155–165.
 105. Hayes, N., O'Toole, L., Halpenny, A. (2017). *Introducing Bronfenbrenner: A guide for students and practitioners in early years education*. London: Routledge.
 106. Haynes, N., Comer, J. (1996). Integrating schools, families, and communities through successful school reform: The school development program. *School Psychology Review*, 25, 501–06.
 107. Hall, K., Conway, P. F., Rath, A., Murphy, R. and McKeon, J. (2008). *Reporting to parents in the primary school: Communication, meaning and learning*. NCCA Research Report No. 9. Dublin: NCCA.
 108. Halsey, P. A. (2005). Parent involvement in junior high schools: a failure to communicate. *American secondary education*. 34(1). 57–69. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/41064563?seq=1>
 109. Harris, A. L., Robinson, K. (2016). A New Framework for Understanding Parental Involvement: Setting the Stage for Academic Success. *Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences*, 2(5), 186–201. DOI: 10.7758/rsf.2016.2.5.09
 110. Hart, D. (2008). Practices of parental participation: A case study. *Educational Psychology in Practice*, 24(2), 139–153. DOI: 10.1080/02667360802019206
 111. Hart, R. (2011). Paternal involvement in the statutory assessment of special educational needs. *Educational Psychology in Practice*, 27(2), 155–174.
 112. Hill, N. E., Castellino, D. R., Lansford, J. E., Nowlin, P., Dodge, K. A., Bates, J. E., and Pettit, G. S. (2004). Parent academic involvement as related to school behavior, achievement, and aspirations: Demographic variations across adolescence. *Child development*, 75(5), 1491–1509. doi: 10.1111/j.1467-8624.2004.00753.x
 113. Holloway, S., Yamamoto, Y., Suzuki, S., Mindnich, J. D. (2008). Determinants of Parental Involvement in Early Schooling: Evidence from Japan. *Early Childhood Research and Practice*, 10(1), 1 – 10.

114. Hoover-Dempsey, K. V., Battiano, A. C., Walker, J. M. T., Reed, R. P., DeJong, J. M. and Jones, K. P. (2001). Parental involvement in homework. *Educational Psychologist*, 36(3), 195–209.
115. Hoover-Dempsey, K. V., Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research*, 67(1), 3–42.
116. Hoover-Dempsey, K. V., Walker, J. M. T., Sandler, H. M., Whetsel, D., Green, C. L., Wilkins, A. S., & Closson, K. E. (2005). Why do parents become involved? Research findings and implications. *Elementary School Journal*, 106, 105–130.
117. Hornby, G. and Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 3(1), 37–52. <https://eric.ed.gov/?id=EJ912266>
118. Hornby, G., Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: on update. *Educational Review*, 70(1), 109–119, DOI: 10.1080/00131911.2018.1388612
119. Hourani, R. B.; Stringer, P.; Baker, F. (2012). Constraints and Subsequent Limitations to Parental Involvement in Primary Schools in Abu Dhabi: Stakeholders' Perspectives. *School Community Journal*, 22(2), 131–160.
120. Yngvesson, T., Garvis, S. (2019). Preschool and home partnerships in Sweden, what do the children say? *Early Child Development and Care*. 1–15. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1673385>
121. Yonson, D. L. (2016). Level of Parent Involvement in the Elementary and Secondary Levels. *The Normal Lights*, 10(1), 182 – 203. Prieiga per internetą: <http://po.pnuresearchportal.org/ejournal/index.php/normallights/article/view/178/139>
122. Iruonagbe, T. Ch., Chiazor, I. A., Foluke, A. (2013). *Revisiting Family Values: A Pathway towards Societal Stability*. Prieiga per internetą <http://covenantuniversity.edu.ng/Profiles/Iruonagbe-Charles/Revisiting-Family-Values-A-Pathway-towards-Societal-Stability>
123. Išoraitė, D. (2007). *Socialinių paslaugų administravimas*. Vilnius.
124. Jackson, J. and Harbison, L. (2014). An evaluation of the utility of homework in Irish primary school classrooms. *Irish Teachers' Journal*, 2(1), 47–62.
125. Jackūnas, Ž. (2008). Patyrimas, patirtis ir supratimas. *LOGOS – A Journal of Religion, Philosophy, Comparative Cultural Studies and Art*.

56. 20–28. Prieiga per internetą [http://litlogos.eu/L56/logos56_020_028psl.pdf].
126. Jaiswal, S, K., Choudhuri, R. (2017). A Review of the Relationship between Parental Involvement and Students` Academic Performance. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(3), 110–125. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/324030083_A_Review_of_the_Relationship_between_Parental_Involvement_and_Students'_Academic_Performance
127. Jakubė, A., Juozaitis, A. (2012). *Bendrujų kompetencijų ugdymas aukštojoje mokykloje. Metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
128. Janiūnaitė, B. (2019). Edukacinių inovacijų diegimo atvejai. Kaunas: KTU leidykla.
129. Jarvis, P. (2007). Globalisation, lifelong learning and the learning society. Sociological perspectives. *Lifelong learning and the learning society*. Vol. 2. Abington: Routledge.
130. Jarvis, P., Holford, J., Griffin, C. (2004). *The theory and practice of learning*. London: Routledge Falmer.
131. Jeynes, W. H. (2005). A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement. *Urban Education*, 40(3), 237–269.
132. Jeynes, W. H. (2018). A practical model for school leaders to encourage parental involvement and parental engagement. *School Leadership & Management*. 147-163. <https://dx.doi.org/10.1080/13632434.2018.1434767>
133. Jonassen, D. H., Land M. S. (2000). *Theoretical Foundations of Learning Environments*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
134. Jonsdottir, K. (2018). Parental involvement in compulsory schools in Iceland. *Dissertation submitted in partial fulfilment of a Ph.D.-degree*. University of Iceland: School of Education.
135. Jorutytė, I., Budreikaitė, A. (2005). Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese, *Pedagogika*, 76, 53–63.
136. Jovaiša, L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius.
137. Jucevičienė, P. (2007). *Besimokantis miestas*. Kaunas.

138. Jucevičienė, P. (1997). *Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos*. Kaunas: Technologija.
139. Jucevičienė, P., Gudaitytė, D., Karenauskaitė, V., Lipinskienė, D., Stanikūnienė, B., Tautkevičienė, G. (2010). *Universiteto edukacinė galia. Atsakas XXI amžiaus iššūkiams*. Kaunas: Technologija.
140. Jucevičienė, P., Lepaitė, D. (2000). Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*, 1(22), 44–50.
141. Juodaitytė, A. (2001). Ikimokyklinio ugdymo sisteminė kaita Europos Bendrijos ir pokomunistinėse šalyse. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 8, 152–162. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/9523/7347>
142. Juodaitytė, A. (2003). Tėvų, kaip suaugusių, konstruktyvaus švietimo paradigmos raiška ikimokyklinio ugdymo kaitoje, *Pedagogika*, 63, 73–79.
143. Juodaitytė, A., Gaučaitė, R., Kazlauskienė, A. (2009). *Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą*. Lucilijus.
144. Juodaitytė, A., Kazlauskienė, A., Gaučaitė, R., Ušeckienė, L., Bakutytė, R. (2008). Gyventojų informavimo apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą būklė ir patirtis. *Tyrimo ataskaita*. Šiauliai.
145. Juodaitytė, A., Martišauskienė, D. (2007). Darželio-mokyklos bendruomenės dalyvavimas kuriant organizacijos kultūrą: sąlygos ir galimybės. *Pedagogika*, 88, 19–24.
146. Jurašaitė, E. (2004). *Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: struktūra, modelių realizavimas, įvertinimas*. Vilnius: VPU leidykla.
147. Jurašaitė-Harbison, E. (2004a). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos kaip tęstinio profesinio mokymo(si) funkcija: kompetencijų modelio įgyvendinimas, įvertinimas. *Pedagogika*, 71, 56–65.
148. Jurašaitė-Harbison, E. (2004b). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: struktūra, modelių realizavimas, įvertinimas. *Daktaro disertacija*. Vilnius: VPU leidykla.
149. Juškienė, V., Stasiulienė, V. (2019). Mokyklos ir šeimos komunikacijos modelis. *Pedagogika*, 133(1), 227 – 247. <https://doi.org/10.1583/p.2019.133.13>
150. Kaffemaniienė, I., Tereikienė, V. (2003). Ikimokyklinio amžaisu vaikų emocinės raidos ir elgesio sutrikimų korekcija. *Specialusis ugdymas*, 1(8), 15–30.

151. Kairienė, D. (2012). Tėvų konsultavimas teikiant logopedinę pagalbą ikimokyklinio amžiaus vaikams. *Specialusis ugdymas*, 2(31), 41–60.
152. Kaiser, A., Mahoney, G., Girolametto, L., MacDonald, J., Robinson, C., Safford, P., Spiker, D. (1999). Rejoinder: Toward a Contemporary Vision of Parent Education. *Topics in Early Childhood Special Education*, 19(3), 173–176. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/027112149901900309>
153. Kalpokas, I. (2018). Iš informacijos amžiaus į patirties amžių: po tiesos visuomenės iššūkiai. *Socialinės tikrovės mediacija: kultūra, politika ir visuomenė*. Vilniaus universiteto leidykla. 53–85.
154. Kardelis, K. (2017). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
155. Karenauskaitė, V. (2006). Fizikos mokymuisi imlios edukacinės aplinkos raiška universitetinėse studijose. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
156. Karklelienė A, Valienė D. (2005). Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo ypatumai. *Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. 30–34.
157. Kekez, S. B., Grk, M. (2012). Parents` attitudes towards pedagogical Education. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/272982627_PARENTS'_AT_TITUDES_TOWARDS_PEDAGOGICAL_EDUCATION
158. Kim, S., and Hill, N. (2015). Including fathers in the picture: A meta-analysis of parental involvement and students' academic achievement. *Journal of Educational Psychology*, 107(2), 919–934.
159. Kivits, J. (2005). Online interviewing and the research relationship. *Virtual Methods: Issues in Social Research on the Internet*. Hine C. (ed.). Oxford: Berg. 35–50.
160. Knowles, M. S., Holton, E. F., Swanson, R. A. (2007). *Suauges besimokantysis: klasikinis požiūris į suaugusiųjų švietimą*. Vilnius: Danielius.
161. Kohl, G. W., Lengua, L. J., McMahon, R. J. (2002). Parent involvement in school: Conceptualizing multiple dimensions and their relations with family and demographic risk factors. *Journal of School Psychology*, 38, 501–523.
162. Kokoeva, A. T. (2003). *Developing the pedagogic culture of parents*: PhD Thesis. Vladikavkaz: North Ossetia State University named after K.L.Khetagurov.

163. Kolb, D. A. (1999). *Experiential Learning Theory: Previous Research and New Directions*. Cleveland. Prieiga per internetą: <http://www.learningfromexperience.com/images/uploads/experiential-learning-theory.pdf>
164. Kontautienė, R. (2000). Pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtotė pradinėje mokykloje. *Daktaro disertacija*. Klaipėdos universitetas.
165. Kontautienė, R. (2006). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
166. Kovienė, S. (2017a). Competence conditions enabling education in pre-school education establishments: parents' evaluation. *Problems of education in the 21st century*, 75(2), 157–169.
167. Kovienė, S. (2017b). Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinės ugdymo įstaigos veiklą: tėvų nuomonė. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė*, 9(2), 76–88.
168. Kowalczyk, D. M., (2000). Aplinka kaip moksleivio asmenybės kryptingos raidos veiksnys. *Habilitacinis darbas*. Vilnius.
169. Kreisberg, S. (1992). *Transforming power: domination, empowerment and education*. Albany: State University of New York Press.
170. Kruger, J., Michalek, R. (2011). Parents' and Teachers' Cooperation: Mutual Expectations and Attributions from a Parents' Point of View. *International Journal about Parents in Education*, 5(2), 1–11.
171. Kudinovienė, J. (2008). *Meno edukologinių tyrimų metodologijos pradmenys*. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. Prieiga per internetą file:///C:/Users/User/Downloads/4242074.pdf
172. Kuzavinienė Dž. (2003). Tėvų susirinkimai kitaip. *Priešmokyklinis ugdymas ir pradinė mokykla: patirtis, idėjos*. Respublikinės mokslinės praktinės konferencijos medžiaga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. 113–117.
173. Kvale, S., Brinkmann, S. (2009). *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. USA.
174. Kvedaraitė, N. (2009). Šiuolaikinės mokyklos kaip besimokančios organizacijos bruožų raiška personalo savivaldaus mokymosi sklaidos procesuose. *Daktaro disertacija*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
175. Kvieskienė, G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: VPU leidykla.
176. Lam, C. M., Kwong, W. M. (2012). The „Paradox of Empowerment“ in Parent Education: A Reflexive Examination of Parents'. *Family Relations*, 61. 65–74. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/261970510_The_Paradox_o

- f_Empowerment_in_Parent_Education_A_Reflexive_Examination_of_Parents'_Pedagogical_Expectations
177. LaRocque, M., Kleiman, I., & Darling, S. M. (2011). Parental involvement: The missing link in school achievement. *Preventing School Failure*, 55(3), 115–122. doi:10.1080/10459880903472876
 178. Laužackas, R., Stasiūnaitienė, E., Teresevičienė, M. (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi: monografija*. Kaunas: VDU.
 179. Leithwood, K., Louis, K., Anderson, S., Wahlstrom, K. L., (2004). *How leadership influences student learning. Review of research*. Prieiga per internetą: <https://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/Documents/How-Leadership-Influences-Student-Learning.pdf>
 180. Leliūgienė, I., Kaušylienė, A. (2012). Tėvų vaidmuo kuriant saugią soailinę mokyklos bendruomenės aplinką. *Socialinis ugdymas*, 30(31), 18–33.
 181. Leliūgienė, I., Simanavičiūtė, G. (2010). Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida. *Socialinis darbas*, 9(1), 114–121.
 182. Lemežytė, I. (2012). *Ikimokyklinio ugdymo švietimo sistema, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paskirtis*. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/ikimokyklinio-ugdymosvietimo-sistema-ikimokyklinio-ir-priesmokyklinio-ugdymo-paskirtis/4856>
 183. Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. Mokinių pasiekimų atotrūkis. (2019). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/2019/B%C5%ABkl%C4%97s%20ap%C5%BEvalga%202019_GALUTINIS.pdf
 184. Linkaitytė, G., Širvaitytė, V. (2000). Nuolatinio mokymosi gebėjimai ir juos veikiančios sąlygos. *Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai*. Straipsnių rinkinys. Red. kolegija: V. Dienys ir kt. Kaunas. P. 52-57.
 185. Lyons, P., Robbins, A., Smith, A. (1983). *Involving Parents: A Handbook for Participation in School*. Ypsilanti: High/Scope Press.
 186. Lipinskienė, D. (2002). Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
 187. Litvinienė, J. (2002). *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

188. Lo Iacono, V., Symonds, P., Brown, D. H. K. (2016). *Skype as a Tool for Qualitative Research Interviews. Sociological Research Online*, 21(2), DOI: 10.5153/sro.3952
189. Lord, J. (1991). *Lives in transition: The process of personal empowerment*. Kitchner, ON: Centre for Research and Education in Human Services.
190. Luobikienė, I. (2007). *Sociologinių tyrimų metodika*. Kaunas: KTU.
191. Ma, X., Shen, J., Krenn, H. Y., Hu, S., and Yuan, J. (2016). A metaanalysis of the relationship between learning outcomes and parental involvement during early childhood education and early elementary education. *Educational Psychology Review*, 28(4), 771–801.
192. Mayring Ph. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum Qualitative Social Research* (On-line Journal), 1(2). Prieiga per internetą: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>.
193. Malinauskienė, D. (2010). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: diagnostinis aspektas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 19, 102–114.
194. Mann, Ch. and Smith F. (2009). *Internet Communication and Qualitative Research*. SAGE Publications Ltd., London.
195. Markström, A.-M. (2013). Children’s perspectives on the relations between home and school. *International Journal about Parents in Education*, 7(1), 43–56.
196. Markström, A.-M., & Simonsson, M. (2011). Constructions of girls in preschool parent–teacher conferences. *International Journal of Early Childhood*, 43(1), 23–41.
197. Markström, A.-M., & Simonsson, M. (2017). Introduction to preschool: strategies for managing the gap between home and preschool. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 3(2), 179–188. DOI: 10.1080/20020317.2017.1337464
198. Martínez Gonzáles, R.-A. (2001). Family education and implications for partnership with schools in Spain. In F. Smit, K. v. d. Wolf & P. Sleegers (Eds.), *A bridge to the future: Collaboration between parents, schools and communities*. 25–32. Nijmegen, Netherlands: Institute for Applied Social Sciences. Prieiga per internetą: <http://www.ernape.net/articles/2001/session1/Martinez%20Gonzalez,%20R.A.pdf>

199. Martišauskienė, D. (2010). Ikimokyklinių ugdymo paslaugų kokybės valdymo modeliavimas tiriant tėvų – vartotojų poreikius. Daktaro disertacija.
200. Martišauskienė, D. (2012). Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo kokybė – vienas pedagogų veiklos profesionalumą lemiančių veiksnių. *Tiltai*, 2, 109–123. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/skakvn/Downloads/409-2427-1-PB.pdf>
201. Martišauskienė, D., Trakšelys, K. (2013). Švietimo politikos, ugdymo kokybės ir paslaugų vartotojų poreikių tenkinimo sąsajos. *Socialinių mokslų studijos*, 5(4), 1124–1137.
202. Martišauskienė, D., Trakšelys, K. (2017). Švietimo paslaugų kokybės valdymo vertinimas. Tėvų požiūris. *Tiltai*, 2, 103–118. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1515145548087/J.04~2017~1515145548087.pdf>
203. Martišauskienė, E. (2009). Pedagogų požiūris į mokytojo kompetencijų raišką. *Acta paedagogica vilnensia*, 22, 88–101.
204. Masiliauskienė, E., Geležinienė, R., Kaffemanienė, I., Melienė, R., Norkus, A., Miltenienė, L., Šiaučiulienė, R., Vilkonienė, M. (2015). Šiaulių mokykla: realybė ir lūkesčiai. *Tyrimo ataskaita*. Prieiga per internetą: <http://edem.siauliai.lt/Renginiai469408453>.
205. Maslow, A. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
206. McCollum, J. A. (1999). Parent Education: What We Mean and What That Means. *Topics in Early Childhood Special Education*, 19(3), 147–149. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/027112149901900303>
207. McCrindle, M. (2014). *The ABC of XYZ. Understanding the Global Generations*. McCrindle Research Pty Ltd, Australia.
208. McCulloch, G (2004). *Documentary Research in Education, History and the Social Sciences*. London: Routledge Falmer.
209. McCulloch, G (2011). Historical and Documentary Research in Education, In L. Cohen, L. Manion, K. Morrison (Eds.). *Research Methods in education*, 248–255. London: Routledge.
210. Merriam, S. B., Caffarella, R. S., Baumgartner, L. M. (2007). *Learning in adulthood. A comprehensive guide* (3rd ed.). San Francisco: Jossey Bass.
211. Merriam, S. B., Sharan, B. (2016). *Qualitative research: a guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
212. Miller, G. E., Lines, C., Sullivan, E., Hermanutz, K. (2013). Preparing educators to partner with families. *Teaching Education*, 24(2), 150–163. <https://doi.org/10.1080/10476210.2013.786889>

213. Miltenienė, L. (2005). Bendradarbiavimo modelio konstravimas tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius. *Daktaro disertacija*. Šiauliai. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/Vartotojas/Downloads/1764941.pdf>
214. Miltenienė, L., Balčiūnas, S., Valuckienė, J., Damkuvienė, M., (2018). Projekto „Renkuosi mokytis – mokyklų kaitai!“ ataskaita [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.renkuosimokyti.lt/tyrimo-izvalgos>
215. Miškinis, K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas: Aušra.
216. Mizerienė, A. (2007). Ikimokyklinio ugdymo institucijos ugdymo programos rengimas. *Pedagoginės sistemos tobulinimas: mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų mokomoji medžiaga*. Vilnius.
217. Monkevičienė O. ir kt. (2009). Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo ir kokybės analizė. *Ataskaita*. Prieiga internete: <https://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/VPU%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20turinio%20ir%20jo%20igyvendinimo%20kokybes%20analize%20Tyrimo%20ataskaita%202009%2011%2005.pdf>
218. Monkevičienė, O. (1993). *Vaikų darželių programa Vėrinėlis*. Vilnius
219. Monkevičienė, O., Žemgulienė, A., Stankevičienė, K. (2013). Mokymosi paradigma grindžiamo ikimokyklinio ir pradinio ugdymo turinio samprata. *Pedagogika*, 111, 136–151.
220. Montgomery, D. (2009). *Able, gifted and talented underachievers*. 2nd ed. Chichester: Wiley-Blackwell. Prieiga per internetą: [https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=ArbD0JnN50wC&oi=fnd&pg=PR5&dq=Montgomery,+D.+\(2009\).+Able,+gifted+and+talented+underachievers.&ots=wDDIDNfuEi&sig=dUIdLpZwsELpMcPLSibG8p1c1gk&redir_esc=y#v=onepage&q=Montgomery%20\(2009\).%20Able%20gifted%20and%20talented%20underachievers.&f=false](https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=ArbD0JnN50wC&oi=fnd&pg=PR5&dq=Montgomery,+D.+(2009).+Able,+gifted+and+talented+underachievers.&ots=wDDIDNfuEi&sig=dUIdLpZwsELpMcPLSibG8p1c1gk&redir_esc=y#v=onepage&q=Montgomery%20(2009).%20Able%20gifted%20and%20talented%20underachievers.&f=false)
221. Mooney, C G. (2013). *Theories of childhood : an introduction to Dewey, Montessori, Erikson, Piaget, and Vygotsky*. St. Paul (Minn.): Redleaf Press.
222. Musiel, E. (2014). Teacher-parent cooperation and pupils' achievements in the perception of adult respondents (based on the example of secondary schools). *Pedagogika*, 114(2), 96–105.
223. Muschamp, Y., Wikeley, F., Ridge, T., Balarin, M. (2007). Parenting, caring and educating. Prieiga per internetą: <https://cprtrust.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/research-survey-7-1.pdf>

224. Nehls, K., (2013). Methodological Considerations of Qualitative Email Interviews. *Advancing Research Methods with New Technologies*. Sappleton N. (ed.). Hershey: IGI Global. 303–315.
225. Neifachas, S., (2007). *Švietimo reformos iššūkiai: naujoji strateginė kryptis ir vadovavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos tobulinimui*. Vilnius.
226. O'Toole, L., Kiely, J., McGillacuddy, D., O'Brien, E. Z., O'Keeffe, C. (2019). Parental Involvement, Engagement and Partnership in their Children's Education during the Primary School Years. Prieiga per internetą:
<https://researchrepository.ucd.ie/bitstream/10197/9823/2/Parental%20Involvement%20Research%20Doc.pdf>
227. O'Toole, L. (2017). A Bioecological Perspective on Parental Involvement in Children's Education. *Conference Proceedings: The Future of Education, 7th Edition*, 385–389.
228. Oyserman, D., Brickman, D., Rhodes, M. (2007). School Success, Possible Selves, and Parent School Involvement. *Family Relations*, 56, 479–489. Prieiga per internetą:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1741-3729.2007.00475.x>
229. Osgood, J. (2012). *Narratives from the nursery: Negotiating professional identities in early childhood*. London: Routledge.
230. Ozmon, H. A., Craver, S. M. (1996). *Filosofiniai ugdymo pagrindai*. Vilnius.
231. Pakėnienė, D., Ramanauskienė, D., Tarasonienė, A. (2005). *Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkminga socializacijos prielaida*. Šiauliai: Liucijus.
232. Papadopoulos, P. M., Burger, R., Faria, A. (2016). *Innovation and Entrepreneurship in Education*. Emerald Group Publishing Limited.
233. Paslaugų infrastruktūros tobulinimo galimybės siekiant šeimos gerovės. *Tyrimo ataskaita*. (2013). Prieiga per internetą:
https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/pdf/6113_2013-paslaugu_infrastr_tobulinimo_galimyb_siekiant_seimos_geroves.pdf
234. Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. John Wiley & Sons.
235. Paunksnienė, Ž., Banytė, J. (2013). Kokybiniai vartotojų elgsenos tyrimai internete: metodologiniai iššūkiai. *Socialinės technologijos*, 3(2), 261–277. Prieiga per internetą:
<https://www.mruni.eu/upload/iblock/48a/ST-13-3-2-02.pdf>
236. Persson, S., & Tallberg Broman, I. (2017). Early childhood education and care as a historically located place – the significance for parental

- cooperation and the professional assignment. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 3(2), 189–199.
237. Petersson, C., Petersson, K., & Håkansson, A. (2003). General parental education in Sweden: participants and non-participants. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 21(1), 43–46. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02813430310000555?noredAccess=true>
238. Plungė, R. (2010). Vaiko ir paauglio privatus interjeras kaip socializacijos ir ugdymosi aplinka. *Daktaro disertacija. Šiauliai*.
239. Pociūtė, B. (2005). Pagrindinė akademinės bendruomenės vertybė – kokybės kultūra. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 15. 188–196. Prieiga per internetą: <https://www.journals.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/9739/7513>
240. Polyakova, L. V. (2010). *Preparing a future teacher to development of parents' pedagogic culture: PhD Thesis*. Volgograd. Volgograd State Pedagogic University.
241. Pollard, A. et al. (2011). *Reflective teaching*. London: Continuum.
242. Pomerantz, E., Moorman, E. A., Litwack, S. D. (2007). The How, Whom, and Why of Parents' Involvement in Children's Academic Lives: More Is Not Always Better. *Review of Educational Research*, 77(3), <https://doi.org/10.3102/003465430305567>
243. Pruskus, V. (2011). Epikūriškasis malonumas vartotojiškos visuomenės prioritetų kontekste. *Filosofija. Sociologija*, 22(3), 305–311.
244. *Quality Matters in Early Childhood Education and Care: United Kingdom (England)*, 2012. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/education/school/50165861.pdf>
245. Račiūnaitė-Paužuolienė, R. (2012). Lietuvių šeima vertybių sankirtoje. *Monografija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
246. Rakauskas, A. (2014). *Globali jausmo proto dvasia*. Augustinas Rakauskas.
247. Ramsden, P. (2000). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai.
248. Redding, S. (2000). *Parents and Learning*. Brussels: International Academy of Education.
249. Rodžers, K., Freiberg, D. (2002). *Svoboda učitsa*. Moskva: Smysl.
250. Rogers, C. (1983). *Freedom to learn for 80's*. Columbus-Toronto-London-Sydney. H. M.
251. Rogers, M. A., Theule J., Ryan, B. A., Adams, G. R., Keating L. (2009). Parental Involvement and Children's School Achievement: Evidence

- for Mediating Processes. *Canadian Journal of School Psychology*, 24(1), 34–57. <https://doi.org/10.1177/0829573508328445>
252. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
253. Ruškus, J., Žvirdauskas, D. (2010). Iki- ir priešmokyklinio ugdymo paskirčių hierarchija Lietuvoje. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 24, 54–68.
254. Ruškus, J., Žvirdauskas, D., Zybartas, S., Eskytė, I., Motiečienė, R., Dorelaitienė, A. (2012). Iki- ir priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje. Būklės ir galimybių tyrimas. *Mokslo studijas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga per internetą: <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:4672460/datastreams/MAIN/content>
255. Ruzgienė, A., Petružienė S. (2005). Vaikas ir aplinka. *Monografija*. Klaipėda.
256. Sandberg A., Vuorinen T. (2008). Preschool-home cooperation in change. *International Journal of Early Years Education*, 16, 151–161. DOI: 10.1080/09669760802025165
257. Sapungan, G. M., Sapungan, R. M. (2014). Parental Involvement Child's Education: Importance, Barriers and Benefits. *Asian Journal of Management Sciences and Education*, 3(2), 41–48. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/283539737_Parental_Involvement_in_Child's_Education_Importance_Barriers_and_Benefits
258. Schön, D. (1987). *Educating the Reflective Practitioner*. San Francisco: Jossey-Bass.
259. Seefeldt, C., Barbour, N. (1994). *Early childhood education: An introduction (3rd ed.)*. New York: Macmillan College Publishing Company.
260. Seliokienė, L. (2004) *Šeimos pedagogika*. Marijampolė: Marijampolės kolegijos leidybos centras.
261. Sexton, T. L. (2000). Reconstructing Clinical Training: In pursuit of evidence-based clinical training. In: *Counselor Education and Supervision*, 39, 218–227.
262. Shajith, B. I., Erchul, W. P. (2014). Bringing Parents to School: The Effect of Invitations from School, Teacher, and Child on Parental Involvement in Middle Schools. *International Journal of School and Educational Psychology*, 2(1), 11–23. <https://doi.org/10.1080/21683603.2013.854186>

263. Sheldon, S. B. (2003). Linking school-family-community partnerships in urban elementary schools to student achievement on state tests. *Urban Review*, 35, 149–165.
264. Siegler, R., DeLoache, J., & Eisenberg, N. (2011). *How children develop*. (3rd ed.). New York: Worth Publishers.
265. Silverman, D. (2016). *Qualitative research*. Sage.
266. Symeou, L., Roussoudou, E., Michaelides, M. (2012). I Feel Much More Confident Now to Talk With Parents: An Evaluation of In-Service Training on Teacher-Parent Communication. *School community journal*, 22(1), 65–88. Prieiga per internetą: <https://www.semanticscholar.org/paper/%22I-Feel-Much-More-Confident-Now-to-Talk-With-An-of-Symeou-Roussounidou/60951f02f2762d00ffcb42e0f276c0b2844a9942>
267. Simon, B. S. (2004). High school outreach and family involvement, *Social Psychology of Education*, 7, 185–209.
268. Skinner, B. F. (2006). *Apmąstymai apie biheviorizmą ir visuomenę*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
269. Skučaitė V., Karmazė E. G. (2011). Padėkime vaikui įveikti sunkumus: geroji bendradarbiavimo mokyklose patirtis. *Metodinės rekomendacijos švietimo pagalbos specialistams ir mokytojams*. Prieiga per internetą: <http://www.grigiskiumokykla.lt/userfiles/files/Pade%CC%87kime%20vaikui%20iveikti%20sunkumus.pdf>.
270. Smilgienė, J. (2015). Ikimokyklinių įstaigų pedagogų mokymo(si) organizacijoje patirčių reikšmingumas ugdymo(si) kokybei. *Daktaro disertacija*. Šiauliai.
271. Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., Slegers, P. (2007). Types of parents and school strategies aimed at the creation of effective partnerships. *International Journal about Parents in Education*, 1(0), 45–52. Prieiga per internetą: <https://library.parenthelp.eu/wp-content/uploads/2017/05/Types-of-parents-and-school-strategies.pdf>
272. Stanišauskienė, V. (2015). Karjeros sprendimus lemiančių veiksnių dinamika kartų kaitos kontekste. *Tiltai*, 2, 1–20. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2015~1491484071387/J.04~2015~1491484071387.pdf>
273. Stenhouse L. (1983). *An Introduction to Curriculum Research and Development*. London.
274. Stoof, A., Martens, R. L., van Merriënboer, J. J. G. Bastiaens, T. J. (2002). The Boundary Approach of Competence: a Constructivist Aid for Understanding and Using the Concept of Competence. *Human*

- Resource Development Review*, 1(3), 345–365. Prieiga per internetą: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.909.5954&rep=rep1&type=pdf>
275. Surgėlienė, J., Bankauskienė, N. (2015). Edukacinių aplinkų, įgalinančių mokinius svarstyti karjeros pasirinkimą, elementai. *Pedagogika*, 119, 5–21.
276. Švietimo pagalba šeimoms, turinčioms 1-6 metų vaikus. *Anketinės apklausos rezultatai*. (2008). Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/sb/Svietimo%20pagalba%20tyrimas_seimu%20apklausa_ataskaita%20pataisyta.pdf
277. Targamadžė, V., Girdzijauskienė, S., Šimelionienė, A., Pečiuliauskienė, P., Nauckūnaitė, Z. (2015). Naujoji (Z) karta – prarastoji ar dar neatrastoji? *Mokslo studija*. Vilnius.
278. Tautkevičienė, G. (2004). Studentų mokymosi aplinkų susiformavimui iš universiteto bibliotekos edukacinės aplinkos įtaką darantys veiksniai. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
279. Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą (2012). *Švietimo problemos analizė*, 8(72). Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Tevu_itraukimas_i_mokiniu_ugdyma.pdf.
280. Thorlakson, A. J., Murray, R. P. (1996). An Empirical Study of Empowerment in the Workplace. *Group & Organisation Management*, 1(21), 67–83.
281. Tight M. Key (2002). *Concepts in Adult Education and Training*, 2nd ed., Imprint. Taylor and Francis Group.
282. Toren, N. K. (2013). Multiple dimensions of parental involvement and its links to young adolescent self-evaluation and academic achievement. *Psychology in the Schools*, 50(6). DOI: 10.1002/pits.21698
283. Trakšėlysis, K. (2010). Tėvų įtraukimas į aplinkos pedagogizavimą taikant adragogines sistemas. *Socialinių mokslų studijos*, 4(8), 57–68. Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/791/4_Traskelysis.pdf
284. Tsabar, B. (2012). Dewey's Concept of „Experience“ and Its Importance to the „Personal / Professional“ Dilemma of Teacher Education Tutoring Process. *World Journal of Education*, 2 (4), 94–101.
285. Turnbull, A. P., Turnbull, H. R., Ervin., E. L., Soodak, L. C. (1997). *Families, professionals, and exceptionality: A special partnership*. NU: Prentice-Hall, Inc.

286. Urnėžienė, E., Tučienė, J. (2014). Ikimokyklinio ugdymo pedagogo, kaip lyderio, vadybinis kompetentingumas. *Andragogika*, 1(5). 180–196. Prieiga per internetą: <http://journals.ku.lt/index.php/andragogy/article/view/971>
287. Valantinas, A., Čiuladienė, G. (2012). Tėvų į(si) traukimas į vaikų ugdymą: ar tai problema Lietuvos mokyklose? *Socialinis darbas*, 11(2), 401–410.
288. Valantinas, A., Čiuladienė, G. (2013). Tėvų įsitraukimo į mokyklos gyvenimą, mokymosi pasiekimų ir mokytojo darbo vertinimo sąsajos. *Socialinis darbas*, 12(2), 308–318.
289. Valinevičienė, G. (2013). Universiteto edukacinės aplinkos ir studento asmeninės mokymosi aplinkos sąveikos veiksniai naudojant saityną 2.0. *Informacijos mokslai*. 63. P. 91–112.
290. Vasilieva, L. E. (2007). *Development of the pedagogic culture of parents as a factor of improving quality of education at rural school*: PhD Thesis. Cheboksary: The Chuvash state university named after I. N. Ulyanov.
291. Vietienė, I. (2017). Vaiko ir siaugusiojo tarpkultūrinio, hermeneutinio dialogo raiška įvairiose ugdymo aplinkose. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 47(1), 53–59. <https://doi.org/10.21277/jmd.v47i1.69>
292. Vietienė, I., Malinauskienė, D. (2015). *Tėvų požiūris į bendradarbiavimo raišką ikimokyklinėje bendruomenėje*. Mokytojų ugdymas, 24(1), 101–113.
293. Visvizi, A., Lytras, M. D., & Daniela, L. (2019). *The Future of Innovation and Technology in Education: Policies and Practices for Teaching and Learning Excellence*. Emerald Publishing Limited.
294. Vlasov, J., and Hujala, E. (2017). Parent-teacher cooperation in early childhood education – directors’ views to changes in the USA, Russia, and Finland. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(5), 732–746.
295. Walker, J. M. T., Wilkins, A. S., Dallaire, J. P., Sandler, H. M., & HooverDempsey, K. V. (2005). Parental involvement: Model revision through scale development. *Elementary School Journal*, 106, 85–104. doi:10.1086/499193
296. Warren, M. R., Hong, S., Rubin, C. L., Sychitkokhong, P. (2009). Beyond the bake sale: a community based relational approach to parent engagement in schools. *Teachers college record*, 111(9), 2209–2254. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/Vartotojas/Downloads/Beyond_the_Bake_Sale_A_Community_Based_Relational_.pdf

297. Westergard, E., Galloway, D. (2010). Partnership, participation and parental disillusionment in homeschool contacts: a study in two schools in Norway. *Pastoral Care in Education*, 28(2), 97–107.
298. Wilder, S. (2013). Effects of parental involvement on academic achievement: a metasynthesis. *Educational Review*. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.780009>
299. Zakirova, V. G., Nikitina, E. L. (2016). Developing the pedagogical culture of parents by means of social partnership with a supplementary education institution. *International journal of environmental and science education*, 11(8), 2099–2108.
300. Zemke, R., Raines, C., Filipczak, B. (2000). *Generations at Work: Managing the Clash of Veterans, Boomers, Xers and Nexters in Your Workplace*. New York: Amacom.
301. Želvys, R. (2003). *Švietimo vadyba*. Vilnius: VU leidykla.
302. Žibėnienė, G. (2020). Inovacijos, svarbios mokyklų pažangai jų bendruomenių požiūriu. *Socialinis darbas*, 18(1), 65–79. Prieiga per internetą: <https://www3.mruni.eu/ojs/social-work/article/view/5413/4697>
303. Žydžiūnaitė, V. (2003). Reflection on the gap between higher education and practice: obstacles in realisation of nurses' competencies. *Socialiniai mokslai*, 5(42), 78–89.
304. Žydžiūnaitė, V. (2006). *Taikomųjų tyrimų metodologijos charakteristikos*. Vilnius: LR ir ŠMM ir pedagogų profesinės raidos centras.
305. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.
306. Выготский, Л. С. (1982). Мышление и речь. Собр. соч. 2. Москва.
307. Лумпиева, Т. П., Волков, А. Ф. (2013). Поколение Z: психологические особенности современных студентов. Prieiga per internetą: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/21748>
308. Пиаже, Ж. (1969). Психология интеллекта. Избранные психологические труды. Москва.

Teisės aktai ir dokumentai

309. *2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa* (2012). Paskelbta: Valstybės žinios, 2012-12-11, Nr. 144-7430. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.439028>
310. *Auginu gyvybės medį: humanistinio vaikų ugdymo programa* (1998). Sudarytoja Bakūnaitė, J. Vilnius: Eugrimas.
311. *European Commission. Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications.* (2005). Prieiga per internetą: http://win.csanuoro.it/autonomia/corso%20e-tutor2005/principles_en.pdf
312. *Geros mokyklos koncepcija.* (2015). Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Geros%20mokyklos%20koncepcija.pdf>
313. *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams* (1993). Parengė Gražienė V., Rimkienė R.). Vilnius: Leidybos centras.
314. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.* (2014). Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf
315. *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos.* (2015). Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga per internetą: https://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir1049/dir52/dir2/17_0.php
316. *Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika.* (2005). Paskelbta: Valstybės žinios, 2005-08-04, Nr. 94-3522. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.260359?jfwid=-1c4zlr2fm>
317. *Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas* (2011). Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-627 (Lietuvos Respublikos švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija).
318. *Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų.* (2015). Jungtinių tautų generalinės asamblėja. Prieiga per internetą: <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/darnus-vystymasis/darnus-vystymasis-ir-lietuva/jt-darbotvarke-2030-darnaus-vystymosi-tikslai-ir-kiti-tarptautiniai-susitarimai>

319. *Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas* (2010). Valstybės žinios, 2010-05-15, Nr. 56- 2761. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.372306/mioWNqskUz>
320. *LR švietimo įstatymas*. (2011). Paskelbta: Valstybės žinios, 2011-03-31, Nr. 38-1804. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279441&p_query=&p_tr2=
321. *LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas*. (1996). Paskelbta: Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397/ljhOYZsMHo>
322. *LR Konstitucija* (1992). Paskelbta: Žin. 1992, Nr. 33-1014. Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
323. *Metodinės rekomendacijos dėl ikimokyklinio ugdymo organizavimo formų įvairovės*. (2013). LR Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga per internetą: https://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir758/dir37/dir1/5_0.php
324. *Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*. Vilnius, 2006. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Visas.pdf>
325. *Mokymosi visą gyvenimą memorandumas*. (2000). Prieiga per internetą: <http://www.euroguidance.lt/karjeros-planavimas/dirbu-karjeros-konsultavimo-srityje/teisine-informacija/teisiniai-dokumentai>
326. *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašas* (2011). Paskelbta: Valstybės žinios, 2011-10-11, Nr. 122-5771. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.408141>
327. *Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas*. (2014). Paskelbta: TAR, 2014-07-22, Nr. 10429. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ce0399a00cd411e497f0ec0f2b563356>
328. *Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas* (2007). Paskelbta: Valstybės žinios, 2007-01-30, Nr. 12-511. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291726>
329. *Pedagogų rengimo reglamentas* (2018). Paskelbta: TAR, 2018-12-10, Nr. 20171. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0a6ba1f0fcb11e89b04a534c5aaf5ce>

330. *Privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas.* (2012). Paskelbta: Valstybės žinios, 2012-05-05, Nr. 52-2594. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4F69489322E6/asr>
331. *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care.* (2014). Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf
332. *Tvari Europa – iki 2030 m.* (2019). Diskusijoms skirtas dokumentas. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/rp_sustainable_europe_lt_v2_web.pdf.pdf
333. *Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“.* Paskelbta: Valstybės žinios, 2012-05-30, Nr. 61-3050. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>
334. *Valstybinė šeimos politikos koncepcija.* (2008). Paskelbta: Valstybės žinios, 2008-06-17, Nr. 69-2624. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.322152?jfwid=cxhrnrx4y>
335. *Valstybinė švietimo strategija 2013-2022.* Paskelbta: Valstybės žinios, 2013-12-30, Nr. 140-7095. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/451_f91e8f0a036e87d0634760f97ba07225.pdf
336. *Vėrinėlis: vaikų darželio programa* (1993). Sudaryt. O. Monkevičienė. Vilnius: Leidybos centras.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Disertaciniam tyrimui naudotos ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programos

Eil. Nr.	Kodas	Rengimo metai	Įstaigos ir ugdymo programos pavadinimas
1.	P1	2016	Akmenės rajono Akmenės vaikų lopšelio darželio „Gintarėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikyste, nusijuok!“
2.	P2	2018	Alytaus lopšelio-darželio „Saulutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Po saulutės delnu“
3.	P3	2017	Alytaus r. Daugų Valdo Mirono gimnazijos Daugų ikimokyklinio ugdymo skyriaus ir Venciūnų ikimokyklinio ugdymo skyriaus ikimokyklinio ugdymo programa
4.	P4	2016	Anykščių lopšelio-darželio „Žilvitis“ ikimokyklinio ugdymo programa
5.	P5	2018	Birštono lopšelio-darželio „Giliukas“ ikimokyklinio ugdymo programa
6.	P6	2017	Biržų lopšelio darželio „Ažuoliukas“ ikimokyklinio ugdymo programa „Auga azuoliukai“
7.	P7	2015	Druskininkų lopšelio-darželio „Bitutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Laimingos vaikystės link“
8.	P8	2016	Elektrėnų lopšelio-darželio „Pasaka“ ikimokyklinio ugdymo programa „Pažinimo takeliu“
9.	P9	2018	Jonavos lopšelio-darželio „Pakalnutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Išmokyk mane gyventi“
10.	P10	2016	Joniškio vaikų darželio „Vyturėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystės sodas“
11.	P11	2016	Jurbarko „Ažuoliuko“ mokyklos ikimokyklinio ugdymo(si) programa
12.	P12	2019	Kaišiadorių r. Gudienos mokyklos-darželio „Rugelis“ ikimokyklinio ugdymo(si) programa
13.	P13	2016	Kalvarijos vaikų lopšelio darželio „Žilvitis“ ikimokyklinio ugdymo programa
14.	P14	2012	Kauno lopšelio-darželio „Vyturėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa
15.	P15	2016	Kauno r. Lapių lopšelio darželio ikimokyklinio ugdymo programa „Viskas, kas geriausia – vaikui“

Lentelės tęsinys.

Eil. Nr.	Kodas	Rengimo metai	Įstaigos ir ugdymo programos pavadinimas
16.	P16	2017	Kėdainių lopšelio-darželio „Pasaka“ ikimokyklinio ugdymo programa „Visa, kas geriausia – vaikui“
17.	P17	2018	Kelmės lopšelio-darželio „Kūlverstukas“ ikimokyklinio ugdymo programa
18.	P18	2018	Klaipėdos lopšelio-darželio „Čiauškutė“ ikimokyklinio ugdymo programa
19.	P19	2016	Klaipėdos r. Gargždų lopšelio-darželis „Gintarėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystės žingsneliai“
20.	P20	2017	Kretingos lopšelio-darželio „Žilvitis“ ikimokyklinio ugdymo programa
21.	P21	2016	Kupiškio vaikų lopšelio-darželio „Obelė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Sveiki“
22.	P22	2011	Marijampolės vaikų lopšelio darželio „Šaltinėlis“ bendroji ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystės takeliu“
23.	P23	2016	Mažeikių lopšelio-darželio „Gintarėlis“ ikimokyklinio ugdymo(si) programa
24.	P24	2016	Molėtų „Saulutės“ vaikų lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programa
25.	P25	2017	Neringos savivaldybės Nidos lopšelio-darželio „Ažuoliukas“ ikimokyklinio ugdymo programa
26.	P26	2016	Pagėgių lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programa
27.	P27	2016	Pakruojo vaikų lopšelio-darželio „Saulutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Aš sau patinku!“
28.	P28	2018	Palangos lopšelio darželio „Gintarėlis“ 2018-2020 metų ikimokyklinio ugdymo programa „Esu čia ir dabar“
29.	P29	2017	Panevėžio lopšelio-darželio „Žibutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Žibutės žiedlapėliai“
30.	P30	2016	Panevėžio r. Dembavos lopšelio-darželio „Smalsutis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystė gamtos apsuptyje“
31.	P31	2016	Pasvalio lopšelio-darželio „Eglutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystės takeliu“
32.	P32	2015	Plungės lopšelio-darželio „Nykštukas“ vaikų ikimokyklinio ugdymo programa „Augink, mylėk, tausok“
33.	P33	2018	Prienų lopšelio-darželio „Pasaka“ ikimokyklinio ugdymo programa „Augu, žaidžiu, pažįstu“
34.	P34	2017	Radviliškio lopšelio-darželio „Kregždutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Mūsų linksmosios dienos“

Lentelės tęsinys.

Eil. Nr.	Kodas	Rengimo metai	Įstaigos ir ugdymo programos pavadinimas
35.	P35	2016	Raseinių lopšelio-darželio „Liepaitė“ ikimokyklinio ugdymo programa
36.	P36	2018	Rokiškio lopšelio darželio „Varpelis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Pažinimo taku“
37.	P37	2017	Šakių r. Gelgaudiškio vaikų darželio „Eglutė“ ikimokyklinio ugdymo programa 2018-2021 metams
38.	P38	2016	Šalčininkų r. Poškonių lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programa „Mažais žingsneliais mokyklos link“
39.	P39	2018	Šiaulių lopšelio-darželio „Pupų pėdas“ ikimokyklinio ugdymo programa „Pažinimo žingsneliai“
40.	P40	2015	Šiaulių r. Kairių lopšelio-darželio „Spindulėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Spinduliukas“
41.	P41	2012	Šilalės lopšelio-darželio „Žiogelis“ ugdymo programa „Žiogelio takeliu“
42.	P42	2016	Šilutės lopšelio-darželio „Žvaigždutė“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystės laipteliai“
43.	P43	2018	Širvintų lopšelio-darželio „Boužėlė“ ikimokyklinio ugdymo(si) programa
44.	P44	2016	Švenčionių lopšelio-darželio „Vyturėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa
45.	P45	2018	Tauragės lopšelio-darželio „Kodėlčius“ ikimokyklinio ugdymo programa „Kodėlčių žingsneliai“
46.	P46	2017	Telšių lopšelio-darželio „Žemaitukas“ ikimokyklinio ugdymo programa „Žemaituko metai“
47.	P47	2016	Trakų rajono savivaldybės Trakų lopšelio-darželio „Ežerėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Mano pasaulis“
48.	P48	2014	Ukmergės vaikų lopšelio-darželio „Nykštukas“ ikimokyklinio ugdymo programa
49.	P49	2016	Utenos vaikų lopšelio-darželio „Voveraitė“ ikimokyklinio ugdymo programa
50.	P50	2018	Varėnos r. Senosios Varėnos „Nykštuko“ vaikų lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programa
51.	P51	2017	Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio „Buratinas“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaikystės takeliu“
52.	P52	2017	Vilniaus Santariškių lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programa
53.	P53	2011	Vilniaus rajono Rudaminos lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programa

Lentelės tęsinys.

Eil. Nr.	Kodas	Rengimo metai	Įstaigos ir ugdymo programos pavadinimas
54.	P54	2017	Visagino lopšelio-darželio „Auksinis gaidelis“ (Vaikystės pedagogikos centro) ikimokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa „Grūdelis“
55.	P55	2013	Zarasų „Lakštingalos“ mokyklos ikimokyklinio ugdymo programa „Nuo prigimtinių galių plėtros link mokyklinės brandos“

Savivaldybės, kurių ikimokyklinio ugdymo įstaigos internete netalpina ugdymo programų

1. Ignalina
2. Kazlų Rūda
3. Lazdijai
4. Skuodas

Savivaldybės, kurių ikimokyklinio ugdymo įstaigos internete talpina senesnes, nei 10 metų ugdymo programas.

1. Rietavas

2 PRIEDAS

Interviu su ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvais klausimai

Interviu tikslas – išsiaiškinti, kaip ikimokyklinėse įstaigose (lopšeliuose-darželiuose) vyksta tėvų pedagoginis švietimas.

Tėvų lūkesčiai pedagoginiam švietimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

1. Kas, Jūsų nuomone, yra pedagoginis tėvų švietimas?
2. Kaip pedagoginis tėvų švietimas vyksta ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kurią lanko jūsų vaikas?
3. Kokia užsiėmimų su tėvais forma Jums priimtiniausia ir efektyviausia?
4. Kas organizuoja užsiėmimus tėvams?
5. Prisiminkite Jums įsimintiniausius užsiėmimus tėvams.
6. Kuo naudingi šie užsiėmimai tėvams?
7. Kokių Jums skirtų veiklų norėtumėte?
8. Kaip, jūsų nuomone, reikėtų tobulinti renginius tėvams, kad jie būtų naudingesni?

Tėvų pedagoginį švietimą ikimokyklinio ugdymo įstaigose įgalinančios edukacinės sąlygos

1. Kaip galėtų būti tobulinama darželio aplinka, kad ji būtų kuo naudingesnė tėvams?
2. Kokios yra sudaromos galimybės Jūsų vaiko lankomos ikimokyklinio ugdymo įstaigos tėvams bendrauti tarpusavyje?
3. Kokias bendravimo formas su Jumis naudoja darželio, kurį lanko Jūsų vaikas, mokytojai?
4. Kokiomis temomis darželio, kurį lanko Jūsų vaikas, mokytojai diskutuoja su Jumis?
5. Kurių ikimokyklinio ugdymo įstaigos specialistų pagalba Jūs naudojate?
6. Kokios specialistų pagalbos labiausiai trūksta?
7. Kokiais profesiniais gebėjimais pasižymi Jūsų vaiko lankomos ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai?
8. Kokiomis asmeninėmis savybėmis pasižymi ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojai?

Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos, kurią lanko vaikas, edukacines veiklas

1. Kaip Jūs dalyvaujate darželio veikloje?
2. Kaip dažnai Jūs lankotės ugdymo institucijoje, kurią lanko Jūsų vaikas?
3. Kaip dažnai Jūs įsitraukiate į ikimokyklinio ugdymo įstaigoje organizuojamas veiklas?
4. Kas Jūs skatina dalyvauti darželio veikloje?
5. Ką Jūs pats galite pasiūlyti grupės mokytojams, kad ugdymas būtų efektyvesnis?
6. Kaip Jūs bendraujate su vaiko grupės draugų tėvais?
7. Kuo naudingas bendravimas su vaiko grupės tėvais ugdant savo vaiką?

3 PRIEDAS

Ikimokyklinių įstaigų mokytojų pozicija/patirtys tėvų pedagoginio švietimo klausimu

Gerbiamas (-a) Kolega (-e),

Šiaulių universiteto Edukologijos instituto doktorantė Skaistė Koviėnė atlieka tyrimą, susijusį su tėvų kaip švietimo paslaugų vartotojų pažinimu, jų įsitraukimo į ugdymo įstaigos veiklas situacijos vertinimu bei Jūsų patirtimis, gerinant tėvų pedagoginio švietimo procesus.

Pagrindinis šio tyrimo **tikslas** – išanalizuoti ikimokyklinių įstaigų mokytojų poziciją/patirtis tėvų pedagoginio švietimo klausimu.

- **Kaip Jūs vertinate šiuolaikinius tėvus kaip švietimo paslaugų vartotojus?** (kokios jų asmenybinės savybės dominuoja, kokių ikimokyklinės įstaigos teikiamų paslaugų ir kokios informacijos jie pageidauja). **Pakomentuokite.**
- **Kaip Jūs vertinate tėvų pedagoginį pasirengimą?** (kokių pedagoginių žinių tėvams labiausiai trūksta, ar jų pedagoginių žinių trūkumas turi įtakos vaiko ugdymo kokybei). **Pakomentuokite.**
- **Įvertinkite (aprašykite) tėvų įsitraukimo galimybes į ugdymo įstaigos veiklas kasdieninėse ir ekstremaliose situacijose** (tėvų bendradarbiavimo su Jumis poreikis, jų sėkmės, problemos, nuotolinio ugdymo iššūkiai).
- **Kaip būtų galima gerinti tėvų pedagoginio švietimo situaciją?** (kokiomis formomis, būdais tai turėtų vykti, tėvų iniciatyvos reikšmė, Jūsų indėlis). **Pakomentuokite.**
- **Aprašykite Jūsų praktinio darbo metu pritaikytą ir labiausiai pasiteisinsią tėvų pedagoginio švietimo inovaciją.**

Dėkoju už bendradarbiavimą ir nuoširdžius atsakymus

4 PRIEDAS

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų modeliuojamos tėvų ir mokytojų sąveikos kryptys *Bendrujų nuostatų* kontekste

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Bendradarbiavimas	Kuriantis bendruomenę bendradarbiavimas	<i>Bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis, kuriama bendruomenė, įstaigos kultūra, vertybės, tradicijos, užtikrinama ugdymo tąsa ir kokybė (P36); Buriama sąveika grįsta bendruomenė - vaikai, tėvai, pedagogai ir kiti šeimos nariai (P27); Vyksta glaudus bendradarbiavimas su grupių pedagogais ir vaikų „s (P18; P30).</i>
	Vertybėmis grįstas bendradarbiavimas	<i>Bendradarbiavimą grindžiamie pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką, išiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus (P30); Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba bei dėmesiu (P4); Šeimos ir pedagogų sąveikos laukiami rezultatai: geresnis tarpusavio pažinimas ir pasitikėjimas; tėvų ir pedagogų lūkesčių ir tikslų, siejamų su vaiko pasiekimais pagrįstumas ir suderinamumas; ugdymo tikslų formavimas atsižvelgiant į tėvų prioritetus; bendras problemų sprendimas ir bendras sprendimų priėmimas (P14); „Pedagogai pagarbiai ir geranoriškai bendrauja su ugdytinių tėvais“ (P12).</i>
	Darantis įtaką vaiko ugdymuisi ir įstaigai bendradarbiavimas	<i>Aktyviai palaiko ir remia įstaigos sveikatos ugdymo kryptį, kartu su bendruomenės nariais dalyvauja vykdam programą (P10); Bendradarbiaudamos su tėvais drąsiai keičia grupės, laiptinės, kiemo aplinką (P19), (P54); Bendradarbiaujant su tėvais <..> kuriama lauko teritorija skatinanti fizinį vaikų aktyvumą (P15); Bendradarbiaujant su tėvais turtinamos esamos ir kuriamos naujos edukacinės erdvės, ugdymo priemonės (P36); Vaikai <...> kartu su savo tėvais, auklėtojais, auklėtojų padėjėjais, kitais</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<i>bendruomenės nariais kuria aplinką, kurioje skatinamas pažinimo ir atradimo džiaugsmas (P54).</i>
	Teikiantis pagalbą tėvams bendradarbiaujimas	<i>Nuolat tariamės dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių ir išgalių, kylančių problemų sprendimo būdų, veiksmingų ugdymo metodų taikymo (P30); Skatina švietėjišką pagalbą tėvams (P10); Konsultuojami tėvai, kurių vaikai nelanko logopedinių užsiėmimų. Vieną kartą per savaitę vaikams, pedagogams, tėvams teikiamos psichologo konsultacijos (P20); Teikti paramą tėvams (P41); Šiuo laikotarpiu [adaptacijos] siekiama svarbaus ir visapusio tėvų ir pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo bei keitimosi informacija (P27); Geranoriška, pagrįsta abipusiu pasitikėjimu bei pagarba šeimos ir pedagogų sąveika – viena iš pagrindinių sąlygų, nulemiančių greitą ir sėkmingą vaiko adaptaciją (P27).</i>
Partnerystė	Aktyvi partnerystė	<i><...> siekti aktyvios partnerystės, užtikrinant kokybiško vaiko ugdymo sėkmę (P19); Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais (P30); Šeima <...> aktyvus bendruomenės narys (P36).</i>
	Daranti įtaką ugdymo kokybei partnerystė	<i>Įstaigos veiklos kryptis – ugdymo kokybė, sąlygojama trišalės (vaikų, tėvų ir pedagogų) partnerystės (P41); Kokybišką tėvų (globėjų) ir pedagogų bendravimą ir bendradarbiavimą (P1).</i>
	Lygiavertė partnerystė	<i>Šeima – ugdymo įstaigos partneris, lygiavertis ugdymo proceso dalyvis (P36).</i>
Į(si)traukimas	Įstaigos atvirumas tėvams	<i>Įstaiga atvira visiems: vaikams, pedagogams, ugdytinių tėveliams (P27); Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais (P14); Tėvai aktyviai įsijungia į projektinę veiklą, vyksta tėvų tarpusavio diskusijos, dalijasi patirtimi apie vaikų ugdymą, dalyvauja teminėse savaitėse, lopšelio-darželio organizuojamuose renginiuose (P41); Darželio ir grupių erdvės atviros tėvams, kolegoms, studentams (P22).</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
	<i>Tėvų skatinimas įsitraukti</i>	<p><i>Tėvai noriai dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose, prisideda juos organizuojant (P17);</i></p> <p><i>Vaiko šeima įtraukiama į ugdymo procesą, siekiant padėti tėvams pasijusti kompetentingais (įgalinčiais) ugdyti savo vaiką ir matyti prasmę pačiame ugdymo procese (P14);</i></p> <p><i>Jie [tėvai] turi galimybę rinktis, kiek ir kaip dalyvauti darželio veikloje (pvz., siūlant idėjas, teikiant patarimus, kuriant grupės aplinką, dalyvaujant renginiuose, išvykose) (P14);</i></p> <p><i>Šventėje <...> kviečiami dalyvauti ir ugdytinių tėveliai (P19);</i></p> <p><i>Renginiai atskleidžia visų vaikų, pedagogų ir tėvų kūrybinius gebėjimus ir talentus (P54);</i></p> <p><i>Įvairūs renginiai <...> artina ir stiprina vaikų, pedagogų ir tėvų santykius (P54).</i></p>
	<i>Aktyvus dalyvavimas</i>	<p><i>Mokyklos organizuojamose šventėse ir renginiuose aktyviai dalyvauja vaikų tėvai ir artimieji (P12);</i></p> <p><i>Vaikai kartu su tėveliais, kitais šeimos nariais aktyviai dalyvauja įvairiose įstaigos šventėse, renginiuose (P18).</i></p>

5 PRIEDAS

Mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo kryptys

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<p><i>Į vaiką orientuotas ugdymo turinio planavimas</i></p>	<p><i>Vaiko gebėjimų ugdymas bendradarbiaujant su tėvais</i></p>	<p><i>Bendradarbiaujant su šeima, plėsti vaiko supratimą apie pasaulį, sudarant galimybes patirti pažinimo džiaugsmą, plėtoti intelektualinius gebėjimus (P13);</i></p> <p><i>Siekti, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas vadovautųsi principu – viskas, kas daroma, daroma vaiko labui (P13), (P15);</i></p> <p><i>Bendradarbiaujant su šeima <...> padėti vaikui suprasti jį supantį pasaulį (P1);</i></p> <p><i>Atsižvelgiant į vaiko poreikius, gebėjimus ir galias bei tėvų lūkesčius, skatinti jį kaupti patirtį, tyrinėti, eksperimentuoti, veikti (P24), (P54);</i></p> <p><i>Ugdomas kūrybiškumas, savarankiškumas, aktyvumas, pasitikėjimas savimi (P13);</i></p> <p><i>Turtinama vaikų socialinė patirtis, plečiama žinios apie visuomenės reiškinius (P13);</i></p> <p><i>Dalyvaujama šventėse, projektuose, renginiuose, bendradarbiaujant su šeima, ugdant vaikų kūrybiškumą, saviraišką (P13);</i></p> <p><i>Tėvai ir pedagogai turi pastebėti vaiko gebėjimus ir skatinti vaiko norą tobulėti (P25).</i></p>
	<p><i>Temų parinkimas bendradarbiaujant su tėvais</i></p>	<p><i>Temas ugdomajai veiklai siūlo vaikai, tėvai, pedagogai (P17);</i></p> <p><i>Vaikų ugdymo turinys formuojamas <...> atsižvelgiant į kiekvieno vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijas ir tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčius (P17);</i></p> <p><i>Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, rezultatų, turinio, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį (P20);</i></p> <p><i>Abstrakti tematika, kurią pedagogai, atsižvelgdami į vaikų iniciatyvas ir tėvų pasiūlymus, konkretina ir detalizuoja, papildo grupių savaitės veiklos planuose (P25);</i></p> <p><i>Temos vaikų gebėjimams plėtoti pasirenkamos atsižvelgiant į vaikų idėjas, metų laikus, kalendorines šventes, grupės tradicijas, tėvų pasiūlymus (P42); (P48);</i></p> <p><i>Ikimokyklinio ugdymo programos turinys peržiūrimas ir atnaujinamas atsižvelgiant į įstaigos bendruomenės ir tėvų poreikius (P48); (P55);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<i>Tėvų suinteresuotumas ir idėjos praplečia ir pajvairina ugdymo turinį naujomis formomis ir padeda rasti naujų ugdymo turinio įgyvendinimo priemonių (P36); (P44).</i>
	Ugdymo metodų parinkimas bendradarbiaujant su tėvais	<i>Ugdymo procesas planuojamas kryptingai ir lanksčiai, parenkant tinkamiausius ugdymo metodus, priemones (P21); Kartu su šeima aptarti vaiko poreikius, <...>, ugdymo būdus (P19); Tėvams sudarytos sąlygos rinktis įvairius ugdymo metodus, būdus, formas (P23); (P39).</i>
Vaikų ugdymosi proceso įgyvendinimas	Pozityvus tėvų požiūris į ugdymą	<i>Pedagogai, tėvai ir vaikai bendrojo ugdymo(si) proceso kūrėjai (P8); (P29); (P55); Ugdymas grindžiamas vieningu ir pozityviu pedagogų, tėvelių (globėjų) požiūriu į vaiko ugdymą(si) (P27);</i>
	Tėvai – vaiko ugdymosi proceso dalyviai	<i>Šeima aktyvus ugdymo proceso dalyvis, partneris (P23); Nuolat palaikomas glaudus vaiko tėvų (globėjų) – darželio – mokyklos – socialinių partnerių ir kitų asmenų, dalyvaujančių vykdamą ikimokyklinio ugdymo programą bendradarbiavimas (P23); Lanksčiai integruoti tėvus, kitus specialistus į ugdymosi procesą (P24); Lygiavertė, tvirta ir nuosekli vaiko ir pedagogo, pedagogo ir šeimos ugdymo(si) proceso sąveika (P5);</i>
	Vaikų ugdymasis orientuotas į tėvų poreikius ir lūkesčius	<i>Ugdymo procesas planuojamas ir organizuojamas lanksčiai, koreguojamas pagal pedagogo ir vaiko sąveikos, ugdymo aplinkos kūrimo, partnerystės su tėvais ypatumus (P21); Atsižvelgiant į vaiko išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius, rengiamos ir vykdomos individualios ugdymo programos (P54); Šeima traktuojama kaip ugdymo proceso partnerė, atsižvelgiama į tėvų lūkesčius, pasiūlymus“ (P44); Ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus, vaiko ar vaikų grupės ugdymo (si) poreikius, išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius (P26).</i>
Palankios vaikams ugdymosi aplinkos kūrimas mokykloje	Ugdymosi aplinkos kūrimas bendradarbiaujant su tėvais	<i>Kartu su tėvais <...> kurti aplinką, skatinančią vaiko saviraišką (P1); Pedagogai kartu su vaikais ir jų tėvais, bendruomenės, kurią jaukia, patogia, vaikų amžių ir poreikius atitinkančią bei įvairiapusį ugdymą skatinančią aplinką (P1); (P8); (P13); (P37);</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p>Laiduojanti gerą vaiko savijautą (emocinius santykius: vaikas-vaikas, vaikas-pedagogas ir vaikas-tėvai-pedagogai) (P9); Edukacinė aplinka (fizinė ir psichologinė) – dinamiška ugdymo ir ugdymosi erdvė, sukurta ir veikiama edukatoriaus (pedagogo, tėvo) numatytam ugdymo tikslui pasiekti (P11).</p>
	<p>Ugdymosi aplinkos kūrimas atsižvelgiant į tėvų lūkesčius</p>	<p>Sudaryti vaikui saugią, sveiką ir turiningą ugdymosi aplinką, atsižvelgiant į vaiko poreikius, gebėjimus, galias ir tėvų lūkesčius (P55); Atsižvelgiant į vaiko poreikius, gebėjimus, galias, tėvų lūkesčius, sudaryti vaikui saugią, sveiką ir turiningą ugdymo(-si), augimo ir judėjimo aplinką (P20); Kuriami aplinka, atsižvelgiant į ugdymo turinio projektus, tėvų iniciatyvas ir pasiūlymus (P14); Kuriant aplinką, organizuojant veiklą, numatomi bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), socialiniais partneriais, vietos bendruomene būdai (P7).</p>
<p>Bendruomenės narių sąveikos puoselėjimas</p>	<p>Bendruomenės kūrimas</p>	<p>Nuolatinis ryšys naudingas visai lopšelio – darželio bendruomenei: tėvams (globėjams), pedagogams, vaikams (P6); Bendradarbiaudami su tėvais siekiame: užmegzti ir palaikyti draugiškus, atvirus santykius (P24); Palanki pedagogų sąveika su vaikais ir tėvais (P35); Glaudus tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu ir pagarba (P2), (P16), (P39).</p>
	<p>Pozityvių santykių su tėvais palaikymas</p>	<p>Kurti pozityvius vaiko/šeimos/pedagogo santykius (P55); Užtikrinti pozityvų, pasitikėjimu ir pagarba grįstą, tikslingą vaikų, ikimokyklinio ugdymo pedagogo, tėvų (globėjų), kiekvieno ir visų mokyklos ar kito švietimo teikėjo darbuotojų, kitų Programą įgyvendinančių asmenų bendradarbiavimą (P32); (P36); Palaikoma ir puoselėjama abipusio supratimo, saugumo, pagarbos, keitimosi patirtimi ryšys: auklėtoja-vaikas-tėvai (P13); (P55); Įstaigoje pedagogo ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimas grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams ir interesams (P52);</p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p><i>Parenkami dirbantiems ir mažiau užimtiems tėvams parankūs demokratiški bendravimo būdai (P7);</i></p> <p><i>Santykiai su tėvais (globėjais) grindžiami pagarba ir tolerancija (P52).</i></p>
	<p><i>Ugdymas, grįstas tėvų ir mokytojų sąveika</i></p>	<p><i>Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo (P1);</i></p> <p><i>Ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių <...> sąveika (keičiantis informacija, ir nuomonėmis, išvalgomis, dalijantis patirtimi...)</i> (P1); (P6); (P23); (P32); (P36);</p> <p><i>Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį (P11);</i></p> <p><i>Kartu su šeima priimti bendrus sprendimus nutariant, kokios paslaugos bus teikiamos vaikui ir kokios paramos šeima pageidautų (P19);</i></p> <p><i>Tėvai yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo procese bei ugdomosios aplinkos kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, sveikatos stiprinimą (P25);</i></p> <p><i>Drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių (P34);</i></p> <p><i>Į ugdymosi procesą įtraukiami tėvai, kiti šeimos nariai (P49);</i></p> <p><i>Siekama, kad tėvai (globėjai) aktyviai dalyvautų ugdymo procese, priimdami su vaiko ugdymu ir ugdymusi susijusius sprendimus, ir šitaip dalytųsi atsakomybe už vaiko ugdymo kokybę (P52);</i></p> <p><i>Namų užduotys – tai siekis įtraukti tėvus į ugdymo procesą, paskatinti juos bendrai veiklai su savo vaikais (P5);</i></p> <p><i>Pedagogai, tėvai, o prirėikus ir specialistai, daro didelę įtaką ugdymo ir kitų problemų sprendimui, kartu vykdydami projektinę veiklą (P37);</i></p> <p><i>Tėvai aktyviai įsitraukia į vaikų ugdomąją veiklą (P52);</i></p> <p><i>[Mokytojai] vertina tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų vaidmenį ugdant vaiką, aptaria lūkesčius (M52);</i></p> <p><i>Sąveika su tėvais (globėjais) grindžiama nuolatinis vaiko ugdymosi poreikių ir galimybių aptarimu (P52);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<i>Šeimos domisi savo vaikų ugdymu, stebi pažangą, teikia pasiūlymus darželio darbuotojams (P52).</i>
	Tėvų ir mokytojų partnerystė	<i>Kurti partneriškus tėvų ir įstaigos bendruomenės santykius (P10); (P20); (P24); Ikimokyklinio ugdymo tikslų ir uždavinių įgyvendinimo partneriai – tėvai, kurie yra svarbiausi vaiko ugdytojai (P20); Pedagogų, ugdytinių ir tėvų bendradarbiavimas kuriant saugią, modernią organizaciją, kurioje savo vietą atranda kiekvienas bendruomenės narys (P46); Pedagogai, tėvai – pagrindiniai vaikų ugdymo(si) partneriai (P11).</i>
Į tėvų poreikius orientuota mokyklos veikla	Tėvų lūkesčių tenkinimas	<i>Veiklos paskirtis – padėti šeimai, ugdyti vaiką, atliepti tėvų lūkesčius ir poreikius (P2), (P31); Atsižvelgti į tėvų nuomonę, pageidavimus (P24); Siekama konstruktyvaus abipusio dialogo, paslaugų kokybės bei interesų, poreikių ir lūkesčių dermės (P54); Bendradarbiavimą grindžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką (P40).</i>
	Pedagoginės ir švietimo pagalbos teikimas tėvams	<i>Tėvams teikiama pedagoginė, socialinė ir psichologinė pagalba (P9); Mokyklos pedagogai ir specialistai teikia savalaikę pagalbą šeimai (P12); Informuoja ir konsultuoja tėvus (globėjus) įvairiais ugdymo klausimais, siekiant užtikrinti reikiamą švietėjišką pagalbą šeimai (P16); Esant poreikiui, pedagogai nukreipia tėvus (globėjus) konsultacijoms su lopšelyje-darželyje dirbančiais pagalbos mokiniui specialistais ar medicinos darbuotojais (P16); Padėti specialiuųjų poreikių vaikams bei jų tėvams (P21); Ugdytinių tėvams (globėjams) organizuojama švietimo pagalba (P4), (P31), (40); Prireikus ikimokyklinio ugdymo pedagogas rekomenduoja vaiko tėvams (globėjams) konsultuotis su švietimo pagalbos specialistais (P52); Teikti pagalbą tobulinant socialinius įgūdžius (P55); Atsižvelgiant į vaiko išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius, <...> taikoma speciali pedagoginė kitų specialistų pagalba (P54).</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos veiklose	Tėvų įsitraukimas	<i>Vaikų, tėvų, pedagogų projektų įgyvendinimas (P25); (P54).</i>
	Tėvų įtraukimas	<i>Skatinti tėvus dalyvauti ugdymo procese siekiant darnos šeimoje ir grupėje (P55); Projektai numatomi, keičiami, atsižvelgiant į vaikų poreikius, vaikų amžių ir tėvų lūkesčius bei Mokyklos galimybes (P25); Sporto šventėse kviečiami dalyvauti ir tėveliai. Vyksta bendri tėvų ir vaikų žaidimai (P48); Išvykose dalyvauti kviečiami tėvai (P48).</i>
Tėvų švietimas ir informavimas	Tėvų švietimas	<i>Šeimos ir ikimokyklinės įstaigos sąveika grindžiama tėvų ir pedagogų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų ir visuomenės pedagoginiu švietimu” (P25), (P37); Tėvams teikti <...> konsultavimo paslaugas (P21); Seminarai tėvams (P7); Tėvų ir visuomenės švietimas (P44).</i>
	Tėvų informavimas	<i>Tėvams teikti informavimo <...> paslaugas (P21); Supažindinti tėvus su vaiko gebėjimais ir pasiekimais (P24); Apie vaiko ugdymą(si) ir jo vystymą(si) tėvams (globėjams, rūpintojams) ir su vaiku dirbantiems specialistams informacija teikiama individualiai” (P2); (P4); (P12); (P26); Tėvai (globėjai) informuojami apie vaiko ugdymo ir ugdymosi ypatumus ir sąlygas (P52); Pedagogas tėvams (globėjams) teikia informacinę pagalbą (P52).</i>

6 PRIEDAS

Mokytojų ir tėvų pasyvaus bendradarbiavimo formos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<p>Pasyvaus bendradarbiavimo, teikiančios informaciją formos</p>	<p>Individualūs pokalbiai su tėvais</p>	<p><i>Individualūs pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką; iš anksto numatyti pokalbiai apie vaiko vystymąsi, pasiekimus, konsultavimas (P5), (P19), (P23), (P34), (P39);</i></p> <p><i>Individualūs pokalbiai su vaiko tėvais, vaiko pažangos įvertinimas, aplankų analizavimas (individualiu lygmeniu); konsultacijos, kurių metu direktorius, direktoriaus pavaduotojas, pedagogas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas konsultuoja tėvus (P4), (P14), (P39);</i></p> <p><i>Probleminiai susitikimai (P4), (P26), (P40), (P42);</i></p> <p><i>Žinių apie vaiko daromą individualią pažangą, elgesį su bendraamžiais pateikimas (P34);</i></p> <p><i>Kasdieninis ryšys (P14);</i></p> <p><i>Individualūs pokalbiai (auklėtoja pateikia žinių apie vaiką, jo vystymąsi, elgesį su bendraamžiais) (P3), (P9), (P26);</i></p> <p><i>Vyksta neformalūs tėvų (globėjų) ir pedagogų pokalbiai (P16);</i></p>
	<p>Tėvų informavimas</p>	<p><i>Skelbimų lentos (P19), (P34), (P39);</i></p> <p><i>Skelbimai lentoje. Foto nuotraukos (P4), (40), (P42);</i></p> <p><i>Stendiniai vaizdiniai pranešimai (P40), (P42);</i></p> <p><i>Nuolatinis tėvų informavimas tėvų lentoje (aktualių temų straipsniai, informacija, darbų parodėlės ir kt.) (P34);</i></p> <p><i>Informacinė medžiaga; rašteliai“ (P19), (P39);</i></p> <p><i>Teminiai lankstinukai. Videomedžiaga. Multimedijos pranešimai. Spaudos pranešimai (P4), (P40), (P42);</i></p> <p><i>Informaciniais laiškais, žinutėmis ir kt. (P19), (P34);</i></p> <p><i>Veiklų kalendoriai“ (P4);</i></p> <p><i>Grupės laikraštis (P19);</i></p> <p><i>Pokalbiai telefonu... (P39);</i></p> <p><i>Susirašinėjimas (kai vaikus atveda ne tėvai) (P26), (P34);</i></p> <p><i>Elektroninis paštas. Laiškai tėvams (P19), (P40), (P42);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p><i>Įstaigos internetinė svetainė (P4), (P24), (P40), (P42);</i> <i>Internetinė platforma Facebook (P40), (P42);</i> <i>Inovacinės bendradarbiavimo formos: Vaikų vertinimo aplankalai (P4), (P40), (P42).</i></p>
	<p><i>Padėkos tėvams</i></p>	<p><i>Padėkos (raštu) (P4), (P40), (P42);</i> <i>Padėkos šeimos nariams (padėkos už pagalbą, paramą) (P34).</i></p>

7 PRIEDAS

Mokytojų ir tėvų aktyvaus bendradarbiavimo formos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Aktyvaus bendravimo, skatinančios tėvų įsitraukimą ir bendruomeniškumą formos	Tėvų lankymasis grupėje	<p>Tėvų lankymasis grupėje, dalyvavimas ugdymo procese (P19), (P39); Savanoriavimas adaptacijos laikotarpiu (P40), (P42); Tėvų dalyvavimas grupės ugdymo procese (P4), (P24), (P40), (P42); <...> susitikimai (iškilusių problemų su vaikais aptarimas) (P34); Atvirų durų dienos (šeimos nariai, patogiu jiems laiku, kviečiami dalyvauti grupės vaikų veikloje) (P3), (P4), (P9), (P34); Ugdytinių tėvai supažindinami su organizuojama veikla grupėje, veiklos rezultatais (P10); Atvirų durų dienos, kurių metu tėvai susipažįsta su vaikų gyvenimo sąlygomis darželyje, su auklėtojų darbo metodais, vaikų įgūdžiais ir mokėjimais (P39); Šeimos popietės, atvirų durų dienos (P23).</p>
	Tėvų dalyvavimas tyrimuose	<p>Anketinės apklausos, kurių metu aiškinamasi tėvų nuomonė įvairiais vaiko ugdymo klausimais; tėvų komitetas, padedantis spręsti vaikų auklėjimo, pedagoginius klausimus (P39); Šeimos dalyvavimas tyrimuose (žodinės apklausos, anketos) (P3), (P34); Tėvų nuomonių tyrimas (P14); <...> atlikti anketines tėvų apklausas (P5).</p>
	Tėvų atsiliepimai apie mokytojus	<p><...> tėvų knyga (tėvų atsiliepimai apie auklėtojų darbą) (P19), (P34).</p>
	Diskusijos, grupės susirinkimai	<p>Apskritieji stalai (P4), (P40), (P42); Grupės susirinkimai (grupės problemų aptarimas, supažindinimas su vaikų ugdymo programa, ugdymo variantų aptarimas) (P26), (P34); <...> diskusijos (P19); Tėvų (grupės, visuotiniai) susirinkimai <...> (P19), (P34), (P39); Tėvų susirinkimai: svarstomi skyriaus bendruomenės reikalai, įvairių talkų organizavimas, vaikų maitinimas, inventoriaus įsigijimo ir kt. klausimai (P3), (P26).</p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
	Bendri renginiai	<p><i>Bendri grupės vaikų-tėvų projektai: parodėlės, šventės, koncertai (grupės, bendruomenės lygmeniu) (P19), (P39); Grupių/darželio projektai (P40), (P42); Bendros šeimos, vaikų ir pedagogų koncertinės programos (į koncertines programas įtraukiami šeimos nariai) (P34); Šeimos dalyvavimas projektinėje veikloje (P34);</i></p> <p><i>Bendros kelionės, ekskursijos: vykimas su tėvais į bendras ekskursijas ne tik teikia pažinimo džiaugsmą, bet ir leidžia pažinti vieniems kitus, skleisti gerumui, draugiškumui (P3), (P26);</i></p> <p><i>Bendrų projektų kūrimas ir įgyvendinimas (išvykos, ekskursijos, žaidimų dienos, savaitės, vakaronės, sportiniai, šventiniai renginiai, pramogos ir kt.) (P9); (P39); Šventės, renginiai (P5), (P10), (P14), (P40), (P42);</i></p> <p><i>Koncertai, vakaronės, šventiniai rytmečiai, popietės, pramogos: tėveliai gali patys dalyvauti, pamatyti ir įvertinti savo vaikų meninius gebėjimus (P3);</i></p> <p><i>Tėvai (globėjai) dalyvauja grupės veikloje: <...> vyksta grupių popietės, takos, išvykos, ekskursijos, akcijos, vakaronės, projektai ir kt. (P16), (P24);</i></p> <p><i>Vaikų darbų parodėlės grupėse, lopšelio-darželio mastu (P4), (40), (P42);</i></p> <p><i>Šeimos parodos (P4), (40), (P42);</i></p> <p><i>Parodos: vaikų darbų, fotografijų – tėvai gali įvertinti savo atžalų sugebėjimus, kartu pasidžiaugti (P3).</i></p>

8 PRIEDAS

Informavimo apie vaiko ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimą orientavimas į tėvų poreikius

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<i>Orientuota į tėvų ir vaikų tarpusavio santykius</i>	<i>Įsitraukimas į vaiko ugdymąsi mokykloje</i>	<i>Tėvai, susipažinę su vaikų Pasiekimų aprašu, įsitraukia į vaiko ugdymo procesą įstaigoje (P27).</i>
	<i>Ugdymo tęstinumas namuose</i>	<i>Vertinimas padeda <...> pasiekti darnos ir vieningumo tarp ugdymo namuose ir įstaigoje (P54); Siekiant darnos ir vieningumo tarp ugdymo namuose ir darželyje tėvams ir pedagogams reikia keistis informacija apie vaiką, jo daromą pažangą (P41); Informacija padeda užtikrinti tęstinumą, tėvų informavimą apie vaiko ugdymo(si) rezultatus (P31).</i>
	<i>Tėvų ir vaikų ryšių stiprinimas</i>	<i>Suteikti tėvams informaciją apie vaiko ugdymą(si), stiprinti ryšius tarp vaiko ir tėvų (P13); (P46); Gilinant tėvų supratimą apie tai, kad vaikų ugdymosi sėkmei didelę reikšmę turi kasdienis tėvų bendravimas su vaiku (P30); Padėti tėvų ir vaikų santykių stiprinimui (P4), (P10).</i>
<i>Orientuota į tėvų ir mokytojų sąveiką</i>	<i>Tėvų požiūrio į vertinimą nustatymas</i>	<i>Paaškinant vertinimo reikšmę ir svarbą susitikimo su tėvais metu (susirinkimas, individualus susitikimas) (P30); Išsiaiškina tėvų požiūrį į vaiko pasiekimų vertinimą (P8), (P13); Trišalio vertinimo esmė – visų trijų pusių požiūrių darna (P41).</i>
	<i>Partnerystės ir bendradarbiavimo užtikrinimas</i>	<i>Sudaryti sąlygas tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo partneriais (P13); (P43); Pedagogai aptaria kartu su tėvais vaikų ugdymosi pasiekimus ir pažangą ir numato bendradarbiavimo būdus sprendžiant vaikui kylančias ugdymosi problemas (P20); Informacija sukaupia aplanke taip pat naudojama, kryptingai ir tikslingai planuojant ikimokyklinio ugdymo pedagogo veiklą, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais) (P32); Vertinimo rezultatai panaudojami <...> tėvams teikti ir partnerystei stiprinti (P42).</i>
	<i>Lūkesčių dėl ugdymo išsiaiškinimas</i>	<i>Tėvai, susipažinę su vaikų Pasiekimų aprašu, geriau supranta, ko galima tikėtis iš ikimokyklinio ugdymo, aktyviau išsako</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<i>lūkesčius dėl vaiko ugdymo ir jo ugdymosi pasiekimų (P8), (P13), (P21), (P27).</i>
	<i>Tėvų švietimas ir informavimas</i>	<i>Gerinti tėvų švietimo kokybę (P46); Auklėtoja vykdo švietėjišką veiklą (P8), (P13); Ugdymosi pasiekimų vertinimo rezultatai panaudojami <...> tėvų individualiai informacijai (žodžiu) (P1), (P48); Auklėtoja sudaro sąlygas tėvams nuolat susipažinti su vaiko pasiekimų aplanku (P1); Vertinimas padeda tėvams ir pedagogams keistis informacija apie vaiką (P54); Suteikti tėvams informaciją apie vaiko ugdymą(si) (P4); (P6); Kad tėvai gautų aiškia ir savalaikę informaciją apie vaiką (P4).</i>

9 PRIEDAS

Šiuolaikinių tėvų lūkesčiai ikimokyklinio ugdymo įstaigai kaip švietimo paslaugų teikėjai

Kategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Teikiamų paslaugų įvairovė	<p>Pageidauja, kad ikimokyklinė įstaiga skirtų vaikams kuo didesnę dėmesį, teiktų kuo daugiau įvairesnių paslaugų (M14);</p> <p>Užimtumo vasaros metu (M9);</p> <p>Nori, kad vaikas visus įgūdžius, gebėjimus, žinias įgytų darželyje (kasdieninių gyvenimo įgūdžių, savivokos, savitarnos) (M17);</p> <p>Tėvų norai ir pageidavimai yra pakankamai dideli, kad ugdymo įstaigoje būtų papildomų ugdymo paslaugų (M20)</p>
Kasdieninės vaiko priežiūros paslaugos	<p>Rūpestis ar vaikas patenkino savo poreikius – valgė, miegojo (M29);</p> <p>Vaiko globos, priežiūros, sveikatinimo (M9);</p> <p><...> vaiko priežiūra, jo saugumas, kol tėvai dirba arba yra užsiėmę (M25);</p> <p>Taip pat tėvai labai pageidauja, kad pedagogai būtų empatiški, itin rūpestingai prižiūrėtų vaiką, t. y. tinkamai aprengtų, pamaitintų, pagelbėtų atlikti higienos reikmes (M23);</p> <p>Daugeliui svarbu maistas, ar kas neskriaudė (M27);</p> <p><...> būtų užimti visą dieną (M8);</p> <p>Iš tėvų požiūrio, suprantama, kad pedagogų pagrindinė funkcija yra prižiūrėti vaiką, kol šie bus darbe ar kitur (M11);</p> <p>Dominuoja klausimai, kaip vaikai maitinasi, kaip miega/užmiega, kaip elgiasi (M11);</p> <p>Jie nori, jog jų vaikai būtų prižiūrėti ir užimti įvairiomis veiklomis (M11)</p>
Kokybiško ir įvairiapusio vaiko ugdymo paslaugos	<p>Reikalauja ir iš pedagogų – šiuolaikiškumo, naujų metodų (M29);</p> <p>Visapusiško ugdymo, vaiko parengimo mokyklai paslaugų (M9);</p> <p>Tėvai siekia kokybiško ir įvairiapusiško ugdymo proceso (M13);</p> <p>Dažnai tėvai pageidauja akademinį žinių vaikams teikimo, t. y. nori, kad jau nuo 2–3 metų vaikai būtų mokomi raidžių, skaičių pažinimo (M23);</p> <p>Iš pedagogų tikisi kuo daugiau veiklos (veiksmo) vaikams (M2);</p> <p>Nori, kad įstaigoje vyktų įvairūs spektakliai, koncertai ir kita (atvykstantys iš visur ir kuo įvairesni) (M14);</p> <p>Tėvai pageidauja įvairiapusiško vaikų ugdymo (M3);</p> <p>Pritaria pažintinėms veikloms ugdymui be sienų (M3);</p> <p>Daugelis tėvų pirmenybę teikia visapusiškam vaiko ugdymui, t. y., kad jie įgytų jų tolesnei raidai būtinų gebėjimų (M17);</p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
	<p><i>Jie nori patrauklaus ugdymo – kad vaikai būtų sudominti veiklomis, kad noriai eitų į darželį (M8); Tėvus domina gerų ugdymo sąlygų užtikrinimas ir kokybiškas vaiko ugdymas (M25).</i></p>
<p>Neformalaus vaiko ugdymo paslaugos</p>	<p><i>Tėvai pageidauja neformaliojo ugdymo paslaugų (įv. būrelių: krepšinio, karatė, anglų k., robotika) (M9); Meninio vaikų ugdymo (M9); Tėvai pageidauja gal ir nemažai, kaip išvykų, švenčių (M27); Pageidauja įvairių būrelių, kurie taipogi prisideda prie atžalų ugdymo (M8; M13); [Tikisi] papildomo ugdymo (būrelių) (M5); <...> būrelių: dailės, šokių, užsienio klb., sporto ir kt., už kuriuos noriai moka pinigus, nereikalaudami įgytų žinių patikrinimo vienai ar kitai kompetencijai (M20); Tėvai domisi neformaliojo ugdymo būreliais (ar yra krepšinis, šokiai ir kt.) (M22); Tėvai klausia dėl papildomo ugdymo paslaugų, kokie būreliai yra darželyje, jau nuo ankstyvojo amžiaus nori vaikus leisti mokytis anglų kalbos, į sportinės, meninės veiklos būrelius (M23); Tėvai pageidauja papildomo ugdymo paslaugų (būrelių) (M25); Šiuo metu ypač paklausūs sporto būreliai (krepšinis, futbolas, tenisas), meno būreliai (vaidybos, šokių), daugelis pageidautų robotikos užsiėmimų, bet per brangu (M25)</i></p>
<p>Švietimo pagalbos specialistų teikiamos paslaugos</p>	<p><i>Pagalbos vaikui teikiamų specialistų paslaugų (logopedo, spec. pedagogo, psichologo) (M9); Tėvai pageidauja daugiau logopedinio darbo su vaikais (M16); Jeigu grupę lanko specialiųjų poreikių turintis vaikas, tėvai nori, kad dirbtų jam reikalingi specialistai: logopedas, psichologas, mokytojo padėjėjas (M22); [Pageidauja] logopedo, psichologo, soc. pedagogo paslaugų (M25)</i></p>
<p>Šviečiamojo pobūdžio paslaugos tėvams</p>	<p><i>Nori informacijos apie vaikų elgesio formavimą, jo korekciją, nes grupėje yra daugiau berniukų nei mergaičių, vaikai labai aktyvūs ir sunkūs (M9).</i></p>
<p>Žinojimas, kokios paslaugos priklauso</p>	<p><i>Per socialines paskyras gerai informuoti, kokias paslaugas jie gali ir turi gauti (M12); Jie reikalauja, mojuoja dokumentais, ką turi padaryt darželis, „išmano“ visus įstatymus (M30).</i></p>

10 PRIEDAS

Tėvų įsitraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos edukacines veiklas

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Tėvų įsitraukimo teigiamos tendencijos	Įsitraukimas į ugdymo įstaigos veiklas	<p><...> įsijungia į įstaigos <...> veiklas (M1, M13); Dalyvauja įvairiuose projektuose (M1); Sėkmingai įsitraukia į įstaigos veiklas (jei jos vyksta jiems patogiu metu) (M2); Dauguma tėvų noriai sutinka dalyvauti veiklose, renginiuose ir pan. (M4; M16; M22, M28); Grupėje visada yra dalis tėvų, kurie aktyviai dalyvauja įvairiose ugdymo įstaigos <...> veiklose, renginiuose (M9); Stengiamasi įtraukti į įvairias su ugdymo įstaigos valdymu susijusius ir su ugdymo įstaigos aplinkos tvarkymo procesus (M11); Tėvams yra suteikiamos visos galimybės įsitraukti į ugdymo įstaigos veiklas (M26).</p>
	Įsitraukimas į vaikų ugdymo procesą grupėje	<p><...> įsijungia į <...> grupės veiklas (M1, M13); Grupėje visada yra dalis tėvų, kurie aktyviai dalyvauja įvairiose <...> grupės veiklose (M9); Tėveliai mielai įsijungia į kasdienes veiklas (M10); Stengiamasi įtraukti į įvairias ugdymo turinio veiklas, šventes, renginius, keliones (M11); Tėvai prisideda prie vaikų mokymo, atsižvelgia į pedagogo rekomendacijas. Kartu aptaria vaiko pažangą ir tobulintinas sritis (M13); Džiaugiuosi savo tėvų įsitraukimu į ugdymo procesą, veiklas grupėje, edukacinius užsiėmimus, išvykas (M14); Tėvai aktyvūs, domisi vaikų ugdymu, individualiai konsultuojasi, išsako savo lūkesčius. Aktyvus tėvų komitetas, rūpinasi ugdymo priemonėmis, padeda puoselėti ir kurti grupės aplinką, aprūpina priemonėmis, reikalingomis veikloms. (M17); 25% tėvų noriai įsitraukia į kasdienes vaikų veiklas, aktyviai jose dalyvauja (organizuoja išvykas, kepa keksiukus, kūrybinės dirbtuvėlės, profesijos pristatymas, kt.) (M25);</p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p><i>Vykdomi projektai su tėvais. Popietinėje dienos pusėje dalyvauja grupės suorganizuotoje veikloje. Kartu žaidžia, skaito, siuva, piešia ir t. t. Pedagogų didelių pastangų dėka projektai vyksta (M27);</i></p> <p><i>Tėvai įsitraukia į ugdymo procesą dalyvaudami atvirose veiklose, taip pat susirinkimuose, atvykdami į individualius pokalbius apie ugdytinių pasiekimus. Taip pat, tėvelius įtraukiame į įvairius projektus, tėvai organizuoja edukacines išvykas (pvz. pas dantų gydytoją), pagal temą kartais kuria plakatą kartu su tėvais, piešia piešinius ir pan. (M29);</i></p> <p><i>Atvyksta į įstaigą papasakoti apie savo profesiją ar namuose auginamus gyvūnelius. Kiti atvyksta praversti koką veiklą. Mūsų darželyje vienos grupės tėvai visada kartu veda kalėdinius pasirodymus (kai patys tėvai irgi persirengia, sako scenarijaus žodžius), improvizuoja (M30).</i></p>
	Tėvų pagalba mokytojui	<p><i>Visuomet atsišaukia į prašymus paskolinti, padėti sumeistrauti, suorganizuoti ir kt. (M2);</i></p> <p><i>Nedrąsiai siūlo savo idėjas, pastebėjimus dėl ugdymo (M16);</i></p> <p><i>Randa laiko vakare, prieš pasiimant vaikus pabendrauti, pasiūlo savo paslaugas suremontuojant dviratuką, pastatant palapinę, sutvarkant smėlio dėžę ar bent pasiteirauja, kokia pagalba reikalinga (M18);</i></p> <p><i>50% tėvų mielai prisijungia savo darbais: kala inkilus, kuria įvairias puokštes parodėlėms, dovanoja vaiko nenaudojamus žaislus (M25);</i></p> <p><i>Noriai atlieka darbelius parodoms, paruošia vaikus šventėms (M30).</i></p>
Tėvų įsitraukimo neigiamos tendencijos	Žemas tėvų įsitraukimas	<p><i>Kasdienėse situacijose tėvai įsitraukia mažiau į ugdymo įstaigos veiklas - pasąmoningai jie renkasi vertintojo vaidmenį (M12);</i></p> <p><i>Tėvų įsitraukimo galimybių teoriškai yra daug, tačiau jomis naudotis nesuinteresuoti nei patys tėvai. <...> dažnai tėvai neturi laiko, nes dirba (M23);</i></p> <p><i>Patys tėvai neieško galimybių įsitraukti į vaikų ugdymo veiklą (M25);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p><i>Jaučiama bendradarbiavimo su pedagogais stoka (M26);</i> <i>Pedagogų didelių pastangų dėka projektai vyksta (M27);</i> <i>Kad ir kokiais kanalais būtų paskleista informacija, tačiau 100 proc. tėvų neįsitraukia niekada (M29)</i></p>
	<p><i>Mokytojo iniciatyvos nebuvimas</i></p>	<p><i>Tėvų įsitraukimo galimybių teoriškai yra daug, tačiau jomis naudotis nesuinteresuoti nei patys tėvai, nei pedagogai. <...> pedagogams trūksta bendradarbiavimo su tėvais motyvacijos, apsiribojama formaliu bendravimu ir bendradarbiavimu, pageidaujamos informacijos teikimu (M23).</i></p>

11 PRIEDAS

Tėvų įsitraukimo į ikimokyklinio ugdymo veiklas ekstremaliose situacijose raiška

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
Tėvų įsitraukimo teigiamos tendencijos	Tėvų įsitraukimas	<p>Patys siūlo įvairias kūrybines idėjas, ypač aktyviai domisi vaiko pažanga, pageidauja individualių užduočių vaikams (M10);</p> <p>Karantino metu padidėjo tėvų susidomėjimas vaiko pažanga ir ugdymu – ypač tėvai stengėsi pagerinti vaikų skaičiavimo ir skaitymo mokymosi gebėjimus (M12);</p> <p>Dauguma savo pareigą ugdyti, užimti vaiką priėmė labai atsakingai (M12);</p> <p>Dalyvavo organizuojamame visuotiniame susirinkime, teikė savo siūlymus (M12);</p> <p>Į nuotolinį ugdymą įsitraukė visi (M14);</p> <p>Tie, kurie nuolat domisi vaikų ugdymu, tie ir buvo patys aktyviausi (M18);</p> <p>Vykdamas nuotolinį ugdymą dar labiau išryškėjo tėvų noras bendradarbiauti ir dalintis vaiko veiklomis (M19);</p> <p>Maksimalus tėvų aktyvumas, kurio metu įdėta daug darbo, pastangų atliekant užduotis. <...> Mokėsi kartu su vaikais, kaip nenuobodžiauti, ką veikti, įvertinti vaiko pasiekimus (M20);</p> <p>Nuotolinio ugdymo metu daugelis tėvų aktyviai įsijungė, atliko pateiktas veiklas, užduotes (M17).</p>
	Tėvų įtraukimas	<p>Jie sekė žinutes, užduotis, stengėsi jas atlikti (M1);</p> <p>Pasiūlydavau užduotis pagal savaitės temą, o tėveliai su vaikais jas atlikdavo. Iškilus klausimams, gaudavau atsakymus per individualius pokalbius tiek telefonu, tiek žinutėmis (M8);</p> <p>Per karantiną nuotolinio ugdymo metu į ugdymą įsitraukė 80% tėvų <...> (M8);</p> <p>Atlieka pateiktas užduotis (M10);</p> <p>Buvo dedamos didelės pastangos, kad tėvai būtų suinteresuoti namuose prižiūrėti nuotolinį ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymą(si) (M11).</p>
	Mokytojų ir tėvų	<p>Su nuotolinio ugdymo iššūkiu pavyko susidoroti tik bendromis pedagogų ir tėvų pastangomis (M2);</p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
	bendradarbiavimas	<i>Gražus ir šiltas bendradarbiavimas tiek su grupės tėveliais ir vaikučiais, parodė, kad bendromis pastangomis galima dirbti (M6); Nuolat vyravo komandinis darbas tarp pedagogo-tėvo-vaiko (M12); Tėvai dalyvavo kartu su vaikais virtualiose susirinkimuose per Zoom, stengėsi padėti man, kaip pedagogei (M12); Pedagogas tapo tarpininku tarp tėvų ir vaikų, informacinių technologijų dėka (M13); Siūlė savo idėjas (M17).</i>
	Stiprus grįžtamasis ryšys	<i>Vieni siuntė nuotraukas, video (M1); Iš tėvų gaudavome grįžtamąjį ryšį, jį talpindavome bendroje grupės informacinėje sistemoje (M3); Visada į pateiktas užduotis atsakydavo vaikų darbeliais, video (M6); Atsiųsdavo nuotraukas per Mesendžerį, kurias sukeldavau į sukurtą albumą toje pačioje grupėje ir elektroniniame dienyne (M8); Siųsdavo vaizdo medžiagą, komentarus, kaip sekėsi atlikti užduotį, su kokioms kliūtimis ar sunkumais susidūrė (M12); Kėlė, dalinosi grupės facebook (M17); Tėvai siuntė nuotraukas, vaizdelius, dalyvavo akcijose, projektuose, renginiuose (M20); Dirbo namuose su vaikais, siuntė auklėtojoms vaikų darbelius, atliktų užduotėlių nuotraukas (M30).</i>
Tėvų įsitraukimo neigiamos tendencijos	Žemas įsitraukimas	<i>Tik kartas nuo karto el. dienyne pedagogui parašydavo vidines žinutes kokias rekomenduojamas veiklas kartu su vaiku atliko (M9); Apie 2% šeimų visiškai nerodė susidomėjimo, nors kitų vaikų atsiųstas nuotraukas su atliekamais darbeliais peržiūrėdavo (M18); Ekstremali situacija tėvų įsitraukimo galimybes šiek tiek sumažino, nes nebegalėjome turėti fizinio kontakto (M22); Nuotolinis ugdymas mažai domina tėvus, išskyrus vieną, kitą šeimą iš 10-ies (M27).</i>
	Silpnas grįžtamasis ryšys	<i>Grįžtamas ryšys buvo prastas (M15); Sunkiai sulaukdavome atgalinio ryšio. <...> po kiek laiko jau gaudavome ir nuotraukų iš</i>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<i>vaikų veiklos, ir laiškų, ir komentarų, skambučių (M16); Nuolatinis grįžtamasis ryšys buvo su 50% ugdytinių, 25% - kartą į savaitę, kiti – kartą į mėn. (M25).</i>
	<i>Bendradarbiavimo stoka</i>	<i>Jaučiama bendradarbiavimo su pedagogais stoka (M26).</i>

12 PRIEDAS

Tėvų įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo veiklas skatinančios sąlygos

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
<p>Mokytojo sukuriamos sąlygos</p>	<p>Tinkamos tėvų įtraukimo formos</p>	<p><i>Auklėtojoms siūlyti kitokias veiklas, draugiškai paskatinant šeimas prisijungti (M3);</i> <i>Tartis su jais, išklaudyti nuomones, priimti pasiūlymus, skatinti iniciatyvas (M3);</i> <i>Tiesiogiai bendraujant pasiekiamas apčiuopiamesnis rezultatas (M5);</i> <i>Įprastinė rutina, besikartojantys užsiėmimai, veiklos ir kt. entuziastiškumą smukdo. Būtina vis kintanti, naujesnė, įdomesnė bendradarbiavimo forma (M7);</i> <i>Tėvų įtraukimas <...> priklauso nuo to, <...> kokia forma prašoma įsitraukti į tam tikras veiklas, renginius (M9);</i> <i>Ypatingai daug sėkmės sulaukė bendravimas su vaikais Messenger (video), tuomet tėvai dar labiau ir aktyviau įsitraukė (M19);</i> <i>Kasdieninėse situacijose viskas vyksta gyvu bendravimu (M21);</i> <i>Jau kelinti metai grupėje vykdomi projektai su tėvais. Popietinėje dienos pusėje dalyvauja grupės suorganizuotoje veikloje (M27);</i> <i>Tėvai įsitraukia į ugdymo procesą dalyvaudami atvirose veiklose, taip pat susirinkimuose, atvykdami į individualius pokalbius apie ugdytinių pasiekimus (M29).</i></p>
	<p>Mokytojų dėmesys tėvams</p>	<p><i><...> pakvietus įsijungia (M1);</i> <i>Tėvų įsitraukimas į ugdymo įstaigos veiklas labai priklauso nuo pedagogų komandos (M3);</i> <i>Labai svarbu skatinti pasitikėjimą.</i> <i>Šeimoms reikalingas dėmesys, pagalba, padėka (M18);</i> <i>Tėvams patinka pedagogo dėmesys (M9);</i> <i>Gyva žodinė padėka už atvykimą ir dalyvavimą renginyje (M9);</i> <i>Priklauso nuo pedagogo mokėjimo tinkamai su jais bendrauti, bendradarbiauti (M10);</i> <i><...> auklėtoja turi parodyti, kaip ir kur tėvai gali pagelbėti (M18);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p>Įsitraukė į nuotolinio ugdymo procesą, nes gavo paskatinimą ir teigiamą požiūrį į jų pastangas ugdyti savo vaikus namuose (M19);</p> <p>Priklausomai nuo auklėtojų gebėjimo įtraukti tėvus, jie dalyvauja darželio ugdymo procese (M30).</p>
	Palanki atmosfera tėvams	<p>Tėvai turi pasijusti bendruomenės dalimi. <...> (M3);</p> <p>[Jei] ugdymo įstaiga su tėvais yra užmezgusi labai artimus ryšius, dėl šios priežasties, tėvai labai aktyviai įsitraukia (M11);</p> <p>Gražus ir šiltas bendradarbiavimas tiek su grupės tėveliais ir vaikučiais (M6);</p> <p>Tėvų įtraukimas iš dalies priklauso nuo to, kaip tarpusavyje bendraujama (M9);</p> <p>[Jei] bendraudami bei bendradarbiaudami gerai jaučiasi bei sulaukia adekvačios refleksijos, tada sėkmė garantuota (M18);</p> <p>Kai pirmą kartą apsilanko grupėje, pabendrauja su vaikais, atsiliepia labai šiltai ir mielai lankosi dažniau (M25);</p> <p>Visada matyti teigiamas perspektyvas, pastebėti tik vaiko pasiekimus (M28).</p>
	Patogus laikas tėvams	<p>Lengviausiai įsitraukia nedirbančios arba trumpesniu grafiku dirbančios mamytės (M8);</p> <p>Aktyviau dalyvauja tie, kurie yra mažiau užimti darbe arba visai nedirbantys (M9);</p> <p>Tėvai pageidavo, kad rekomenduojamas ugdomasis veiklas su vaikais galėtų atlikti jiems patogiu laiku (M9);</p> <p>Yra šeimų, kurios randa laiko vakare, prieš pasiimant vaikus pabendrauti, pasiūlo savo paslaugas (M18).</p>
	Grįžtamasis ryšys	<p>Įvairių veiklų ir renginių akimirku įamžinimas, jų viešas nuoširdus ir gražus, kaip padėka už dalyvavimą pateikimas virtualioje erdvėje (M9).</p>
	Bendradarbiavimo periodiškumas	<p>Pedagogų bendradarbiavimas plėtojamas kiekvieną dieną (M11).</p>
Nuo mokytojo nepriklausančios sąlygos	Kitų tėvų pavyzdys	<p>Geras grupės draugų pavyzdys visus tėvelius skatino pasitemti (M3);</p> <p>Kiti tėvai matydami virtualioje erdvėje, kitų tėvų aktyvų dalyvavimą, jais džiaugiasi, jiems dėkoja ir taip pat susidomi ir</p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys pavyzdžiai
		<p><i>įsitraukia į kitas grupės įvairias veiklas (M9);</i> <i>Tarp tėvų taip pat vyrauja artimi santykiai, kadangi šie visi gyvena mažame miestelyje, vieni kitus pažįsta (M11).</i></p>
	<p><i>Vidiniai tėvus skatinantys motyvai</i></p>	<p><i>Aktyviau dalyvauja tie, <...> kurie domisi ir jiems rūpi vaikų gyvenimas ugdymo įstaigoje (M9);</i> <i>Tėvai labai aktyviai dalyvauja renginiuose, kuriuose pasirodo jų vaikai (M9);</i> <i>Tėvai, kurie nori padėti vaikui, įsitraukia į įstaigos, grupės organizuojamus renginius, veiklas, projektus, parodas (M13, M16).</i></p>

13 PRIEDAS

Pedagoginio tėvų švietimo situaciją gerinančios darbo su tėvais formos

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
Realaus bendravimo formos	Individualus bendravimas	<p><i>Individualūs pokalbiai, žinutės (M1);</i> <i>Ieškome būdų, vienas iš jų, individualių pokalbių apie vaikų veiklos vertinimą vykdymas (M11);</i> <i>Individualių pokalbių metu (M13);</i> <i>Labai svarbu individualūs pokalbiai (M18);</i> <i>Pasitelkiant individualius pokalbius (M20);</i> <i>Pokalbiai su tėvais, kurių metu auklėtoja pateikia žinių apie vaiko vystymąsi, jo pažangą, sunkumus, pataria tėvams kaip toliau elgtis su vaiku, suteikia naujų žinių apie vaikų ugdymą (M25);</i> <i>Kasdieninis bendravimas, atvedus ir pasiimant vaiką, kurio metu sprendžiamos netikėtai kilusios problemos (M25);</i> <i>Daugiau dėmesio vertėtų skirti individualioms konsultacijoms “išgryninant” trūkstamas tėvų žinias (M26);</i> <i>Tiek pedagoginio švietimo situaciją, tiek visus klausimus gerinti – kalbėtis su tėvais (M28);</i> <i>Organizuojame individualias konsultacijas (M30).</i></p>
	Šviečiamieji renginiai	<p><i>Pagal galimybes vykdyti nemokamas paskaitas (M4);</i> <i>Paskaitos, seminarai, susitikimai su socialinėmis pedagogėmis, logopedėmis, psichologėmis (M5);</i> <i>Pakviečiant juos į seminarus, paskaitas jiems aktualiomis temomis apie vaikų ugdymą, psichologiją, elgesio ypatumus, raidą (M8);</i> <i>Pakviesti lektorius į darželį pravesti paskaitas ar mokymus (M8);</i> <i>Dalyvautų organizuojamose paskaitose, seminaruose, mokymuose, skirtuose tėvams (M10);</i> <i>Aktyviai organizuojame seminarus, paskaitas. Jas rengiame tiek patys, tiek kviečiame kitus specialistus (M11);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
		<p><i>Organizuojant specialistų paskaitas tėvams (M13);</i></p> <p><i>Organizuoti paskaitas, diskusijas su įvairių sričių specialistais (M16);</i></p> <p><i>Organizuojami <...> seminarai, prieš tai išsiaiškinus, kokie aktualiausi klausimai (M18);</i></p> <p><i>įvairios paskaitos, seminarai, diskusijos, individualaus ar grupinio darbo formos (M20);</i></p> <p><i>Organizuojami seminarai tėvams, įvairūs susitikimai su psichologais (M21);</i></p> <p><i>Pas mus vyko psichologės paskaitos, kartais kviečiame specialistus paskaityti paskaitą, tačiau mūsų darželio tėvai į tokias paskaitas neina – susirenka vos kelios mamos (M30).</i></p>
	Praktinė veikla	<p><i>Manau tik per praktines veiklas. <...></i></p> <p><i>Daugiau bendrų veiklų su šeimomis, pačių įvairiausių (M3);</i></p> <p><i>Patys [galėtų] supažindinti su savo profesijomis, kartu apsilankytų bibliotekose, dalyvautų kūrybinėse dirbtuvėlėse (M10);</i></p> <p><i>Šeimos narių lankymasis grupės veiklose (M20);</i></p> <p><i>Vyksta tėvų įtraukimo projektas „Keliaujanti pasaka“, jo metu tėvai kviečiami į grupę vesti veiklą arba skaityti, vaidinti pasakas (M21);</i></p> <p><i>Organizuoti apsilankymus grupėje, kurių metu tėvai geriau, išsamiau suvokia vaiko ugdymo procesą, pamato daug būdų vaiko patyrimui plėsti (M25);</i></p> <p><i>Duodame tėvams vaikų gebėjimų ir pasiekimų anketas, kad įvertintų, tokiu būdu pasitikrina, ką turi mokėti jų vaikas (M30);</i></p> <p><i>Pas mus ateina tėčiai, praveda sporto kokį nors renginį, pvz. futbolo turnyrą, papasakoja apie kareivio profesiją, mama – anglų kalbos pamokėlę, ar kita mama surengia savo rankų darbo lėlių parodą (M30).</i></p>
	Informavimas	<p><i>Informaciniai lankstinukai (M1);</i></p> <p><i>Įvairios paskaitos ar lankstinukai nelabai turi prasmės (M3);</i></p> <p><i>Informacijos skelbimas įstaigos laikraštyje (M13);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
		<p><i>Įvairi informacija gali būti perteikiama: skrajutėse, susirinkimuose supažindinant tėvus su darbo planais, informuojant apie veiklas, prisidedant prie ugdymo ir ugdymosi turinio, rengimo ir išitraukimo jį įgyvendinant (M13);</i></p> <p><i>[Tėvų susirinkimuose] pristatomos numatomos veiklos, projektai, šventės. Supažindinami su vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimu. Supažindinami su pagalbos vaikams specialistais, numatomais papildomo ugdymo būreliais (M18);</i></p> <p><i>Skelbiame pranešimus, lankstinukus tėvams vaikų ugdymo klausimais (M30)</i></p>
	Netradiciniai renginiai	<p><i>Tėvai įsitraukia į netradicinius, šiuolaikinius ir įdomius renginius (M9);</i></p> <p><i>Organizuojami diskusijų klubai (M18).</i></p>
	Grupiniai renginiai	<p><i>Bendri renginiai, vysto artimą ryši tiek tarp tėvų, tiek tarp visos ugdymo įstaigos bendruomenės (M11);</i></p> <p><i>Grupės ir įstaigos susirinkimų metu (M13);</i></p> <p><i>Bendri renginiai, šventės ir išvykos: spektakliai, popietės, vakaronės, kalendorinės šventės, tautinės šventės, ekskursijos (M13);</i></p> <p><i>Rengti bendrus grupės projektus, išvykas su vaikais (M16);</i></p> <p><i>Tėvų susirinkimai, kurių metu tėvams pristatoma programa ugdymo būdai, metodai. Supažindinami su amžiaus raida. Informuojami apie veiklą darželyje (M18);</i></p> <p><i>Svarbūs tėvų susirinkimai (M20);</i></p> <p><i>Išvykos, kelionės skatina partnerystę, pozityvius santykius, tarpusavio pasitikėjimą (M20);</i></p> <p><i>Du kartus per mokslo metus su tėvais darome susirinkimus, aptarti įvairiems su ugdymu susijusiems klausimams (išgirstame tėvų lūkesčius, aptariame prioritetus, vaikų pasiekimus, edukacines išvykas ir pan.) (M21);</i></p> <p><i>Kartu su tėvais organizuojame bendruomenės sporto šventę, akcijas, parodas (M21);</i></p> <p><i>tėvų susirinkimai, kurių metu aptariamos grupės problemos, tvarka, tėvai dalijasi patirtimi (M25);</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
		<p><i>Kalbame susirinkimų metu apie vaikų raidos ypatumus (M30).</i></p>
<p><i>Virtualaus bendravimo formos</i></p>	<p><i>Keitimasis informacija</i></p>	<p><i>Šiuolaikiniams tėvams būtų tinkamas virtualus būdas pedagoginiam švietimui organizuoti (M2); Prašau laikinai iš namų vaikams atnešti reikalingų ugdomųjų priemonių (M9); Tėvams karantino metu labai tiko bendravimas nuotoliniu būdu. Ir manau zoom susirinkimus tėvams tokia forma daryti taps norma (M12); Apspręstas bendras – visiems priimtinas ir tinkamas bendravimo būdas: pvz.: tam tikra platforma – kurioje būtų visa išsami informacija – laisvai prieinama kiekvienam tėveliui (M24); Daugiau pasitelkti išmaniąsias technologijas bendraujant su tėvais (M29).</i></p>
	<p><i>Šviečiamieji renginiai</i></p>	<p><i>Kviečiau tėvus dalyvauti nemokamuose nuotoliniuose webinaruose – seminaruose (M9); Tėvams pateikiu savo organizuojamų atvirų veiklų video pristatymus (M9).</i></p>

Lentelės tęsinys.

Kategorija	Subkategorija	Būdingesni pavyzdžiai
	Informavimas	<p><i>Dalinasi nuorodomis (M2); Facebook grupėje (M1); Tėvai rūpinimais vaikų auklėjimo, organizaciniais ir kitais su vaikais susijusiais klausimais dalinasi virtualiose paskyrose, kuria įvairias facebook pokalbių grupes (M2); Informacijos sklaida per sistemą „Mūsų darželis“ (M1); daug informacijos teikiame „musudarzelis.lt“ sistemoje, kuria tėvai labai noriai naudojami (M22); Internete uždaroje „Facebook“ tėvų grupėje pasidalinu susirinkimo metu pateiktais pristatymais, pranešimais, lankstinukais, bendrai priimtais sprendimais (M9); Informacijos skelbimas įstaigos <...> tinklalapyje (M13).</i></p>
	Grižtamasis ryšys	<p><i>Labai aktyviai dalinuosi ugdomųjų veiklų, išvykų, renginių nuotraukomis, nuotraukų pristatymais (M9); Daugiau nuotraukų, vaizdo įrašų, kaip vaikai dalyvauja ugdyme, rodo savo pasiekimus (M28).</i></p>

UŽRAŠAMS

Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222 Vilnius
El. p.: info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Tiražas 30 egz.